

Frihed, lighed og fællesskab i teenagefamilien

– sociologiske kategoriseringer af
familiepraksis i børnenes teenageår
samt analyser af årsager til og
konsekvenser af familiers praksis

Ph.d. afhandling · 2014
KAREN MARGRETHE DAHL
SOCIOLOGISK INSTITUT

FRIHED, LIGHED OG FÆLLESSKAB I TEENAGEFAMILIEN

– sociologiske kategoriseringer af familiepraksis i børnenes teenageår samt analyser af årsager til og konsekvenser af familiers praksis

Karen Margrethe Dahl

Ph.d.-afhandling

Sociologisk Institut, Københavns Universitet

Finansieret af Sociologisk Institut, KU og SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd

Frihed, lighed og fællesskab i teenagefamilien
– sociologiske kategoriseringer af familiepraksis i børnenes teenageår samt
analyser af årsager til og konsekvenser af familiers praksis

© Karen Margrethe Dahl

Ph.d.-afhandling
Sociologisk Institut, Det samfundsvidenskabelige fakultet, Københavns
Universitet

Indleveret til bedømmelse: oktober 2013
Offentligt forsvar:

Vejledere:
Peter Gundelach og Mai Heide Ottosen

Bedømmelsesudvalg:
Professor Jørgen Elm Larsen, Sociologisk Institut, Københavns Universitet,
Danmark (formand)
Universitetslektor Emma Sorbring, Högskolan Vest, Sverige
Forskningsleder Anne Skevik Grødem, Fafo, Norge

ISBN 978-87-7611-687-3

Printed by SL grafik, Frederiksberg C, Denmark (www.slgrafik.dk)

En tak

Dette Ph.d.-projekt om unges familieliv har været en stor udfordring fagligt og personligt. Selvom jeg har mobiliseret kræfter i mig selv, som jeg ikke var klar over, at jeg havde, var der ikke blevet et færdigt produkt, hvis jeg ikke også havde fået stor faglig, praktisk, følelsesmæssig og økonomisk støtte – både til selve arbejdet på SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd og på Sociologisk Institut, Københavns Universitet og til at klare privatlivets udfordringer af familie og venner.

Først og fremmest må jeg dog konstatere, at der ikke ville være noget projekt, hvis ikke ca. 7.000 danske familier og unge velvilligt havde åbnet deres døre og mailbokse og havde besvaret spørgeskemaer om alt fra økonomi og boligforhold til familieskænderier og alkoholforbrug, og hvis ikke et særdeles kompetent korps af interviewere fordelt over hele landet år efter år havde opsøgt disse familier i deres hjem eller pr. telefon. En stor tak til alle jer, der har været med til at skabe de datasæt, jeg har brugt til at fortælle mine historier.

For faglig støtte takker jeg mine to vejledere, Mai Heide Ottosen på SFI og Peter Gundelach på Sociologisk Institut. Begge har hjulpet mig med grundige gennemlæsninger samt kritiske og krævende kommentarer, der har skærpet mine argumenter og løftet niveauet af afhandlingen. Tak for jeres nogle gange forstående, nogle gange bekymrede og nogle gange afventende indstilling til mit arbejde, der har givet mig plads til at udforske nogle hjørner og blinde veje af feltet, men også har trukket mig ind på sporet igen.

Faglig og personlig støtte har jeg også fået af en række dygtige, søde og engagerede kolleger både på SFI og Sociologisk Institut. Nogle har brugt lang tid på at læse mine tekster igennem og kommenteret på dem, andre har givet mig en artikel, der har åbnet nye døre, og atter andre har hjulpet mig gennem utallige tekniske vanskeligheder. Jeg takker især Siddhartha Baviskar, Stefan Andrade, Peter Rohde Skov, Trille Loft, Jeanette Østergaard, Mette Lausten og Vibeke Myrup Jensen for tålmodig og uvurderlig faglig og teknisk hjælp. Derudover vil jeg gerne sige tak til Dorrit Kümmel for i sidste øjeblik at springe til med korrekturlæsning af den danske del og til Natalie Reid og Terry Mayer for stor sproglig hjælp med de engelske artikler. Trille Loft, Rikke Fuglsang Olsen og Tea Bengtsson vil jeg gerne sige tak fordi de har lagt øre til ideer, hørt

på beklagelser, kommenteret på tekster og ladet sig involvere i mine personlige glæder og bekymringer. Endelig takker jeg ph.d.-studerende og andre forskere på Sociologisk Institut, der har læst og forholdt sig kritisk til mine tekster. Hver lille bemærkning har været med til at flytte arbejdet fremad.

Min afdelingsleder på SFI, Anne-Dorte Hestbæk, har været en uvurderlig støtte, der har øje for ens faglige såvel som psykiske og fysiske velbefindende.

For økonomisk støtte og praktisk hjælp takker jeg SFI, Sociologisk Institut og Forskerskolen, der alle har bidraget til at finansiere projektet.

Når jeg overhovedet har turdet kaste mig ud i dette projekt, har det meget at gøre med mine private livliner, først og fremmest til min mand, Anders Irgang Kristiansen, og mine to sønner, Johan og Aksel. Hver dag minder deres tilstedeværelse, kærlighed, latter og gråd om, at livet har andre dimensioner end arbejde, og at jeg er rig, hvad det angår. Tak for, at I kræver mig og trækker mig væk fra arbejdet og til andre tider giver mig plads og støtte.

At forene familieliv og ph.d.-arbejde har særligt i den sidste tid været krævende, og derfor vil jeg gerne takke min mor og far, søskende og øvrige familie samt legekammeraters familier for gæstfrit og omsorgsfuldt at tage sig af vores drenge, når arbejdet har krævet forældrenes fulde opmærksomhed.

Endelig vil jeg ikke forklejne den hjælp og inspiration, jeg har fået i alle de sammenhænge, jeg omgås med folk, der har små og store børn, og som lever det liv, jeg beskriver og analyserer. Både i handling og ord har de været med til at forme mine interesseområder, og jeg har bestræbt mig på, at mit arbejde skulle have relevans og vække interesse også uden for en snæver kreds af forskere.

Jeg tilegner dette projekt til min bedstemor, Erna Vendelbo, der med sit lange perspektiv på livet, sin indsigt, kampvilje og store humor altid vil være et pejlemærke for mig.

Indholdsfortegnelse

INDHOLDSFORTEGNELSE.....	5
KAPITEL 1: INDLEDNING.....	7
FORMÅL MED AFHANDLINGEN	8
AFHANDLINGENS BIDRAG TIL DEN HIDLIDIGE FORSKNING	10
UNGE OG DERES FAMILIER I DEN NORDISKE VELFÆRDSSTAT.....	12
AFHANDLINGENS OPBYGNING	17
KAPITEL 2: AFHANDLINGENS DATA	20
OM TVÆRSNITSDATASÆTTET 'BØRN OG UNGE I DANMARK'	20
OM FORLØBSDATASÆTTET 'BØRNEFORLØBSUNDERSØGELSEN'	22
FORDELE OG ULEMPER VED AT BRUGE EKSISTERENDE DATA	27
KAPITEL 3: FAMILIER FORSTÅET OG KATEGORISERET GENNEM DERES PRAKSIS	28
PRAKSISBEGREBET I FAMILIESOCIOLOGIEN	28
AT SPØRGE TIL FAMILIERS PRAKSIS SOM METODISK GREB.....	31
ALDERSUDVIKLING I FAMILIEPRAKSIS I DANSKE FAMILIER MED TEENAGERE.....	33
OVERORDNEDE TEORETISKE IDEALTYPEN AF PRAKSIS	38
ANALYSESTRATEGIER TIL OPERATIONALISERING AF IDEALTYPEN	57
RESULTAT AF OPERATIONALISERINGEN AF FAMILIEPRAKSISTYPEN	70
OPSAMLING.....	78
KAPITEL 4: FORKLARINGER PÅ FAMILIERS PRAKSIS.....	81
FORKLARINGER PÅ FAMILIEPRAKSIS – KULTUR ELLER RESSOURCER.....	81
FORKLARINGER PÅ BAUMRINDS FAMILIETYPEN – TEORETISKE FORVENTNINGER.....	83
FORKLARINGER PÅ DEN DEMOKRATISK-INDIVIDORIENTEREDE FAMILIETYPEN – TEORETISKE FORVENTNINGER	85
FORKLARINGER PÅ FAMILIEPRAKSISTYPEN – METODISKE STRATEGIER	86
FORKLARINGER PÅ FAMILIEPRAKSIS – RESULTATER	88
OPSAMLING.....	90
KAPITEL 5: FAMILIEPRAKSIS SOM FORKLARING	92
FAMILIENS SOCIOØKONOMISKE RESSOURCER OG PRAKSIS RELATERET TIL UNGES RISIKOADFÆRD.....	93
FAMILIEPRAKSIS RELATERET TIL UNGES OPLEVELSE AF FRIHED OG LIVSTILFREDSHED	99
OPSAMLING.....	106
ARTIKEL 1: PARENTING ADOLESCENTS.....	108
ABSTRACT.....	108
INTRODUCTION.....	109
BACKGROUND.....	111

DATA AND METHODS	117
RESULTS	121
CONCLUSIONS	126
APPENDIX	130
REFERENCE LIST	134
ARTIKEL 2: RELATIONSHIPS BETWEEN FAMILY SOCIOECONOMIC RESOURCES, PARENTING TYPES AND ADOLESCENT RISK BEHAVIOR.....	138
ABSTRACT.....	138
BAUMRIND’S PARENTING STYLE MODEL AND THE THEORETICAL LINK TO ADOLESCENTS’ RISK BEHAVIOR.....	142
PREVIOUS RESEARCH IN THE RELATIONS BETWEEN SOCIOECONOMIC RESOURCES, PARENTING TYPES AND ADOLESCENT RISK BEHAVIOR.....	144
DATA AND METHODS.....	146
RESULTS	151
CONCLUSION AND DISCUSSION.....	157
APPENDIX	159
LIST OF REFERENCES	162
ARTIKEL 3: AUTONOMY AND LIFE SATISFACTION FOR YOUNG PEOPLE IN LATE MODERN FAMILIES.....	167
ABSTRACT.....	167
INTRODUCTION.....	168
THEORETICAL BACKGROUND OF THE STUDY	170
DATA AND METHOD.....	175
RESULTS	179
DISCUSSION AND CONCLUSION.....	186
LIST OF REFERENCES	190
KAPITEL 6: KONKLUSION	194
RESULTATER	194
BIDRAG	199
PERSPEKTIVER	200
ENGLISH SUMMARY	202
DANSK RESUMÉ.....	206
APPENDIX.....	209
LITTERATURLISTE.....	219

Kapitel 1: Indledning

Omdrejningspunktet for denne afhandling er for det første en afdækning og kategorisering af danske familiers hverdagspraksis i familier, hvor mindst et af børnene er teenager. For det andet undersøger jeg betingelserne for denne familiepraksis, og for det tredje afdækker jeg konsekvenserne af familiepraksis for unge. Analyserne af familiepraksis foretages ved hjælp af kvantitative analyser af nationalt repræsentative danske datasæt og med udgangspunkt i sociologiske og socialpsykologiske teorier.

I de nordiske lande er der tradition for at vægte unges individuelle frihed og lighed højt, og unge opnår tidligt økonomisk og praktisk uafhængighed af deres forældre sammenlignet med unge i andre europæiske lande. De nordiske velfærdsstater er udviklet til at give individet stor uafhængighed af sin familie og til at mindske betydningen af familiebaggrund for det enkelte menneskes livschancer (Berggren & Trägårdh, 2006; Iacovou, 2011). Politisk og kulturelt kan der derfor være en tendens til at underspille og negligere betydningen af familiens hverdagspraksis for unges trivsel og adfærd, både mens de stadig er unge og i deres fremtidige voksenliv.

Forskning både i og uden for Norden viser dog, at familiers relationer og hverdagspraksis i teenageårene spiller en væsentlig rolle for unges trivsel og adfærd på kort og lang sigt og derfor også for reproduktionen af de samfundsmæssige strukturer (Adalbjarnardottir & Hafsteinsson, 2001; Clausen, 1996; Crosnoe & Cavanagh, 2010; Kerr, Stattin & Ozdemir, 2012). Et studie, der inddrager hverdagspraksis i unges familier som forklarende faktor i analyser af overførslen af status, ulighed og risici imellem generationerne, kan derfor bidrage empirisk til vores forståelse af (re)produktionen af samfundets sociale strukturer.

Praksis er samtidig et centralt teoretisk begreb i sociologien, der ifølge bl.a. franske Pierre Bourdieu (1990) og britiske David Morgan (1996, 1999) kan ses som udtryk for individers og familiers nære relationer, for deres overordnede kulturelle og værdimæssige forestillinger og er relateret til deres position i samfundshierarkiet. Det gælder ikke nødvendigvis den enkelte handling set isoleret, men snarere samlede formationer af praksis, der gentages regelmæssigt over tid.

Ikke alle empiriske formationer af praksis er dog lige meningsfulde at arbejde med hverken i en empirisk eller en teoretisk analyse. Ud over Bourdieus og Morgans praksisteorier inddrager jeg derfor i de teoretiske og empiriske analyser to teorier, der mere konkret beskriver vilkår for og indholdet af familiers hverdagspraksis i det (sen)moderne samfund. Det drejer sig dels om Diana Baumrinds empirisk velafprøvede socialpsykologiske teori, der beskriver principielle skillelinjer i forældres hverdagspraksis og sammenhænge mellem forskellige typer af familiepraksis og unges adfærd (Baumrind, 1966). Og det drejer sig om Anthony Giddens' sociologiske teori om sammenhænge mellem strukturelle forandringer i samfundet og udbredelsen af den demokratiske individorienterede familie i sidste halvdel af det 20. århundrede.

Disse to teorier, der normalt lever hver deres liv i henholdsvis socialpsykologiske kvantitative studier og sociologiske kvalitative studier, bringes i dette studie sammen i en teoretisk diskussion af de kulturelle og strukturelle betingelser for at praktisere en familie. Dernæst bruges de hver for sig til at udvikle to kvantitative typologier over familiepraksis set fra henholdsvis mødre til 15-årige og 15-19-åriges perspektiver. Disse typologier indgår endelig i en række analyser af årsager til samt konsekvenser af hverdagspraksis i familier med hjemmeboende teenagebørn.

Formål med afhandlingen

De tre vigtigste formål med denne afhandling er altså:

- 1) at beskrive og kategorisere hverdagspraksis i familier med hjemmeboende teenagere med udgangspunkt i Baumrinds og Giddens' teorier og ved hjælp af kvantitative data og på den baggrund udvikle typologier over danske familiers hverdagspraksis
- 2) teoretisk og empirisk at undersøge årsager til/baggrunde for familiers tilhørsforhold til forskellige praksistyper
- 3) at undersøge empirisk, hvordan familiers tilhørsforhold til forskellige praksistyper hænger sammen med unges risikoadfærd, livstilfredshed og opfattelse af autonomi.

Jeg opfylder det første formål ved først at diskutere praksisbegrebets teoretiske indhold og dets anvendelighed i en analyse af familiers værdimæssige tilhørsforhold. Derefter sammenligner jeg hverdagspraksisser i danske familier med 11-, 15- og 19-årige unge for dermed at tegne et billede af den transition i familiens relationer og hverdag, der sker i løbet af teenageårene. Derudover udarbejder jeg ved hjælp af mødres besvarelser af SFI's Børneforløbsdatasæt (BFU) i 2011 og latent klasseanalyse en typologi over mødres opfattelse af familiepraksis baseret på Baumrinds teori om forskellige familietyper. Denne typologi sammenligner jeg deskriptivt med BFU-unges egne opfattelser af familiepraksis for at undersøge, i hvor høj grad der er overensstemmelse mellem mødres og unges opfattelse af den samme families praksis. Endelig udarbejder jeg på baggrund af de 15- og 19-åriges besvarelser i SFI's datasæt 'Børn og Unge i Danmark' (BUD) og ligeledes ved hjælp af latent klasseanalyse en typologi over unges opfattelse af familiepraksis baseret på Giddens' teori om den demokratiske individorienterede familie.

Det andet formål går altså ud på teoretisk og empirisk at undersøge årsager til familiers tilhørsforhold til forskellige praksistyper og vilkårene for at udøve forskellige typer af familie. Dette formål opfylder jeg først ved teoretisk at undersøge baggrunden for Baumrinds og Giddens' familietyper, sammenligne dem som idealtyper og diskutere vilkårene for at praktisere dem i et skandinavisk samfund i begyndelsen af det 21. århundrede. Derudover undersøger jeg i en logistisk regressionsanalyse af BFU's forløbsdata, baseret på Baumrinds teori, empiriske sammenhænge mellem familiens samfundsmæssige position, dens ressourcer og dens demografiske sammensætning i opvækstårene på den ene side og mødres opfattelse af familiens praksis, da den unge er 15 år, på den anden side.

I en anden empirisk analyse undersøger jeg ved hjælp af tabelanalyser baggrunden for unges opfattelse af deres familiers praksis, når familiepraksistypologien er konstrueret ved hjælp af Giddens' teori. Disse analyser er baseret på BUD's tværsnitsdata.

I disse statistiske analyser anvendes de empiriske familietypologier altså som afhængige variable, mens familiernes ressourcer, samfundsposition, demografi og de unges køn trækkes ind som afhængige variable.

Det tredje formål går som beskrevet ud på at undersøge konsekvenserne af familiers praksis for unges risikoadfærd, livstilfredshed og opfattelse af autonomi. Dette formål opfylder jeg ved dels at undersøge sammenhænge mellem mødres opfattelse af familiepraksis (baseret på Baumrinds teori) og unges risikoadfærd og dels ved at undersøge sammenhænge mellem unges opfattelse af familiepraksis (baseret på Giddens teori) og unges opfattelse af livstilfredshed og autonomi. Begge analyser foretages ved hjælp af logistiske regressionsanalyser. I den første analyse af unges risikoadfærd inddrager jeg ud over familiens praksis også familiens ressourcer i opvækstårene for at undersøge, hvordan ressourcer i barndommen og familiepraksis i ungdomsårene interagerer i en model, der søger at forstå den familiemæssige baggrund for unges risikoadfærd. Jeg undersøger derfor i statistiske modeller med og uden familiens praksis, hvorvidt familiens praksis fungerer som additiv eller medierende faktor i relationen mellem familieressourcer og risikoadfærd. Og jeg undersøger, om der er forskellige sammenhænge mellem familiepraksis og risikoadfærd i familier med få og gennemsnitlige/mange ressourcer i opvækstårene. Disse analyser er baseret på BFU's forløbsdata.

I den anden analyse baseret på Giddens' teori undersøger jeg sammenhænge mellem unges tilhørsforhold til forskellige familiepraksistyper og deres opfattelse af livstilfredshed og autonomi. Disse sammenhænge undersøges dels for hele gruppen af 15- og 19-årige, dels for hver aldersgruppe separat. Disse analyser er baseret på BUD's tværsnitsdata.

I disse analyser fungerer de empiriske familietyper og familiens ressourcer altså som uafhængig forklarende variable, mens unges adfærd, livstilfredshed og autonomi udgør de afhængige variable.

Afhandlingens bidrag til den hidtidige forskning

Studiet bidrager til den hidtidige forskning i unges familieliv på flere måder.

For det første tager studiet udgangspunkt i en skandinavisk velfærdsstatslig kontekst, hvor familiers praksis i familier er forholdsvis underbelyst. Studiet er ikke det første til kvantitativt at kategorisere nordiske unges familieliv (se: Adalbjarnardottir & Hafsteinsson, 2001; Aunola & Stattin, 2000; Clausen, 1996) og ej heller det første nordiske studie, der undersøger sammenhænge mellem kategorier af familiepraksis i familier med unge og unges risikoadfærd

(se: Adalbjarnardottir & Hafsteinsson, 2001; Clausen, 1996). Disse studiers kategoriseringer af teenageres familieliv har været et vigtigt fundament for mine analyser, men da deres empiriske grundlag er indsamlet i 1990'erne, på den anden side af bl.a. attentatet på tvillingetårnene i New York, krige i Afghanistan og Irak og en verdensomspændende finanskrisen, og da antallet af respondenter i forhold til dette studie er forholdsvis begrænset (hhv. 345, 347 og 846) retfærdiggør det i sig selv endnu en udforskning af familiers praksis og konsekvenserne heraf. De skandinaviske samfund udgør, som jeg senere i denne indledning kommer ind på, en særlig kontekst for familieliv og ungdom, der forventes at påvirke såvel de interne relationer mellem familiemedlemmer og sammenhænge mellem familiepraksis og individuel trivsel og adfærd.

For det andet bidrager studiet med en ny fortolkning af Baumrinds teori fra 1966 og derfor også en anden operationalisering end de, der indgår i tidligere empiriske studier. Denne nye fortolkning går især ind i en diskussion af begrebet autoritet og identificerer på baggrund af Baumrinds teori to forskellige dimensioner af autoritet i stedet for en. Disse to dimensioner af autoritet inddrages begge i den empiriske typologi over familiepraksis.

For det tredje bidrager studiet til den hidtidige forskning ved at sætte Baumrinds familiepraksismodel ind i en socioøkonomisk kontekst. Det gør jeg dels ved at undersøge sammenhængen mellem familiens position, ressourcer og demografiske sammensætning i barndomsårene og familiens praksis i 15-årsalderen og dels ved at undersøge interaktioner mellem socioøkonomiske ressourcer og familiepraksis i analyserne af unges risikoadfærd.

For det fjerde bidrager studiet med en teoretisk diskussion af henholdsvis Baumrinds og Giddens' idealtypiske fremstillinger af familien og de strukturelle og kulturelle faktorer, der påvirker muligheden for at udøve forskellige typer af familie.

For det femte er studiet det første til at udvikle en kvantitativ empirisk model over familierelationer mellem forældre og børn baseret på Giddens' teori. Det betyder, at det også er det første, der på et kvantitativt datasæt kan undersøge den socioøkonomiske, aldersmæssige og kønsmæssige baggrund for Giddens' demokratiske individorienterede familie samt denne familietypes empiriske modsætninger. Endelig er studiet af samme grund derfor også det første, der tester Giddens' forestillinger om, at en demokratisk individorienteret familiepraksis vil øge oplevelsen af autonomi, men mindske oplevelsen af

ontologisk sikkerhed (her operationaliseret som livstilfredshed) blandt unge hjemmeboende familiemedlemmer.

I de følgende afsnit beskriver jeg kort den kulturelle og strukturelle kontekst, som omgiver familier med hjemmeboende unge i Danmark, hvorefter jeg gennemgår afhandlingens opbygning.

Unge og deres familier i den nordiske velfærdsstat

Nordiske kulturelle værdier om unge og deres familier

Kulturelt er unges familierelationer i de nordiske velfærdsstater mest af alt kendetegnede ved usynlighed. Unge bliver i populærkulturen enten fremstillet som individuelle væsner eller som del af en ungdomskultur løsrevet fra både barnets og den voksnes univers. Er de voksne endelig med, optræder de oftest klodset, undertrykkende eller uforstående overfor de unges oplevelser og problemer.

Det ses fx i nyere danske ungdomsfilm som *'Råzone'* og *'Supervoksen'*, i svenske *'Fucking Åmål'* og i norske *'Få meg på, for faen'*, der hver for sig skildrer unge teenagepigers identitetssøgning og kampe om popularitet gennem en udforskning af og et brud med egne og andres grænser for sex, stoffer, kriminalitet og mobning. Forældrene (hvis de er til stede, for ofte er familierne kendetegnede ved brudte relationer og fraværende forældre) forsøger med meget lidt held at gætte sig til indholdet og løsningen på de unges problemer – ofte med en forværring af situationen som resultat (Christiansen, 2006; Jacobsen, 2009; Moodyson, 1998; Rosendahl, 2006).

I *Råzone* ender de unges voksenafkoblede handling fatalt, mens *Supervoksen*, *Fucking Åmål* og *Få meg på, for faen* tegner mere optimistiske billeder af unges handlekraft og -muligheder. Der er dog ingen tvivl: De unge må som et overgangsrite gøre sig deres egne individuelle og ofte ensomme erfaringer og kan kun i visse tilfælde hente hjælp blandt jævnaldrende.

Scene fra 'Den kroniske uskyld': Den unge piges dominerende og manipulerende mor kysser pigens kæreste ved deres forlovelsesfest

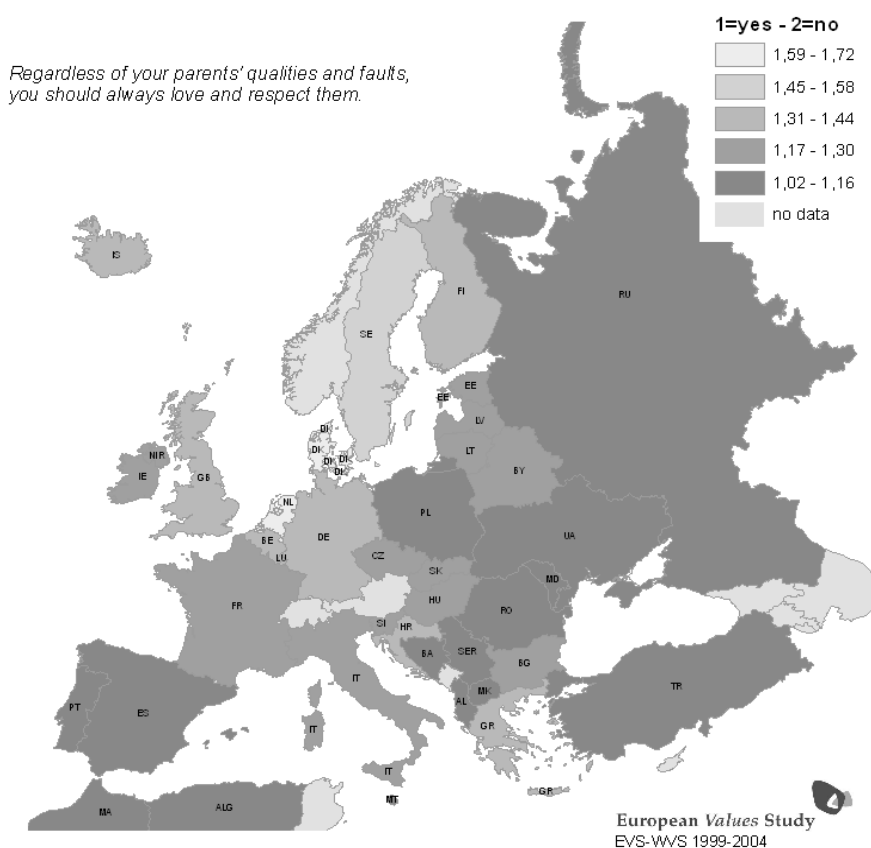
Går vi længere tid tilbage til 1980ernes danske film, *Kundskabens træ* og *'Zappa'*, eller til danske Klaus Rifbjergs bog fra 1950erne *'Den kroniske uskyld'* (filmatiseret af Edward Fleming i 1985) er billedet det samme. De vigtigste voksenfigurer er enten undertrykkende, onde, uforstående eller fraværende, og de unge drenge og piger må på egen hånd løse deres problemer mere eller mindre succesfuldt (August, 1983; Malmros, 1981; Rifbjerg, 1958).

Populærkulturens fremstilling af unge er således kendetegnet ved en stærk individualisme og stærk lighedsideologi kombineret med en mistro overfor forældrene som autoriteter, der kan genfindes i den sociologiske ungdomsforskning. Empiriske undersøgelser afslører således modvilje både hos nordiske forældre og unge mod, at forældrene indtager en direkte styrende, regelsættende rolle i forhold til de unge. Den udbredte norm er, at relationen mellem forældre og unge først og fremmest er baseret på tillid, demokrati og ligeværdighed, og at unge et langt stykke hen ad vejen skal have mulighed for at eksperimentere med ungdomslivets nye muligheder på egen hånd. Forældre ønsker generelt et venskabeligt, ligeværdigt forhold til deres unge og viser tilbageholdenhed og usikkerhed i forhold til at blande sig i unges liv (Brembeck, Johansson & Kampmann, 2004; Demant & Ravn, 2013; Østergaard, 2007).

Denne store vægt på lighed og uafhængighed i familien bekræftes i Den Europæiske Værdiundersøgelses sammenligninger af familieværdier i de

europæiske lande. Her udgør de nordiske lande sammen med Holland en ekstrem gruppe, hvad angår antiautoritære værdier i opdragelse og uafhængighed i relationerne mellem forældre og børn (Halman, Sieben & Zundert, 2012, s. 26-29). Det ses fx af figur 1.1, der viser europæiske borgeres holdninger til (voksne) børns følelsesmæssige forpligtelser overfor deres forældre, hvor Danmark og Holland er de lande, hvor færrest mener, at man skylder sine forældre ubetinget respekt og kærlighed.

Figur 1.1: Børns forpligtelser overfor deres forældre. Sammenligning af europæiske værdier

Kilde: <http://www.atlasofeuropeanvalues.eu/new/lesmateriaal.php>

Ungdomsfilmenes fremstilling af forældres enten mindre fremtrædende eller direkte negative rolle i ungdomsårene afspejler altså en generel kulturel holdning blandt nordiske familier om, at forældre bør indtage en tilbagetrukket

position i de unges teenageår og generelt give plads til, at unge kan udvikle autonomi og ligeværdighed med forældrene i den periode.

Selvom uafhængighed og selvstændighed nærmest synes at være kanoniserede værdier i de nordiske landes familiekultur, er der dog enkelte studier, der tyder på alternative værdiorienteringer. To finske studier, Turtiainen et al. (2007) og Lahelma og Gordon (2008), viser således i henholdsvis et kvantitativt og et kvalitativt studie, hvordan unge i første halvdel af '00erne nok tilslutter sig idealer om lighed i forældre-ung-relationen, men i stigende grad afviser uafhængighed og individualisme. Sammenlignet med unge i '90erne tilvælger de unge i '00erne således i højere grad familien som fællesskab og oplever i højere grad, at familien spiller en væsentlig rolle i deres liv. De nordiske værdier om uafhængighed og selvstændighed bliver i Lahelma og Gordons kvalitative studie også udfordret ved, at de unge faktisk stræber efter en gensidig afhængighedstilstand som mål for deres relation til forældrene i den tidlige voksenalder.

Uden at overdrive betydningen af disse to studier giver de anledning til at overveje eksistensen og betydningen af alternative kulturelle fortællinger om familien i de unges teenageår, hvor måske ikke lighedsideologien, men i hvert fald den udbredte individualisme udfordres.

Strukturelle betingelser for teenageliv i den nordiske velfærdsstat

For de 15-19-årige unge, som indgår i denne afhandling, er situationen den, at deres forældre stadig har et økonomisk ansvar for dem (i og med at de bor hjemme), men at forældrene derudover i stadigt mindre omfang inddrages i beslutninger fx omkring uddannelse¹, forbrug, eller hvordan de unge vil bruge deres fritid. De unge opnår stemme- og opstillingsberettigelse som 18-årige,

¹ Der har indtil for få år siden ikke været en systematisk inddragelse af forældrene på ungdomsuddannelserne, og forældre til unge, der har forladt folkeskolen, er ikke en organiseret gruppe i samfundet. Dette er dog ved at ændre sig, fx illustreret ved lovforslag om inddragelse af forældre i Ungdomsuddannelsesvejledning (Retsinformation, 2006), der pålægger vejledere på ungdomsuddannelser at inddrage forældrene i vejledningen af unge. Hvordan inddragelsen skal foregå, og hvorvidt det faktisk er en fordel for de unge, at deres forældre involveres, diskuteres dog løbende (Buhl, 2008), og udgangspunktet er, at den unge er den primære aktør i mødet med uddannelsessystemet, mens forældrene højst er sekundære.

men inden da har de opnået at blive både seksuelt myndige og individuelt straffeberettigede som 15-årige og er på mange måder i gang med at træne selvstændig beslutningstagen og uafhængighed af forældrene.

De unge er vokset op i familier, hvor begge forældre typisk arbejder², og hvor staten har overtaget en del af ansvaret for børnenes pasning, hovedparten af ansvaret for deres uddannelse samt deres sundhed (Dencik, 2005; Johansson, 2009). 3 ud af 4 vokser op i en kernefamilie med begge deres biologiske forældre, mens resten, inden de fylder 18 år, på mindst et tidspunkt har levet sammen med en enlig forælder (14 %) eller/og med en forælder og en stedforælder (10 %) (Ottosen et al., 2010). 21 % vokser op uden søskende, mens resten har mindst en hel, halv eller papsøskende (Danmarks Statistik, 2013b). En stor del af deres fritid har de brugt enten i institutionelle sammenhænge³ eller sammen med jævnaldrende kammerater, hvilket socialpsykolog Lasse Dencik betegner som en dobbeltsocialisering, hvor familiens normer og socialisering udfordres/komplementeres af velfærdsstatens (Dencik, 2005, s. 16-34).

I forhold til unge i resten af Europa flytter unge i de nordiske lande tidligere hjemmefra – oftest til egen bolig eller sammen med en kammerat. Når unge danskere fylder 20 år, har halvdelen af dem således forladt deres forældres bolig, mens unge fra eksempelvis Belgien er 24 år og unge fra Portugal hele 29 år, før halvdelen af dem ikke længere bor hos deres forældre (Iacovou, 2011). Unge fra de nordiske lande kan således se frem til tidligere uafhængighed af deres forældre – også fordi videre uddannelse er gratis, ungdomsarbejdsløsheden lav sammenlignet med andre europæiske lande (Danmarks Statistik, 2013c), og fordi de unge, når de er fyldt 18 år, som udeboende (med en vis geografisk distance til forældrene) kan opnå delvis forsørgelse under deres uddannelse gennem Statens Uddannelsesstøtte (SU), uafhængigt af deres forældres indkomstforhold.

Velfærdsstaten er derfor med til at sikre unges mulighed for uafhængighed af deres familier. Den skaber et bånd mellem stat og individ, der samtidig er med

² 75-79 % af danske kvinder i alderen 15-64 var i årene 1993-2009 i beskæftigelse (Abrahamson, Boje & Greve, 2005:62; Danmarks Statistik, 2013a).

³ 83 % af danske børn i alderen 3-6 år går i børnehave, mens 63 % af børn mellem 6 og 10 år passes i en skolefritidsordning/fritidshjem (Abrahamson et al., 2005, s. 72).

til at frigøre individet fra dets økonomiske og praktiske bindinger til familien (Berggren & Trägårdh, 2006; Dencik, 2005; Johansson, 2009).

Dette er altså konteksten, som nærværende analyser af unges familierelationer er indlejret i. Et økonomisk rigt samfund med stærke bånd mellem individ og stat, hvor der generelt er en tiltro til, at idealer om lighed og frihed lader sig forene, og hvor unge har både ret og pligt til at realisere sig selv som individuelle væsner.

Afhandlingens opbygning

Resten af afhandlingen består af fire dansksprogede kapitler, tre engelsksprogede empiriske artikler og en dansksproget konklusion. De fire dansksprogede kapitler fungerer som en kontekstualisering og udvidet diskussion af de analyser, temaer og metodiske problemstillinger, som også tages op/anvendes i de tre artikler, men indeholder også særskilte empiriske og teoretiske analyser.

I kapitel 2: *Afhandlingens data* redegør jeg for kvaliteten af de to datasæt, Børn og unge i Danmark og Børneforløbsundersøgelsen, som har dannet empirisk grundlag for mine analyser. Dernæst diskuterer jeg fordele og ulemper ved at anvende allerede eksisterende data. Kapitel 3: *Familier forstået og kategoriseret gennem deres praksis* indledes med en teoretisk diskussion af familiepraksis og begrebets anvendelighed i empiriske analyser. Dernæst følger en mindre empirisk analyse af køns- og aldersforskelle i rutiner og relationer i familier med 11-, 15- og 19-årige børn og unge for at illustrere den transition, der sker i familiens praktiske liv henover teenageårene. Herefter diskuterer jeg teoretisk idealtypiske fremstillinger af familiers relationer og hverdagspraksis, som de fremstår hos socialpsykolog Diana Baumrind og sociolog Anthony Giddens. I det følgende afsnit diskuterer jeg forskellige måder at operationalisere de to teoretiske familiepraksismodeller og viser derefter, hvordan jeg selv i analyserne, der indgår i de tre artikler, har operationaliseret modellerne ved hjælp af kvantitative data og statistiske metoder. Endelig redegør jeg for resultaterne af operationaliseringerne af de to familiepraksismodeller set fra henholdsvis mødres og unges synspunkt og diskuterer ved hjælp af supplerende analyser i hvor høj grad mødres og unges oplevelse af deres familiepraksis stemmer overens. I kapitel 4: *Forklaringer på*

familiers praksis diskuterer jeg forskellige teoretiske modeller til at forklare familiers praksis med. På baggrund af disse teoretiske modeller og resultater af tidligere empiriske studier, diskuterer jeg derefter forventningerne til de empiriske analyser af baggrunden for henholdsvis Baumrinds og Giddens familiepraksismodel. Jeg viser og diskuterer derefter de metodiske strategier, jeg har brugt til at analysere forholdet mellem forskellige baggrundsfaktorer og familiers tilhørsforhold til bestemte praksistyper, og redegør endelig for resultaterne af disse analyser. I kapitel 5: *Familiepraksis som forklaring* er det omvendt familiens praksis, der skal forklare og unges risikoadfærd, livstilfredshed og autonomi, der skal forklares. Kapitlet diskuterer hidtidig forskning hvor familiepraksis fungerer som selvstændig eller supplerende forklaringsfaktor i analyser af unges risikoadfærd. Derefter diskuterer kapitlet teoretisk og empirisk begreberne risikoadfærd, livstilfredshed og personlig autonomi og viser, hvordan begreberne er operationaliserede i de empiriske analyser. Endelig diskuterer jeg analysestrategierne i de analyser, hvor familiepraksistypologierne fungerer som uafhængige forklarende variable og skitserer kort resultaterne af analyserne.

Efter disse danske kapitler følger de tre engelsksprogede empiriske artikler: Artikel 1: *Parenting adolescents* indeholder en analyse og typologisering af familiepraksis set gennem Baumrinds socialpsykologisk teoretisk vinkel og fra mødre til 15-åriges perspektiv. Artiklen undersøger dernæst sammenhænge mellem vilkår og problemer i barndomshjemmet og familiernes praksistyper og finder, at forklaringen på danske mødres praksis skal findes både i deres kulturelle forestillinger om den gode familie/den gode barndom og i deres socioøkonomiske, helbredsmæssige og adfærdsmæssige familieressourcer. Artiklen indsendes til Journal of Family Issues, efter at afhandlingen er indleveret til bedømmelse.

Artikel 2: *Relationships between family socioeconomic resources, parenting types and adolescent risk behavior* bygger videre på analyserne i artikel 1 og bruger, sammen med familiens socioøkonomiske ressourcer, mødrenes familiepraksistyper som forklarende faktor i en analyse af unges risikoadfærd. Artiklen finder, at mødrenes praksis forklarer mere af de unges risikoadfærd end familiens ressourcer, men at praksis er en additiv faktor, der ikke kan forklare sammenhængen mellem familieressourcer i barndommen og risiko-

adfærd i 15-årsalderen. Artiklen finder desuden, at familiens praksis for udvalgte typer af risikoadfærd har større forklaringskraft i familier, der har haft få socioøkonomiske ressourcer i barndommen sammenlignet med familier, der har haft gennemsnitlige eller mange ressourcer. Artiklen indsendes til *Acta Sociologica*, efter at afhandlingen er indleveret til bedømmelse.

I Artikel 3: *Autonomy and life satisfaction for young people in late modern families* anvender jeg en anden mere sociologisk orienteret teoretisk vinkel på familieliv til igen at konstruere en empirisk typologi over familieliv, men nu ved hjælp af unge 15-19-åriges spørgeskemabesvarelser. Denne typologi bruger jeg til at undersøge, hvordan unges oplevelse af autonomi og livstilfredshed hænger sammen med deres tilhørsforhold til en bestemt familietype. Artiklen finder, at unges oplevelse af autonomi og livstilfredshed er højere, jo mere deres liv er integreret med forældrenes i hverdagen – dvs. jo mere de spiser aftensmad sammen, og jo mere forældrene ved, hvor de er og kender deres venner. Artiklen er indsendt til *Young – Nordic Journal of Youth Research*.

Afhandlingen afsluttes med kapitel 6: *Konklusion*, der samler op på afhandlingens vigtigste pointer, redegør for afhandlingens bidrag til forskningen og perspektiverer afhandlingens resultater.

Kapitel 2: Afhandlingens data

Afhandlingens empiriske analyser bygger på to store landsdækkende datasæt, 'Børn og Unge i Danmark' (BUD) og 'Børneforløbsundersøgelsen' (BFU), begge indsamlet af SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, der begge er koblet sammen med administrative registre hos Danmarks Statistik ved hjælp af CPR-numre. Til sammen rummer disse to survey-datasæt og de tilkoblede registerdata righoldige mængder af information om ca. 7.000 familiers strukturelle betingelser, deres hverdagspraksis og om de enkelte familiemedlemmers individuelle adfærd og trivsel. De er derfor særdeles velegnede til at belyse denne afhandlings problemstillinger.

I det følgende beskriver jeg kvaliteten af de to datasæt hver for sig og redegør for, hvordan de hver især understøtter en besvarelse af mine problemstillinger.

Om tværsnitsdatasættet 'Børn og unge i Danmark'

'Børn og Unge i Danmark'-datasættet er designet som en panelundersøgelse, men da der kun havde fundet en indsamling sted, da disse analyser blev udført, er der i denne afhandling tale om et tværsnitsdatasæt. Første indsamling fandt sted i 2009, mens anden indsamling har fundet sted i løbet af foråret 2013. Resultater fra første undersøgelsesrunde er publiceret i rapporten *Børn og Unge i Danmark – Velfærd og Trivsel* (Ottosen et al., 2010). De følgende oplysninger om datakvalitet og bortfald stammer fra denne rapport.

Børn og Unge i Danmark er bygget op omkring otte velfærdsdomæner, der i alt dækker over 36 komponenter og 102 indikatorer. Disse domæner er 1) *Materiel velfærd*, 2) *Boligforhold, mobilitet og lokalområder*, 3) *Helbred og sikkerhed*, 4) *Dagpasning og uddannelse*, 5) *Sociale relationer*, 6) *Adfærd og livsstil*, 7) *Fritid og medborgerskab* og 8) *Subjektiv trivsel* (Ottosen et al., 2010). Disse komponenter og indikatorer stammer både fra spørgeskemaundersøgelsen og fra Danmarks Statistiks administrative registre. Valget af henholdsvis den ene eller den anden informationskilde afhænger af tilgængeligheden af registre, og i hvor høj grad en afdækning af komponenten kræver en subjektiv vurdering fra respondenterne. Komponent 1 om materiel velfærd er således hovedsageligt afdækket ved hjælp af registre (5 indikatorer stammer fra registre, 1 fra

spørgeskema), mens det omvendte gør sig gældende for komponent 5 om sociale relationer (2 indikatorer fra registre, 24 fra spørgeskema).

Når dette datasæt er særligt velegnet til en del af mine analyser, skyldes det især domæne 5 om sociale relationer, der indeholder 15 forskellige indikatorer om familiernes hverdagspraksis, deres konflikter og relationer, og domæne 8 om subjektiv trivsel, der indeholder oplysninger om unges livstilfredshed og oplevelse af personlig autonomi. Datasættet kan altså danne grundlag for meget detaljerede beskrivende analyser af familiepraksis og for at relatere disse familieanalyser til unges subjektive trivsel. De tilkoblede registerdata giver adgang til en række oplysninger om familiernes baggrundsforhold, der i analyserne i artikel 3 udnyttes til at forstå konteksten for familiernes praksistyper.

Derudover giver datasættet mulighed for at sammenligne familiepraksis for 11-, 15- og 19-årige børn og unge og dermed undersøge ændringer familiers praksis henover teenageårene (Se kapitel 3, s. 34-39).

Bruttostikprøven bestod i 2009 af 9.750 børn og unge født i 1989 (19 år), 1993 (15 år), 1997 (11 år), 2001 (7 år) og 2005 (3 år). I denne afhandling anvender jeg i analyser af tidsudvikling i familiepraksis i teenageårene (kapitel 3) et delsample bestående af de 11-19-årige (bruttosample 5.400 børn og unge), mens jeg i de analyser, hvor jeg udvikler en typologi over unges familiepraksis (primært i artikel 3) bruger et delsample kun bestående af de 15- og 19-årige (bruttosample 3.500). De 11-årige blev interviewet i hjemmet af interviewere fra SFI-Surveys interviewerkorps, mens de 15-årige og 19-årige blev bedt om at udfylde et webskema og blev kontaktet telefonisk i tilfælde af manglende besvarelser.

I alt lykkedes det at opnå besvarelser fra 3.263 11-19-årige børn og unge (1.905 15-19-årige). Blandt de 11-årige var besvarelsesprocenten forholdsvis høj, 72 %, mens den for de 15- og 19-årige var noget lavere, henholdsvis 61 % og 49 %. Det forholdsvis store bortfald blandt de unge skyldtes blandt andet vanskeligheder med at fremskaffe et brugbart telefonnummer til opfølgningsinterviewene.

En bortfaldsanalyse viste et højere bortfald blandt drenge i gruppen af 15- og 19-årige og generelt blandt etniske minoritetsbørn og unge. Familier med kun en forælder, hvor mødrene ikke har nogen uddannelse ud over den obligatoriske

grundskole, eller hvor mødrene ikke er på arbejdsmarkedet, er ligeledes underrepræsenterede i undersøgelsen. Bortfaldet, både blandt de unge og blandt familier med etnisk minoritetsbaggrund eller få socioøkonomiske ressourcer, svarer til, hvad man finder i andre undersøgelser med tilsvarende metoder. Da mine analyser omhandler familiepraksis i familier med hjemmeboende børn, ser jeg bort fra de unge, der ikke bor hjemme, eller hvor en eller begge forældre var døde. Det reducerer mit sample af 11-19-årige til 2.940 børn og unge og mit sample af 15-19-årige til 1.606 unge. De endelige analyser af tidsudviklingen i unges familiepraksis i kapitel 3 bygger derfor på besvarelserne fra 2.824-2.939 børn og unge (afhængig af frafald på enkeltspørgsmål), mens typologiseringerne af 15-19-årige unges familiepraksisser (primært i artikel 3, men også refereret i kapitel 3) bygger på data for 1.470 unge.

Jeg har valgt ikke at arbejde med vægte i mine beskrivende analyser, idet jeg, på trods af min adgang til registerdata, ikke har nogen fuldstændig viden om de frafaldne. Selvom jeg således havde opvægtet de 19-årige, drengene, de etniske minoritetsunge og de socioøkonomisk svagt stillede, kan jeg ikke vide, om der er en helt anden faktor, der forener de frafaldne, og som ville have givet dem en anden svarfordeling end dem, der har besvaret spørgeskemaet. Jeg har derfor valgt at lave sikre analyser for de unge, jeg har adgang til, på bekostning af en repræsentativitet, der under alle omstændigheder ville være forbundet med usikkerhed.

Om forløbsdatasættet 'Børneforløbsundersøgelsen'⁴

Børneforløbsundersøgelsen (BFU) er en veletableret forløbsundersøgelse, der siden 1996 har fulgt 6.000 børn (bruttostikprøve) født i 1995 af danske mødre. Intet andet dansk datasæt rummer så detaljerede oplysninger om så bredt et spektrum af danske børns materielle, helbredsmæssige, sociale – herunder familiemæssige, uddannelsesmæssige og fritidsmæssige opvækstforhold. Datasættet har derfor været særdeles velegnet til at analysere baggrunden for mødres familiepraksis i familier med teenagere i artikel 1 og til at analysere sammenhænge mellem socioøkonomiske ressourcer, familiepraksis i 15-årsalderen og unges risikoadfærd i artikel 2.

⁴ På engelsk: The Danish Longitudinal Survey of Children (DALSC).

Frem til 2013 er i alt fem bølger af spørgeskemainterviews blevet gennemført. I de tre første runder (1996, 1999 og 2003), da børnene var henholdsvis ½, 3½ og 7½ år gamle, var mødrene de primære respondenter, mens både børn og mødre har besvaret selvstændige spørgeskemaer i 2007 og 2011, da børnene var henholdsvis 11 og 15 år gamle. Fædrene/mødrenes samlever har derudover udfyldt et spørgeskema i 1996, 2003 og 2007, hvis de boede sammen med mødrene til børnene. Hvis barnet i tilfælde af skilsmisse eller dødsfald boede hos faren, blev faren den primære respondent.

Oplysninger om familiernes socioøkonomiske forhold (uddannelse, indkomst, familiestruktur, alder, beskæftigelsesforhold) og helbredsforhold er hentet fra Danmarks Statistiks administrative registerdata. Resultaterne fra den seneste runde af Børneforløbsundersøgelsen er blandt andet beskrevet i rapporten *15-åriges hverdagsliv og udfordringer – Rapport fra femte dataindsamling af forløbsundersøgelsen af børn født i 1995* (Ottosen, 2012). De følgende beskrivelser af dataindsamling og datakvalitet stammer fra kapitel 2 i denne rapport.

Analyserne i artikel 1 og artikel 2 bygger på data fra alle fem spørgeskemaer stilet til mødrene, fra spørgeskemaet stilet til de 15-årige børn i 2011 og fra Danmarks Statistiks registre (årene 1996, 1999, 2003, 2007 og 2009). Datasættet giver således mulighed for: 1) at afdække mødrenes opfattelse af deres familiepraksis, da de unge var 15 år; 2) at undersøge betydningen af familiens ressourcer i den unges opvækst for mødrenes tilhørsforhold til bestemte familiepraksistyper; og endelig 3) ved at kombinere registerdata med henholdsvis mødre- og unge-spørgeskemadata at undersøge sammenhænge mellem socioøkonomisk baggrund, mødrenes opfattelse af familiepraksis og de unges opfattelser af deres risikoadfærd.

Mødrene blev i de fire første runder interviewet face to face i familiernes bolig af en interviewer fra SFI-Survey. Ved seneste interview i 2011 besvarede moren et webspørgeskema på familiens computer. Moren blev valgt som primær interviewperson, fordi erfaringen fra tidligere undersøgelser er, at hun er nemmere at få fat på end faren⁵ og generelt er bedre informeret om sit barns

⁵ I de ca. 30 % af familierne, der når at blive skilt, inden barnet fylder 18 år, har 88 % af de unge bopælsadresse hos deres mor.

ve og vel end faren. For at få sammenlignelige svar blev moren altid foretrukket fremfor faren. I tilfælde af, at hun ikke kunne træffes, eller at familien af ligestillingsårsager insisterede på, at faren skulle interviewes, blev det primære interview gennemført med faren (Andersen, 2012).

Ved den seneste dataindsamling i 2011 blev børnene interviewet face to face, mens moren på samme tid besvarede et webskema.

Ud af den oprindelige bruttostikprøve på 6.000 børn/familier gennemførte SFI interviews med 90 % af mødrene i 1996, 88 % i 1999, 83 % i 2003, 80 % i 2007 og 73 % i 2011. Blandt børnene var der en gennemførselsprocent på 76 % i 2007 og 72 % i 2011. Med mindre familien udtrykkeligt har frabedt sig deltagelse i undersøgelsen eller er udgået pga. død eller flytning til udlandet, er alle fra den oprindelige stikprøve blevet forsøgt interviewet i alle runder. Det betyder, at en del af respondenterne har deltaget i nogle, men ikke alle runder af forløbsundersøgelsen. Antallet af deltagere i den femte runde er derfor ikke et gyldigt udtryk for, hvor mange der har deltaget i alle fem spørgeskemarunder indtil 2011. I alt 3.549 mødre, svarende til 59 %, har deltaget i alle 5 runder af forløbsundersøgelsen, 1989 (33 %) har deltaget i 2-4 runder, mens 264 (4 %) kun har deltaget i en enkelt runde (ibid.)

Brug af børneforløbsdatasættet i denne afhandling

I artikel 1 bruger jeg mødrenes 2011-besvarelser af BFU til at analysere og kategorisere 15-åriges mødres forældrepraksis. Derefter analyserer jeg ved hjælp af registerdata og tidligere bølger af spørgeskemaundersøgelsen sammenhænge mellem socioøkonomiske, helbredsmæssige og adfærdsmæssige ressourcer i familien i den unges opvækstår (½-13 år) og mødrenes forældrepraksistyper, da den unge var 15 år. Artiklen analyserer tilstedeværelsen eller fraværet af bestemte ressourcer i barndommen, men går ikke ind i den præcise timing af disse ressourcer. Derfor behøver respondenterne ikke at have deltaget i alle fem runder for at blive inkluderet i de endelige analyser. Det var dog nødvendigt, at mødrene havde deltaget i mindst et af årene, 2003 eller 2007,

idet oplysninger om børnenes adfærd, der måles ved hjælp af en såkaldt SDQ-skala⁶, første gang blev inkluderet i forløbsundersøgelsen i 2003.

Analyserne i artikel 1 bygger derfor på data for familier, hvor mødrene har besvaret spørgeskemaundersøgelsen i 2011 samt mindst et af årene 2003/2007, og hvor der er besvarelser på de specifikke spørgsmål, der indgår i analyserne. I de beskrivende analyser af mødrenes forældreskabstyper indgår 4.231 mødre/familier. Og i de endelige logistiske regressionsanalyser i artikel 1 indgår data for 3.909-3.957 mødre/familier (afhængig af frafald på enkeltspørgsmål).

Artikel 2 analyserer sammenhænge mellem familiens socioøkonomiske ressourcer, mødrenes familiepraksis og de unges risikoadfærd. For at kunne gennemføre disse analyser skulle både mødre og børn have besvaret spørgeskemaer i 2011. Da oplysninger om familiens socioøkonomiske ressourcer udelukkende er hentet i administrative registre, stilles der derimod ikke i denne artikel krav til deltagelse i de øvrige spørgeskemarunder af forløbsundersøgelsen. I alt bygger de logistiske regressionsanalyser i artikel 2 på data for 3.909-3.957 familier (igen afhængig af frafald på enkeltspørgsmål).

Bortfald i Børneforløbsundersøgelsen

Da Børneforløbsundersøgelsen blev designet, besluttede initiativtagerne at lave to separate undersøgelser: en med børn født af mødre med dansk statsborgerskab (BFU) og en med etniske minoritetsbørn født af mødre med ikke-dansk statsborgerskab i 1995, kaldet *Den etniske forløbsundersøgelse af børn født i 1995* (forkortet EFU). Disse to undersøgelser kørte parallelt mellem 1995 og 2007, men blandt andet på grund af stort frafald blandt de etniske minoritetsfamilier blev spørgeskemaundersøgelsen af denne gruppe opgivet i 2011. Det betyder, at det ikke har været muligt at inkludere oplysninger om etniske minoritetsfamilier i analyserne i artikel 1 og 2.

Derudover blev det i 2003 besluttet at starte en tredje forløbsundersøgelse, *Den danske forløbsundersøgelse af anbragte børn født i 1995* (AFU) blandt alle

⁶ Står for 'Strengths and Difficulties Questionnaire': et internationalt anerkendt psykologisk redskab bestående af 25 spørgsmål, som bruges til at måle indadvendt og udadvendt afvigende adfærd.

børn fra 1995-årgangen, der var, havde været eller ville blive anbragt uden for hjemmet i løbet af deres opvækst. Det betyder, at børn, der har deltaget i børneforløbsundersøgelsen, er udgået af bruttostikprøven, hvis de på et tidspunkt i løbet af deres opvækst er blevet anbragt uden for hjemmet.

Da især familier med anbragte børn, men også de etniske minoritetsfamilier hyppigere end gennemsnitlige danske familier har en række socioøkonomiske, helbredsmæssige og adfærdsmæssige problemer, skal man regne med, at resultaterne i artikel 1 og 2 giver et mere optimistisk billede af 15-årige unges familier og adfærd end det, man ville finde i hele befolkningen af 15-årige.

Skævvridningen af datasættet forstærkes desuden af det almindelige bortfald fra BFU (i alt 28 % af de oprindeligt udtrukne). Ved hjælp af registeroplysninger og spørgeskemaoplysninger fra de tidligere bølger har Dines Andersen sammenlignet dem, der har deltaget i spørgeskemaundersøgelsen i 2011 med dem, der er faldet fra.

Bortfaldsanalysen viser, at frafaldet er størst blandt familier med drenge, og blandt familier, hvor mødrene var yngre end 25 år, da de fik deres børn, og hvor familien ikke levede som kernefamilie i 2011. Hvis moren har et lavt uddannelsesniveau og lav indkomst, er også familien overrepræsenteret blandt de frafaldne. Det samme er familier til børn med dårligt selv vurderet helbred, lav livstilfredshed, ringere skolekundskaaber, få fritidsaktiviteter og flere adfærdsproblemer (Andersen, 2012).

På trods af disse skævheder er datakvaliteten i Børneforløbsdatasættet, sammenlignet med andre tilsvarende forløbsanalyser, dog god med høje opnåelsesprocenter og et relativt lavt partielt bortfald.

Ligesom det var tilfældet med analyserne, der er baseret på datasættet Børn og Unge i Danmark, har jeg valgt ikke at vægte mine beskrivende analyser. Hvad angår de etniske minoritetsunge og de anbragte unge er det ikke muligt at vægte, fordi de slet ikke er inkluderet i undersøgelsen. Og hvad angår det almindelige bortfald har jeg valgt at analysere datasættet, som det foreligger, da jeg kun kan vægte med de faktorer, jeg allerede kender, og ikke kan vide om de, der ikke længere deltager i undersøgelsen, har nogle ukendte karakteristika, der gør dem usammenlignelige med de tilbageblevne. Jeg tager derfor højde for bortfaldet i mine konklusioner, men forsøger ikke at kompensere for det i selve analyserne.

Fordele og ulemper ved at bruge eksisterende data

Ved at bruge eksisterende data fremfor selv at designe og indsamle data mister jeg muligheden for at anlægge et bestemt teoretisk perspektiv i selve spørgsmålsformuleringen og dermed formulere nogle meget præcise forhåndshypoteser til resultaterne. Denne ulempe opvejes dog ved de muligheder, der ligger i at arbejde med datasæt dækkende over store udsnit af danske familier, en stort udvalg af variable og, i tilfældet med BFU, muligheden for at arbejde med et tidsligt spænd, der dækker hele barndommen op til og med det 15. år. De to datasæt giver også mulighed for at arbejde med flere generationers perspektiver på familiepraksis, idet de unge 11-, 15- og 19-årige fungerer som respondenter i Børn og Unge i Danmark, mens jeg i BFU kan få adgang til både mødrenes og de unges perspektiv på familiens praksis. Så store datamængder ville umuligt kunne indsamles inden for et Ph.d.-projekts økonomiske og tidslige rammer.

At arbejde med eksisterende data indebærer i første omgang en eksplorativ tilgang og en forladt sig på 'det muliges kunst'. I stedet for selv at formulere nogle spørgeskemaspørgsmål i forlængelse af mine teoretiske hypoteser måtte jeg derfor se på de tilgængelige variable i de to datasæt og overveje, hvordan de enkeltvis og i kombinationer kunne belyse de væsentligste aspekter af mine teoretiske tilgange til familiepraksis.

Undervejs i processen opstod der et dialektisk forhold mellem formulering af teoretiske problemstillinger og mulighederne i data, idet jeg flere gange har måttet reformulere mine hypoteser, efter at jeg havde afdækket muligheder og begrænsninger i data. Det kan være besværligt og tidskrævende, men rummer også nogle fordele, idet data på den måde får lov til at overraske en og åbne for analytiske muligheder, som man som forsker ikke i udgangspunktet havde overvejet.

Kapitel 3: Familier forstået og kategoriseret gennem deres praksis

Dette kapitel består af fire dele. I den første del redegør jeg teoretisk for min overordnede forståelse af familiepraksisbegrebet, diskuterer hverdagspraksis som metodisk redskab til at forstå familiers særtræk og udvikling og viser empirisk, hvordan ændringer i familiers konkrete praksisser kan bruges til at illustrere den transitionsproces, der finder sted i familien i løbet af den unges teenageår.

Dette lægger op til den anden del, hvor jeg viser, hvordan enkeltstående praksisser teoretisk hænger sammen i overordnede typer. I denne del identificerer jeg således, blandt andet ved hjælp af Diana Baumrinds socialpsykologiske og Anthony Giddens' sociologiske familieteorier, fire familiepraksis-idealtyper, hvis idehistorie og strukturelle betingelser, jeg holder op imod hinanden og diskuterer.

I den tredje del diskuterer jeg, hvordan Baumrinds familiepraksistyper tidligere er blevet operationaliseret (Giddens' idealtypiske fremstilling af familien har dog ikke før været anvendt i kvantitative analyser af hverdagspraksis i familier med børn/unge), og jeg redegør for mine egne analysestrategiske overvejelser i forbindelse med operationalisering af Baumrinds og Giddens' teorier og principperne i de statistiske metoder, jeg anvender til at kategorisere familier med.

Endelig inddrager jeg i den fjerde del empiriske resultater fra de tre artikler samt enkelte supplerende analyser og viser, hvordan familiepraksis-idealtyperne lader sig operationalisere på datasættene Børn og Unge i Danmark og Børneforløbsundersøgelsen, samt i hvor høj grad mødres og 15-årige børns opfattelse af deres fælles familiepraksis stemmer overens.

Praksisbegrebet i familiesociologien

Hver dag ringer vækkeuret klokken 6.15. Vi hører lidt nyheder i radioen, går i bad, vækker børnene, finder tøj frem og skændes lidt, når det går for langsomt med at tage tøjet på. Vi sætter morgenmad på bordet, mælk, yoghurt, cornflakes

og müsli, snakker lidt om det, der står bag på cornflakespakken, og skynder lidt på børnene, hvis de ikke spiser i et jævnt tempo. Mellem klokken 7.30 og 7.45 kommanderer vi: ”børst tænder”, ”find din skoletaske”, ”læg den bil fra dig”, ”hvor er dine sko?” og ”hvad med idrætstøj?”, inden en af os følges med den ældste til skolen, der ligger 200 meter fra hjemmet, mens den anden cykler med den yngste til børnehaven, hvorefter begge de voksne cykler til arbejde.

Når vi kommer hjem fra arbejde, skole og børnehave cirka 16.30 (vi skiftes til at hente og arbejde længe), laver vi lidt praktiske ting, snakker lidt om dagen, spiller computerspil, leger eller laver lektier, laver mad og spiser. Derefter ser vi tv, spiller og leger lidt igen, og klokken 19.30 diskuterer vi lidt sengetider og ender med at gå op og børste tænder på børnene, læse en lille historie og putte dem.

Dette mønster gentages med få variationer hver hverdag året rundt, men ændres også lidt hele tiden lidt, i takt med at børnene bliver ældre, vores jobsituationer ændrer sig, eller vores indkomst og boligforhold ændrer sig. Dette hverdagsliv karakteriserer os som familie og skaber og reproducerer vores interne kærligheds- og magtforhold. Det påvirker hvert familiemedlems individuelle ressourcer og knytter samtidig familien til en kulturel struktur af familier med praksismønstre, der enten ligner eller er forskellige fra vores egne. Vores praksismønster er dermed med til at indplacere os i samfundets sociale, økonomiske og kulturelle hierarkier og grupperinger.

Ved at påpege, at familie er en aktiv størrelse, en praksis fremfor udelukkende en struktur, tilfører vi familiebegrebet en dimension, der går ud over de strukturelle, legale og biologiske bånd, der eksisterer mellem familiedømlemmer, men som samtidig flettes sammen med og er med til at skabe og vedligeholde strukturerne.

Den britiske sociolog, David Morgan, bruger begrebet *familiepraksis* som en samlet betegnelse for disse hverdagslige eller ekstrahverdagslige rutiner, regler, relationer og holdninger, der binder familiemedlemmer sammen (eller støder dem fra hinanden) og forbinder familien med omverdenens institutioner og strukturer (McCarthy & Edwards, 2011; Morgan, 1999, 1996). Familiepraksisser er dermed med til at reproducere nogenlunde faste, statiske mønstre

og kategorier i samfundet, men har samtidig et dynamisk forandrende potentiale både for den enkelte familie og samfundet.

Normalt er dette hverdagsliv med Pierre Bourdieus ord ”automatisk og upersonligt, (...) betydende uden at have nogen betydningsintention, og (...) kan (...) gøres til genstand for en ikke mindre automatisk og upersonlig afkodning” (Bourdieu, 2005, s. 211). Hvert familiemedlem producerer og reproducerer dog en objektiv mening, om han ved det eller ej, om han vil det eller ej.

Den objektive meningsstruktur, der udtrykkes gennem personers praksisser, er hos Bourdieu habitus – en overordnet meningshorisont, der for den enkelte aktør normalt er ubevidst, men som gør ”at en enkeltstående agents praksisser uden eksplicit grund og uden betydningsintention alligevel er meningsfulde, fornuftige og objektivt orkestrerede” (Bourdieu, 2005, s. 212).

Tilegnelsen af en bestemt habitus sker hos Bourdieu især gennem opdragelsen, der gradvist slører forbindelsen til de værdier, forestillinger og symboler, der har været med til at forme habitus og lader den rene praksis, der hverken kræver refleksion eller teori stå tilbage (Bourdieu, 2005, s. 231).

Normalt er der derfor hos Bourdieu et næsten fuldstændigt overlap mellem værdier eller habitus og praksis. Personer reflekterer måske en gang imellem over deres praksis, men i sidste ende gør de det altid inden for den meningshorisont, de har adgang til. Han placerer sit praksisbegreb mellem subjektivistisk handlingsteori (fx rational choice) og objektivistisk strukturalisme (Bourdieu, 2005, s. 179), men hælder ofte mest imod den objektivistiske position, hvor mennesker reproducerer strukturer uden at være klar over det eller uden at overveje, at de kunne handle anderledes.

Her er Morgan med sit familiepraksisbegreb mere aktørorienteret (McCarthy & Edwards, 2011, s. 89; Morgan, 1996, s. 188). Familiepraksisser er ikke kun eller hovedsageligt reproducerende, men er i høj grad også med til at udfordre og producere ny struktur. Familiemedlemmernes praksisser er ikke kun ubevidste vaner, men står i et løbende forhold til mere eller mindre bevidste overvejelser hos familiemedlemmerne, blandt andet fordi de samme praksisser forstås forskelligt og praktiseres med forskellige hensigter, afhængig af fx

familiemedlemmernes alder, køn og generation. Det sker, fordi familien i sit møde med omverdenen konstant konfronteres med andre familiehabitusser og de deraf afledte praksismønstre, eller fordi forandringer i familiens omverden kræver, at den tager fornyet stilling til sin organisering af hverdagen.

Dette møde og den refleksion, som mødet afføder, kan åbne for en situation, hvor man som familie kan være internt uenige om sine praksisser, eller hvor man som familie eller familiemedlem erkender, at ens praksisser ikke er i overensstemmelse med hele samfundets, enkelte samfundsgruppers eller måske endda ens egne normer og værdier. Måske retfærdiggør man det med sin egen specielle situation (man har ikke ressourcer, fx økonomi eller tid, til at handle anderledes), måske forsøger man at retfærdiggøre sin praksis ved at binde den til alternative værdier om det gode liv, eller måske får man bare dårlig samvittighed over ikke at kunne leve op til de normer, man deler, men ikke magter at praktisere.

Denne afhandling bygger på ovenstående forståelse af familiepraksis. Familiepraksis er hverdagsaktiviteter og relationer mellem personer, der er bundet sammen over tid af biologi, legale bånd og/eller husstand, og som opfatter sig selv som et familiefællesskab. Det er rutiner og regler, som i det daglige udføres med forholdsvis lidt refleksion, men som er bærere af følelsesmæssige, moralske, økonomiske og sociale værdier, der især aktiveres ved mødet med familier med andre værdier og forandringer i omverdenen.

Gennem studier af praksis kan vi både kategorisere familier og studere forandringer i deres interne relationer og relationer til omverdenen. Vi kan anlægge forskellige teoretiske vinkler på praksis og derved se andre kategoriseringer, vi kan undersøge baggrunden for praksis, og vi kan bruge kategoriseringer af praksis til at undersøge, hvordan andre samfundsstrukturer skabes og vedligeholdes.

At spørge til familiers praksis som metodisk greb

På grund af praksisbegrebets automatiserede, ikke refleksive karakter antages det som spørgeteknisk redskab at have nogle metodiske fordele, som direkte spørgsmål til familiemedlemmers værdier og følelser ikke har. Selvom det er forholdsvis let at aktivere de moralske og følelsesmæssige koder, der ligger i de

fleste spørgsmål til ens familiepraksis, forpligter man (ved at spørge til praksis) respondenterne på konkrete handlinger, der finder sted i tid og rum, og undgår i et vist omfang, at respondenterne svarer det, han/hun tror, interviewereren gerne vil høre.

Uden at have foretaget systematiske empiriske sammenligninger forventer jeg derfor en større spredning på svarfordelingen på et praksisspørgsmål end på et værdispørgsmål, hvor svarfordelingerne i højere grad vil følge de samfundsmæssigt acceptable værdier fremfor de værdier, respondenterne selv udmønter i deres praksis.

Spørger jeg fx, hvor tit familiemedlemmer spiser aftensmad sammen, eller hvor tit de fører en rigtig samtale, og giver dem 6 svarmuligheder gående fra 'hver dag' til 'aldrig', er antagelsen altså, at jeg får folk til at fordele sig på flere svarkategorier, end hvis jeg fx spørger dem om deres generelle opfattelse af familiemedlemmers pligt til respekt og kærlighed over for hinanden (fra den europæiske værdiundersøgelse). Antagelsen er derfor, at jeg ved at bruge praksisspørgsmål til at afdække folks bagvedliggende meningshorisonter eller familiehabetusser får nogle mere forskelligartede kategorier, end hvis jeg bruger direkte moralske eller stærkt følelsesladede spørgsmål.

Ulempen ved at bruge indirekte praksisspørgsmål fremfor direkte værdispørgsmål er dog, at jeg ikke indfanger de tilfælde, hvor praksis og egne overbevisninger ikke stemmer overens – hvor man tænker et, men gør noget helt andet af nød. Da jeg ønsker at undersøge sammenhænge mellem familiemedlemmers interne praksisser og unges individuelle adfærd, forestiller jeg mig dog, at familiens samlede praksismønstre vil have større betydning for den unges handlinger end familieværdier, der ikke udmøntes i praksis. Denne påstand om, at praksis trumfer værdi som forklaringsredskab, har jeg dog ikke mulighed for at underbygge empirisk i denne afhandling, og jeg kan derfor alene udtale mig om betydningen af praksisspørgsmål uden at kunne sammenligne med en analyse, der bygger på værdispørgsmål.

Jeg har i mine empiriske analyser af forældres og deres teenagebørns fælles familiepraksisser taget udgangspunkt i variable med størst mulig spredning på svarfordelingerne, som samtidig gik så tæt på konkret praksis som mulig. Variablene, der skal afdække familiers praksis, spænder dog over et spektrum, hvor nogle er meget praksisnære (de fleste) såsom: "Hvor ofte spiser I

aftensmad sammen?”, mens andre er mere vurderende og følelsesladede såsom: ”Hvor tæt er forholdet mellem dig og din søn/datter?”. I alle tilfælde har jeg dog tilstræbt at give så konkret et billede som muligt af familiernes praksis og relationer.

De empiriske analyser i afhandlingens kapitler og artikler bygger som beskrevet på data fra de to datasæt, ”Børn og Unge i Danmark” og ”Børneforløbsundersøgelsen” og inddrager forskellige sæt af familiepraksisspørgsmål stillet til henholdsvis børn/unge og mødre. Alle de oprindelige spørgsmål, deres frekvensfordelinger og omkodninger kan ses i Appendix i tabel A.1, A.2, A.3 og A.4.

I det følgende bygger jeg på besvarelserne fra de 11-, 15- og 19-årige i datasættet ”Børn og Unge i Danmark” og viser, hvordan familiers praksisser og relationer ifølge de unge udvikler sig henover teenageårene – generelt og separat for drenge og piger.

Aldersudvikling i familiepraksis i danske familier med teenagere

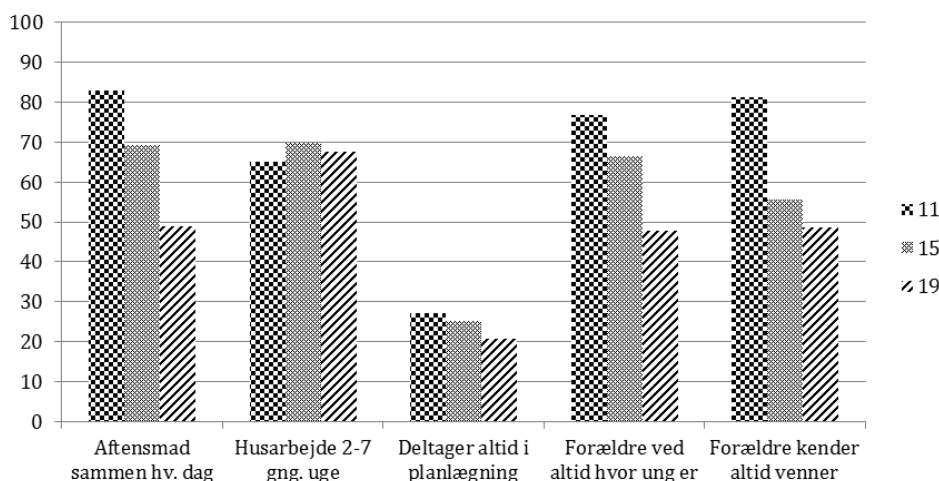
Familiepraksisser er dynamiske processer, der dels påvirkes af ydre sociale og historiske forhold, dels i den enkelte familie ændrer sig i takt med familiemedlemmernes transitioner fra en livsfase til en anden (Elder, 1994).

Teenageårene er en livsfase, hvor den unge gennemgår en fysisk, psykisk og social transition, som også har betydning for familiens samlede rutiner og relationer. Således illustrerer Larson et al. (1996) gennem sammenligninger af 10-18-årige børns og unges praktiske tidsforbrug i familien en proces, der på samme tid løsriver familiemedlemmerne fra hinanden og binder dem sammen på nye måder. Dette viser sig ved, at den unge på den ene side bruger mindre tid på aktiviteter sammen med hele familien, jo ældre han/hun bliver, men samtidig bruger den samme eller mere tid på samtaler og aktiviteter med forældrene enkeltvis.

Sammenligningerne af danske 11-, 15- og 19-årige børn og unges familiepraksisser, baseret på datasættet Børn og Unge i Danmark, 2009⁷ og illustreret i figur 3.1-3.4, bekræfter, at dele af familiens praksis forandres henover teenageårene, mens andre dele er konstante.

Figur 3.1 viser således en transition i familiens rutiner, idet den unge hjemmeboende fra i 11-årsalderen at være tæt stedsligt og tidsligt forbundne via regelmæssige hverdagsrutiner bliver gradvist mere løsrevet fra familien, når det gælder hyppigheden af fælles aftensmadsmåltider, forældrenes kendskab til den unges færden og forældrenes kendskab til den unges venner. Den unge tager fortsat, men dog i lidt mindre omfang, del i planlægningen af fælles aktiviteter, mens mængden af husarbejde er stabilt hen over teenageårene.

Figur 3.1: Udvikling i familierutiner i teenageårene

Kilde: Børn og unge i Danmark 2009, egne beregninger

Teenageårene opfattes ofte som en livsfase, som naturligt er forbundet med psykisk ustabilitet, der især viser sig ved hyppige konflikter mellem forældre og deres teenagebørn. Disse forestillinger bygger blandt andet på udviklingspsykologi fra første halvdel og midten af det 20. århundrede (se fx Erikson, 1968), der så 'storm og stress' som en naturlig og ofte nødvendig del af teenageårene. Senere forskning har dog afvist, at et højt niveau af 'storm og

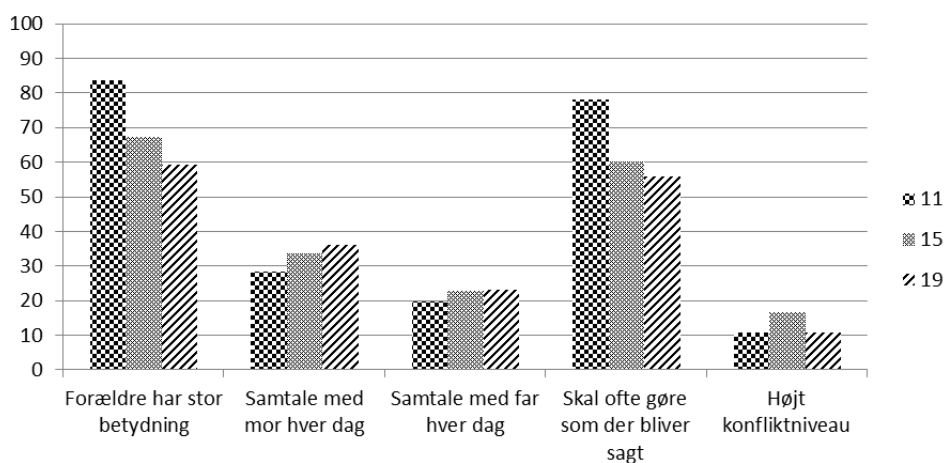
⁷ Oprindelige spørgsmål, frekvensfordelinger og omkodninger er vist i tabel A.1 i Appendix.

stress' i teenageårene skulle være gavnligt hverken for den unge eller for familien (Coleman, 1980), og at det faktisk er mindre end 10 % af familier af familier med teenagere, der oplever seriøse vanskeligheder i forældre-barn-forholdet (Hines & Paulson, 2006; Holmbeck, 1996).

Analyserne af udviklingen i relationer og konflikt i danske familier med teenagere i figur 3.2 bekræfter, at konfliktniveauet er forholdsvis lavt henover teenageårene, men viser dog et mindre udsving i midten af teenageårene.

Et stabilt konfliktniveau betyder dog ikke, at der ikke sker tydelige ændringer i familiens relationer og roller. De bliver mere ligeværdige, udtrykt ved at den unge i mindre grad oplever at skulle bøje sig for forældrenes påbud, og forældrenes betydning⁸ i den unges liv mindskes gradvist, jo ældre den unge bliver. Samtidig viser disse analyser ligesom Larson et al.s (1996) studie, at dele af forælder-barn-relationen er mere konstant eller ændrer sig imod en tættere, mere refleksiv og dialogbetinget følelsesmæssig relation. Vi ser således en konstant/stigende hyppighed i samtaler mellem den unge og henholdsvis moren og faren.

Figur 3.2: Udvikling i familierelationer i teenageårene

Kilde: Børn og Unge i Danmark, 2009, egne beregninger

⁸ Sammenkodning af ”Dit forhold til forældre er vigtigt for dig” og ”Forældre spiller en ret stor rolle i dit liv”.

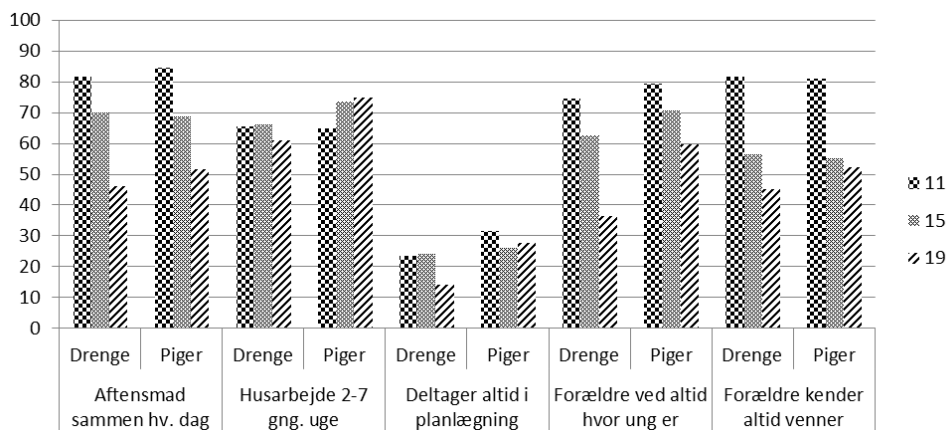
Generelt kan udviklingen i rutiner og relationer ses som en stedslig og tidslig disintegration af familielivet, der i højere og højere grad leves på forskellige steder og på forskellige tider. Denne disintegrationsproces følges af en nedgang i oplevelsen af forældrenes betydning i den unges liv og en mindsket magtdistance mellem forældre og børn. Der er dog ikke kun tale om disintegration og opløsning, men også om en transformation af praksis og relationer, hvor en-til-en samtaler mellem forældre og børn forbliver konstant, og hvor de unge vedbliver med at være involverede i familiens demokratiske processer.

Kønsforskellige transitioner i familiepraksis

For visse typer af relationer og rutiner gælder det, at pigers og drenges familiepraksisser ændrer sig på forskellig måde gennem teenageårene. Figur 3.3 og 3.4 viser således en stærkere praktisk og følelsesmæssig løsrivelsesproces for drengenes vedkommende end for pigernes, både når man ser på fælles rutiner i figur 3.3 og relationerne mellem unge og forældre i figur 3.4

Vi ser således i figur 3.3, at forældrene til de 11-årige piger og drenge i næsten lige høj grad (75-80 %) ved, hvor deres børn er henne, men når det gælder de 19-årige hjemmeboende børn, er det hele 60 % af forældrene til pigerne og kun 35 % af forældrene til drengene, der altid, ifølge de unge selv, ved, hvor deres børn er henne. Når det gælder hyppigheden af husarbejde, udfører de 11-årige piger og drenge næsten lige meget husarbejde, men derefter sker der et mindre fald for drengenes vedkommende, mens pigerne ser ud til at skrue op for hyppigheden fra 11- til 19-årsalderen. Pigerne deltager også i højere grad i planlægningen af familieaktiviteter, særligt de 19-årige piger er i dobbelt så stort omfang som drengene (hhv. 14 og 28 %) med i familiens beslutningsprocesser.

Figur 3.3: Udvikling i familierutiner i teenageårene, separat for køn

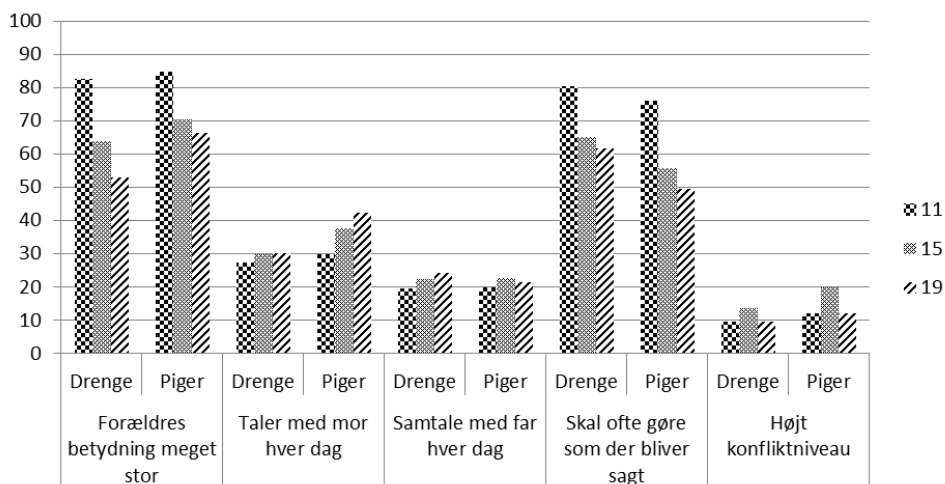

Kilde: Børn og Unge i Danmark, 2009, egne beregninger

Pigerne taler som figur 3.4 viser også mere med deres forældre end drengene, samlet set og antallet af samtaler mellem mor og datter stiger i løbet af teenageårene. Derimod er antallet af samtaler mellem drenge og deres forældre forholdsvis stabilt i løbet af teenageårene. Drengenes hurtigere praktiske løsrivelsesproces ser altså ud til at følges med en tilsvarende følelsesmæssig løsrivelsesproces, mens pigerne ser ud til i højere grad at fastholde de følelsesmæssige bånd til forældrene.

Når vi spørger til de unges oplevelse af deres forhold til forældrene, ser vi i figur 3.4 også, at forældrene ser ud til at have den samme betydning i 11-årige pigers og drenge's liv (82-85 % oplever forældrenes betydning som meget stor), men spørger vi de 19-årige, oplever pigerne fortsat en relativ stor betydning af forældrene i deres liv (66 % oplever, at forældrene spiller en stor rolle, og at deres forhold til forældrene er vigtigt for dem), mens færre drenge (53 %) oplever forældrenes betydning som meget stor. Gennem teenageårene oplever begge køn, at relationen til forældrene gradvist bliver mere lige (illustreret ved, at færre er enige i, at de ofte skal gøre, hvad der bliver sagt, figur 3.4), men pigerne vedbliver med at opleve mere lighed end drengene og øger endda forskellen ved slutningen af teenageårene. Pigerne oplever dog i lidt højere grad end drengene konflikter med forældrene i 15-årsalderen, hvilket kan skyldes, at de dels er mere engagerede i familiens praktiske liv, dels er mere følelsesmæssigt engageret i familien.

Figur 3.4: Udvikling i familierelationer i teenageårene, separat for køn

Kilde: Børn og Unge i Danmark, 2009, egne beregninger

Når vi ser på udvikling i børn og unges familiepraksis henover teenageårene, får vi en meget god forståelse for den transition, der finder sted i familien i en periode, hvor den ikke nødvendigvis forandrer sig strukturelt. Her er der ikke tale om markante livsbegivenheder såsom at flytte hjemmefra, få sit første job, danne par, få sit første barn, men om gradvise forandringer i praksis, der viser en løsrivelse og en forandringsproces for unge og deres familier. Drenges og pigers familiepraksisser ændrer sig på forskellige måder, idet drenge tilsyneladende oplever en stærkere individualiseringsproces end jævnaldrende piger.

Overordnede teoretiske idealtyper af praksis

Hver for sig fortæller de enkelte familiepraksisser brudstykker af familiers og unges hverdagsliv, men praksisserne kan også forbindes i overordnede mønstre, som kan afdækkes og forstås ved hjælp af en kombination af teoretiske og statistiske greb. Det teoretiske greb er den linse, vi kigger igennem. Den afgør hvilke særlige mønstre, vi kigger efter, og hvilke enkeltstående praksisser der er interessante i den forbindelse. Det statistiske greb giver os de præcise empiriske mønstre og viser os overensstemmelsen eller manglen på samme mellem de teoretiske forestillinger og den empiriske virkelighed.

Teoretisk bygger analyserne i afhandlingens artikler og kapitler på henholdsvis socialpsykolog Diana Baumrinds (1966) teoretiske typologi om

autoritativt, autoritært og tolerant forældreskab (artikel 1 og 2) og sociolog Anthony Giddens' (1994a; 1999) idealtypiske beskrivelser af demokratiske individorienterede relationer mellem familiemedlemmer (artikel 3).

I det følgende vil disse teories begrebsindhold og historisk-samfundsmæssige betingelser blive beskrevet og diskuteret, hver for sig og op imod hinanden. Derefter fremlægger og diskuterer jeg mine analysestrategiske overvejelser i forbindelse med operationaliseringen af teorierne og forklarer de statistiske metoder, jeg har brugt i den forbindelse. Endelig fremlægger jeg resultaterne af analyserne – både de, der optræder i de tre artikler, og supplerende analyser, der viser sammenhænge mellem mødres og unges opfattelse af deres familiepraksis.

Baumrinds familiepraksistypologi

Diana Baumrind formulerede sin teoretiske model i 1966 som en reaktion på en generel antiautoritær bølge inden for børneopdragelse, der gjorde sig gældende både forskningsmæssigt og i populærlitteraturen. Autoritet blev i kølvandet på 2. verdenskrig kædet sammen med autoritære regimer, og forældre blev i diverse håndbøger anbefalet at tage udgangspunkt i barnets perspektiv og nedtone den direkte udøvelse af autoritet så meget som muligt (Baumrind, 1996; Rutherford, 2009).

Baumrinds egne studier og studier, der efterfølgende har brugt hendes teoretiske model, viste dog, at et fuldstændigt fravær af autoritet havde negative konsekvenser for børns og unges sociale adfærd og individuelle trivsel (Adalbjarnardottir & Hafsteinsson, 2001; Baumrind, 1991; Baumrind, 1978; Lamborn et al., 1991; Steinberg, Elmen & Mounts, 1989).

Baumrind påpegede derfor et behov for at skelne mellem en dogmatisk, autoritær autoritet med vægt på lydighed, sanktioner og straf, og en rationel, autoritativ autoritet med vægt på socialisering gennem regler og normer, der både skulle tage udgangspunkt i barnets hverdag og personlighed og i de krav, barnet ville blive stillet overfor i fremtiden. På baggrund af disse teoretiske overvejelser udledte Baumrind tre hovedforældretyper: *den autoritære*, *den tolerante* (eng. "permissive") og *den autoritative* forældretype (Baumrind, 1966).

Disse tre typer kan, på trods af at Baumrind står som ophavskvinde i de fleste empiriske studier, spores langt tilbage i den vestlige idehistorie (Cunningham,

1995, s. 59-96; James, Jenks & Prout, 1998, s. 9-21). De følgende afsnit redegør derfor dels for Baumrinds egne definitioner af forældretyperne, dels for de ideer, der udgør det normative fundament for typerne og diskuterer derudover, hvilke strukturelle betingelser der henholdsvis støtter og vanskeliggør en udøvelse af de tre typer.

Meningen med de følgende teoretiske afsnit er derfor dels at forstå de grundlæggende principper i de tre forældrepraksistyper og dels at forstå, hvilke ydre strukturelle kræfter der henholdsvis begrænser og fremmer en udbredelse af forældretyperne. Indholdet i afsnittene kan ikke inden for mine datasæts muligheder testes empirisk og bruges derfor i de empiriske analyser udelukkende diskuterende og perspektiverende.

Den autoritære forælder som idealtype

Ifølge Baumrind er den autoritære forælder typisk kendetegnet ved, at hun/han henter legitimitet til opdragelsespraksis i absolutte standarder, eventuelt stammende fra religiøse dogmer eller ikke-refleksive kulturelle traditioner (Baumrind, 1966). Autoritetsformen har tydelige ligheder med Max Webers traditionelle herredømme, dvs. en autoritet, der begrunder sin legitimitet i den værdighed, der er iboende herskerens (her forælders) rolle/position og er bundet af traditionen (Weber, 2003). Praksis er meningsfuld i sig selv eller i forhold til, hvilken gavn og/eller gene den tilfører omgivelserne, men begrundes ikke i den mening, den giver for barnet selv hverken på kort eller lang sigt. Den autoritære forælder stiller således krav og sætter grænser uden at koble disse med et engagement i barnets egen opfattelse af dets hverdagsliv og praktiserer derved en hierarkisk og følelsesmæssig forholdsvis distanceret relation til barnet. I de tilfælde, hvor barnet undlader at leve op til kravene eller bryder grænserne, vil den autoritære forælder bruge straf til at gennemtvinge sine normer og regler (Baumrind, 1966). Autoriteten er dermed både *reaktiv* bagudrettet mod barnets allerede begåede handlinger og *proaktiv* rettet mod barnets endnu ikke begåede handlinger.

Tankegodset bag den autoritære forælder ses blandt andet i protestantiske tekster fra 1600-tallet, der pålagde forældre at revse, disciplinere og forme deres børn, samtidig med at de undgik for megen mildhed og overbærenhed. Barnet var som udgangspunkt dyrisk, lyststyret og endda ondt, uden at der dog

lå bevidste intentioner bag dets handlinger (James et al., 1998, s. 10). Målet var derfor at knægte barnets dyriske sider og derved opnå lydighed og lærevillighed hos barnet samt sørge for barnets omgængelighed på jorden og sjælefred efter døden (Cunningham, 1995, s. 66). Ideen om nødvendigheden af streng disciplinering og en vis følelsesmæssig distance var dog også en legitim familiepraksis i det tidlige 1900-tal, hvor videnskabeligt begrundet behaviorisme opfordrede forældre til: *"at bibeholde en vis distance mellem forældre og børn ... og lade den dagligdags behandling af barnet være underlagt eksakte, videnskabeligt funderede regler"* (Cunningham, 1995, s. 209).

Ifølge sociolog Göran Therborn udfordres den autoritære opdragelsesstil, i takt med at det moderne industrisamfund tager form. Proletariseringen af især manden betyder, at han mister muligheden for at overføre ejendom til sine børn. Hans arbejdsplads adskilles fra hjemmet, og han mister derved delvis sin autoritet og kontrol over hjem og børn. Urbaniseringen og industrialiseringen betyder samtidig, at individet frisættes fra feudalsamfundets kontrol, hvilket giver flere muligheder for at stille spørgsmålstejn ved autoriteters legitimitet. Endelig spiller udbredelsen af skoletiden en rolle, idet skolen overtager en del af hjemmets rolle som autoritet (Therborn, 2004).

Udfordringen af den autoritære opdragelsesstil understøttes op gennem 1930'erne af psykoanalytikere, der forbandt en undertrykkelse af børns vilje, følelser og lidenskaber med psykiske problemer i voksendommen. Samtidig blev en autoritær opdragelsesstil i stigende grad forbundet med fascistiske strømninger i Europa, hvorimod forsøg på at forstå barnets eget perspektiv og arbejde sammen med det blev forbundet med demokrati og derfor set som en mere legitim opdragelsesform (Cunningham, 1995, s. 211). I resten af det 20. århundrede er skandinaviske forældres legale muligheder for at udøve en direkte autoritær opdragelsesstil blevet gradvist indskrænket, dels via hensigtserklæringer som fx FN's erklæring om Børns Rettigheder (Retsinformation, 1989), dels via lovgivning, der sikrer børn mod korporlig straf (Retsinformation, 1996), og lovgivning, der sikrer børns ret til at blive hørt i sager, der angår dem selv (Ottosen & Stage, 2011). Ikke overraskende viser en endnu upubliceret svensk undersøgelse af voksnes opfattelse af deres forældres opdragelsespraksis (foretaget i 1958, 1981 og 2011) således en nedgang i

antallet af autoritære forældre gennem de sidste 50 år (Trifan, Stattin & Tilton-Weaver, 2013).

Den direkte autoritære opdragelsesstil har derfor trange kår i de nordiske lande (Dencik, 2005; Johansson, 2009). Selvom en opdragelsesstil, der i overensstemmelse med den autoritære stil vægter børns lydighed højt blandt forskellige opdragelsesværdier, er mere udbredt uden for de nordiske og centraleuropæiske lande (Halman et al., 2012, s. 28), viser flere ikke-nordiske undersøgelser, at en hård og straffende opdragelsesstil i vestligt orienterede samfund er et svaghedstegn i en familie, idet stilen er statistisk forbundet med økonomiske, sociale og psykiske problemer i hjemmet (Elder et al., 1995; Conger et al., 1992). I det 21. århundredes vestlige verden er en autoritær forældrestil derfor ofte udtryk for en afmagtsreaktion mere end et bevidst valg.

Den tolerante forælder som idealtype

Den tolerante forælder er den autoritære forælders direkte modsætning, og derfor er mange af de faktorer, der er angivet som årsager til den autoritære forældretypes faldende legitimitet og udbredelse med til at understøtte en øget legitimitet og udbredelse af den tolerante forældretype. Den tolerante forældretype fokuserer ideelt set på barnets nutidige individuelle behov og sin egen relation til barnet uden at lægge vægt på de krav, det omkringliggende samfund og fremtiden måtte stille. Forælderen har stor indsigt i barnets hverdagsliv og har et ønske om at tilrettelægge hverdagen, så barnet trives og er glad her og nu. Barnet inddrages i beslutninger, der angår det selv, og disse afgøres oftest ud fra barnets nutidige ønsker fremfor at blive begrundet i det omgivende samfunds behov eller i de fremtidige krav, barnet vil blive mødt med som voksen (Baumrind, 1966).

Idegrundlaget for den tolerante forælder skal især hentes hos Jean-Jacques Rousseau i hans bog *Émile* (Rousseau, 1974[1762]) og den samtidige romantiske kulturelle bølge i sidste halvdel af 1700-tallet, der så barndommen som en livsfase med sin egen mening fremfor som blot et forstadie til voksentilværelsen. For Rousseau var barnet tættere knyttet til naturen og dermed fjernere fra menneske- og samfundsskabte udyder såsom ærgerrighed, griskhed og tyranni, som ifølge ham tilegnes snarere end aflæres gennem opvæksten.

Barnet skulle lære gennem sine egne erfaringer med tingene fremfor at blive styret af voksnes anvisninger. Forældrene og særlig moren skulle fremfor alt stå til rådighed med kærlighed og omsorg og afholde sig fra direkte udøvelse af autoritet. Rousseau anbefalede amning, leg for legens egen skyld, vægt på fantasi fremfor belæring, og at forældre og voksne overgav sig til at nyde deres børns barndom fremfor at forsøge at ændre på den (Cunningham, 1995, s. 88; Rousseau, 1974, s. 43).

Romantikere i 1700-tallet og 1800-tallet ophøjede barndommen som en kilde til lykke i hele livsforløbet, som et værn mod samfundets og kulturens undertrykkende og fremmedgørende aspekter og som en adgangsvej til den sande mening med livet. Forholdet mellem livsfaserne blev dermed vendt på hovedet – barndommen var ikke længere forstadiet til voksendommen, men repræsenterede uskylden og det tabte paradys, også for de voksne. Forældres primære rolle blev derfor at beskytte barnets uskyld og give plads til, at barnet kunne udvikle sine iboende kompetencer på egne præmisser. Denne familie-/barndomsopfattelse indebærer desuden, at barnet opfattes som et selvstændigt handlende individ med egne frihedsrettigheder (Cunningham, 1995, s. 97; James et al., 1998, s. 13).

I 1900-tallet blomstrer Rousseaus tanker op til, og i kølvandet på, 2. verdenskrig, hvor autoritet i stigende grad blev associeret med autoritære regimer og fascisme. Børns hverdagsliv blev i takt med forbud mod børnearbejde, længere skolegang og udbredt institutionalisering i stigende grad adskilt fra voksnes. Dette skabte en fysisk distance mellem generationerne, men etablerede samtidig et både fysisk og tidsligt afgrænset rum, hvor barnets leg og umiddelbare nære behov kunne prioriteres. Dette medførte, at barndommen i stigende grad opfattet som en livsfase med sin egen selvstændige betydning, og at børn blev udstyret med selvstændige rettigheder. Som følge af dette har forældre i stigende grad givet afkald på deres rolle som autoriteter for i stedet at hellige sig deres mere venskabelige og omsorgsbetonede rolle (Brembeck et al., 2004; Cunningham, 1995, s. 214; James et al., 1998).

Den autoritative forælder som idealtipe

Ideelt har den autoritative forælder på en og samme tid blikket rettet mod fremtiden og nutiden, mod barnet som et individ med særlige forudsætninger,

ønsker og behov, og mod de krav, fællesskabet og samfundet stiller til individet. Den autoritative forælder vil opbygge en tæt følelsesmæssig relation til barnet og opnå indsigt i barnets hverdagsliv, samtidig med at hun/han stiller krav til barnet, fx når det gælder skolegang og opførsel og dermed sørge for, at barnet er velsocialiseret til det samfund, som møder det uden for familien og i fremtiden.

Den autoritative forælder vil ikke bruge tvang for at få barnet til at følge sine normer og regler, men vil anvende forklaringer og argumenter, der inddrager barnets nutidige perspektiv, og dermed tilstræbe, at barnet opfatter de grænser og krav, forældrene stiller til det, som legitime midler til at opnå individuelle fordele på kort og langt sigt (Baumrind, 1966, s. 891). Forældrenes brug af autoritet er *proaktiv* styrende mod fremtiden fremfor at være *reaktiv* straffende og traditionel.

Autoritetsformen har lighedstræk med Max Webers idealtype om det legale herredømme, der bygger på et kontraktligt forhold mellem den styrede og den styrende, materialiseret i skrevne eller uskrevne regler og normer, som begge parter anerkender (Weber, 2003). Forælderens autoritet stammer altså ikke fra hans/hendes position og rolle som forælder, men henter legitimitet i forældrens evne til at gennemskue nutidige og fremtidige udfordringer og krav, som barnet vil møde og forældrenes evne til at gennemskue konsekvenser af nutidige handlinger for fremtiden.

Går vi længere tilbage, er der i disse tanker tydelige paralleller til John Lockes tanker om børneopdragelse fra slutningen af 1600-tallet, typiske for den tidlige oplysningstid. Ifølge Locke var målet med opdragelsen, hvor faren spillede en ledende rolle, at gøre oplæring til leg og adspredelse for børn, men hele tiden holde fast i, at målet med opdragelsen var at frembringe en voksen, der levede op til den samfundsmæssige rolle, der forventedes af ham (Locke, 1989 [1693]).

Målet med opdragelsen hos Locke var ikke, at individet i sidste ende skulle underkaste sig samfundets og fællesskabets vilje. Snarere var der tale om det modsatte, idet ideen var, at et individ, der indordnede sig under sin egen fornuft og var i stand til at modstå fristelser ville opnå individuel handlefrihed. Selvom Locke krediteres for ideen om barnet som tabula rasa, et blankt stykke papir klart til at blive udfyldt af forældre og andre opdragere, tilkendte Locke barnet

en iboende latent fornuft, interesser og særlige behov, som opdrageren skulle tage hensyn til i sine bestræbelser på at forme barnet (Cunningham, 1995, s. 84; James et al., 1998, s. 15).

Lockes tanker blev på flere måder et opgør med religiøse og dogmatiske børneopdragelsesidealer og en overgang til mere rationelle forestillinger, der begrundede opdragelsespraksisser med de årsagssammenhænge, han så i den verdslige verden mellem barndomsopdragelse og muligheder i voksenlivet fremfor at begrunde opdragelsen i nødvendigheden af åndelig renhed (Cunningham, 1995, s. 86).

Den autoritative forældretype som idealtipe er umiddelbart mere krævende at udøve end den autoritære og den tolerante type. Den kræver pædagogisk og psykologisk viden, stort overskud og ledelsesevner, evne til at reflektere over sammenhænge mellem omgivelsernes og fremtidens krav, det enkelte barns muligheder og de metoder, regler og normer som anvendes i opdragelsen. I forhold til dette kan den tolerante forælder i højere grad slappe mere af, hellige sig nuet og den følelsesmæssige støtte og behøver ikke i samme grad føle samme grad af skyld og ansvar for barnets fremtid. Den autoritære forælder kan opnå ro i sindet ved en gang for alle at tilslutte sig et bestemt normkompleks og en bestemt tilgang til børneopdragelse uden at skulle tilpasse disse til barnets individuelle behov eller til forandringer i omverdenen.

Spørgsmålet er, om den autoritative forældretype dermed forudsætter nogle kompetencer og nogle strukturelle vilkår, som måske var tilgængelige i 1960ernes amerikanske samfund præget af mange husmødre, fastere normstrukturer og forholdsvis lille variation i familieformer (Gelles, 1995), men som er mere utilgængelige for mange danske familier i begyndelsen af det 21. århundrede. I et dansk samfund, hvor begge forældre typisk er på arbejdsmarkedet, hvor der er sket en fragmentering og funktionstømning af familien, og hvor viden og normer skiftes ud med stor hast (Christoffersen, 2004; Beck & Beck-Gernsheim, 2002, 1995; Giddens, 1994b), kan forældre både mangle tiden og den viden, der gør dem i stand til rationelt at forbinde nutidige handlinger med fremtidige konsekvenser.

I Lockes tro på fornuften ligger en forestilling om, at man *kan* opnå sikker viden og kan basere sin børneopdragelse på rationelle principper og viden om sammenhænge mellem nutid og fremtid. I et samfund, der forandres med stor

hast, må forældre dog ofte basere deres beslutninger på en mere vag tiltro til, at de sammenhænge, der gælder nu, også gælder for fremtiden. Har man ikke denne tiltro, kan det være vanskeligt at gennemføre en rendyrket autoritativ forældrepraksis. I sidste ende kan behovet for at opnå sikker grund under fødderne i ens valg af praksis betyde, at forældre ophøjer deres formodninger, overvejelser og tiltro til dogmer og dermed giver afkald på den rationelt legitimerede autoritet.

De tre forældrepraksisidealtyper, den autoritære, den tolerante og den autoritative adskiller sig altså begrebsligt ved deres brug af autoritet og ved graden af følelsesmæssig nærhed mellem forælder og barn. De er beskrevet teoretisk af Diana Baumrind på baggrund af empiriske studier i 1960'erne, men som idealtyper kan de spores til bl.a. protestantiske tekster om forholdet mellem Gud og mennesker og til oplysningstidens overvejelser af forholdet mellem stat, familie og individ. Forældre, der hælder mod en af de tre praksistyper, når de er sammen med deres børn, understøttes i forskelligt omfang af samfundets regler og normer og vil i forskelligt omfang have behov for tids- og vidensmæssige ressourcer til at udøve de forskellige praksistyper. Det er derfor ikke lige nemt eller lige legitimt at udøve de tre praksistyper i et dansk samfund i begyndelsen af det 21. århundrede.

Hvor den autoritære, den tolerante og autoritative idealtipe alle knytter sig til familiens interne liv og skelner mellem forældrene som aktive udøvere af praksis og børnene som modtagere, placerer den demokratiske idealtipe, som jeg nu vil beskrive, i højere grad familien i sin samfundsmæssige kontekst og tildeler aktørstatus til både børn og forældre.

Den demokratisk-individorienterede familie som idealtipe

Op gennem 1990'erne forbinder Anthony Giddens i flere bøger strukturelle forandringer i de vestlige samfund efter 2. verdenskrig med ændringer i de intime relationer mellem voksne i et parforhold eller familiemedlemmer (Giddens, 1990, 1991, 1992, 1998). Disse ændringer fører til udbredelsen af parforholds- og familierelationer præget af et stærkt individfokus kombineret med et ligeværdigt, demokratisk forhold mellem parterne og en stærk vægtning af intimitet, anerkendelse og dialog i forholdet. Giddens kalder denne type relation en 'ren relation' (1992) eller en 'demokratisk familie' (1998), hvor den rene relation primært refererer til det voksne parforhold, mens den demokratiske familie er en bredere betegnelse for de samlede relationer mellem medlemmerne af en familie. I denne afhandling omtaler jeg familietyper som en 'demokratisk-individorienteret familie' for teoretisk og empirisk at kunne skelne den fra familier, der er demokratiske men ikke individorienterede, og fra familier, der er individorienterede uden at være demokratiske.

Den demokratisk-individorienterede familie er i modsætning til Baumrinds tre idealtyper direkte tilpasset et samfund, hvor begge forældre arbejder uden for hjemmet, og hvor også børnene i familien møder omverdenen som individer fremfor kun som en del af familien. Idealet foreskriver en kærlig dialogbaseret relation mellem individer, der i kraft af deres økonomiske, politiske og praktiske engagement/forhold uden for familien står i et ligeværdigt og uafhængigt forhold til hinanden. Familiemedlemmerne har ikke tilskrevne roller eller arbejdsopgaver i kraft af deres køn og alder, og meget lidt er bestemt af tradition. Fordeling af arbejdsopgaver og tid og forventninger til relationens karakter bestemmes i en åben forhandlingsproces, som alle familiemedlemmer har mulighed for at deltage i (Beck & Beck-Gernsheim, 1995, 2002; Giddens, 1991, 1996, 1994b, 1992). Familiemedlemmernes udbytte af at være i familien består især af anerkendelse, mulighed for at få dækket følelsesmæssige /seksuelle behov og i, at de i familien gennem fri dialog får mulighed for at bearbejde og reflektere over eksistentielle forhold. Den demokratisk-individorienterede familie giver familiemedlemmerne adgang til et fællesskab og en mulighed for at reflektivt at bearbejde input, der møder dem i omverdenen. Principielt eksisterer relationen kun så længe, den er til gensidig

tilfredsstillelse for alle og kan på grund af fraværet af ydre bånd ophæves med kort tidsfrist. Med Giddens' egne ord:

"It refers to a situation where a social relation is entered into for its own sake, for what can be derived by each person from a sustained association with another; and which is continued only so far as it is thought by both parties to deliver enough satisfaction for each individual to stay within it" (Giddens, 1992, s. 58).

Af samme grund er familien fortrinsvis orienteret mod opfyldelsen af nutidige nære behov, da fremtiden opfattes som usikker (Beck & Beck-Gernsheim, 2002, s. 97; Berggren & Trägårdh, 2006, s. 61-68; Burgess & Locke, 1945; Giddens, 1994a, s. 59-69, 101; 1998, s. 94-102).

Idealet om den demokratiske familierelation står i et modsætningsforhold til den patriarkalske/generations-hierarkiske familie, hvor faren/forældrene er de(t) eneste familiemedlem(mer) med økonomisk og politisk magt uden for familien og de(n) eneste, som kan overføre denne magt til også at gælde inden for familiens rammer. Den står dog samtidig i et modsætningsforhold til idealer om en metafysisk romantisk kærlighed, der overvinder alle ydre forhindringer og binder mennesker sammen i et livslangt afhængighedsforhold. I den demokratiske familierelation står det enkelte individ i sidste ende alene, mens kollektivet, den demokratiske familierelation, afhænger af de enkelte familiemedlemmers rationelle overvejelser over, hvad de hver især kan få ud af forholdet (Giddens, 1994a).

Idealet rummer i kraft af denne individorientering derfor en generel destabilisering af familieinstitutionen og inkorporerer familierelationens potentielle opløsning i selve familiemodellen (Beck-Gernsheim, 1998; Beck & Beck-Gernsheim, 1995; Giddens, 1994a, s. 135-156). Det betyder for familiemedlemmerne et ontologisk sikkerhedsbrud, dvs. at de må opgive forestillingen om en sikker verdensorden og faste livslange holdepunkter i tilværelsen og er dermed forbundet med bl.a. øget oplevelse af angst (Giddens, 1996, s. 49-62).

Samtidig rummer idealet om den demokratiske familierelation dog både hos Giddens og hans forgængere en optimistisk forhåbning om, at en familierelation, der lever op til idealet og frisætter kærligheden fra ydre tvang, kan gøre familiemedlemmer både friere og mere tilfredse, end de ville have været i et forhold bundet sammen af afhængighed og tradition (Berggren &

Trägårdh, 2006, s. 99, 119, 153, 236-246; Burgess & Locke, 1945, s. 470; Giddens, 1994a, s. 185-189; 1998, s. 98).

Idealet tages op i den sociologiske forskning i 1990'erne, efter at Anthony Giddens beskriver idealet i bogen *Intimitetens forandring* (Giddens, 1994a) og senere i *Den tredje vej* (Giddens, 1999). Idealet om den demokratiske familie og den spænding mellem individ og familie, som idealet indeholder, kan dog ligesom Baumrinds idealtyper spores langt tilbage i den europæiske /amerikanske og særligt den skandinaviske idehistorie (Burgess & Locke, 1945; Berggren & Trägårdh, 2006; Gaunt, 1983). Det ses fx i følgende citat fra "Vort Hjem", en populær bryllupsgave fra århundredeskiftet mellem det 19. og 20. århundrede, der rådgav nye ægtefolk om forskellige aspekter af familielivet:

Men det er nu netop ikke altid, at den enkelte Personlighed i Hjemmet finder de rette Betingelser for sin Udvikling og møder den Forstaaelse, uden hvilken dens Ejendommelighed ikke kan udfolde sig. I Hjemmet bliver det naturligt det fælles, der raader. Naturgrunden, som bærer Familien, holder de enkelte Individualiteter fast i deres endnu ubestemte Form; i den bestemte Udformning af den enkelte Individualitet ligger jo en Mulighed for, at den umiddelbare Sammenhæng og den instinkt-mæssige gensidige Forstaaelse skal ophøre (Høffding, 1903, s. 9-10).

Her påpeges altså risikoen for, at fællesskabet i familien skal kvæle de individuelle personligheder og begrænse de individuelle familiemedlemmers mulighed for udfoldelse, men samtidig betones risikoen for fællesskabet og sammenhængskraften i familien ved at lade individerne få frie udfoldelsesmuligheder. Løsningen for Høffding er en form for vekselvirkning, der kunne minde om Giddens' løsning – en opretholdelse af familiens intime samvær, samtidig med at de enkelte familiemedlemmer sættes fri og kan hente energi uden for familien. På samme måde som hos Giddens er der dog også hos Høffding usikkerhed om, hvorvidt balancen mellem individ og fællesskab kan opretholdes i en fremtid, hvor han forudser en endnu højere grad af individualisering – også af kvinderne (ibid., s. 12).

Da Gunnar og Alva Myrdal skriver de bøger, der vil komme til at udgøre det ideologiske grundlag for den svenske velfærdsstat "*Kris i befolkningsfrågan*" (Myrdal & Myrdal, 1934), "*Nation and family*" (Myrdal, 1941) og "*Folk och Familj*" (Myrdal, 1944), inkorporerer de samtidig idealet om den demokratiske

familie bestående af selvstændige, lige og venskabelige familiemedlemmer som grundlag for den nordiske velfærdsstats familiepolitik. Den demokratiske familie skal dels hjælpe med at skabe lige vilkår for børnebefolkningen, dels gøre kvinder økonomisk og praktisk uafhængige af mænd og dels frisætte kvinders arbejdskraft fra familien til arbejdsmarkedet (Ahlberg, Roman & Duncan, 2008; Petersen, 2012; Roman & Peterson, 2011).

I Myrdals ideer til en konkret virkeliggørelse af det demokratiske familieideal bliver staten garant for især kvinders og børns mulighed for selvstændighed og individualitet, ved at disse tildeles individuel økonomiske og praktisk støtte fx i form af offentlig børnepasning. I anden omgang bliver frigørelsen af kvinden og børnene fra familien også til en frigørelse af manden, der frigøres fra dele af sine forsørgerforpligtelser (Berggren & Trägårdh, 2006). Idealet får lige som det tolerante forældreideal kulturel vind i sejlene efter 2. verdenskrig. Det kan dels ses som følge af arven fra de fascistiske og nazistiske autoritære regimer og en generel skepsis overfor faste autoritetsstrukturer, men kan også ses som en følge af kvindernes indtræden på arbejdsmarkedet og den seksuelle frigørelse, der fulgte med lovgivningen af abort og frigivelsen af p-pillen. Ved at kvinder fik økonomisk frihed, og mænd frigjordes delvist fra deres forsørgerpligter, blev de voksne familiemedlemmer i langt mindre grad afhængige af/forpligtede på familiefællesskabet og kunne i højere grad forfølge individuelle livsstrategier (ibid.).

Ifølge Giddens' udlægning gælder det demokratisk-individorienterede familieideal i første omgang det voksne parforhold, hvor begge deltager på arbejdsmarkedet, og begge har individuelle politiske rettigheder i kraft af deres statsborgerskab. Danske børn er økonomisk afhængige af deres forældre og politisk umyndige, indtil de fylder 18, og mangler derfor en af de væsentligste forudsætninger for at indgå i en demokratisk-individorienteret familierelation. I løbet af den sidste halvdel af det 20. århundrede har børn og familier dog oplevet store strukturelle og kulturelle forandringer, der har været med til at understøtte udlevelsen af idealet om den demokratiske familierelation også i forældre-barn-relationen.

Børn har opnået lovgivningsmæssig beskyttelse mod fysisk afstraffelse (Retsinformation, 1996); børn har opnået ret til at blive hørt i sager, der angår

dem selv (Ottosen & Stage, 2011); børns hverdagsliv leves i stigende grad i institutionelle rammer og blandt jævnaldrende uden for familien (Dencik, 2005; Dencik, Jørgensen & Sommer, 2008; Frønes, 1999, 1997; Schultz-Jørgensen & Christensen, 2011), og mange børn lever som følge af stigende skilsmisshyppighed deres liv i flere forskellige familier (Christoffersen, 2004, s. 101-123). Børn og unge optræder og opfattes derfor i stigende grad som uafhængige kompetente aktører, og forældre kan derfor i langt mindre grad end tidligere (før 1970) forvente, at deres autoritet kan stå uimodsagt (Dencik, 2005; James et al., 1998). Resultater fra den europæiske værdiundersøgelse bekræfter dette billede, idet de viser, at Danmark sammen med de øvrige skandinaviske lande og Holland udgør ekstreme cases, hvad angår antiautoritære værdier i opdragelse og relationer mellem forældre og børn. Her er der færrest, der er enige i, at børn skylder deres forældre ubetinget kærlighed og respekt, flest, der værdsætter uafhængighed og selvstændighed i opdragelsen, og omvendt færrest, der lægger vægt på lydighed (Halman et al., 2012, s. 26-29).

Alligevel kan idealet om den demokratisk-indvidiorienterede familierelation ikke fuldstændigt overføres på forholdet mellem forældre og (mindre) børn. Børn er netop ikke hverken økonomisk eller praktisk uafhængige af deres forældre og har ikke mulighed for at bryde forholdet til deres forældre. Af den grund hævder barndomssociologen Jenks (1996), at relationen mellem forældre og deres børn repræsenterer en nostalgisk modpol til den demokratisk-indvidiorienterede relation, og at moderne forældre dyrker forholdet til deres børn, fordi de her (tror de) kan finde den ontologiske sikkerhed og livslange relation, som relationen til partneren ikke kan give dem. Giddens' selv beskriver da også selv forholdet mellem en forælder og et mindre barn som kun tilnærmelsesvis præget af demokrati, individualisme og følelsesmæssig dialog (Giddens, 1994a, s. 111).

I takt med at barnet bliver ældre, forsvinder en del af barriererne for at udleve det demokratisk-indvidiorienterede ideal dog. Den unge møder i stigende grad omverdenen på egen hånd og kan, som beskrevet i indledningen til afhandlingen, i Danmark se frem til forholdsvis tidlig økonomisk uafhængighed af forældrene (hvis det skulle blive nødvendigt). Muligheden for uafhængighed mellem forældrene og deres børn øges derfor i børnenes teenageår, og det giver derfor mening at bruge teorien om den demokratisk-

individorienterede familierelation som ramme omkring analyser af forholdet mellem forældre og deres teenagebørn, hvilket da også er gjort tidligere, særligt i kvalitative studier af familierelationer i familier med teenagebørn (Demant & Ravn, 2013; Hofer, Youniss & Noack, 1999; Järvinen & Østergaard, 2009; Solomon et al., 2002). Disse studier viser, at både forældre og deres store børn i høj grad tilslutter sig normer om ligeværdighed, individuel frihed og venskabelig fortrolighed i deres fælles relation, men at det i praksis kan være vanskeligt at forene det dobbelte krav på individuel frihed og fortrolighed forældre og unge imellem.

Sammenligning af 4 idealtypiske familier

De fire idealtypiske fremstillinger af familien: den autoritære, den tolerante, den autoritative og den demokratisk-individorienterede kan begrebsligt sammenlignes i forhold til i hvert fald fire parametre: 1) autoritetsforholdet mellem forældre og børn, 2) de følelsesmæssige relationer mellem forældre og børn og forældrenes inddragelse af barnet/den unge, 3) forældretypernes tidsmæssige orientering og 4) forholdet mellem individ, familie og omverden i de fire forskellige familietyper.

Ser vi for det første på autoritetsforholdet, er der et forholdsvis tydeligt hierarki mellem forældre og børn i henholdsvis den autoritære og den autoritative familie, mens hierarkiet er uklart eller fraværende i den tolerante og demokratisk-individorienterede familie. Det er dog ikke den samme form for autoritet, der udøves i den autoritære og autoritative familie. I den autoritære er autoriteten dogmatisk, traditionsbestemt og reaktiv og bruger påbud, forbud og sanktioner til at opretholde autoritetsforholdet og styre barnet. I den autoritative familie er autoriteten derimod rationel og proaktiv og bruger normer og regler, der både er tilpasset barnets nutidige og fremtidige behov, til at styre barnet.

Ser vi på autoritetsforholdet i den tolerante og den demokratisk-individorienterede familie er forældrene i begge tilfælde tilbageholdende med at udøve autoritet, men i den tolerante familie synes forældrene at agere mere beskyttende og skærmende mod omverdenen, mens børnene i den demokratisk-individorienterede familie i højere grad møder omverdenen ubeskyttet af familien. I denne beskyttelse kan der siges at ligge en form for indirekte styring

og fraværet af autoritet er derfor mere udtalt i den demokratisk-individ-orienterede familie end i den tolerante familie.

Hvad for det andet angår de følelsesmæssige relationer mellem forældre og børn, og i hvor høj grad barnet inddrages i beslutninger, der angår det selv eller familiens fælles liv, er den autoritære familie kendetegnet ved et distanceret følelsesmæssigt forhold mellem forældre og børn, mens de øvrige tre familiepraksistyper har tætte følelsesmæssige relationer. Den autoritære familie har også en meget lille inddragelse af barnet i familiens beslutningsprocesser, hvorimod barnet typisk vil blive taget med på råd i alle beslutningsprocesser, det har interesse i, i den tolerante og demokratisk-individorienterede familie. I den autoritative familie vil forældrene tage barnet med på råd, når forældrene vurderer, at barnet har forudsætninger for at gennemskue beslutningsprocessen, men forældrene vil også fastsætte regler og normer i overensstemmelse med deres opfattelse af fremtidige krav og behov.

Familietyperne orienterer sig for det tredje som skrevet også forskelligt i forhold til tid. Den autoritære familie vil typisk orientere sig mod fortiden, mod efterlevelse af overleverede traditioner og opfyldelse af de krav, der stilles til en qua ens samfundsmæssige rolle og position. Den tolerante familie orienterer sig fortrinsvis mod barnets nutidige behov og vil tilrettelægge sin praksis efter at opretholde en tæt relation her og nu og undgå konflikt. Den autoritative familie orienterer sig mod fremtidige behov og vil forsøge at styre barnet imod en praksis, der forøger dets fremtidige muligheder, fx økonomisk på arbejdsmarkedet eller helbredsmæssigt. Endelig vil den demokratisk-individorienterede familie tilrettelægge sin praksis, så den rationelt opfylder nutidige og nærfremtidige behov, men vil være tilbageholdende med at spå om fremtiden på længere sigt.

Det sidste begrebslige sammenligningspunkt, jeg har fremhævet, er forholdet mellem individ, familie og omverden i de fire familietyper. I den autoritære familie er individet underlagt fællesskabets behov, og både individet og den enkelte familie opfattes som del af en større orden, der bestemmer valget af hverdagspraksisser. I den tolerante familie er det omvendt familien og omverdenen, der står til rådighed for barnet, og det forventes ikke, at hverken

familiens eller individets adfærd skal tilrettelægges i overensstemmelse med omverdenens behov og krav. I den autoritative familie er der også fokus på individet, men da individet både forstås i sin nutidige og fremtidige form, vil omverdenens behov snige sig ind i familiens praksis, fordi forældrene forstår en opfyldelse af samfundets behov som et middel til, at barnet på sigt opnår individuelle fordele. Endelig er der et udpræget individfokus i den demokratisk-indvidoriente familie. Hvert familiemedlem har i udgangspunktet autoritet til at definere sine egne behov og må tage udgangspunkt i sit eget individuelle møde med omverdenen, når han/hun bestemmer, hvad der er bedst for ham/hende. Familien har fortrinsvis en rolle at spille over for individerne, der har behov for at få opfyldt behov for fællesskab, følelsesmæssig tilknytning og (for de voksne vedkommende) seksualitet, mens familiens rolle i omverdenen er nedtonet og forholdsvis uklar. Forskelle og ligheder mellem de fire familieidealtyper er optegnet i tabel 3.1.

Tabel 3.1 Oversigt over fire familieidealer

	Familieidealtyper			
<u>Dimension af familieliv</u>	Det autoritære ideal:	Det tolerante ideal:	Det autoritative ideal:	Det demokratiske ideal:
Autoritetsforhold mellem generationer	Tydeligt hierarki mellem forældre og barn/ung, autoritet begrundet i rolle og position. Reaktiv og dogmatisk autoritet: Brug af straf og sanktion	Ligeværdig relation mellem forældre og barn/ung. Forældre optræder som ressource fremfor autoritet	Rationelt autoritetsforhold mellem forældre og børn. Legitimeres ved forældres viden og indsigt i barnets behov på kort og langt sigt. Proaktiv autoritet: Brug af regel- og normstyring	Ligeværdig og forhandlende relation, hvor intet familiemedlem på forhånd er udråbt som autoritet
Relation mellem generationer og inddragelse af barnet i beslutninger	Følelsesmæssig distance mellem forældre og børn Lille inddragelse af barnet i fælles beslutninger	Følelsesmæssig tæthed mellem forældre og børn Stor inddragelse af barnet i fælles beslutninger	Følelsesmæssig tæthed mellem forældre og børn Mellemstor inddragelse af barnet i fælles beslutninger	Følelsesmæssig tæt og anerkendende relation, baseret på refleksiv dialog Stor inddragelse af barnet i fælles beslutninger
Orientering i tid og orientering mod henholdsvis et børne- eller et voksenperspektiv på barnet	Orientering mod fortiden Fokus på barnets efterlevelse af traditions-/dogmebestemte normer og regler	Orientering mod nutid Fokus på barnets behov her og nu	Orientering mod nutid og fremtid Fokus på barnets nutidige perspektiv og forældrenes perspektiv på barnets fremtid	Refleksiv orientering mod nutid og nær fremtid Fokus på opfyldelsen af børns (og voksnes) nutidige følelsesmæssige behov
Forhold mellem individ, familie og omverden	Individet er underlagt fællesskabets traditionsbestemte behov Familien opfattes som del af en større orden, samfundsmæssig eller religiøs	Familien og omverdenen er ressourcer for individet Familien opfylder følelsesmæssige behov hos individerne, men er i øvrigt kun i lille grad aktør i samfundet	Familien fungerer som mediator mellem individ og omverden. Derfor fokus på både individ og omverdens behov Familien er aktør i samfundet ved at opfylde individernes følelsesmæssige behov og socialisere barnet i overensstemmelse med samfundets normer	Fokus på individets behov i og uden for familien. Individerne er i mindre grad afhængige af familien bl.a. pga. deres individuelle relationer til omverdenen Familien er i lille grad aktør i samfundet på sine medlemmers vegne, men opfylder dog behov for intimitet og inklusion

Muligheden for at praktisere en af de fire familietyper påvirkes af både strukturelle og kulturelle forandringsprocesser, der i Danmark fandt sted særlig i sidste halvdel af det 19. århundrede og de første tre fjerdedele af det 20. århundrede. Overgangen til industrisamfundet, udbredelsen af skolevæsenet og institutionsvæsenet og senere kvindernes indtrædelse på arbejdsmarkedet betød, at alle familiemedlemmers hverdag blev brudt op i forskellige sfærer, og at de forskellige sfærer i stigende grad blev specialiserede til at varetage bestemte opgaver. Familiesfæren blev i stigende grad forbundet med omsorg, kærlighed og intimitet, mens direkte udøvelse af autoritet i stigende grad blev overladt til fx skolen og arbejdspladsen. Samtidig betød kvindernes økonomiske selvstændighed og seksuelle frigørelse, at de voksne familiemedlemmer i mindre grad blev afhængige af familien. Da kvindernes arbejdsmarkedsdeltagelse samtidig betød, at stadig flere børn blev passet uden for hjemmet, var konsekvensen, at ikke blot de voksne, men også børn i stigende grad mødte omverdenen som individer fremfor som del af deres familie. Hele denne forandringsproces er foregået så stærkt, at hver generation af unge har skullet tilpasse sig en verden, der så væsentligt anderledes ud end den, deres forældre mødte som unge.

Disse strukturelle forandringer betød, at muligheden for at udøve absolut magt i familien igennem en autoritær opdragelsesstil blev kraftigt begrænset. Forældre, der ønsker at udøve en autoritativ opdragelsesstil, støder ligeledes på barrierer i og med at muligheden for at opnå sikker viden og afse tilstrækkelig tid til at sætte sig ind i viden om fremtidens krav og barnets nutidige muligheder i stigende grad kræver uddannelsesressourcer og tid. Den tolerante familie og den demokratisk-indvidorienterede familie er derimod børn af disse strukturelle forandringer. Den tolerante familie er veltilpasset et samfund med en arbejdsdeling mellem autoritetsudøvelse i det offentlige rum og omsorgs-udøvelse i det private rum. Den tolerante familie forudsætter dog stadig, at forældrene har et stort tidsmæssigt overskud til udøvelsen af forældregerningen og dedikerer sig til vedligeholdelsen af de følelsesmæssige bånd i familien. Den demokratisk-indvidorienterede familie tillader, som navnet indikerer, mere en mere individualiseret hverdag for alle familiemedlemmerne og tillader dermed i højere grad de voksne at forfølge deres karrieredrømme, samtidig med at familien får lov at spille en rolle som demokratisk omsorgssfære.

De strukturelle processer blev understøttet af antiautoritære kulturelle strømninger blandt andet i forlængelse af mellemkrigstidens stærkt autoritære regimer og begivenhederne i de to verdenskrige, der generelt satte spørgsmålstegn ved autoritetsudøvelse og rationaliteten i den etablerede verdensorden generelt.

Den autoritære, tolerante og autoritative familietype er i en række studier blevet operationaliseret ved hjælp af kvantitative datasæt og derefter anvendt til at forklare børns og unges adfærd og trivsel. Den demokratisk-individorienterede familie er derimod udelukkende blevet brugt i kvalitative studier og teoretiske diskussioner af familiens vilkår i det senmoderne samfund, og jeg har derfor ikke nogen tidligere kvantitative operationaliseringer at læne mig op ad. I de følgende afsnit diskuterer jeg derfor forskellige måder at operationalisere Baumrinds teori på og argumenterer for de valg, jeg har foretaget i forbindelse med operationaliseringen af Baumrinds teori. Jeg redegør derefter for den måde, jeg har operationaliseret Giddens' demokratisk-individorienterede familie på, inden jeg forholdsvis detaljeret redegør for principperne i de statistiske metoder, jeg har brugt i operationaliseringerne af begge teorier. Endelig fremlægger jeg resultaterne af mine to typologiseringer og diskuterer ved hjælp af disse, samt supplerende analyser af sammenhængen mellem mødres og unges opfattelse af familiens praksis, i hvor høj grad der er overensstemmelse mellem unges og forældres opfattelse af deres familieliv.

Analysestrategier til operationalisering af idealtyper

Hidtidige operationaliseringer af Baumrind

De tre idealtyper, der indgår i Baumrinds typologi, rummer forskellige muligheder for empirisk operationalisering, og Baumrinds typologi har da også været operationaliseret på mange forskellige måder afhængig af det enkelte studies undersøgelsesgenstand og metodiske præferencer.

Lamborn et al. (1991), der var de første til at bruge Baumrinds model i større kvantitative undersøgelser, anvendte en forsimplet udgave udviklet af Maccoby og Martin (1983), som identificerede to underliggende teoretiske dimensioner i Baumrinds model: en for autoritet eller fasthed i opdragelsen og en for forældrenes grad af involvering og nærhed i relationen mellem forældre og

unge. Lamborn brugte 9 spørgsmål til at måle autoritet og 10 til at måle involvering. Spørgsmålene, der skulle måle autoritet, gik alle på hjemkomsttidspunkter (på hverdage og fridage) og forældrenes viden om, hvor den unge var henne. Spørgsmålene, der skulle måle forældrenes involvering, gik på de unges mulighed for at få hjælp og rådgivning hos forældrene, forældrenes vilje til at argumentere for krav, de stillede til den unge, forældrenes opfordringer til de unge om at gøre sig umage med skolearbejde, forældrenes kendskab til den unges venner samt hyppigheden af samtaler og sjove aktiviteter i familien.

I et noget nyere studie anvender Chan og Koo (2011), der også bygger på Maccoby og Martins to forældreskabsdimensioner, forældres restriktioner på børns tv-kiggeri og forældres viden om deres børns færdene til at måle autoritet, mens antallet af gange familien i løbet af en uge spiser aftensmad sammen, antallet af samtaler og antallet af skænderier i familien bruges til at måle forældrenes involvering/graden af følelsesmæssig nærhed i familien.

Endelig kan fremhæves Trinkner et al.s (2012) langt mere direkte måde at spørge til de forskellige familietypers værdiorientering på med spørgsmål taget fra "The Parental Authority Questionnaire (PAQ)", hvor hver enkelt familiepraksisidealtipe identificeres for sig ved hjælp af spørgsmål såsom: "My parents tell me how I should act and explain the reasons why" (den autoritative type), "My parents feel that parents must use force to get children to act the way they are supposed to" (den autoritære type) og "My parents feel that children can do whatever they like" (den tolerante type).

De tre eksempler på valg af variable til måling af Baumrinds forældreskabstyper illustrerer den fragmentering, som dette forskningsområde i nogen omfang bærer præg af. Der findes ikke en kanoniseret måde at operationalisere Baumrinds typer på, og selvom der er spørgsmål, der anvendes på tværs af studier, udgør de hidtidige operationaliseringer ikke et fast grundlag, når man selv skal udvælge de variable, der skal indgå i en identificering af forældreskabstyperne. Nyere forskning viser desuden, at nogle af de spørgsmål, der oftest bruges til at afdække forældrenes overvågning af den unge (kender forældrene den unges færden) og dermed en afdækning af autoritetsforholdet mellem forældrene og unge, faktisk i lige så høj grad kan bruges til at måle et tillidsforhold mellem den unge og forældrene (Kerr, Stattin & Burk, 2010; Kerr et al., 2012). Forældrenes kendskab til den unges færden er altså et udtryk for

interesse og involvering i den unges hverdag mere end et udtryk for overvågning, og dermed kan et spørgsmål som ”Hvor ofte fortæller din søn/datter dig, hvor han/hun går hen” flyttes fra gruppen af spørgsmål, der måler autoritet, til gruppen af spørgsmål, der måler involvering og nærhed. Derudover giver de forskellige variabelvalg ret forskellige udgaver af den tolerante familietype. Hvis man skal yde Baumrinds teoretiske figur retfærdighed, er denne type kendetegnet ved forældrenes store omsorgsniveau og følelsesmæssige involvering kombineret med uklare eller fraværende autoritetsstrukturer. Med et spørgsmål som ”My parents feel that children can do whatever they like” identificerer man dog i højere grad en familietype præget af ligegyldighed. Endelig bevæger de forskellige studier sig med deres valg af variable på forskellige niveauer af praksisværdi spektret og anvender dermed i forskellig grad normativt ladede spørgsmål.

Jeg har lagt vægt på i min operationalisering dels at indfange den forskelligartede autoritet, der anvendes i henholdsvis den autoritative og den autoritære familietype, dels at yde den tolerante familietype retfærdighed ved at indfange den kombination af omsorgsfuldhed og fravær af autoritet og dels at bevæge mig så tæt på praksisniveau med så lidt normativt ladede spørgsmål som muligt. De konkrete variable, der er indgået i mine analyser, kan ses i afsnittet ”Valg af familiepraksisvariable til operationalisering af den autoritære, tolerante og autoritative familie”, der starter på side 62.

Når det gælder valget af statistiske metoder til operationalisering af typerne, er der også flere konkurrerende tilgange. Lamborn et al. (1991) anvendte faktoranalyse til at identificere en autoritets- og en involveringsskala ud fra svarfordelingen på de ovenfor nævnte spørgsmål. Disse to skalaer opdelte de i tre kategorier, og ved at krydse dem fik de ni forældreskabskategorier. De fire hjørnekategorier udgjorde så fire forældreskabstyper: dels de tre, jeg har beskrevet og anvender i dette studie, dels en fjerde, den forsømmende forældreskabstype, der er kendetegnet ved lav autoritet og lav følelsesmæssig nærhed.⁹ Lamborns operationalisering er efterfølgende blevet brugt, bl.a. af Adalbjarnardottir og Hafsteinsson (2001) og Steinberg et al. (2006).

⁹ Baumrind inkluderede oprindeligt ikke denne forældretype i sin teori, men identificerede den efterfølgende i et empirisk studie (Baumrind, 1971).

Et af hovedproblemerne med denne operationalisering, som Chan og Koo (2011) identificerer, er det meget store spild af data, der opstår, når kun hjørnecellerne anvendes.¹⁰ Derudover er det en væsentlig pointe hos Baumrind (1989, 1991), at forældretyperne er praksismønstre, der er typiske for bestemte familier, hvilket betyder, at en personorienteret statistisk tilgang, fx latent klasseanalyse, korrespondenceanalyse eller cluster-analyse, er mere velegnet end en variabelorienteret tilgang som faktoranalysen (Aunola & Stattin, 2000; Bergman & Magnusson, 1997). Den personorienterede tilgang løser samtidig problemet med dataspild, men har den ulempe, at de empiriske kategorier kan være mindre teoretisk konsistente end kategorierne i den variabelorienteret tilgang, der bedre lader sig styre af forskeren. Der kan dog også være teoretiske fordele ved at knytte de latente kategorier til personer fremfor til variable, særlig når man som jeg arbejder med multidimensionelle teoretiske begreber. De personorienterede analyseredskaber muliggør nemlig, at den latente klassevariabel, der afdækkes, kan være enten endimensionel eller multi-dimensionel, mens faktoranalysen udelukkende kan bruges til at konstruere endimensionelle skalaer (McCutcheon, 1987). Derudover må man i et studie, der anvender eksisterende data, pragmatisk forholde sig til de muligheder, der ligger i data, når man vælger statistisk metode. Den latente klasseanalyse er velegnet, når ens variable er diskrete, og man også antager, at den latente variabel er diskret. Derimod kræver faktoranalysen kontinuerte variable, ligesom den latente variabel, der afdækkes, antages at være kontinuert (Jæger, 2006; McCutcheon, 1987, 2002). Endelig har den latente klasseanalyse fordele fremfor korrespondanceanalysen, idet det dels er muligt at underlægge analysen statistiske test, dels er forholdsvis enkelt at anvende den typologi, der fremkommer som resultat af analysen, i videre tabel- eller regressionsanalyser (Jæger, 2006).

Jeg har derfor valgt at operationalisere både Baumrinds familietyper og Giddens' familietype (samt dens forskellige modpoler) ved hjælp af en latent klasseanalyse, der udnytter hele variationen i datasættet og knytter de latente typer til specifikke grupper af personer.

¹⁰ I Lamborns studie udnyttes kun 41 % af data (Lamborn et al., 1991, s. 1053). I Adalbjarnardottir og Hafsteinssons (2001) studie, der bruger samme metode, udnyttes 46 %.

Ud over valget af variable og valget af statistisk metode skal man foretage endnu et valg, når familiens praksismønstre skal afdækkes. Man skal således vælge, hvilke familiemedlemmer man ønsker at bruge som respondenter, da mænd og kvinder, børn og voksne kan have hver deres opfattelse af familielivet. Hver generations- eller kønskategori opfattelse har sin egen gyldighed og eget analysepotentiale, men udgør ikke en udtømmende sandhed om familien som kollektiv. De fleste storskalastudier, baseret på Baumrinds teori, bruger de unge som respondenter (Chan & Koo, 2011; Lamborn et al., 1991; Steinberg et al., 1989, 1991). Når jeg i dette studie hovedsageligt bruger moren, får jeg ikke en bedre, men en anden sandhed om familien. For alligevel at nærme mig nogle kategorier, der rækker ud over en enkelt generations perspektiv, tester jeg dog senere i dette kapitel, med udgangspunkt i Baumrinds forældretypologi, overensstemmelsen mellem mødrenes og deres børns opfattelse af familiens praksis inden for hver forældreskabstype.

Valg af familiepraksisvariable til operationalisering af den autoritære, tolerante og autoritative familie

I de empiriske analyser, der er baseret på Baumrinds teori (artikel 1 og 2), anvender jeg variable fra Børneforløbsundersøgelsens mødrebesvarelser i 2011, hvor de unge var 15 år, og latent klasseanalyse til at konstruere en typologi over mødres opfattelse af familiens praksis.

Jeg har udvalgt tre dimensioner af forældrepraksis, der indfanger de væsentligste forskelle mellem de tre familiepraksistyper, nemlig 1) den proaktive norm- og regelbaserede autoritet, 2) den reaktive sanktionerende autoritet og 3) graden af forældrenes involvering i den unges hverdag og følelsesmæssige relation til den unge. De tre dimensioners interne sammenhænge er testet i en principalkomponentanalyse (se Appendix Tabel A.5), der bekræfter, at de tre grupper af spørgsmål indfanger tre forskellige dimensioner af familiepraksis, og de tre spørgsmål i hver gruppe er indbyrdes forbundne.

Den proaktive norm- og regelbaserede autoritet går på mødrenes grænsesætning i forhold til de 15-årige unges begyndende afprøvning af alkohol, rygning og sex og indfanges ved hjælp af følgende tre spørgsmål:

Må din søn/datter drikke alkohol i hjemmet? Må din søn/datter ryge cigaretter i hjemmet? Må din søn/datter have eventuelle kærester til overnatning i hjemmet? (4 svarmuligheder fra: ”Ja, det kan jeg fuldt ud acceptere” til ”Nej, det er helt uacceptabelt” samt en ”Ved ikke”-kategori).

Den reaktive autoritet måler mødrenes brug af sanktioner og skæld ud i forhold til den unge og indfanges ved hjælp af følgende tre spørgsmål: *Hvor ofte har det inden for de sidste 6 måneder været nødvendigt for dig: At forbyde din søn/datter at være sammen med venner (fx gå i byen) eller forbyde noget andet, han/hun gerne vil?, At give stuearrest?, At skælde ud?* (4 svarmuligheder: ”Ugentligt”, ”Månedligt”, ”Sjældnere” og ”Er ikke forekommet” samt en ”Ved ikke”-kategori)

Endelig operationaliserer jeg morens involvering i den unges hverdag og hendes følelsesmæssige forhold til den unge ved hjælp af følgende tre spørgsmål: *Du kender de venner, din søn/datter omgås, Din søn/datter giver besked hjemme om, hvor han/hun går hen* (begge fem svarkategorier fra ”Altid” til ”Aldrig” + ”Ved ikke”) og *Hvor tæt er forholdet mellem dig og din søn/datter* (tre svarkategorier ”Særdeles tæt”, ”Tæt” og ”Ikke særlig tæt”). I denne dimension indgår altså spørgsmålet om forældrenes kendskab til den unges færden, der hos Lamborn et al. (1991) og Chan og Koo (2011) er blevet brugt til at måle autoritet, men som Kerr et al. (2010, 2012) viste også indfanger et tillidsforhold mellem forældre og unge. Da principalkomponentanalysen viste, at dette spørgsmål var tæt forbundet med mødrenes kendskab til den unges venner og mødrenes opfattelse af tætheden i relationen mellem forældre og ung, bruges den i denne Baumrind-operationalisering til at måle forældreinvolvering og følelsesmæssig nærhed.

I den latente klasseanalyse, som jeg bruger til at afsøge formationer af mødres praksis, indgår kun variablene for proaktiv autoritet og følelsesmæssig involvering, mens variablene for reaktiv autoritet er koblet på typologien gennem en supplerende krydstabelanalyse for at få et mere fyldigt deskriptivt indtryk af de tre kategorier. Alle variablene blev omkodet til tre kategorier, inden de indgik i analyserne, for at få en jævn fordeling af svarkategorierne og undgå tomme celler.

Variablenes oprindelige spørgsmålsformulering, oprindelige frekvensfordelinger og frekvensfordeling efter omkodning er vist i tabel 3.2

Tabel 3.2: Frekvenstabel over familiepraksisvariable baseret på mødres besvarelser af Børneforløbsundersøgelsen 2011

Oprindeligt spørgsmål	Svarkategorier	Oprindelig fordeling	Fordeling efter omkodning
Indgik i den latente klasseanalyse:			
Du kender de venner, din søn/datter omgås	Altid	34.03	34
	Oft	60.01	60
	Af og til	5.40	6
	Næsten aldrig	0.35	
	Aldrig	0.12	
	Ved ikke	0.09	--
Din søn/datter giver besked hjemme om, hvor han/hun går hen	Altid	65.05	65
	Oft	32.43	33
	Af og til	2.10	2
	Næsten aldrig	0.19	
	Aldrig	0.05	
	Ved ikke	0.19	--
Hvor tæt er forholdet mellem dig og din søn/datter	Særdeles tæt	47.48	48
	Tæt	50.69	51
	Ikke særlig tæt	1.48	1
	Ved ikke	0.35	--
Må din søn/datter drikke alkohol i hjemmet?	Ja, det kan jeg fuldt acceptere	7.98	70
	Ja, det kan jeg acceptere	62.05	
	Nej, det har jeg svært ved at acceptere	15.90	27
	Nej, det er helt uacceptabelt	11.45	
	Ved ikke	2.62	3
Må din søn/datter ryge cigaretter i hjemmet?	Ja, det kan jeg fuldt acceptere	1.12	7
	Ja, det kan jeg acceptere	6.37	
	Nej, det har jeg svært ved at acceptere	17.56	89
	Nej, det er helt uacceptabelt	71.58	
	Ved ikke	3.37	3
Må din søn/datter have eventuelle kæresten til overnatning i hjemmet?	Ja, det kan jeg fuldt acceptere	22.97	71
	Ja, det kan jeg acceptere	47.70	
	Nej, det har jeg svært ved at acceptere	9.06	15
	Nej, det er helt uacceptabelt	6.18	
	Ved ikke	14.07	14
Blev tilføjet i en supplerende deskriptiv analyse:			
Hvor ofte har det inden for de sidste 6 måneder været nødvendigt for dig:			
At forbyde din søn/datter at være sammen med venner (fx gå i byen) eller forbyde noget andet, han/hun gerne vil?	Ugentligt	0.33	2
	Månedligt	1.95	
	2-5gange	28.33	29
	Er ikke sket	67.66	69
	Ved ikke	1.74	--
At give stuearrest?	Ugentligt	0.02	0
	Månedligt	0.42	
	2-5gange	7.18	7
	Er ikke sket	90.83	92
	Ved ikke	1.55	--
At skælde ud?	Ugentligt	10.33	35
	Månedligt	24.24	
	2-5gange	49.21	50
	Er ikke sket	14.50	15
	Ved ikke	1.71	--

Kilde: Børneforløbsundersøgelsen 2011, Mødreskema

Jeg har tilstræbt så stor ensartethed i kategoriseringerne af de omkodede variable som muligt. I de fleste tilfælde er de, der har svaret "Ved ikke" blevet udelukket i omkodningen. Undtagelsen herfor er morens accept af alkohol, cigaretter og sex, idet andelen, der har svaret "Ved ikke" til disse spørgsmål, er forholdsvis stor. Dette har jeg har tolket således, at "Ved ikke" her udgør en midterkategori, der indfanger de, der vakler mellem accept og ikke accept, og jeg har derfor valgt at gøre "Ved ikke" til en selvstændig kategori.

Valg af familiepraksisvariable til operationalisering af den demokratisk-indvidorienterede familie og dens modpoler

Den demokratisk-indvidorienterede families væsentligste karaktertræk er en høj grad af individualisering eller uafhængighed, en høj grad af lighed eller demokratisk inddragelse og en høj grad af følelsesmæssig dialogbaseret nærhed.

Til at operationalisere familiemedlemmernes individualisering eller graden af uafhængighed mellem familiemedlemmerne bruger jeg følgende tre variable: *Forældre spiser aftensmad sammen med dig* (6 svarkategorier fra "Hver dag" til "Aldrig" samt en "Ved ikke"-kategori) *Du giver besked om, hvor du går hen*, *Forældre kender de venner, du omgås* (5 svarkategorier fra "Altid" til "Aldrig" samt en "Ved ikke"-kategori)

Graden af lighed eller ligeværdighed mellem forældre og børn har i denne analyse to dimensioner. Dels handler det om, hvorvidt der eksisterer et hierarki mellem forældre og børn, dels handler det om, hvorvidt børnene inddrages i forhandlinger om familiens fælles aktiviteter. De to variable, jeg bruger til at udtrykke disse to dimensioner, er: *I hvor høj grad er du enig i følgende udsagn: Må ofte gøre som du får besked på* (5 svarkategorier fra "Helt enig" til "Helt uenig" samt en "Ved ikke" kategori) og *Du er med til at planlægge fælles aktiviteter i familien* (5 svarkategorier fra "Altid" til "Aldrig" samt en "Ved ikke" kategori).

Endelig operationaliserer jeg den dialogbaserede følelsesmæssige relation mellem forældre og børn med deres samtalehyppighed og graden af forældrenes anerkendelse af den unge. Jeg bruger tre variable, der i analysen er kodet sammen til to: *Forældre bemærker det, når opgave udføres godt* (5

svarkategorier fra "Altid" til "Aldrig" samt en "Ved ikke" kategori). Samt en kombination af variablene: *Din mor bruger tid på at tale med dig* og *Din far bruger tid på at tale med dig* (6 svarkategorier fra "Hver dag" til "Aldrig" samt en "Ved ikke" kategori).

Ligesom det gjaldt operationaliseringen af Baumrinds teori blev alle variable tredelt inden analysen for at undgå tomme celler eller celler med meget få besvarelser. Jeg har tilstræbt en homogen omkodning, hvor den oprindelige mening i kategorierne bibeholdes. To variable, der oprindeligt målte den unges samtalehyppighed med henholdsvis moren og faren, er omkodet til en variabel, der måler samtalehyppighed med forældrene samlet set. Alle de oprindelige variabelspørgsmål, deres oprindelige frekvenser og frekvenser i det endelige sample efter omkodning kan ses i tabel 3.3.

To spørgsmål indgår både i analysen af autoritativt forældreskab og i analysen af demokratiske familierelationer: nemlig hvor ofte den unge giver besked om sin færden, og i hvor høj grad forældrene kender den unges venner.

I Baumrind-analysen illustrerer de, sammen med mødrenes vurdering af mor-ung-forholdet, mødrenes praktisk-følelsesmæssige involvering i den unges liv. I denne analyse skelnes der derfor ikke mellem den reflektive, dialogbaserede del af relationen og den praktisk-rutineprægede del af relationen.

I Giddens-analysen fungerer disse to dele af forældre-ung-relationen som separate faktorer for at kunne indfange muligheden for en følelsesmæssig tæt, anerkendende, dialogbaseret relation mellem familiemedlemmer, der i øvrigt lever en del af deres hverdag uafhængigt af hinanden. Aftensmadshyppighed og forældrenes kendskab til den unges færden og venner er derfor adskilt fra egentlige samtaler og anerkendelse.

Tabel 3.3: Frekvenstabel over familiepraksisvariable taget fra BUD

Oprindeligt spørgsmål	Svarkategorier	Oprindelig fordeling	Fordeling efter omkodning
Forældre spiser aftensmad sammen med dig	Hver dag 2-5 gange om ugen En gang om ugen 1-3 gange om måneden Sjældnere Aldrig Ved ikke	60,49 31,99 3,61 1,62 1,38 0,72 0,18	62,79 31,63 5,58 --
Du giver besked om, hvor du går hen	Altid Ofte Af og til Næsten aldrig Aldrig Ved ikke	58,93 28,80 9,14 1,98 1,02 0,12	59,25 28,78 11,97 --
Forældre kender de venner, du omgås	Altid Ofte Af og til Næsten aldrig Aldrig Ved ikke	52,59 35,68 8,97 2,29 0,48 --	53,74 35,51 10,75 --
Du er med til at planlægge fælles aktiviteter i familien	Altid Ofte Af og til Næsten aldrig Aldrig Ved ikke	23,51 38,54 23,57 9,26 4,93 0,18	23,67 39,59 36,73 --
Du må ofte gøre, som du får besked på	Helt enig Enig Hverken enig eller uenig Uenig Helt uenig Ved ikke	12,07 44,31 27,55 13,09 2,23 0,74	58,37 27,69 13,95 --
Din mor bruger tid på bare at tale med dig	Hver dag 2-5 gange om ugen En gang om ugen 1-3 gange om måneden Sjældnere Aldrig Ved ikke	34,15 38,24 14,11 7,88 3,67 1,04 0,86	Samtale med mor og far kodet sammen: 35,48 ¹ 40,21 ² 24,32 ³
Din far bruger tid på bare at tale med dig	Hver dag 2-5 gange om ugen En gang om ugen 1-3 gange om måneden Sjældnere Aldrig Ved ikke	22,36 36,79 17,91 12,24 7,47 2,00 1,16	
Dine forældre bemærker det, når en opgave udføres godt	Altid Ofte Af og til Næsten aldrig Aldrig Ved ikke	37,48 43,56 15,28 2,83 0,36 0,48	37,28 44,35 18,37 --

1) Hver dag med mindst en af forældrene

2) 2-5 gange om ugen med mindst en af forældrene

3) Højest 1 gang om ugen med en eller begge forældre

Kilde: Børn og unge i Danmark, 2009

Som følge af min diskussion af tidligere operationaliseringer af Baumrinds familietyper og fordi jeg på baggrund af mine typologiseringer af familiers praksis baseret på hhv. Baumrinds og Giddens' teorier ønsker at konstruere klassifikationsvariable, der kan indgå som afhængig og uafhængig variabel i tabel- og logistiske regressionsanalyser, har jeg valgt at bruge den personorienterede latente klasseanalyse som klassifikationsredskab. I det følgende beskriver jeg lidt mere udførligt for principperne i den latente klasseanalyse og redegør for min brug af metoden.

Latent klasseanalyse

Latent klasseanalyse muliggør en karakteristik af kategoriske *latente* variable ud fra en analyse af strukturen af den symmetriske relation mellem adskillelige kategoriske *manifeste* variable. Det vil altså sige, at jeg ved at undersøge, hvordan mine manifeste kategoriske familiepraksisvariable totalt set hænger sammen, kan få viden om nogle bagvedliggende familie kategorier, som det ikke er muligt at spørge direkte til. Som beskrevet på side 30-32 er det et af kernepunkterne i både Morgans og Bourdieus praksisbegreb, at konkrete hverdagspraksisser er udtryk for en bagvedliggende meningshorisont, og den latente klasseanalyse er derfor et meget velegnet værktøj, når man ønsker at forfølge Morgans og Bourdieus teorier empirisk.

Man antager i den latente klasseanalyse, at covariationen mellem de manifeste variable, som indgår i analysen, *skyldes* den underliggende latente variabel. Den er altså den uafhængige variabel, mens de manifeste variable er de afhængige (McCutcheon, 1987, s. 5). Det betyder, at vi antager, at de manifeste variable, inden for hver kategori af den latente variabel, er indbyrdes uafhængige.

Som eksplorativ teknik kan den latente klasseanalyse bruges til at reducere et sæt forskellige kategoriske variable til en enkelt latent variabel med et sæt af underliggende typer eller klasser. Som konfirmativ metode kan den latente klassemodel bruges til at teste hypoteser om forskerens forventninger til strukturen af relationen mellem de observerede variable.

Selvom jeg kalder min analyse eksplorativ, har den elementer af den konfirmative metode, idet jeg givet mine teoretiske udgangspunkter har nogle

forventninger til familiernes praksis-konfigurationer. Jeg holder dog fast i den eksplorative term, idet jeg ikke blot interesserer mig for, *om* empirien passer med teorien, men især for, *hvordan* empiri og teori passer sammen.

Sat op på formel ser den latente klasseanalyse således ud:

$$\pi_{ijt}^{ABX} = \pi_{it}^{AX} \times \pi_{jt}^{BX} \times \pi_t^X$$

hvor:

- π_{ijt}^{ABX} er sandsynligheden for, at en tilfældig udvalgt case vil havne i den i,j,t 'te celle (fx at en mor vil have et meget tæt forhold til sit barn, samtidig med at hun har restriktive holdninger til alkohol).
- π_{it}^{AX} er den betingede sandsynlighed for, at en case i klasse t af den latente variabel X vil havne på niveau i af variabel A (at mødre, der kan kategoriseres som autoritative (involverede og grænsesættende) på den latente forældreskabsvariabel vil have et meget tæt forhold til sit barn).
- π_{jt}^{BX} er ligeledes den betingede sandsynlighed for, at en case i klasse t af den latente variabel X er på niveau j af variabel B (at mødre, der kategoriseres som autoritative på den latente forældreskabsvariabel vil have en restriktiv holdning til alkohol).
- π_t^X er sandsynligheden for, at en tilfældigt udvalgt case er på niveau t af den latente variabel X (at moren tilhører den autoritative type).

I tilfælde af at der, som i analyserne i de tre artikler i denne afhandling, er flere end to manifeste variable, kan en mere generaliseret formel skrives således:

$$\pi_{ij...mt}^{ABX} = \pi_{it}^{AX} \times \pi_{jt}^{BX} \times \dots \times \pi_{mt}^{EX} \times \pi_t^X$$

π_t^X (den latente klassevariabels sandsynligheder) beskriver her den fordeling af klasser (antal niveauer), inden for hvilke de manifeste variable er lokalt uafhængige af hinanden. Den latente klasseanalyse giver os derfor to vigtige størrelser: antallet af klasser/niveauer på den latente variabel og disse klassers relative størrelser (McCutcheon, 1987, s. 17-18). Samlet summer den latente variabels klassers sandsynligheder eller relative størrelser til 1.

Latent klasseanalyse i denne afhandling

Konkret har jeg brugt programmet 'Latent Gold' til at udføre de latente klasseanalyser. I artikel 1 og 2, der bygger på Baumrinds teori, undersøgte jeg, om der bag ved de seks udvalgte manifeste variable, nævnt på side 63, der måler morens brug af autoritet og morens involvering i den unges liv, kunne findes en familiepraksisvariabel, der kunne forklare den totale variation mellem de manifeste variable. Og i artikel 3, der er baseret på Giddens' teori, brugte jeg de syv variable, der måler unges opfattelse af uafhængighed, lighed og dialogbaseret følelsesmæssig nærhed i familien, til at afdække en anden familiepraksisvariabel, der medtager de aspekter, der efter Giddens' mening er centrale i familier, der lever i et senmoderne samfund som det danske.

I 'Latent Gold' er det muligt at konstruere en typologi-variabel på baggrund af den latente klasseanalyse, som så kan bruges selvstændigt fx i videre tabelanalyser og regressionsanalyser. I oversættelsen fra den latente klasseanalyse til konstruktionen af typologi-variablen vil der dog altid ske klassifikationsfejl, der både kan rykke ved de latente klassers relative størrelser og deres præcise profiler (fordelingen af de inkluderede manifeste variable inden for hver klasse (Statistical Innovations, 2013a). Man kan komme omkring ved denne klassifikationsfejl ved at lave hele analysen på en gang, hvorved man bibeholder det ideelle mønster, hvor hver person har en bestemt sandsynlighed for at tilhøre en bestemt klasse. Derved bibeholder man også antagelsen om uafhængighed mellem de manifeste variable inden for hver latent klasse (Statistical Innovations, 2013b). Ulemperne ved denne tilgang er dels, at analysen bliver meget kompleks, dels at det kan være vanskeligt at formidle resultatet, når der ikke er tale om egentligt tilhørsforhold til en bestemt klasse, men om en sandsynlighed for at tilhøre en bestemt klasse. Jeg har derfor valgt i mine empiriske analyser at opdele analysen i flere steps ved først at udføre den latente klasseanalyse, dernæst konstruere en variabel, der placerer analysepersonerne i hver sin klasse/type og endelig anvende denne typologi-variabel som afhængig og uafhængig variabel i selvstændige logistiske regressionsanalyser. Jeg vælger derfor at leve med en mindre klassifikationsfejl for at gøre de statistiske og teoretiske analyser mere gennemskuelige.

Efter at have udført den latente klasseanalyse og konstrueret typologi-variablen har jeg samkørt typologien med de manifeste variable, der blev brugt til at konstruere typologien for at få den reelle profil af de forskellige klasser.

Fordelen er, at det bliver nemt at arbejde med, men modellen mister nogle af den latente klasseanalyses iboende egenskaber. Blandt andet kan jeg ikke længere regne med fuldstændig uafhængighed mellem de manifeste variable inden for hver klasse.

Derudover valgte jeg i analyserne, der er baseret på Baumrinds teori, at supplere den deskriptive analyse af de forskellige familietyper ved at krydse typologivariablen med de tre variable, der måler den reaktive brug af autoritet i familien – brugen af sanktioner og skæld ud. Derved får jeg udvidet forståelse af forskellene mellem brug af autoritet i de forskellige familiepraksistyper, der viser, at de to former for autoritet ikke følges ad empirisk.¹¹ I den deskriptive analyse af familiepraksis, der er baseret på Giddens' teori, indgår kun de syv variable, der også indgik i den latente klasseanalyse.

Resultat af operationaliseringer af familiepraksistyper

Baumrinds teori om den autoritære, tolerante og autoritative familietype omsat til empirisk typologi

Tabel 3.4 viser resultatet af operationaliseringen af Baumrinds teori på det danske Børneforløbsdatasæt. Generelt er der en høj overensstemmelse mellem de teoretiske idealtyper og de empiriske praksistyper, idet jeg identificerer tre særskilte typer af mødre, hvis relative forskelle svarer til Baumrinds teoretiske typer. Den første type af mødre (29 %) har i overensstemmelse med den autoritative type et tæt forhold til deres børn og forholdsvis restriktive grænser for de unges alkoholforbrug, rygning og sex. Den anden type af mødre (39 %) har et mønster, der svarer til den tolerante idealtipe, idet disse ligesom den første type har et tæt forhold til deres børn, men et meget tolerant forhold til alkohol, rygning og sex. Endelig har den sidste type (32 %) et praksismønster, der gør det meningsfuldt at karakterisere dem som relativt autoritære. Denne gruppe har et mere distanceret forhold til deres børn end de to andre grupper, er

¹¹ Forsøg på at inkludere alle familiepraksisvariablene i den oprindelige latente klasseanalyse førte til en meget kompleks analyse med tab af den teoretiske forklaringskraft til følge.

i mellemhøj grad tolerante over for alkohol, rygning og sex, men bruger i noget højere grad end de andre grupper straf og sanktioner i deres forældrepraksis.

Da typerne er defineret relativt til hinanden, er der ikke tale om absolutte kategorier – de autoritære er kun autoritære, fordi de i forhold til de andre to grupper har et mere distanceret mor-ung forhold og i højere grad end disse to grupper bruger straf i deres opdragelsespraksis.

Tabel 3.4: Empiriske typer af forældrepraksis baseret på Baumrinds teori.

Procent

		Autoritativ	Tolerant	Autoritær	Alle
	Andel af danske mødre	29	39	32	100
	N	1.237	1.637	1.357	4.231
Tæthed/invol- vering	Ved altid, hvor de unge er	86	90	16	65
	Kender altid unges venner	57	44	1	34
	Sædeles tæt relation til ung	60	59	23	48
Proaktiv autoritet: Regler/normer	Accept af alkohol hjemme	38	100	64	70
	Accept af rygning hjemme	0	13	8	7
	Accept af overnattende kærestes	25	100	78	71
Reaktiv autoritet: sanktioner	Skældud/md.	34	28	44	35
	Forbud mod aktiviteter/halvt år	27	25	42	31
	Stuearrest/halvt år	5	6	12	8
		100	100	100	100

Kilde: Børneforløbsundersøgelsen 2011, 5. bølge. Mødreskema

Samlet set viser den eksplorative analyse i tabel 3.4 og artikel 1 og 2, at Baumrinds' idealtyper, til trods for at de er udviklet for næsten 50 år siden, indfanger nogle aspekter af forældres praksis, der også er med til at gruppere forældre i et dansk samfund anno 2011. Analysen viser – med den operationalisering, jeg har anvendt – en stor udbredelse af den tolerante forældretil blandt mødre til danske 15-årige, men viser også, at det er muligt empirisk at identificere en relativt autoritativ og en relativt autoritær type blandt danske mødre, på trods af at disse typer strukturelt og kulturelt nyder mindre støtte i det danske samfund.

Spørgsmålet, der så rejser sig, er, om mødrenes opfattelse af deres egne praksisser rækker ud over deres egne positioner som forældre, eller om der faktisk er overensstemmelse mellem mødrenes opfattelser og deres børns

opfattelser. For at undersøge dette grupperer jeg i det følgende afsnit de unge efter deres mødres familiepraksistype og undersøger, om de skillelinjer, jeg observerer mellem mødrenes praksis, også kan genfindes imellem de unge.

Sammenligninger af mødres og unges opfattelser af familiepraksis

Influeret af en postmoderne dekonstruktion af familien som enhed og en påpegning af kønnenes og generationernes ulige adgang til magt og ressourcer i familien har en del studier undersøgt, i hvor høj grad der er overensstemmelse mellem forældres og deres børns opfattelser af familiens praksis og værdier. Jenn-Yun et al. (1994), Pelegrina et al. (2003) og Kowal et al. (2006) viser forholdsvis lille overensstemmelse mellem forældres og deres børns opfattelse af forældrenes *praksis*, mens Andersen og Hestbæk (1999) viser, at forældre og børn tilslutter sig forskellige *værdier* for børneopdragelse og familieliv.

I modsætning til disse resultater viser analysen i tabel 3.5, at de relative forskelle mellem de autoritative, autoritære og tolerante mødre genfindes, når vi ser familiens praksis fra de unges perspektiv. På alle parametre, der illustrerer tætheden mellem forældre og børn, oplever unge i de tolerante familier og i de autoritative familier en større tæthed til deres forældre end unge i de autoritære familier. Næsten 70 % af de unge i de autoritative og tolerante familier oplever således, at forældrene ved, hvor de er, mod 50 % af de unge i de autoritære familier. 67 og 64 % af de unge i de autoritative og de tolerante familier oplever, at forældrene altid kender deres venner, mod 48 % af unge i de autoritære familier. Og unge fra autoritative og tolerante familier oplever samtidig mere lydhørhed og mener, at forældrene spiller en større rolle i deres liv, end unge fra autoritære familier mener.

Når det handler om autoritet, oplever unge med tolerante mødre i højere grad end de andre unge, at de må det samme som andre unge (76 % oplever, at de må det samme som andre), mens både unge med autoritative (65 %) og unge med autoritære mødre (62 %) oplever, at grænserne for deres udfoldelser er snævrere. Den anti-autoritære stil i de tolerante familier viser sig desuden ved, at kun 16 % af unge med tolerante mødre oplever, at forældrene blander sig for meget i deres ting, hvorimod 25 % af unge fra autoritære familier oplever det samme. Selvom der er forholdsvis lille forskel på unge med autoritative og

autoritære mødre, hvad angår autoritet, er det interessant, og i overensstemmelse med Baumrinds teori, at unge med autoritative forældre, på trods af at deres mødre selv opfatter sig som mere restriktive end de autoritære forældre, ikke opfatter sig som mere begrænsede end unge med autoritære forældre. Det ser altså ud til, at der er en større accept af forældrenes/mødrenes grænsesætning blandt unge fra autoritative end blandt unge fra autoritære familier.

De unges bekræftelse af de tre familiegrupper er således med til at validere Baumrinds familiepraksistyper som fænomener, der opleves i praksis af både forældre og unge i familierne.

At den relative forskel mellem grupperne er til stede, betyder dog ikke, at forældres og børns oplevelse af familien er den samme. Resultaterne af denne undersøgelse kan derfor ikke nødvendigvis bruges til at modbevise tidligere undersøgelser, der hovedsageligt viste *uoverensstemmelse* mellem forældres og børn/unges opfattelser af familielivet. Generelt kan man i mine analyser observere forholdsvis store parallelle forskydninger mellem forældres og unges besvarelser, samtidig med at de relative forskelle mellem børnene svarer til de relative forskelle mellem mødrene. Især er der *uoverensstemmelse* mellem forældre og børn i den autoritære familietype, idet børn af autoritære forældre generelt vurderer deres forældres involvering mere positivt, end mødrene selv gør. Således mener 50 % af unge med autoritære mødre, at deres forældre altid ved, hvor de er, og 48 % mener, at forældrene kender alle deres venner. Blandt mødrene mener kun 16 %, at de altid ved, hvor den unge er, og kun 1 % mener, at de altid kender den unges venner.

Tabel 3.5: De unges opfattelse af familiepraksis fordelt på mødres forældretype, procent

		Autoritativ	Tolerant	Autoritær	I alt/ andel af alle	p
	Antal i familietyper	1.189	1.580	1.288	4.057	
	Andel	29	39	32	100	
Tæthed/invol- vering	Forældre ved altid, hvor jeg er	69	69	50	63	***
	Forældre kender altid mine venner	67	64	48	60	***
	Forældre er altid lydhøre	60	60	52	57	***
	Forældre spiller en meget stor rolle	40	39	29	36	***
Autoritet	Den unge må det samme som andre	65	76	62	68	***
	Forældre blander sig for meget	20	16	25	20	***
	I alt procent	100	100	100	100	

Kilde: Børneforløbsundersøgelsen 2011, 5. bølge. Ungeskema

Ovenstående analyse skal ikke ses som et argument for at vælge mødrene fremfor de unge i analyser som denne. Intentionen har i stedet været at vise, at mødrenes besvarelser indfanger nogle karaktertræk ved familierne, der også deles af de unge og derfor har en gyldighed og forklaringskraft, der rækker ud over mødrenes snævre perspektiv. Jeg kunne også, som jeg gør i artikel 3, have taget udgangspunkt i de unges opfattelse af familiens praksis og i en efterfølgende analyse have holdt disse familietyper op imod mødrenes opfattelser af familiens praksis.

I det følgende afsnit viser jeg resultatet af analysen af familiepraksis baseret på unges besvarelser og Giddens' teori om den demokratisk-individorienterede familie.

Giddens' teori om den demokratisk-individualiserede familie omsat til empirisk typologi

Operationaliseringen af familiepraksis, baseret på Giddens' teori og statistisk bearbejdet med den latente klasseanalyse, gav fire forskellige familiepraksistyper, der kan ses i tabel 3.6: den demokratiske familieorienterede (45 %), den demokratisk-individorienterede (37 %), den hierarkiske familieorienterede (10 %) og de disintegrerede individorienterede (8 %).

Grundlaget for navngivningen skal igen findes i de fire typers forskellige praksisprofiler.

Tabel 3.6: Profiler af unges opfattelse af familiepraksis - Giddens' teori.

Procent		Demokratisk familie-orienteret	Demokratiske individ-orienteret	Hierarkisk familie-orienteret	Disintegreret individ-orienteret	
		45	37	10	8	100 % af alle
Uafhængighed i forholdet mellem forældre og børn	Aftensmad/uge					
	Hver dag	77	49	72	37	63
	2-5 dage	21	45	28	36	31
	Max 1 dag	2	6	0	27	6
	Kender venner					
	Altid	79	19	95	19	54
	Oftest	21	63	2	38	35
	Nogle gange/sjældent	0	18	3	43	11
	Kender færden					
	Altid	85	29	90	17	59
	Oftest	10	62	7	8	29
	Nogle gange/sjældent	5	9	3	75	12
Lighed i forholdet mellem forældre og børn	Adlyde					
	Enig	55	54	99	48	58
	Hverken eller	27	34	1	32	28
	Uenig	18	12	0	20	14
	Planlægning					
	Altid	48	4	0	10	24
Følelsesmæssig nærhed mellem forældre og børn	Oftest	43	50	18	1	39
	Nogle gange/sjældent	9	46	82	89	37
	Samtale/uge					
	Hver dag	55	26	12	12	36
	2-5 dage	38	52	31	14	41
	Max 1 dag	7	22	57	74	23
	Anerkendelse					
	Altid	58	17	47	3	37
	Oftest	35	61	46	19	45
	Nogle gange/sjældent	7	22	7	78	18
	% i alt	100	100	100	100	100
	N	658	542	148	122	1.470

Kilde: Børn og unge i Danmark, 2008

Den demokratisk familieorienterede, 45 pct., er således kendetegnede ved en forholdsvis lav grad af individualisering (tæt kontakt mellem ung og forældre), en forholdsvis høj grad af lighed (den unge skal i mindre grad end de hierarkisk familieorienterede og i lige så lidt grad som de to individorienterede typer gøre, som der bliver sagt, og bliver i høj grad involveret i planlægning) samt en meget høj grad af involvering (mange samtaler og høj anerkendelse).

De demokratisk individorienterede (37 %) er den gruppe, der kommer tættest på Giddens' idealtipe. De er kendetegnede ved en forholdsvis høj grad af individualisering, en relativt høj grad af lighed (men er dog ikke i så høj grad som de demokratisk familieorienterede involverede i planlægning af familieaktiviteter) og en mellemstor grad af følelsesmæssig nærhed baseret på dialog.

De hierarkisk-familieorienterede (10 %) er i sit praksismønster tæt på at være den absolutte modsætning til idealtypen om den demokratisk-individorienterede familie. Denne gruppe er kendetegnede ved lav grad af individualisering, meget lav grad af lighed (100 % oplever ofte at skulle gøre, som der bliver sagt) og lille demokratisk deltagelse, få samtaler mellem forældre og børn, men dog rimelig høj grad af anerkendelse fra deres forældre.

Endelig er der de disintegreret-individorienterede (8 %). Denne gruppe lever op til to af kriterierne i den demokratisk-individorienterede familierelation, uafhængigheden og ligheden, men opnår ikke at samle familierelationen omkring demokratisk forhandling eller en tæt følelsesmæssig relation.

Ligesom det var tilfældet med Baumrinds model, fungerer Giddens' teori som eksplorativt værktøj, når vi ønsker at afdække konfigurationer af danske familier med teenagers praksismønstre. Det lykkes faktisk at indfange de tre dimensioner af uafhængighed/individualisering, lighed og dialogbaseret følelsesmæssig nærhed, der udgør Giddens' idealtypiske figur. Den demokratisk-individorienterede type er tæt på at ramme Giddens' teoretiske idealtipe, men vi ser, at en højere grad af uafhængighed vanskeligt lader sig forene med en meget høj grad af anerkendelse og samtale. Omvendt sker den høje grad af samtale, anerkendelse og demokratisk inddragelse i den demokratiske familieorienterede type på bekostning af familiemedlemmernes uafhængighed, hvilket ikke nødvendigvis er overraskende, da en høj grad af samtale, anerkendelse og inddragelse i de fleste tilfælde vil korrelere med, at man er til stede på samme tid og sted.

Resultatet bekræfter da også i hvert fald delvis kvalitative analyser af forældres og unges kommunikation, der på samme måde som denne kvantitative analyse afslører en indre spænding i idealet (Demant & Ravn, 2013; Solomon et al., 2002). I teorien om demokratisk-individorienterede familieidealtype er denne forhåbning om, at kvalitet kan opnås uden kvantitet – at den rene (kærligheds)relation kan frigøres fra sine bindinger til tid og sted – uomgængelig. Den latente klasseanalyse af den demokratisk-individorienterede familie udtrykt ved dens hverdagspraksis sætter derfor spørgsmålstegn ved, hvor opnåelig idealet egentlig er i praksis.

Sammenligner vi de empiriske typer i modellerne baseret på henholdsvis Baumrinds og Giddens' teorier, er der størst lighed mellem den tolerante forældretype i Baumrind-modellen og den demokratisk familieorienterede i Giddens-modellen, idet begge er følelsesmæssigt tætte, ikke-hierarkiske familier. Blandt de øvrige familietyper i de to modeller er det vanskeligt at finde klare teoretiske lighedstræk pga. de forskellige elementer, der indgår i de to modeller. Der er ligheder mellem den hierarkisk-familieorienterede Giddens-kategori og den autoritative Baumrind-kategori, der begge repræsenterer et integreret familieliv med et vist niveau af autoritet mellem forældre og børn, men tabel 3.2 vidner om en stor grad af lydighed i autoritative familier, som vi ikke ser i den hierarkisk familieorienterede type. Den disintegrerede individorienterede type i Giddens-modellen ligner, hvad angår den følelsesmæssige distance mellem forældre og børn, den autoritære type i Baumrind-modellen, men pga. fraværet af autoritet i den disintegrerede type er det nok snarere et udtryk for den forsømmende forældretype, som figurerer i andre operationaliseringer af Baumrinds model.

Da begge teoretiske modeller i disse analyser har vist sig at indfange væsentlige aspekter af familieliv i familier med unge, må valget af teoretisk model komme an på det specifikke forskningsfokus. Modellen, der bygger på Baumrind, er teoretisk lidt mindre kompleks end modellen, der bygger på Giddens, og det kan derfor også være lidt nemmere at forklare forskelle og ligheder mellem de forskellige typer. Den er empirisk velafprøvet og har, som jeg viser i artikel 2 og kapitel 5, en god forklaringskraft, når det gælder unges risikoadfærd. Giddens-modellen er – på trods af at de empiriske analyser viser en vis

uoverensstemmelse mellem den teoretiske idealtype og den empiriske type – dog velegnet, hvis man ønsker at indfange de individualiseringsprocesser, der ifølge de deskriptive analyser på side 34-39 og i analyserne i artikel 3 sker i familien i teenageårene.

Opsamling

Med forskellige teoretiske og metodiske greb har jeg i dette kapitel vist, hvordan familiers praksis kan bruges til at vise forandringsprocesser og kategoriseringer i og mellem familier.

Jeg indledte med en diskussion af praksisbegrebet, som det fremstår hos David Morgan og Pierre Bourdieu og diskuterede hverdagspraksis som et anvendeligt metodisk værktøj, når man i en kvantitativ analyse vil indfange familiers overordnede værdiforestillinger.

Derefter viste jeg ved hjælp af empiriske analyser nogle af de familietransitionsprocesser, der finder sted i løbet af teenageårene. Disse transitionsprocesser viste forholdsvis tydeligt en forandring mod en mere individualiseret, mere lige og mere dialogbaseret følelsesmæssig relation i løbet af teenageårene, med Giddens ord en udvikling mod den demokratisk individorienterede familietype. Der var dog forskel på pigers og drenge transition, idet pigerne i højere grad end drengene skruede op for dialogen med forældrene, mens drengenes transition var mere individualistisk uafhængigheds-søgende.

Efter denne empiriske analyse tog jeg fat på en teoretisk idehistorisk analyse af henholdsvis Baumrinds tre idealtyper, den autoritære, den tolerante og den autoritative type, og Giddens' demokratiske familietype. Jeg viste, hvordan strukturelle og kulturelle forandringer har understøttet udbredelsen af den tolerante forældretype og den demokratiske familietype, mens muligheden for at udøve den autoritative type og især den autoritære type begrænses af strukturelle forandringer, arbejdsdeling mellem den offentlige og private sfære, hurtige normskift og vanskeligheder med at opnå den sikre viden, der kræves for at kunne gennemskue den unges fremtidige behov og tilpasse sin families adfærd derefter. Den autoritære types udbredelse begrænses derudover af et stigende antal love og hensigtserklæringer, der beskytter barnets individuelle rettigheder mod dets families ubegrænsede magt. Jeg fandt teoretiske lighedstræk mellem den tolerante forældretype i Baumrinds model og den

Giddens demokratisk-individorienterede familietype, men ligheden ophører, når man medtænker den radikale individualisering, der, som navnet angiver, er en central del af den demokratisk-individorienterede familie.

Efter denne teoretiske diskussion diskuterede jeg tidligere måder at operationalisere Baumrinds teori på og argumenterede for mine egne valg af variable og metoder til at operationalisere henholdsvis Baumrinds og Giddens' teori. Valget faldt på den latente klasseanalyse, der 1) var i stand til at indfange de væsentligste aspekter af teorierne, 2) kunne anvendes med de empiriske variable, jeg har haft adgang til i Børneforløbsundersøgelsen og Børn og Unge i Danmark, og endelig 3) fungerede i de empiriske analyser, jeg ønskede at foretage ved hjælp af de empiriske klassifikationer.

Jeg viste derefter resultaterne af de latente klasseanalyser + supplerende analyser af sammenhængen mellem mødres og de 15-åriges opfattelse af familielivet. I Baumrind-modellen er der stort overlap mellem de teoretiske og empiriske typer, men operationaliseringen af Giddens' demokratiske familie viste, ligesom tidligere kvalitative undersøgelser, en iboende modsætning mellem uafhængighed/individualisering og følelsesmæssig nærhed. Det betyder dog ikke, at den teoretiske model nødvendigvis må afvises som empirisk model over senmoderne familieforhold. Så længe der er familier, der *forsøger* at forene den demokratisk-individorienterede familietypes idealer om demokrati, individualisme og dialogbaseret følelsesmæssig nærhed (uden nødvendigvis at lykkes fuldt ud med det), kan modellen være velegnet til at indfange de spændinger, der præger senmoderne familier i deres hverdagsliv.

Jeg konkluderede derfor, at begge teoretiske modeller indfanger væsentlige aspekter af familiens liv i teenageårene og kan bruges i empiriske undersøgelser.

Efter således at have afdækket, hvordan familier med hjemmeboende teenagere grupperer sig mht. til deres praksis af hverdagsrutiner og relationer, ønskede jeg at undersøge baggrunden for praksistyperne. Det gjorde jeg i artikel 1 og 3 ved at lade praksistypologierne fungere som afhængige faktorer i tabel- og logistiske regressionsanalyser og inddrage familiens socioøkonomiske status, barnets køn og (i artikel 1) familiens helbredsmæssige og adfærdsmæssige ressourcer i den unges barndomsår som uafhængige forklarende faktorer. I kapitel 4 gennemgår jeg først den del af den hidtidige forskning i årsagerne til

familiers praksis, der er relevant for mine empiriske analyser. Dernæst viser jeg, hvordan jeg har operationaliseret de forklaringsparametre, som jeg bruger i mine analyser og gennemgår de metoder og analysestrategier, jeg har anvendt til at analysere baggrunden for henholdsvis typologierne baseret på henholdsvis Baumrinds og Giddens' teori. Da der ikke, som i kapitel 3, er tilføjet empiriske analyser ud over de, der findes i artiklerne, er resultaterne af analyserne af familiepraksistypernes årsager udelukkende beskrevet i artikel 1 og 3.

Kapitel 4: Forklaringer på familiers praksis

Skyldes forskelle i familiepraksistype, at forskellige samfundsgrupper har forskellige opfattelser af, hvad det gode familieliv og den gode barndom er, og praktiserer deres familiepraksis i overensstemmelse med disse opfattelser? Eller er forskellene tværtimod udtryk for, at samfundsgrupperne har forskellig adgang til de økonomiske, sociale, tidsmæssige og helbredsmæssige ressourcer, der kræves for at praktisere visse typer af (ideelle) familiepraksisser? Dette er ifølge Crosnoe og Cavanagh (2010) en af hoveddiskussionerne i den del af 00ernes familieforskning, der beskæftiger sig med årsagerne til familiepraksis – en diskussion, der vanskeligt kan afsluttes med et 'enten eller', fordi begge forklaringsmodeller er velunderstøttede af empiriske undersøgelser (ibid.).

I artikel 1 tager jeg denne diskussion op efter at have undersøgt, hvilke faktorer fra de 15-årige unges opvækst der hænger sammen med mødrenes tilhørsforhold til henholdsvis den autoritære, tolerante og autoritative familietype i 15-årsalderen. Af den grund vil jeg efter disse indledende bemærkninger skitsere dels den forskningsmæssige tradition, der peger på klassekulturelle forklaringer på familiepraksis, dels den tradition, der peger på, at forskelle i familiepraksis skyldes tilstedeværelsen eller fraværet af konkrete økonomiske, sociale, helbredsmæssige og adfærdsmæssige problemer i familien.

Artikel 3, hvis hovedformål er at undersøge sammenhænge mellem unges opfattelse af deres familiepraksis og deres oplevelse af personlig frihed og livstilfredshed, medtager også en mindre analyse af baggrunden for de fire familietyper baseret på Giddens' teori. I artiklen er denne analyse kun delvis teoretisk udfoldet, og jeg har derfor gjort plads til en mindre diskussion af sammenhænge mellem socioøkonomisk baggrund og de fire familietyper.

Forklaringer på familiepraksis – kultur eller ressourcer

Den sociologiske forskning, der beskæftiger sig med årsager til eller baggrunden for familiers praksis, diskuterer løbende, hvorvidt forskelle på forældres tilgang til praksis 1) skyldes forskelle i deres kulturelle opfattelser af barndom, forældreskab, familie og det gode liv, 2) om forskellene hoved-

sageligt dækker over, at forældre har forskellige midler til at realisere det gode forældreskab, eller 3) om der er tale om en kombination af ressourcer og værdier, hvor forældre tilpasser deres værdier og praksis til de ressourcer og udfordringer, som deres familie eller lokalområde har adgang til (Chin & Phillips, 2004; Crosnoe & Cavanagh, 2010; Gillies, 2005, 2008; Kohn, 1977; Lareau, 2003; Weininger & Lareau, 2009).

Annette Lareau, der gennem et omfattende etnografisk studie har studeret forældrepraksis i den amerikanske middelklasse, arbejderklasse og underklasse, identificerer nogle værdimæssige forskelle på klassernes tilgang til forældreskab og den gode barndom. I middelklassen tænker man barndommen som en udviklingsfase, der skal udnyttes optimalt for at sikre barnet de bedste muligheder i uddannelsessystemet og den bedste position som voksen. I arbejderklassen og underklassen er man mere nutidsorienteret, mere fatalistisk i sin tro på, at naturen går sin gang, og mere fællesskabsorienterede uden at vægte en-til-en relationer mellem forældre og børn (Lareau, 2003, s. 2-13). Klassernes værdimæssige tilgang til børneopdragelse er præget af forældrenes erfaringer i uddannelsessystemet og på arbejdsmarkedet, men det ændrer ikke ved, at de har forskellige kulturelle opfattelser, som påvirker deres praksis.¹² Repræsentativiteten af Lareaus kvalitative resultater er efterfølgende bekræftet i kvantitative studier (Bodovski & Farkas, 2008; Cheadle & Amato, 2011).

Opfattelsen af familiepraksis som bestemt af en kultur knyttet til familiers position i et klassehierarki er i tråd med Melvin Kohns klassiske studie af familieværdier, hvor han forklarer forskelle i familieværdier med forældrenes arbejdsmarkedsvilkår. Middelklasseforældres individualiserede arbejdsopgaver blev i hans studie således omsat i en ikke konform, ikke hierarkisk opdragelsesstil, hvorimod arbejderklassens mere rutineprægede, overvågede og hierarkiske arbejde blev omsat i en fællesskabsorienteret, konformistisk og autoritær opdragelsesstil (Kohn, 1977).

¹² Der er tydelige paralleller mellem Lareaus analyse og Pierre Bourdieus habitus-begreb, der ligeledes beskriver, hvordan kulturel og økonomisk kapital omsættes i forskellige kulturelle verdenssyn, der så igen giver sig udtryk i forskellige praksismønstre (Bourdieu, 2005).

Lareaus påstande om en overvejende klasse-kulturel forklaring på forskelle i familiepraksis får dog ikke lov at stå uimodsagt. I et forsøg på at modbevise Lareaus påstand om klasseforskelle i opfattelsen af barndom og forældrerollen, viser Chin og Phillips (2004) i et etnografisk studie, at forskellene mellem forskellige klassers forældrepraksis hovedsagelig skyldes forskellige muligheder for at realisere drømmen om den gode barndom pga. forskellige familieressourcer. I deres studie deler middelklasseforældre og arbejderklasseforældre de fleste forestillinger om den gode barndom, men har i forskelligt omfang de økonomiske og tidsmæssige ressourcer, det kræver at virkeliggøre idealerne.

Dette synspunkt understøttes af livsforløbsstudier, der blandt andet har undersøgt betydningen af forskellige specifikke familiemæssige ressourcer, blandt andet fattigdom, arbejdsløshed, sygdom, skilsmisse og alkoholproblemer, for udviklingen i familiers praksis. Her ses en tydelig forandring imod en hårdere, mere autoritær, konfliktfyldt og straffende forældrestil i familier, der oplever en nedgang i familieressourcer, hvad end det drejer sig om økonomiske, sociale eller helbredsmæssige ressourcer (Barnow et al., 2002; Conger & Ge, 1994; Crawford & Novak, 2008; Kohl, Kagotho & Dixon, 2011; Lempers, Clark-Lempers & Simons, 1989). Selv i disse tilfælde kan man forestille sig, at forældre vil tilpasse deres opfattelse af den gode forælder/familie/barndom til deres muligheder, men ofte vil forældrerollen være behæftet med afmagtsfølelse og utilstrækkelighed, fordi der ikke er overensstemmelse mellem ideal og praksis.

Forklaringer på Baumrinds familietyper – teoretiske forventninger

I forlængelse af den teoretiske diskussion af betingelserne for Baumrinds tre idealtyper i kapitel 3 (s. 40-47) står det klart, at den autoritative familietype i højere grad end den tolerante og den autoritære kræver, at forældrene besidder/er i stand til/har tid til at sætte sig ind i den viden, der gør dem i stand til at reflektere over sammenhænge mellem nutidige handlinger og fremtidige konsekvenser og sætte sig ind i de krav, barnet vil blive mødt med i fremtiden. Man kan derfor forestille sig, at forholdsvis veluddannede forældre vil være overrepræsenterede i denne familietype.

I forlængelse af ovenfor nævnte livsforløbsstudiers resultater, der viser, at en mere autoritær og straffende forældrestil hænger sammen med mangel på økonomiske, sociale og helbredsmæssige ressourcer i hjemmet, er det også rimeligt at forvente, at vi vil kunne finde samme sammenhæng i dette studie. Dette er problemer, der statistisk mest forekommer i lavt uddannede grupper, og lagt sammen med Kohn og Lareaus resultater, der fandt en større udbredelse af den autoritære forældrestil blandt arbejder- og underklassen, forventede jeg derfor også i dette studie, at den autoritære familietype var mest udbredt blandt lavtuddannede familier.

Hvad angår den tolerante familietype giver de hidtidige studier grund til lidt forskellige hypoteser om familietypens klasse- og ressourcebaggrund. På den ene side viste Kohn og Lareau, at arbejderklassen udøver en forholdsvis autoritær familiepraksis, mens middelklassen forsøger at opretholde en tæt relation med udgangspunkt i barnets perspektiv. På den anden side viser Lareaus studie, at det nutidsperspektiv og fravær af direkte styring, som er et centralt karaktertræk i den tolerante type, er typisk for arbejderklassen. Et svensk studie af Dahlgren og Claezon (1997) bekræfter den sidste hypotese, idet de finder, at blandt svenske forældre til store teenagere, er der en overrepræsentation af lavtuddannede blandt forældre, der bekender sig til en nutidsrettet, venskabelig familietype uden tydelige forsøg på at styre de unges adfærd.

Kun et enkelt studie, (Chan & Koo, 2011) har direkte undersøgt den socioøkonomiske baggrund for Baumrinds tre familietyper. Deres studie bekræfter i første omgang ovenstående hypotese om, at den autoritative forældretype i England er relativt mere udbredt i over- og middelklassen, mens den tolerante familietype er mest udbredt i arbejderklassen og blandt selvstændige. Sammenhængen mellem klasse og forældretype mindskes dog væsentligt i en multivariat analyse, hvor der kontrolleres for familiestruktur, en faktor, der omvendt viser sig at have en forholdsvis stor forklaringskraft. Dette studie bruger dog en noget anden operationalisering af familiepraksistyperne end den, jeg benytter, og det er derfor vanskeligt direkte at overføre resultaterne fra dette studie til mit.

Forklaringer på den demokratisk-individorienterede familietype – teoretiske forventninger

Giddens har ikke selv formuleret meget klare forventninger til, hvilke samfundsmæssige grupper der mest/først ville tilslutte sig normerne om den demokratisk-individorienterede familie, idet han ligesom andre modernitets-teoretikere som Ulrich Beck og Elisabeth Beck-Gernsheim ser en svindende betydning af social klasse i de sidste årtier af det 20. århundrede (Atkinson, 2007; Beck, 1992; Beck & Beck-Gernsheim, 2002; Giddens, 1990, 1991). Implicit i teorien ligger dog, at det er de familier, der i særlig grad er berørt af senmodernitetens individualiserings- og aftraditionaliseringsprocesser, der også i særlig grad tilslutter sig normerne i den demokratisk-individorienterede familietype. Det kunne fx være familier, hvor begge forældre udlever deres karrieredrømme, dvs. forholdsvis veluddannede og økonomisk velstillede familier, hvor familien ifølge en livsformsanalytisk tilgang (Højrup, 1983) fungerer som middel til at opnå individuelle mål. Familier med arbejderklassebaggrund, hvor arbejdet (stadig ifølge Højrup, 1983) i stedet er et middel til at opnå mål i fritiden, vil i mindre grad vægte familiemedlemmernes individualitet og vil i højere grad end middelklassen forsøge at skærme familien mod omverdenen.

Den demokratiske familie er mest blevet brugt som teoretisk forklaringsmodel i kvalitative studier, og her synes der i nogen grad at være forskelle på nordiske og ikke-nordiske studier, hvad angår baggrunden for udøvelsen af den demokratiske familie. De nordiske studier viser således, at både middelklassen og arbejderklassen vægter lighed og en venskabelig relation mellem forældre og børn, men at middelklassen i højere grad, selv når børnene er små, vægter barnets individualitet og uafhængige relationer med personer og institutioner i omverdenen. Målet for arbejderklassens forældrepraksis er i stedet at etablere en beskyttet omsorgssfære, klart adskilt fra omverdenen. Dette mønster spores både i studier af familier med små børn (Stefansen & Farstad, 2010) og i studier af familier med teenagere (Dahlgren & Claezon, 1997).

I Vincent, Braun og Balls (2008) britiske studie af småbørnsmødre søger middelklasseforældre omvendt at etablere en beskyttet sfære i hjemmet, hvor forældrene og evt. en privat barnepige er omsorgsgivere. I studier af familier med større børn kan man dog i de britiske studier ligesom i de skandinaviske

studier spore en større vægtning af de unges individualitet i middelklassefamilier sammenlignet med arbejderklassefamilier (Brannen, 1996).

Man kan således spore en tidligere individualisering i den nordiske middelklassefamilie sammenlignet med den britiske middelklassefamilie, men det står forholdsvis klart, at vi må forvente en større vægtning af individualitet i middelklassefamilier sammenlignet med arbejderklassefamilier.

Jeg havde derfor på forhånd en forventning om, at den demokratisk-individorienterede familie i højere grad ville være overrepræsenteret i den øvre middelklasse, mens en familietype, der vægter ligeværdighed og følelsesmæssig nærhed uden at forsøge at balancere disse med familiemedlemmernes uafhængighed, forventedes at være mere udbredt blandt forholdsvis lavtuddannede og i familier med typiske arbejderklasseerhverv.

Forklaringer på familiepraksistyper – metodiske strategier

Som beskrevet indeholder artikel 1 en analyse af årsagerne til tilhørsforholdet til henholdsvis den autoritære, den tolerante og den autoritative familietype, mens artikel 3 afdækker baggrunden for den demokratisk-individorienterede, den demokratisk-familieorienterede, den hierarkisk-familieorienterede og den disintegrerede-individorienterede familietype.

Empirisk strategi til afdækning af årsager til Baumrinds familietyper

I artikel 1 bruger jeg familiens uddannelsesniveau og indtægt som indikatorer på familiens klassetilhørsforhold. Oplysningerne om disse faktorer hentes i registerdata. Jeg kunne også have inddraget forældrenes beskæftigelsesmæssige position i min operationalisering af social klasse, men foretrak den gennemskuelighed, som de to enkeltstående faktorer uddannelse og indkomst, giver, fremfor den kompleksitet som et klassebegreb, der fx mikser beskæftigelsesposition og uddannelse kunne tilføre analysen. Ifølge Bjørklund og Salvanes (2011) vil en kombination af uddannelse og indkomst oftest være tilstrækkelig til at afdække samfundets socioøkonomiske hierarki.

Derudover inddrager jeg variable, der angiver, hvorvidt familien i løbet af barnets opvækst har oplevet økonomiske problemer (survey-data), alkoholproblemer (survey-data), depression hos moren (registerdata), handicap og langvarig sygdom hos barnet (survey-data), adfærdsmæssige problemer hos barnet (survey-data) og familiens sammensætning (registerdata) til at måle tilstedeværelsen af specifikke problemer i familien i den unges barndomsår. På den måde håber jeg på at kunne skelne mellem tilhørsforholdet til en bestemt klasse og egentlig problematiske forhold i familien. Endelig inddrager jeg morens alder og barnets køn som kontrolvariable i analysen. For yderligere oplysninger om variable og kodninger – se artikel 1.

Analysen af sammenhænge mellem på den ene side familiens klassetilhørsforhold, dens ressourcer og de supplerende demografiske variable, og på den anden side familiens praksistype er udført ved hjælp af tre logistiske regressionsanalyser¹³, hvor familiens praksistype udgør den afhængige faktor, mens de øvrige variable fungerer som uafhængige faktorer.

I de tre logistiske regressionsanalyser holdes hver familiepraksistype op imod de to andre, så vi altså får sandsynligheden for at praktisere den autoritative type fremfor den tolerante og den autoritære, sandsynligheden for at praktisere den tolerante fremfor den autoritative og den autoritære type og sandsynligheden for at praktisere den autoritære type fremfor den autoritative og den tolerante type.

Jeg kunne også have valgt at udføre en multinominal logistisk regressionsanalyse, hvor kategorierne på den afhængige variabel holdes sammen parvis. Jeg havde så fået sandsynligheden for at tilhøre den autoritative type fremfor den tolerante, sandsynligheden for at tilhøre den autoritative fremfor den autoritære og sandsynligheden for at tilhøre den tolerante fremfor den autoritære type.

¹³ Den logistiske regressionsanalyse bruges, når den afhængige variabel er kategorisk, oftest binær. En simpel udgave af en logistisk regressionsmodel kan opskrives: $\text{logit}(\pi) = a + bX + cY + dZ$, hvor den afhængige variabel π kan antage værdier mellem 0 og 1, hvor a er en konstant, hvor b , c og d er effektstørrelser, og hvor X , Y og Z er uafhængige variable. Når den latente klasseanalyse indgår som afhængig variabel vil $\text{logit}(\pi)$ svare til sandsynligheden for at tilhøre en bestemt familietype, givet familiens værdier på forskellige uafhængige parametre (Agresti & Finlay, 1999).

Der er fordele og ulemper ved begge tilgange, men det samlede resultat afviger ikke væsentligt ved brug af henholdsvis den ene eller den anden tilgang. Hvis jeg vælger i den multinominale regressionsanalyse at sammenligne typerne parvis, får jeg i hver analyse forskellene mellem to af typerne, men kan ikke vide, om disse forskelle også er gældende i forhold til den tredje kategori. Omvendt kan jeg ikke vide, når jeg i en almindelig logistisk regressionsanalyse holder hver type samlet op imod de to andre, hvorvidt de forskelle, der identificeres, kun er gældende i forhold til en af de andre typer. Løsningen på dette problem er enten at lægge lidt til eller trække lidt fra, når man ser samlet på de tre analyser.

Metodisk strategi til afdækning af baggrunden for Giddens' familiepraksistype(r)

Analysen af baggrunden for den demokratisk-individorienterede familietype og de andre familietyper, der indgår i den empiriske typologi baseret på Giddens' teori udgør som sagt en mindre del af artikel 3 og er udelukkende lavet deskriptivt ved hjælp af krydstabeller.

Igen bruger jeg familiens uddannelsesniveau og familiens indtægt som indikatorer på familiens klassetilhørsforhold og inddrager derudover familiens sammensætning og den unges køn og alder i den beskrivende analyse. Alle variable er hentet i registerdata.

Forklaringer på familiepraksis – resultater

Selvom det kan være vanskeligt, særligt i et kvantitativt studie, at afgøre, hvilke praksisser der skyldes forskellige klasse-kulturelle opfattelser, og hvad der skyldes manglende ressourcer, giver analyserne i artikel 1 mulighed for at nærme os en forståelse.

Den logistiske regressionsanalyse af baggrunden for de tre praksistyper, den autoritative, den tolerante og den autoritære afdækker nemlig tre meget forskellige ressourceprofiler. Den autoritative type fremstår generelt som den mest ressourcestærke type med relativt høje uddannelser og få sociale, helbredsmæssige og adfærdsmæssige problemer. Den tolerante type er overrepræsenteret blandt familier med ingen eller typiske arbejderklasse-

uddannelser (erhvervsuddannelser) og blandt yngre mødre, men fremstår derudover som relativt ressourcestærk med overrepræsentation blandt familier med to forældre, meget få adfærdsproblemer blandt børnene og få alkoholproblemer blandt forældrene. Den autoritære type er modsat overrepræsenteret blandt højtuddannede, men på alle andre parametre fremstår denne gruppe resourcesvag med flere økonomiske problemer, flere alkoholproblemer blandt forældrene, flere adfærdsproblemer blandt børnene og flere enlige mødre.

Jeg tolker dette mønster således, at den tolerante types praksismønster i højere grad skal forstås som kulturelt betinget og nogle mere eller mindre bevidste forestillinger om den gode barndom, mens den autoritære types praksismønster i høj grad skal forstås som et udtryk for ressourcemangel og større afmægtighed over for forældrerollen, familielivet og givetvis samspillet mellem arbejdsmarked og familie.

I artikel 3 er der også socioøkonomiske forskelle mellem udøverne af de fire praksistyper: den demokratiske familieorienterede type, den demokratisk-individorienterede type, den hierarkisk familieorienterede type og den disintegrerede individorienterede type.

Den demokratisk-individorienterede familie, kendetegnet ved relativ høj uafhængighed mellem forældre og deres store børn, høj lighed mellem generationerne og moderat dialogbaseret følelsesmæssig nærhed, er således kraftigt overrepræsenteret blandt familier med høje uddannelser og høje indtægter. Den demokratisk-familieorienterede familie er overrepræsenteret blandt de lavest uddannede familier, mens den hierarkisk familieorienterede og den disintegrerede individorienterede er underrepræsenteret i familier med lange videregående uddannelser, men ellers nogenlunde lige populær i de forskellige uddannelsesklasser. Dette passer med det livsformsanalytiske perspektiv, som jeg skitserede i begyndelsen af dette kapitel, hvor jeg antog, at den øvre middelklasse præget af forældrenes karrierelivsform i deres familiepraksis ville forsøge at tage hensyn til de (nogle gange modsatrettede) normer om familiemedlemmernes individualitet, ligeværd og følelsesmæssige nærvær. Arbejderklassen, antog jeg derimod, ville med en mere lønarbejderorienteret livsform i højere grad se familien og fritiden som et mål

for familiemedlemmerne og ville i mindre grad vægte familiemedlemmernes individualitet.

Den empiriske forskel på tilslutningen til den demokratisk-individorienterede familietype blandt middelklassefamilier og arbejderklassefamilier bekræfter også tidligere nævnte (s. 86) skandinaviske studier, der viser, at særlig middelklassen, delvist af ressourcemæssig årsager (knaphed på tid), delvist af kulturelle årsager forsøger at balancere individuelle behov med behovet for fællesskab og følelsesmæssig nærhed i familien, mens arbejderklassen vægter en nutidsorienteret tæt familiepraksis, der i højere grad skærmer sig mod omverdenen (Dahlgren & Claezon, 1997; Stefansen & Farstad, 2010).

Opsamling

Dette kapitel indledte med en diskussion af to årsagsmodeller til forklaring af familiepraksis – en model, der ser familiepraksis som et resultat af nogle præferencer, knyttet til ens klasse-kulturelle position i samfundet, og en anden model, der ser familiepraksis som en konsekvens af de ressourcer, familien har adgang til, og de problemer, familien møder. I min efterfølgende udarbejdelse af hypoteser til det empiriske studie af årsagerne til Baumrinds typologi i artikel 1 inkluderede jeg elementer fra begge tilgange – dvs. at jeg tillod, at forklaringen på familiepraksis både kunne have klassekulturelle årsager og ressourcemæssige årsager.

Dernæst fulgte en diskussion af baggrunden for den demokratisk-individorienterede familietype. Her lændede jeg mig op ad en livsformsanalytisk forklaringsmodel, hvor forklaringen på en mere eller mindre individorienteret familiepraksis skulle findes i forældrenes orientering mod henholdsvis en karriereorienteret livsform eller en lønarbejderlivsform. På baggrund af denne teori og tidligere skandinaviske studier med forskelligt teoretisk udgangspunkt fremsatte jeg en tese om, at den demokratisk-individorienterede familiepraksis-type, der forsøger at balancere individuelle og fælles behov, ville være mest udbredt i middelklassen, mens den demokratisk-familieorienterede type ville være mere udbredt i arbejderklassen.

Herefter viste jeg min operationalisering af de uafhængige årsagsfaktorer i henholdsvis artikel 1 og 3. Jeg har i begge artikler arbejdet med et forholdsvis simpelt klassebegreb, der udelukkende bygger på forældrenes uddannelses-

niveau og indkomst. Derudover inddrager jeg en palet af variable til at illustrere familiernes adgang til økonomiske, sociale, helbredsmæssige og adfærdsmæssige ressourcer i barndommen. På trods af disse faktoreres forskellige karakter indgår de i dette studie som forskellige aspekter af det samme fænomen, familieressourcer.

Til sidst skitserede jeg resultaterne af analyserne af årsager/baggrund for familiers praksisser i de to artikler. På trods af vanskelighederne med at komme helt tæt på kulturelle opfattelser i kvantitative studier som disse tyder resultaterne af artikel 1 på, at den klasse-kulturelle forklaringsmodel er velegnet til at forstå, hvorfor familier ender med at tilhøre den tolerante familiepraksistype, mens den socioøkonomiske ressourcemodel er mere velegnet til at forklare tilhørsforholdet til den autoritære familiemodel. De beskrivende analyser i artikel 3 viste tydelige socioøkonomiske forskelle, idet den demokratisk-indvidiorienterede type skilte sig ud med en stor overvægt af højtuddannede familier. Dette er i tråd med den livsformsanalytiske forklaringsmodel, som jeg i dette kapitel har lagt ned over analysen, hvor familier med karriereorienterede forældre i højere grad end familier med forældre i lønarbejderjobs vil forsøge at balancere individuelle og fælles behov i familien.

Hvor jeg i kapitel 4 har diskuteret baggrunden for at tilhøre forskellige familiepraksistyper, går jeg i kapitel 5 over til at diskutere mulige konsekvenser af familiens praksis. Jeg fokuserer dels på sammenhængen mellem familiens praksis og unges risikoadfærd, som er fokus for artikel 2, der bygger på Baumrinds teoretiske model, dels på sammenhængen mellem familiepraksis og unges oplevelse af autonomi og livstilfredshed, der er fokus for artikel 3, som bygger på Giddens' teori.

Kapitel 5: Familiepraksis som forklaring

Et væsentligt mål med dette Ph.d.-projekt var at udforske mulige sammenhænge mellem familiers praksis og unges trivsel og adfærd. Dette gøres i artikel 2, hvor jeg undersøger sammenhænge mellem 1) familiens socioøkonomiske ressourcer i barndomshjemmet, 2) mødrenes opfattelse af familiens praksis, da den unge er 15 år (baseret på Baumrinds teoretiske model) og 3) den unges opfattelse af sin egen risikoadfærd. Og jeg gør det ligeledes i artikel 3, der undersøger sammenhænge mellem unges opfattelse af deres familiers praksisser (baseret på Giddens' teori) og deres opfattelse af egen livstilfredshed og autonomi.

Familiens praksis ses i artikel 2 som en motor for en social-arv-proces, gennem hvilken familiens socioøkonomiske ressourcer overføres til unge. Der er dog ikke nødvendigvis tale om en deterministisk "som far, så søn"- social arv definition, hvor praksis mestendels er med til at reproducere samfundets strukturelle skillelinjer. Familiens praksis har både en reproducerende og en producerende rolle både i mine analyser og i de studier, som mine analyser spiller op imod. På den måde er der tale om en analyse af, hvordan forældre og børns aktive praksis af rutiner, relationer og regler, i samspil med hjemmets socioøkonomiske ressourcer kan forklare unges risikoadfærd.

Analyserne specielt i artikel 3 går ud over en social-arv tankegang ved at diskutere betydningen af familiens praksis for unges oplevelse af de mere eksistentielle fænomener autonomi og livstilfredshed.

I det følgende diskuterer jeg først de centrale begreber og de hidtidige studier, der danner baggrund for analyserne i artikel 2. Dernæst redegør jeg for min analysestrategi til at afdække forholdet mellem familieressourcer, familiepraksis og unges risikoadfærd.

Herefter diskuterer jeg på samme vis de centrale begreber og hidtidige studier, der er baggrund for analyserne i artikel 3, og redegør for analysestrategien, der blev brugt til at afdække forbindelserne mellem familiepraksis, autonomi og livstilfredshed.

Familiens socioøkonomiske ressourcer og praksis relateret til unges risikoadfærd

Familiens aktive praksis er blevet brugt til at forklare både kognitive og adfærdsmæssige udfald hos børn og unge. Hvad man kan forklare, afhænger dog af den teoretiske vinkling på familiepraksis. En familiepraksismodel, der som den anvendt i artikel 1 og 2 fokuserer på forældrenes følelsesmæssige involvering i de unges liv og autoritetsstrukturerne mellem forældre og børn fremfor fx forældrenes overførsel af kulturel kapital, vil oftest bedre kunne forklare adfærdsmæssige fremfor kognitive udfald (Chan & Koo, 2011; McNeal Jr, 1999). Jeg har derfor valgt at bruge forskellige typer af unges risikoadfærd som afhængige variable i min analyse af sammenhænge mellem socioøkonomisk baggrund, familiepraksis og unges adfærd.

Hidtidige studier af sammenhæng mellem socioøkonomiske ressourcer, Baumrinds' forældretypologi og unges risikoadfærd

De tidligere studier af sammenhænge mellem familiepraksis og unges risikoadfærd, der har brugt Diana Baumrinds model til at operationalisere familiepraksis, viser samstemmende, at unge, hvis forældre tilhører den autoritative type, har det laveste niveau af risikoadfærd (Adalbjarnardottir & Hafsteinsson, 2001; Chan & Koo, 2011; Lamborn et al., 1991; Steinberg, 2001; Trinkner et al., 2012). Hvorvidt unge med autoritære eller unge med tolerante forældre har det højeste niveau af risikoadfærd afhænger af studiets konkrete operationalisering af familiepraksis (se artikel 2 for nærmere redegørelse). Lamborn et al. (1991), Adalbjarnardottir og Hafsteinsson (2001) og Chan og Koo (2011) viser således, at unge med autoritære forældre har en mindre risikabel adfærd end unge med tolerante forældre, mens Trinkner (2012) omvendt viser, at tolerante forældres børn har en mindre risikabel adfærd end de autoritæres børn. En del studier medtager en fjerde forældretype, nemlig den forsømmende type, der hverken scorer højt på følelsesmæssig tæthed eller autoritet. I alle studier, hvor denne type er medtaget, er disse unge de mest risikovillige (Adalbjarnardottir & Hafsteinsson, 2001; Lamborn et al., 1991; Steinberg, 2001; Trinkner et al., 2012).

Forløbsstudier, der forklarer unges risikoadfærd med socioøkonomiske ressourcer i barndommen, finder, at økonomiske problemer (Conger & Ge, 1994; Lempers et al., 1989; Parke et al., 2004), en lav klasseposition

(Farrington & Welsh, 2009) og opvækst hos en enlig mor eller i en stedfamilie (Crawford & Novak, 2008; Hoffmann, 2006) er med til at øge unges risikoadfærd.

Familieforskningen har i stigende grad forsøgt at integrere et makro- og et mikroperspektiv på familien i den samme analyse, således at analysen både indeholder variable, der måler familiens socioøkonomiske ressourcer og status samt variable, der måler familiens praksis (Crosnoe & Cavanagh, 2010).

Studier, der både medtager forskellige socioøkonomiske faktorer og familiepraksis, viser i nogle tilfælde, at familiepraksis medierer relationen mellem familiens socioøkonomiske ressourcer og unges risikoadfærd, således at relationen mellem socioøkonomiske ressourcer og risikoadfærd forsvinder eller svækkes betragteligt, når familiens praksis tilføjes til den statistiske analyse (Chan & Koo, 2011; Conger & Ge, 1994; Crawford & Novak, 2008; Fergusson, Swain-Campbell & Horwood, 2004; Larzelere & Patterson, 1990; Lempers et al., 1989; Parke et al., 2004). I modsætning hertil finder Gerard og Buehler (1999) dog, at familiepraksis er en additiv faktor, der bidrager til at forklare unges risikoadfærd, men ikke forklarer den sammenhæng mellem socioøkonomiske ressourcer og risikoadfærd, som Gerard og Buehler ellers finder i deres studie.

Chan og Koos (2011) studie er det eneste studie, der indtil videre har integreret Baumrinds familiepraksismodel i en statistisk model, der også medtager familiens økonomiske, uddannelsesmæssige og sociale ressourcer og status til bl.a. at forklare unges risikoadfærd. De finder, at både familiens praksis og familiens status og struktur bidrager til at forklare unges risikoadfærd, men at familiens praksis ser ud til at spille den stærkeste rolle.

Ovenstående studier af sammenhængen mellem familiers praksis og unges risikoadfærd går alle ud fra, at familiepraksis går forud for unges risikoadfærd – at der altså er en form for kausalt påvirkningsforhold mellem familiepraksis og risikoadfærd. Nogle studier viser dog, at barnets adfærd i lige så høj grad påvirker forældrenes adfærd/familiens praksis som den modsatte vej (Hawkins et al., 2007; Kerr et al. 2012). Crosnoe og Cavanagh (2010) anbefaler derfor flere studier med en integreret analytisk tilgang, der ser forældreadfærd og børneadfærd som gensidigt påvirkende faktorer.

Selvom jeg ikke i den samme model undersøger det dobbelttrettede påvirkningsforhold mellem forældres og unges adfærd, anerkender jeg antagelsen om, at påvirkningen går begge veje og taler derfor ikke om kausalitet, men om sammenhænge, når jeg i artikel 2 undersøger relationerne mellem familiepraksistype og unges risikoadfærd.

Diskussion og operationalisering af begrebet risikoadfærd

Risiko er ifølge Ulrich Beck og Anthony Giddens et centralt begreb i det senmoderne samfund, der fungerer som et organiserende princip og har betydning for menneskers livschancer på linje med deres klassebaggrund m.m. (Beck, 1992; Giddens, 1991). I takt med at flere og flere aspekter af livet bliver udsat for videnskabelige undersøgelser og kan forbindes med fremtidig ulighed i sundhed, økonomiske muligheder og lykke, trænger risikotankegangen ind overalt og er i større og større grad med til at guide vores handlinger. Da videnskabens anbefalinger kontinuerligt skifter, er vores viden om risiko og verdens orden i det hele taget usikker, en usikkerhed, der dermed bliver en grundpræmis for vores tilværelse (Giddens, 1990, 1991).

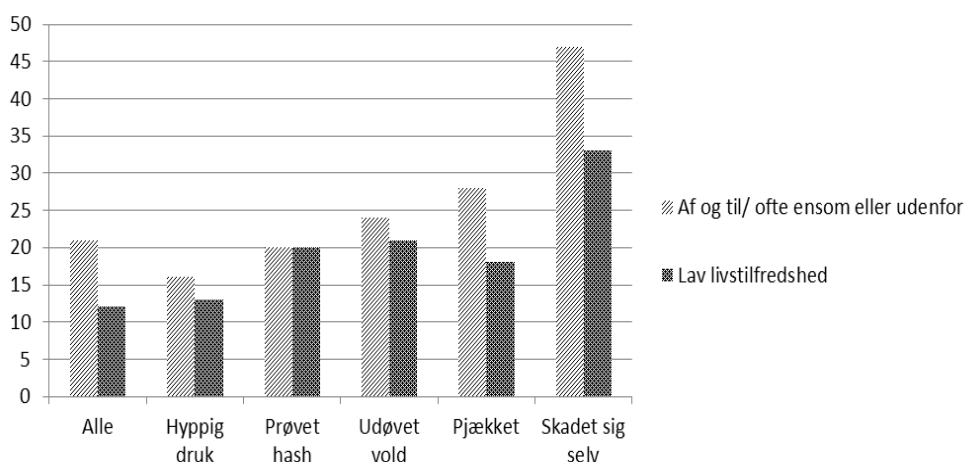
Forskellige typer af risikoadfærd er forbundet med forskellig mening. Nogle typer af risici forbindes med social inklusion og fest, mens andre forbindes med marginalisering og afvigelse. Hvis man sammenligner opfattelsen af risikoadfærd hos forskellige generationer, klasser og kulturer, vil man derudover se, at det, der for den ene gruppe er forbundet med fare, for den anden gruppe er forbundet med nydelse eller nødvendig hverdagspraksis (Balsa et al., 2011; Green, Mitchell & Bunton, 2000).

For at teste spændvidden i Baumrind-typologiens forklaringskraft valgte jeg i mit empiriske studie af sammenhænge mellem familiepraksis og unges risikoadfærd fem typer af risikoadfærd: druk, hash, pjækkeri fra skole, vold og trusler mod andre og selvskadende adfærd, der, som figur 5.1 viser, er forbundet med meget forskellige grader af social inklusion og livstilfredshed for de unges vedkommende. Hvor hyppig druk i den ene ende af spektret er positivt forbundet med social integration (16 % føler sig ikke socialt integrerede mod 23 % af alle) og gennemsnitlig livstilfredshed (13 % oplever lav livstilfredshed mod 12 % af alle), er selvskadende adfærd i den anden ende af spektret forbundet med social eksklusion og lav livstilfredshed (47 % af de, der en gang

har prøvet at skade sig selv, føler sig ensomme eller udenfor, og 33 % oplever lav livstilfredshed). De øvrige typer af risikoadfærd fordeler sig med hensyn til social inklusion og livstilfredshed imellem disse to yderpoler. De oprindelige spørgsmål, svarfordelinger og omkodninger af de fem risikovariabeler kan ses i Appendix tabel A.7.

Figur 5.1: Unges sociale integration og livstilfredshed fordelt på risikoadfærd.

Procent

Kilde: Børneforløbsundersøgelsen 2011, 5. bølge. Ungeskema

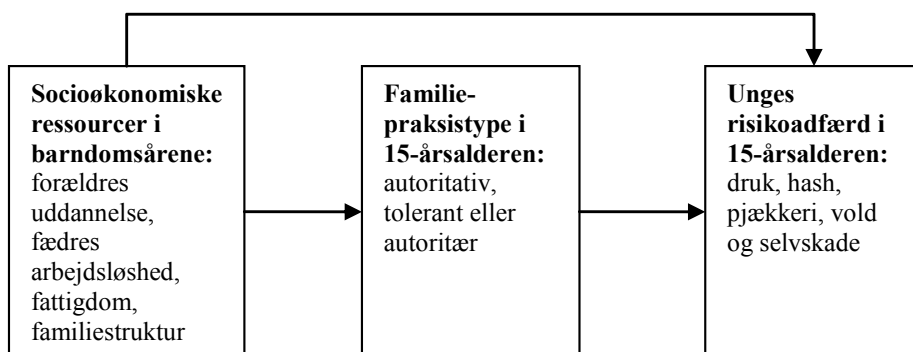
Man kan se disse statistikker som et udtryk for den forskellige mening, der er indlejret i de forskellige typer af risikoadfærd. Druk er som både danske og udenlandske undersøgelser viser (Demant, 2008; Balsa et al., 2011; Østergaard, 2007) især for unge en aktivitet, man bliver positivt belønnet for i form af øget social integration, mens selvskadende adfærd, jf. figur 5.1, synes at være en afmagtsreaktion på manglende social integration og lav livstilfredshed. Jeg forventede derfor, at der ville ligge forskellige årsagsstrukturer bag de forskellige typer af risikoadfærd, men valgte at inkludere alle i den samme analyse for at undersøge, hvor stort et forklaringspotentiale forældretypologien kan have.

Sammenhæng mellem socioøkonomiske ressourcer, familiepraksis og unges risikoadfærd - analysestrategi

I artikel 2 opstiller jeg først en analytisk model, der er illustreret i figur 5.2, hvor jeg i en 2-trins logistisk regressionsanalyse undersøger sammenhængen mellem familiens ressourcer i barndommen, familiens praksistype som den opfattedes af moren, da den unge var 15 år samt den unges opfattelse af sin egen risikoadfærd på samme alderstrin.

Ligesom i artikel 1 anvender jeg den empiriske familiepraksistypologi baseret på Baumrinds teori om autoritære tolerante og autoritative forældre til at måle mødrenes overordnede tilgang til familiepraksis. Familiens socioøkonomiske ressourcer er her defineret anderledes end i artikel 1, idet jeg i artikel 2 udelukkende fokuserer på familiens uddannelsesressourcer, langvarig arbejdsløshed i familien, hvorvidt familien mindst et år har haft et rådighedsbeløb, der lå under 60 % af median-rådighedsbeløbet i befolkningen (relativ fattigdom) og familiens sammensætning (kernefamilie, enlig eller stedfamilie).

Figur 5.2: Sammenhænge mellem socioøkonomiske ressourcer, familiepraksistype og unges risikoadfærd

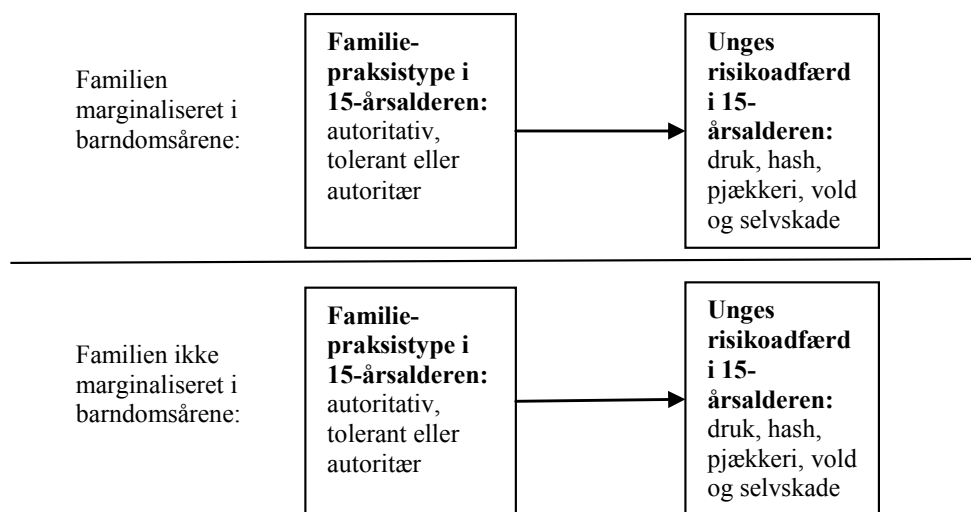

Ved at opstille én model med og én model uden familiens praksis undersøger jeg dels de enkelte sammenhænge mellem henholdsvis socioøkonomiske ressourcer og unges risikoadfærd og mellem familiepraksis og unges risikoadfærd, dels den samlede sammenhæng mellem socioøkonomiske ressourcer, familiepraksis og risikoadfærd. Her fokuserer jeg (jf. diskussionen

ovenfor) på, om familiens praksis kan forklare sammenhænge mellem socioøkonomiske ressourcer og unges risikoadfærd eller (blot) fungerer som en additiv faktor, der tilføjer forklaringskraft til analysen af unges risikoadfærd.

I anden del af analysen tester jeg, om de socioøkonomiske ressourcer og familiens praksis indgår i et interaktionsforhold, når det gælder sammenhængen med unges risikoadfærd. Her splitter jeg mit sample af familier i to grupper – en, der har oplevet en eller flere typer af social marginalisering i barndommen (ingen uddannelse, langvarig arbejdsløshed eller fattigdom), og en, der ikke har oplevet social marginalisering i barndommen. Derefter undersøger jeg for hver gruppe, igen ved hjælp af logistiske regressionsanalyser, sammenhængen mellem familiepraksistype og unges risikoadfærd med kontrol for familiestruktur og de unges køn. Anden dels analytiske model er illustreret i figur 5.3.

Figur 5.3: Sammenhænge mellem familiepraksis og unges risikoadfærd separat for familier med få og gennemsnitlige/mange ressourcer i barndommen

Studiet er det første, der undersøger interaktioner mellem socioøkonomiske ressourcer i barndommen og Baumrinds familiepraksistyper i relation til unges risikoadfærd.

Sammenhænge mellem socioøkonomisk status, familiepraksis og unges risikoadfærd – resultater

Analyserne i artikel 2 viser, at familietypologien baseret på Baumrinds teori er velegnet til at forklare unges risikoadfærd, og at resultaterne overvejende er i overensstemmelse med tidligere studier, der har brugt samme teoretiske model. Unge med autoritative forældre har således den mindst risikable adfærd, unge med tolerante forældre har en medium risikoadfærd og unge med autoritære forældre har den mest risikable adfærd.

Der er sammenhæng mellem de socioøkonomiske forhold i barndomshjemmet og unges risikoadfærd, også når jeg kontrollerer for forældrenes praksis, men sammenhængen er svagere end den mellem forældres praksis og unges adfærd.

De unges risikoadfærd og forældrenes praksis fungerer derfor i dette studie som en additiv fremfor en forklarende faktor.

Anden del af den empiriske analyse i artikel 2 viste, at familiens socioøkonomiske baggrund og familiens praksis interagerer, idet familiens praksis har signifikant forskellig betydning for brug af alkohol og selvskadende adfærd i henholdsvis familier med få og familier med gennemsnitlige eller mange ressourcer i barndomshjemmet. Der er således en stærkere sammenhæng mellem familiens praksis og de unges brug af alkohol og selvskadende adfærd blandt unge fra socioøkonomisk dårligt stillede familier sammenlignet med unge fra familier med gennemsnitlige eller mange ressourcer.

Familiepraksis relateret til unges oplevelse af frihed og livstilfredshed

I sin forskning i modernitet, individualisering, intimitet og identitet diskuterer Anthony Giddens op gennem 1990'erne løbende forholdet mellem karakteren af familiers intime relationer og individers oplevelse af personlig autonomi, livstilfredshed og forankring i tilværelsen (Giddens, 1991, 1992, 1998, 2000). Giddens forestiller sig, at en virkeliggørelse af den demokratiske families større uafhængighed, frihed og intimitet på den ene side vil give familiemedlemmerne mere personlig autonomi og en større tilfredshed med deres forhold og

tilværelse i øvrigt. Da relationens varighed og karakter altid er forbundet med usikkerhed, kan den dog også risikere at rokke ved deres eksistentielle sikkerhed og dermed skabe øget angst (Giddens, 1991, 1992).

Giddens tager udgangspunkt i en kritik af det romantiske forhold og den traditionelle kernefamilie med komplementære kønsroller og kvindelig afhængighed af manden. Han lægger sig dermed i kølvandet på feministiske studier, der anså (kerne)familien som en strukturelt betinget begrænsning på kvinders og også børns frihed (Budig, 2007).

Dette forhold mellem individorientering, lighed og følelsesmæssig nærhed i familien på den ene side og teenageres oplevelse af personlig autonomi og livstilfredshed på den anden har ikke før været genstand for en kvantitativ sociologisk undersøgelse. Psykologiske studier, der har undersøgt sammenhænge mellem unges grad af afhængighed af deres forældre på den ene side og deres oplevelse af autonomi og livstilfredshed, viser dog, at øget uafhængighed af forældrene i teenageårene ikke er forbundet med øget oplevelse af autonomi blandt unge og heller ikke fører til øget livstilfredshed (Allen et al., 1994; Beyers et al., 2003; Greenfield et al., 2003; Grotevant & Cooper, 1986; Peterson, Bush & Supple, 1999; Suldo & Huebner, 2004).

Man kan indvende mod disse studier, at de ikke formår at indfange den balancegang mellem høj individorientering (dvs. familiemedlemmernes selvstændige ageren uden for familien) og fastholdelse af tætte følelsesmæssige relationer mellem familiemedlemmerne, som Giddens mener, er kendetegnende for moderne demokratiske familierelationer. Sammen med Giddens' påstande om frihedsmulighederne i den demokratiske familie åbner de dog op for en vigtig diskussion af sammenhængen mellem den kollektive inklusion og den individuelle frihed – med andre ord: En klassisk diskussion af en negativ frihed, der opnås ved, at individet frigøres fra tvang og bindinger, eller en positiv frihed, der opnås gennem inklusion i et fællesskab, der tildeler individet handlemuligheder (Berlin, 1997; Fromm, 1941). For er familien i ungdomsårene en begrænsende struktur, der hæmmer unges individuelle muligheder, eller er den tværtimod en mulighed for social integration og støtte, der ikke umiddelbart erstattes af mulighederne i andre netværk? Med den store betoning af selvstændighed og uafhængighed, som findes i nordiske familier (Holdsworth & Morgan, 2005; Berggren & Trägårdh, 2006), ser det ud til, at

familien i ungdomsårene kulturelt opfattes som en begrænsende faktor mere end som en mulighedsskabende faktor.

Et af de spørgsmål, som jeg empirisk forsøgte at besvare i artikel 3, var dog, om det reelt forholdt sig sådan – om en demokratisk individorienteret familie giver de unge en øget oplevelse af autonomi sammenlignet med unge i familier med mindre uafhængighed, mindre lighed og/eller mindre følelsesmæssig tæthed.

Derudover tog jeg i artiklen fat på spørgsmålet om ontologisk sikkerhed som en faktor, der ifølge Giddens er sammenhængende med ens familietype. Jeg antog, at et individs følelse af ontologisk sikkerhed ville give udslag på dennes generelle opfattelse af tilfredshed med livet, og at jeg således ville kunne teste Giddens' hypotese om, at udlevelsen af den demokratisk-individorienterede familie ville have negative konsekvenser for oplevelsen af ontologisk sikkerhed ved at måle sammenhængen mellem tilhørsforholdet til en bestemt familietype og livstilfredshed. Begrebet livstilfredshed er altså ikke overlappende med begrebet ontologisk sikkerhed, men kan i stedet opfattes som en proxy, der gør det muligt tilnærmelsesvis at måle ontologisk sikkerhed.

Operationalisering af autonomi og livstilfredshed

Autonomi

Autonomi er ifølge Giddens individets mulighed for at være selvrefleksiv og selvbestemmende, dvs. at være i stand til at tænke og udtrykke sine egne tanker og ideer og opleve såvel valgfrihed som handlefrihed (Giddens 1992, s. 182). Datasættet Børn og Unge i Danmark inkluderede seks spørgsmål fra 'The basic psychological needs scale' (Self Determination Theory, 2013): 1) "*Jeg kan for det meste selv bestemme over min tid*", 2) "*Jeg føler mig fri til selv at bestemme over mit liv*", 3) "*Jeg kan frit sige, hvad jeg tænker og mener*", 4) "*Jeg føler mig ofte presset*", 5) "*Jeg må ofte gøre, som jeg får besked på*" og 6) "*Jeg føler, at jeg kan være den, jeg er*". Alle spørgsmålene havde 5 svarkategorier gående fra "Helt enig" til "Helt uenig" samt en "Ved-ikke"-kategori. En måling af den interne sammenhæng mellem de 6 variable (Cronbachs alpha) viste en forholdsvis lav sammenhæng (0,61). Jeg valgte derfor ikke at medtage spørgsmål 4 og spørgsmål 5, hvorved jeg fik en 20-trinsskala med en acceptabel Cronbachs alpha (0,74). Denne skala blev opdelt i to kategorier, således at de

øverste 25 % (de, der oplevede et meget højt niveau af autonomi) blev kontrasteret med de resterende 75 % (oplevede et moderat eller lavt niveau af autonomi). Spørgsmål 5, "*Jeg må ofte gøre, som jeg får besked på*", indgik i stedet i operationaliseringen af den demokratiske familie som et udtryk for hierarki mellem forældre og børn.

Livstilfredshed

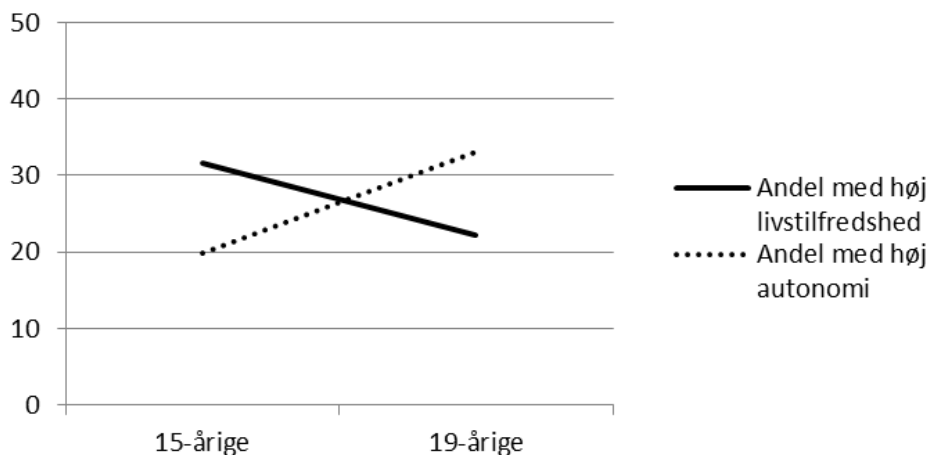
Unge livstilfredshed blev operationaliseret med spørgsmålet "*Hvor tilfreds er du med dit liv?*" (Skala fra 1 til 10, hvor 1 er "meget utilfreds", og 10 er "meget tilfreds". Denne skala blev også opdelt i to kategorier, således at 9 og 10 på den oprindelige skala udgjorde gruppen af "meget livstilfredse" (27 % af samplet)).

Tabel A.8 i Appendix giver en oversigt over de oprindelige variable, der er brugt til at operationalisere de afhængige faktorer i artikel 3 'livstilfredshed' og 'autonomi', samt variablenes oprindelige frekvensfordelinger og frekvensfordelinger efter omkodning.

Sammenhænge mellem unges alder, frihed og livstilfredshed

En lille indledende statistisk analyse af sammenhængen mellem de to afhængige faktorer, autonomi og livstilfredshed, og deres sammenhæng med unges alder (figur 5.4) viser, at der i aldersspændet mellem det 15. og det 19. år sker en forøgelse af unges oplevelse af autonomi og samtidig en nedgang i unges oplevelse af livstilfredshed. Det kunne umiddelbart tyde på, at der eksisterede en negativ sammenhæng mellem autonomi og livstilfredshed – at en højere grad af oplevet frihed sker på bekostning af den unges livstilfredshed. Dette kunne samtidig tyde på, at den frihedsskala, jeg anvender, er et mål for negativ frihed, at den måler, i hvor høj grad individet frisættes fra bindinger i løbet af ungdomsårene, men at denne frihed også åbner for tvivl og usikkerhed, dvs. rækker ved de unges ontologiske sikkerhed.

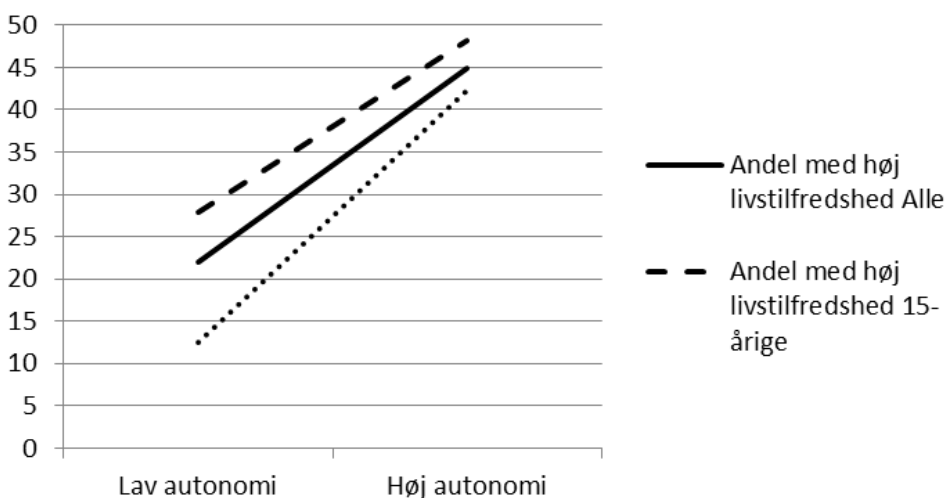
Figur 5.4: Aldersudvikling i livstilfredshed og autonomi

Kilde: Børn og Unge i Danmark 2009

At det faktisk forholder sig omvendt, kan vi dog se i figur 5.5, der for hele gruppen af unge og for hver aldersgruppe separat viser, at en højere grad af autonomi er sammenhængende med et højere niveau af livstilfredshed, og at sammenhængen ser ud til at være stærkere, jo ældre den unge er. Større oplevet frihed følges således af et højere niveau af livstilfredshed, et resultat, der kan tolkes enten i retningen af, at den (negative) frisættelse, der sker i ungdomsårene i sig selv vækker tilfredshed.

Figur 5.5: Sammenhæng mellem livstilfredshed og autonomi, separat for alder

Kilde: Børn og Unge i Danmark 2009

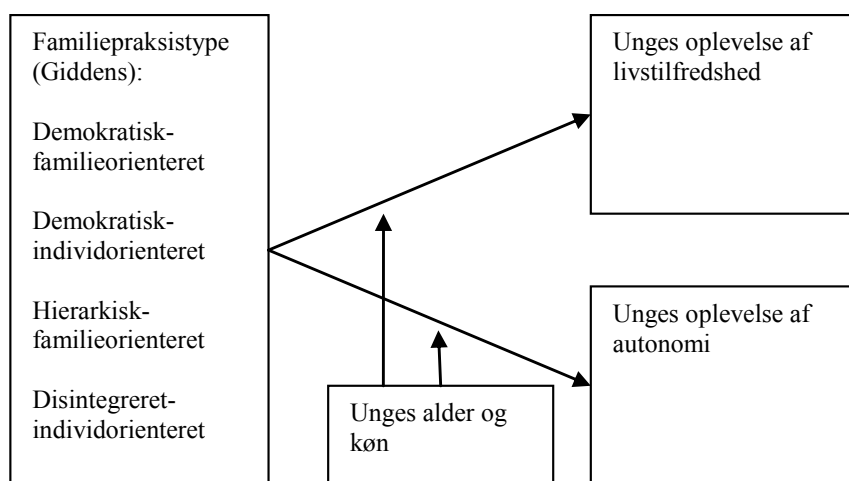
Resultatet kunne dog også betyde, at den frihedsskala, jeg bruger, måler en positiv frihed, der øges, i takt med at den unges handlemuligheder gennem inklusion i forskellige fællesskaber øges.

I det følgende afsnit, der trækker på resultaterne af den logistiske regressionsanalyse af sammenhængen mellem familiepraksis og unges livstilfredshed og autonomi, vil jeg komme endnu nærmere en besvarelse af dette spørgsmål.

Analysestrategi til afdækning af unges livstilfredshed og autonomi i forskellige familietyper

Figur 5.6 illustrerer de empiriske analyser i artikel 3.

Figur 5.6: Sammenhænge mellem familiepraksis og unges oplevelse af livstilfredshed og autonomi. 15- og 19-årige

Jeg analyserede således i to logistiske regressionsanalyser sammenhænge mellem familiepraksistype, operationaliseret ved hjælp af Giddens teori (se kapitel 3, s. 48-53) samt unges oplevelse af livstilfredshed og autonomi med kontrol for alder og køn. Da jeg ikke fandt nogen sammenhænge mellem de

afhængige variable og familiens uddannelsesbaggrund, indkomst og sammensætning i de beskrivende tabelanalyser, indgik disse ikke i de logistiske regressionsanalyser.

Sammenhænge mellem unges oplevelse af familiepraksis og deres oplevede autonomi og livstilfredshed – resultater

Analyserne i artikel 3 viser, at unge i den demokratisk-individorienterede familie oplevede mindre autonomi/frihed og mindre livstilfredshed end unge, der levede i de to mere familieorienterede familietyper, den demokratiske familieorienterede og den hierarkisk familieorienterede type.

Sammenhængen mellem den hierarkiske familieorienterede type og unges autonomi er forskellig for de 15-årige og de 19-årige, idet de 15-årige har større fordel af denne familietype end de 19-årige, men i begge aldersgrupper oplever unge fra de to familieorienterede typer mere autonomi og mere livstilfredshed end unge fra de to individorienterede typer.

Når alle aspekter af det demokratiske familieideal forsøges levet ud i den individorienterede demokratiske type, viser analyserne i artikel 3 altså, at det er forbundet med negative konsekvenser for unge. Den mindre radikale udgave af den demokratiske familie, den familieorienterede demokratiske type, har omvendt positive konsekvenser for unge. Da der ikke er signifikant forskel på autonomi og livstilfredshed blandt unge i den demokratiske og i den hierarkiske familieorienterede type, synes betydningen af den beskyttelse, der ligger i den tætte familiekontakt dog at overstige betydningen af den demokratiske relation.

Dette resultat sætter altså spørgsmålstejn ved rækkevidden af Giddens' påstand om sammenhængen mellem mere uafhængighed i nære relationer og individers oplevede autonomi. Resultatet tyder samtidig på, at et tæt og beskyttende familieliv, også i teenageårene, udgør en ressource, som øger de unges oplevelse af frihed, og at den autonomiskala, som jeg bruger i analysen, måler positiv fremfor negativ frihed.

Opsamling

Kapitlet tog fat på spørgsmålet om henholdsvis Baumrinds og Giddens modellers forklaringspotentiale i forhold til henholdsvis unges risikoadfærd og unges oplevelse af frihed og tilfredshed.

Teoretisk og empirisk undersøgte jeg begrebet risikoadfærd og nåede frem til, at forskellige typer af risikoadfærd har forskellig mening for unge. Jeg viste derefter, baseret på resultaterne i artikel 2:

- 1) at mødres opfattelse af forældrepraksis, baseret på Baumrinds forældreskabstypologi, har tydelig sammenhæng med unges risikoadfærd
- 2) at der er en (mindre tydelig) sammenhæng mellem socioøkonomiske ressourcer i barndomshjemmet og unges risikoadfærd
- 3) at familiens praksis udgør en additiv fremfor forklarende faktor for relationen mellem socioøkonomiske ressourcer og unges risikoadfærd
- 4) at der er forskel på sammenhængen mellem familiepraksis og unges risikoadfærd i familier, der har manglet ressourcer i barndomshjemmet¹⁴ og de, der ikke har manglet noget, idet sammenhængen mellem familiepraksis og unges risikoadfærd er stærkere i familier, der har manglet ressourcer.

Herefter tog jeg fat på familietypers betydning for unges oplevelse af frihed og tilfredshed, baseret på analysen i artikel 3. Jeg efterforskede en hypotese udviklet af Giddens om, at en demokratisk familie, der forsøger at forene familiemedlemmernes uafhængighed og ligeværdighed og et dialogbaseret fællesskab ville øge familiemedlemmernes autonomi og tilfredshed. Jeg undersøgte begreberne frihed og tilfredshed teoretisk og empirisk og viste, at begreberne både for yngre og lidt ældre teenagere er statistisk positivt forbundne størrelser. Derefter viste jeg, at et tæt integreret familieliv, både et demokratisk og et mere hierarkisk, er forbundet med højere oplevelse af autonomi og livstilfredshed i teenageårene, mens et mere individualiseret, både det demokratiske og det disintegrerede, er forbundet med mindre autonomi og livstilfredshed.

¹⁴ Manglende uddannelsesmæssige ressourcer, fattigdom eller langvarig arbejdsløshed.

Den empiriske analyse afviste derfor hypotesen om, at større uafhængighed mellem familiemedlemmer for unge er forbundet med øget autonomi, men bekræftede hypotesen om, at denne uafhængighed ville betyde mindre ontologisk sikkerhed for familiemedlemmerne og dermed mindre tilfredshed med livet.

De foregående godt 100 sider har på forskellige måder underbygget og suppleret analyserne i de tre artikler, som følger herefter. I den første artikel udvikler jeg familiepraksismodellen baseret på Diana Baumrinds teori og undersøger sammenhænge mellem familiens klasse (uddannelse og indkomst), ressourcer/problemer i barndomshjemmet og familiens praksistype, da den unge er 15 år. I den anden artikel undersøger jeg sammenhænge mellem socio-økonomiske ressourcer i barndomshjemmet, familiens praksis i 15-årsalderen og den unges risikoadfærd i 15-årsalderen. Og i den tredje artikel udvikler jeg en familiepraksismodel baseret på Anthony Giddens teori og undersøger sammenhænge mellem denne og unges opfattelse af livstilfredshed og autonomi.

Artikel 1: Parenting Adolescents

A latent class analysis of Danish mothers' parenting of adolescents linked to family educational class and family resources in childhood

Abstract

Applying a latent class analysis on the Danish Longitudinal dataset, DALSC (N=4700), this study explores configurations of mothers' everyday practice of emotional closeness and authority in their relationships with 15-year-olds, and constructs, on the basis of the results, a three-fold family practice typology. The three types are named Authoritative, Permissive and Authoritarian parenting in accordance with Diana Baumrind's (1966) original parenting style model.

The explorative analysis shows the permissive family type to be the most widespread in the sample in accordance with a general Danish cultural scepticism about direct exercise of parental authority in the parent-adolescent relationship. This part of the analysis also reveals a fundamental difference between the authority exercised in the Authoritative and in the Authoritarian mother-adolescent relationships, leading to a theoretical division between a proactive and a reactive exercise of authority.

The following logistic regression analysis reveals that parents with advanced education use more authority in their parenting practice, while the lack of economic, social, health and behavioural resources in childhood cause mothers to be more authoritarian in their parenting.

On the basis of the two empirical analyses, the article discusses a class-cultural and a family- resource explanatory model for parenting.

Keywords

adolescents, authority, Denmark, emotional closeness, latent class analysis, longitudinal data, parenting

Introduction

In the mid-1990s British sociologist David Morgan drew sociological attention to how, through its everyday routines and practices, a family creates coherent meaningful identities, which bind its members together and classify families in a society in different types. These practice types are mutually related within the family's total and the single family members' individual relations to institutions and individuals outside the family. A family's practice is thus shaped e.g. by its social class and cultural orientation, the adults' working conditions and the children's educational/ institutional conditions. But families also produce and reproduce the structural lines in society through their daily practices (Morgan, 1996)

In psychological research, Diana Baumrind initiated a family research tradition in the 1960s, which uses configurations of parents' emotional and authority practices to identify distinctive underlying types of parenting style (Baumrind, 1966). A number of studies, conducted during the last 40 years, have proved the explanatory power of these types to be strong when studying adolescents' risk behaviour and individual well-being. The studies hence show the coexistence of emotional closeness and parental strictness in the parent-adolescent relationship (authoritative parenting) to be associated with less antisocial behaviour among adolescents, while adolescents whose parents are emotionally close but permissive with them (permissive parenting), and adolescents whose parents are strict but emotionally distant with them (authoritarian parenting), thrive less well and show more incidents of antisocial behaviour (Baumrind, 1971; Maccoby & Martin, 1983; Steinberg, Elmen, & Mounts, 1989; Lamborn, Mounts, Steinberg, & Dornbusch, 1991; Steinberg, Mounts, Lamborn, & Dornbusch, 1991; Aunola & Stattin, 2000; Steinberg, 2001; Adalbjarnardottir & Hafsteinsson, 2001; Chan & Koo, 2011; Trinkner, Cohn, Rebellon, & Gundy, 2012).

We therefore know that these latent types of parenting produce inequalities among children and adolescents. The psychological studies, however, rarely investigate the socio-economic context of the parenting types, which could explain why parents act one way or the other.

To meet this need, this article therefore combines a sociological and a psychological theoretical perspective on the everyday practices of families, as it first explores mothers' parenting practices of adolescents using Baumrind's psychological model, and on the basis of this deduces an empirical typology. Secondly, the article finds sociological explanations for the parenting types in the parents' educational background and the families' possession of resources during the adolescent's childhood years.

The article bases its analyses on a Danish longitudinal data set with 4400 mothers of 15-year old adolescents combined with register data from Statistics Denmark. To explore typical formations of parenting it uses a latent class analysis, which results in a 3-fold parenting typology, corresponding to Baumrind's theoretical ideal types. This typology is then the dependent variable in logistic regression analyses, where the parents' educational background and the families' economic-, social-, health- and behavioural resources in the adolescents' childhood years form the independent variables.

The study is not the first to investigate the socio-economic background for Baumrind's parenting types, nor the first to explore parenting types by using latent class analysis. Chan & Koo (2011) also did so, using a British sample. The Danish longitudinal survey and register dataset with data from the adolescents' first to their fifteenth year of life, however, provides a unique opportunity to seek explanations for parenting of adolescents in the family resources available during the adolescents' childhood years. By including variables measuring educational level and various family resources (economic hardship, family structure, alcohol, health and child-behavioural problems), the study shows that education explains one dimension of parenting, while (the lack of) family resources during childhood accounts for another.

Furthermore, the study contributes to previous quantitative research in Baumrind's parenting types by an operationalization of parenting that is more sensitive to the qualitative content of her original types than that used in previous quantitative studies (Maccoby & Martin, 1983; Lamborn et al., 1991; Chan & Koo, 2011). This study hence empirically illustrates what Baumrind described theoretically (Baumrind, 1966), that authority in the authoritative family and authority in the authoritarian family is not the same phenomenon.

By including two dimensions, this study shows that proactive and reactive authority are associated differently with parent-adolescent closeness, and in addition illustrates that the two species of authority are related differently to the family's educational level and resources in the adolescent's childhood years.

Finally, investigating the background for authoritative parenting in a Scandinavian country with a universal welfare state also adds an important piece to the research puzzle, as the institutional setting and the cultural norms surrounding families with teenagers in Scandinavia are different from what we see in, for example, the US and European countries with less comprehensive welfare states. In Scandinavia, parents practising authority towards their adolescents seem to be balancing on a tightrope between legitimacy and illegitimacy. Norms of family democracy, where parents' opinions and wishes are not superior to their children's, are widespread (Gaunt, 1983; Berggren & Trägårdh, 2006; Järvinen & Østergaard, 2009; Demant & Ravn, 2013). The right of children to be heard in cases that matter to them is integrated in legislation (Retsinformation, 1996; Ottosen & Stage, 2011). And approximately 90% of all Danish children in the age groups 1-9 years attend nurseries, kindergarten and after school care (Statistics Denmark, 2013), which means that other adults and peers might influence the children's and adolescents' norms and behaviour to almost the same extent as their parents (Dencik, Jørgensen, & Sommer, 2008: 78-84). These conditions taken together mean that parental authority towards their adolescent children, for better or worse, is often challenged.

Background

This section explains Baumrind's original ideal typical parenting style model and shows how they have been operationalized in quantitative studies hitherto. Furthermore, the section provides a review of previous literature studying the educational class and family resource background of parenting.

Baumrind's Parenting Styles

Diana Baumrind started her research in parenting in the 1960s when, compared with earlier times, child-raising standards and parental authority had become

associated with authoritarianism. Popular American parenting handbooks recommended parents to downplay discipline as much as possible and replace an adult-centred perspective with a child-centred perspective when parenting their children (Baumrind, 1966). Baumrind and researchers who have subsequently used her theoretical model, however, demonstrated that less authority in all forms is not beneficial for children's development. Rather, researchers and parents should distinguish between two forms of authority: the authoritative and the authoritarian forms.

The authoritative parent combines an emotionally close parent-child relationship with high behavioural and monitoring control. She/he recognises the child's perspective and shows interest in her/his everyday life but attempts to direct the child's activities in a rational, issue-oriented manner by firm rule-setting (Baumrind, 1966:891).

The authoritarian parent, on the other hand, is strict with the child without showing a great deal of interest in the child's perspective and everyday life. She favours "*punitive, forceful measures to curb self-will at points where the child's actions or beliefs conflict with what she thinks is the right conduct*" (ibid:890).

Parents who are emotionally close with their children without acting as authorities are labelled by Baumrind as 'permissive'. This type of parent recognises the child's perspective and shows interest in his/her everyday life without trying to control or direct the child in any specific direction (ibid: 889).

Maccoby and Martin (1983) later identified two underlying dimensions in Baumrind's parenting style typology, one for authority or strictness and one for closeness. However, Baumrind's original descriptions reveal two different dimensions of authority, as the authoritative parents use their authority in a more *proactive* guiding and rule-setting way, while the authoritarian parents, using punitive, forceful measures, are more *reactive* in their practice of authority. This important detail in the definition of authority was left out when Lamborn et al. (1991) used Baumrind's theory for their large-scale quantitative study. This means that important information about the difference between the authoritative and authoritarian families was lost, also in later studies using Maccoby and Martin (1983) and Lamborn et al. (1991)' operationalizations (e.g. (Aunola & Stattin, 2000; Adalbjarnardottir & Hafsteinsson, 2001; Chan & Koo, 2011).

Previous studies have used either a variable-oriented approach (e.g. factor analysis) (Lamborn et al., 1991; Adalbjarnardottir & Hafsteinsson, 2001; Carlo, McGinley, Hayes, Batenhorst, & Wilkinson, 2007) or a person-oriented approach (e.g. cluster analysis or latent class analysis (Aunola & Stattin, 2000; Chan & Koo, 2011) when operationalizing Baumrind's theory. Baumrind described parenting styles as patterns typical of certain families (Baumrind, 1991), and for this reason a person-oriented approach is more useful, as it strives to identify homogenous subgroups that share similar patterns of characteristics (Aunola & Stattin, 2000). By being sensitive to the empirical configurations of parenting practice, the person-oriented approach might be less theoretically consistent than a variable-oriented approach. It is important to be aware of this when using the typology to test hypotheses in further analyses. However, a person-oriented approach has the advantage of showing the most typical configurations of parenting, rather than ideal typical but perhaps not representative types. This article, like Chan & Koo (2011), uses latent class analysis to deduce typical configurations from mothers' response distribution on a number of discrete parenting variables.

Most previous large-scale studies of Baumrind's parenting types use the adolescents as the reporters of their parents' practice (Steinberg et al., 1989; Lamborn et al., 1991; Steinberg et al., 1991; Chan & Koo, 2011). Parenting practice might, however, look different according to the generation and gender of the reporter (Bogenschneider & Pallock, 2008), and an approach which uses the parent (here the mother) as the informant provides an illuminating new angle to the research field.

Previous research in the class and resource background of parenting in adolescence

The class and resource background for parenting has been a research topic in studies which do not study the full model of authoritative parenting, but which strive to explain emotional closeness or authority practice in the family. This section reviews previous research in the relationship between parenting and: social class position, economic hardship in the family, family structure,

mothers' and children's health, the parents' use of alcohol and the children's earlier behaviour.

Parenting related to values or culture in the social classes

Chan & Koo (2011) is the only study directly investigating the background for the authoritative, authoritarian and permissive families. They show, in a descriptive analysis, that in the UK authoritative parenting is relatively more prevalent in upper- and middle-class families and in those where parents have tertiary educations, while the permissive family type is more common in working-class and self-employed families and in those where the parents have no formal education. The relationship between class and parenting in their study, however, is weak and disappears when Chan & Koo (2011) control for family structure.

Melvin L. Kohn's (1977) classical sociological study showed that parents with typical middle-class jobs were more likely to value independent thinking, negotiation and non-conformity in their parenting values, while families with typical working-class jobs were generally valuing obedience and adjustment to the outside world. Middle-class families in this study were less authoritarian and used less physical punishment to sanction their children's behaviour (ibid: 51-52/95). Translated into the authoritative model, middle-class families would be more inclined to practice the authoritative or even the permissive family type, whereas the working-class according to Kohn's study would tend to practice the authoritarian family type.

Approximately twenty years later, Lareau (2003) conducted a comprehensive qualitative study of the associations between class and race on the one hand and the practice of the family on the other. This study suggests that American middle-class parents, to a higher extent than their working-class peers, pave their children's way to favourable future positions in society by, for example, cultivating their children's individual competences and skills through one-to-one communication with the parents and participation in structural leisure activities. Working-class and under-class parents have a less governing, less future-orientated but more authoritarian parenting style. They do not interact directly with their children to the same extent, and scold and punish them more. Middle-class parents in Lareau's study are hence typically practising the

authoritative parenting style, while the working-class parents are more typically found among the authoritarian or permissive parents.

In a Scandinavian context Hestbæk (1995) finds only a few differences in the parenting values of different social classes in her Danish study, while Schultz-Jørgensen and Christensen (2011) find that less educated parents are more favourable towards practising authority in the parent-child relationship, such as by being more positive towards values like obedience. In contrast to this, Dahlgren and Claezon's (1997) Swedish study shows that Swedish middle class parents practice authority towards their adolescent children to a higher extent than working-class parents, while Swedish working-class parents practice a close relationship with their adolescents without trying to guide them in any particular future direction. These Scandinavian studies seen together cause us to expect authoritative parenting to be most widespread among middle-class parents. When it comes to authoritarian and permissive parenting types, the previous studies do not direct our expectations in one specific direction.

Parenting related to family resources and demographic factors

Investigating family practice from different theoretical positions, Chin and Phillips (2004) and Gillies (2005; 2008) argue that parenting is not so much a question of different values or different cultural preferences between the classes as it is about the accessibility/ lack of economic, educational, time and health resources in the family. A person's educational level shows us his/her hierarchical position in society which might be related with his/her cultural values. But the education (and the societal position which it might be a proxy for), is also a resource in itself as it provides the educated person with knowledge and power which he/she might benefit from in his/her parenting. This study does not try to distinguish education as a cultural class-marker and education as a resource, but it includes various other variables measuring family resources in order to assess whether the parenting practice of Danish mothers is mostly a question of cultural preferences in different educational classes or more one of access to (other) resources.

Quantitative studies support the qualitative findings of Chin and Phillips (2004) and Gillies (2005, 2008), as they show family resources, and especially sudden negative changes in family resources, to be related to parenting. Elder

et al (1985) and Lempers et al (1989) show how economic hardship in childhood affect parenting in a more harsh and authoritarian direction.

In addition, the mothers' mental health and parents' problems with alcohol earlier in childhood might be related to parenting. McLoyd et al (1994) show mothers' depressive symptoms to be related to more frequent maternal punishment of adolescents. And Engels et al. (2005) argued that alcoholic parents are less supportive and more aggressive towards their children and provide less structure than non-alcoholic parents.

Chan and Koo (2011) and Astone and McLanahan (1991) found that parenting was related with family structure, as lone-parent and step-parent families more frequently than nuclear parents practice a permissive and in Chan & Koo also an authoritarian parenting style. This might illustrate that two-parent families in general have more time and energy than lone parent families, and that the relationship work in a step-family in general might be more complicated than in a nuclear family.

The parents' own resources, however, are not the only predictors of how they end up practising parenting. Recent studies suggest that family practice should be interpreted as an interactive process in which children are active as well as receiving agents (Kerr, Stattin, & Burk, 2010; Willoughby & Hamza, 2011). The child's health and behaviour might therefore affect the parents' behaviour later in life as well as the other way round. Children with a long-term illness or a handicap might lead parents to change their strategy of parenting in order to meet the child's needs, or the parents' behaviour might change because they lack sufficient economic, time or educational resources to cope with the illness/handicap (Schroeder & Kelley, 2009). And the child's earlier behaviour should be conceived of as a family resource, as especially severe externalising child behavioural problems earlier in childhood might affect parenting in adolescence in a less close and possibly more punishing and controlling direction (Willoughby & Hamza, 2011).

Finally, Cheadle and Amato (2011) and Chan and Koo (2011) also found the two demographic factors, the mother's age and the child's sex are related to parenting. The mother's age might influence parenting because of differences in her life experience or because of changing family norms and life conditions in her childhood years, which might affect her own upbringing norms. The child's

sex might influence parenting if, for example, parents believe boys and girls have different biological and social needs which require different forms of parenting.

Data and Methods

The sample

The study uses data from the nationally representative Danish Longitudinal Survey of Children (DALSC), which started out in 1996 with 6000 children born in Denmark in 1995 to mothers registered as Danish citizens at that time. Until 2013 five waves of DALSC have been gathered. The first wave was gathered in 1996, when the observed child was about six months old; the second in 1999, at about three years old; the third in 2003, at about seven years old; the fourth in 2007, at eleven years old; and finally the fifth wave in 2011, when the observed child was fifteen years old. The mothers have been responding to questionnaires in all five waves; the fathers answered questionnaires in 1999 and 2003; and the children themselves have answered questionnaires in the fourth and fifth wave, when they were respectively 11 and 15 years old.

Of the original sample of 6000 children and mothers, 5429 mothers participated in 1996, 5288 in 1999, 4971 in 2003; 4823 mothers and 4568 children participated in 2007; and in 2011, respectively 4299 mothers and 4321 children answered the questionnaires.

The survey data is matched to the Danish Central Population Registers at Statistics Denmark, which provide this particular study with information on the parents' socioeconomic resources, demographics and the mothers' and adolescents' health.

To explore parenting configurations, the study uses survey information on parenting practices from the fifth wave of the mothers' survey. To investigate associations between parenting and childhood family resources, the study uses survey data from wave 1-4 and register data from 1996-2007.

Of the 4299 responding mothers in 2011, I omit 68 mothers who did not answer one of the 7 parenting practice questions used in the latent class analysis. The final analytical sample in the latent class analysis consists of 4231

mothers. In the logistical regression analysis, the attrition increases with 128-326 families because of missing answers in a survey-wave or in individual questions.

An analysis of the respondents missing in 2011, using data from Statistics Denmark and information from the previous waves, shows them to be over-represented among families with young parents, lone-parent families, families with few socio-economic resources (no education beyond primary school, parents with weak labour market attachment and low family mean incomes), and families where the child had severe behavioural problems in 2007. Moreover, the survey does not include adolescents of non-Danish origin, which limits the universality of the results to some extent, as non-Danish children and families differ from native Danish children in socio-economic resources (Andersen, 2012) and possibly also in their family-cultural orientation.

In the analytical sample of families, 12% of the parents had a maximum of a high school education, 41% had a maximum of a vocational education, 33% had a maximum of 3-4 years of further education, and in 15% of the families, one or both of the parents had a university degree (5 years or more). The mean income in the analytical sample is €32,924 compared to €31,450 in the total sample. 71% of the adolescents live with two biological parents, 16% with a single parent and 12% with one biological/ legal parent and one step-parent. 52% are boys; 48% are girls.

Measures and methods

Mothers' parenting of 15-year-olds

Emotional closeness is measured by three questions showing the mothers' involvement in and knowledge of the everyday life of the adolescent together with her assessment of the relationship with the adolescent: 1) The mother reports on how often the adolescent tells the parents where he/ she is going (always, often, sometimes/never); 2) Whether she knows the friends of the adolescent (always, often, sometimes/never); and 3) How she assesses her relationship with the adolescent (very close, close, not very close). The mother's knowledge of her adolescent's whereabouts measures strictness rather than emotional closeness in Chan & Koo (2011). However, as Kerr et al. (2010)

argue, high parental knowledge of whereabouts and friends should be seen as indicators of trust more than as indicators of parents' monitoring.

Proactive authority is measured by three questions measuring the mother's acceptance of 1) The adolescent consuming alcohol; 2) The adolescent smoking; or 3) The adolescent having boyfriends/ girlfriends staying overnight in the home. Answer categories: accept, don't know, non-accept. These three questions indicate how liberal the mother is, and to what degree she believes governing the adolescent is (still) her task.

Reactive authority is measured by three questions showing how frequent the mother uses sanctions in her parenting of the adolescent: 1) The use of grounding during the last 6 months; 2) Bans on participation in any activity during the last 6 months; and 3) Scolding the adolescent during the last month.

The original survey questions, frequencies and recodings are shown in Appendix, Table I.

Family social class

The family's social class position is measured by the parents' educational level and disposable income, but I use the two factors separately in order to distinguish the impact of education from the impact of economy and other family resources. Previous studies find high correlation between educational level and societal position (Bjorklund & Salvanes, 2011) which justifies using parents' educational level as a proxy for social class although it cannot be an exhaustive measure. Instead of social class, from here on I shall speak of educational class when no other class indicators are considered.

The parents' educational level is measured as: the longest registered education of one of the parents in 2007 (Register data from Statistics Denmark). The variable is coded in four categories: 1) Primary school or high school; 2) Vocational education; 3) 3-4 years of further education; and 4) University degree (5 years in Denmark). If the parents are divorced, the variable includes only the educational level of the parent answering the questionnaire.

The parents' disposable income: the total disposable income of the family in which the adolescent lived in 2007 (after tax reduction, interest deduction etc.). The variable is continuous (Register data, Statistics Denmark).

Family resources and demographics

Mother's subjective assessment of family economy in adolescents' childhood: Mother assessed the family economy as bad at least once in childhood (Survey data, 1999, 2003, 2007).

Depression: The mother having at least one registered treatment for depression in 1996, 1999, 2003 and 2007 is here used to indicate the mother's mental health condition during childhood (Register data, Statistics Denmark).

Problems with alcohol in the family: Recoding of four retrospective questions about the mother's use of alcohol and two questions about the mother's partner's present use of alcohol. Yes to all the retrospective questions on the mother's own use of alcohol, or yes to one of the questions about her partner's use, means the family was coded as having a high use of alcohol (Survey data, 2007/2011).

Family structure in three categories: 1) nuclear family: the adolescent lives with two biological or adoptive parents and eventual siblings, 2) lone-parent family: the adolescent lives with one biological/ adoptive parent and eventual siblings, 3) step family: the adolescent lives with one biological/ adoptive parent, a step-parent and eventual siblings (Register data, 2007, Statistics Denmark).

Adolescent's health: A doctor or psychologist had diagnosed the adolescent with a long-term illness, a handicap or a mental disorder (Survey data, 2011, mother's answers).

Adolescent's previous behaviour: Measured by the sdq-scale ('Strength & Difficulties Questionnaire', 25 questions), a standardised instrument of screening for 4-16 year old children's external and internal behavioural problems (Goodman, 1997). The sdq-scale is divided into three categories (1-13: no behavioural problems, 14-16: moderate behavioural problems, >16 severe behavioural problems) (Survey data, 2003 + 2007).

Mother's age in four categories: 1) born after 1970 (younger than 39 years when adolescent was 15); 2) born 1966-1970; 3) born 1961-1965; 4) born before 1961 (Register data, Statistics Denmark).

The original survey questions, frequencies from all survey-waves and recodings are shown in Appendix, Table II.

Statistical methods

The study explores patterns of parenting using latent class analysis. LCA is enumerated to categorise individuals into groups where individuals within a group are similar to each other and different from individuals in other groups (McCutcheon, 2002). Hence, overall patterns of parenting estimated by the LCA create a set of mutually exclusive and exhaustive categories.

The three questions measuring emotional closeness and the three questions measuring proactive authority are the input to the latent class analysis conducted in the statistical programme *Latent Gold*. On the basis of the explorative latent class analysis, I construct a parenting type variable, using the modal assignment rule (Statistical Innovations, 2013). The differences and similarities in parenting between the latent types are further explored in cross-tabulate analysis, showing the use of sanctions in each type. Finally, the parenting typology forms the dependent variable in a logistic regression analysis where the family's educational class and resources in the adolescent's childhood years form the independent variables.

Results

Configurations of closeness and authority in the mother-adolescent relationship

Latent class analysis: number of parenting types

The first step in the latent class analysis is to decide the number of parenting types. A comparison of the p-values of models with 1-5 parenting types shows that a model with three types explains the covariate variation between the manifest variables without over-estimating the model. The p-value is 0.12 (should be above 0.05) and the number of parameters is lower than in the models with 4 and 5 types. When using the modal assignment rule to classify the mothers with a three-type variable, a misclassification error is present, which means that the parenting types used in the further analysis differ in size and profile from the predicted values (Statistical Innovations, 2013). (For model comparison, see Appendix, Table III)

The Size and Profiles of Three Parenting Types

Table 1 shows the size and profiles of the three types found in the latent class analysis supplemented by cross tabulation with information about the use of sanctions in the families. Overall, the three types have clear similarities with Baumrind's theoretical types and are therefore named respectively authoritative, permissive and authoritarian.

The *authoritative* type (29% of the sample) combines a relatively close mother-adolescent relationship with a relatively high level of strictness. The close relationship manifests itself in the high percentage of mothers who know about their adolescent's everyday life (86% always know where the adolescents are going and 57% know all the friends of the adolescent), and the high percentage of mothers who assess their relationship with the adolescent as very close (60%). The strictness manifests itself in the mothers' relatively low acceptance of adolescents consuming alcohol (38%), smoking (0%) and having boyfriends/girlfriends sleeping over (25%) at home. The authoritative type scolds and uses sanctions to govern the adolescent to the same extent as the permissive type, but less frequently than the authoritarian type.

The *permissive* type (39% of the sample) report an equally close mother-adolescent relationship as the authoritative type, but here combined with a very low level of strictness, as all the mothers accept the adolescent consuming alcohol and having girlfriends/boyfriends sleeping over at home, and 13% accept the adolescent smoking in the home.

In contrast to the authoritative and permissive family types, the *authoritarian* type (32%) report a more distant relationship between the mother and the adolescent, as only 16% of the mothers always know where their adolescents are going, only 1% always know their adolescent's friends and only 23% assess their relationship with the adolescent as very close. Regarding the level of strictness, these mothers place themselves in between the authoritative and permissive families, as 64% alcohol at home, 8% accept smoking and 78% girlfriends/boyfriends sleeping overnight. This does not make them authoritarian, but when studying their use of sanctions, we see that this type use sanctions relatively more frequently to govern the behaviour of the adolescent. Thus, 44% of parents in the authoritarian type, compared with 34% in the authoritative and 28% in the permissive type, scold their adolescent children at least monthly, 42% (25-27% in the two other types) have used bans as a

sanction during the last half year, and 12% (5% and 6% in the authoritative and permissive type) have used grounding. These numbers might not be high in a national comparative perspective, but relative to the two other Danish parenting types, their greater use of punishment and distanced parent-adolescent relationship justifies naming them authoritarian.

Table 1: Profile of permissive, authoritative and authoritarian parenting types.
Percent

		Authoritative Type	Permissive Type	Authoritarian Type	% in total sample
	% in parenting type	29	39	32	100
	N	1,237	1,637	1,357	4,231
Level of closeness	The adolescent always tells parents where he/she goes	86	90	16	65
	Mother always knows the adolescent's friends	57	44	1	34
	Mother has a very close relationship with the adolescent	60	59	23	48
Level of proactive authority (norms)	The mother accepts alcohol at home	38	100	64	70
	The mother accepts smoking at home	0	13	8	7
	The mother accepts boyfriends/girlfriends staying overnight	25	100	78	71
Level of reactive authority (sanctions)	Mother scolds at least monthly	34	28	44	35
	Mother has forbidden activities in last half year	27	25	42	31
	Has used grounding the last half year	5	6	12	8
		100	100	100	100

Source: DALSC 2011-survey data – Mother Questionnaire

The latent class analysis and supplementary cross-tabulations suggests that authority in the parent-adolescent relationship is two-dimensional, and that the two dimensions of authority relate differently to the level of closeness between the mother and the adolescent. The authoritative type mothers with their relatively low acceptance of alcohol, smoking and sex seem to practice a proactive type of authority, which they manage to combine with an emotionally

close parent-adolescent relationship. In contrast, the authoritarian type mothers, who have medium strict attitudes to alcohol, smoking and sex, but use sanctions to govern their adolescents' behaviour, practice a more reactive type of authority which is not combined with a very close parent-adolescent relationship.

Explaining parenting types by educational class and family resources during childhood

The descriptive analysis in Table 2 shows that the parents' educational level is related with parenting type, as the permissive families are more typically found among those without qualifying education, while the authoritative and the authoritarian families are more typical among more highly educated ones. The mean disposable family income in the authoritative type in 2007 was €34,965 compared with €32,736 in the authoritarian type and €31,536 in the permissive type.

The conditional analysis of the relationships in Table 3 reveals that the probability to parent in an authoritarian manner exceeds the propensity to parent authoritatively if the parents have more than a vocational education. Hence higher education means more use of both the proactive and the reactive authority, when the analysis controls for family structure and family resources, which are distributed differently between the educational classes.

In addition, authoritative families are over-represented in two-parent families, in families where the adolescent in focus has a handicap or a long-term illness and where the mothers are older. There is a small but significant over-representation of adolescent girls among the authoritative families.

Despite their lower educational level and lower mean incomes, the permissive type is under-represented in families which have experienced economic problems in childhood. The permissive mothers are typically younger than other mothers in the sample. Moreover, the adolescents in the permissive type stand out positively from other adolescents by being underrepresented among adolescents with severe behavioural problems earlier in childhood.

Table 2: Descriptive analysis of parenting types. Percent

	Authoritative	Permissive	Authoritarian	Percent in total/	N	Chi
N	1,237	1,637	1,357		4,231	
Percent in parenting type	29	39	32	100		
Parents' Educational class at the 11-year age						
Primary or high school education	26	42	32	100	485	***
Vocational education	27	44	29	100	1701	
3-4 years of further education	31	36	34	100	1391	
University degree	35	26	39	100	616	
Family disposable yearly income (€) 2007	34,965	31,536	32,736			***1
Family resources in childhood						
Economic problems 99-07	25	33	42	100	402	***
Parents had high use of alcohol 07/11	25	36	39	100	336	*
Mother treated for depression 96-07	28	37	35	100	685	--
Adolescent with handicap7 disease	34	34	32	100	389	(*)
Adolescents had no behavioural problems 03/07	30	39	31	100	3784	
Adolescent had moderate behavioural problems 03/07	23	37	40	100	179	
Adolescent had severe behavioural problems 03/07	28	30	41	100	181	**
Demographic factors						
Nuclear families 07	31	39	30	100	3021	***
Lone-parent families 07	25	36	38	100	672	
Step families 07	25	42	33	100	491	
Mother born 1971-80	22	47	30	100	514	***
Mother born 1966-1970	29	40	31	100	1568	
Mother born 1961-1965	29	37	35	100	1409	
Mother born before 1960	37	32	31	100	545	
Male adolescent	28	38	34	100	2,183	**
Female adolescent	31	39	30	100	2,048	

1) Between authoritative and permissive (* between authoritative and authoritarian)
 Sdq= standard difficulties questionnaire (0-13: no behavioural problems, 14-17 moderate behavioural problems, >17 severe behavioural problems)

Source: DALSC and Statistics Denmark 1996, 1999, 2003, 2007 and 2011

Finally, Table 2 and Table 3 show that the authoritarian type is over-represented among families who have experienced economic problems in

childhood, where the parents have a high use of alcohol, in families where the adolescents have had severe behavioural problems and in lone-parent families. There is also a small but significant over-representation in families where the adolescent in focus is a boy.

The mother having been treated for depression during childhood is not in this analysis related with her parenting of the 15-year old adolescent.

Table 3: Logistic regression analysis of parenting types. Odds ratio¹

	Authoritative parenting	Permissive parenting	Authoritarian parenting
Family's educational class			
Parents have primary or high school education	1	1	1
Parents have vocational education	1.001	0.997	1.005
Parents have 3-4 years of further education	1.163	0.715**	1.280*
Parents have university degree	1.377*	0.456***	1.654***
Family resources/ problems			
Experienced economic problems 99-07	--	--	1.421**
Parents had high use of alcohol 07/11	0.747*	--	1.397**
Adolescent has a handicap or chronic disease	1.329*	--	--
Adolescent had no behavioural problems 03/07	--	1	1
Moderate behavioural problems 03/07	--	0.853	1.457*
Severe behavioural problems 03/07	--	0.615**	1.484*
Demographic factors			
Nuclear family 07	1	1	1
Lone-parent family 07	0.795*	0.785*	1.445***
Step family 07	0.857	0.918	1.153
Mother born after 1970	1	1	--
Mother born 1966-1970	1.298*	0.808*	--
Mother born 1960-1965	1.283*	0.708**	--
Mother born before 1960	1.803***	0.617***	--
Girls	1.174*	--	0.823**
N	3970	3942	4103
r ²	0.0122	0.0190	0.0159

Exponentiated coefficients; *t* statistics in parentheses* $p < 0.05$, ** $p < 0.01$, *** $p < 0.001$

1) Results have been controlled for relative poverty in childhood, long-term unemployment in childhood and whether the mothers have been treated for depression in childhood

Source: DALSC and Statistics Denmark 1996, 1999, 2003, 2007 and 2011

Conclusions

The ambition of the study was to combine psychological and sociological family theory in a quantitative study by using Baumrind's psychological parenting model to investigate coherent patterns of mothers' practices and relations and by investigating the class and resource background for parenting types in Denmark. The study fulfilled the first purpose by identifying three

empirically distinctive types of parenting of adolescents, matching Baumrind (1966), through a latent class analysis. The second purpose was fulfilled by testing the relationship between these parenting types and the family's educational class and family resources during the adolescent's childhood years.

The permissive parenting type is the most widespread in the Danish sample (39%) while the authoritative and the authoritarian types are almost equally widespread (respectively 29% and 32%). A relatively high prevalence of permissive parenting compared with US (Lamborn et al. 1991) or UK studies (Chan & Koo (2011) is in accordance with the Swedish results of Aunola et al. (2000), who also found the permissive parenting type to be the most common in a Scandinavian context. This might be explained by widespread ideals of democracy in the parent-adolescent relationship in Scandinavia, which lead to lower use of authority in the parent-adolescent relationship (Berggren & Trägårdh, 2006; Järvinen & Østergaard, 2009; Demant & Ravn, 2013). The parenting types, however, are constructed relative to each other and do not have an absolute character. Therefore, they cannot tell us whether Danish parents actually practice authority more frequently than parents in other cultural and institutional contexts.

This study suggests that authority practiced in the authoritative type differs from that practiced in the authoritarian type. The authoritative type practices authority proactively by having strict attitudes regarding alcohol, smoking and adolescents' sexual activities, while the authoritarian type practice authority more reactively, as they are less strict in their attitudes, but use sanctions to punish the adolescent more frequently than the other two types. The parenting types as they are operationalized in this study illustrate an important aspect of Baumrind's original parenting types, which also differed in their use of authority. This important theoretical nuance was not incorporated in the subsequent quantitative typologies.

The present study finds that differences in the family's educational class and resources during the adolescent's childhood years are related to the inclination to practice the authoritative, the permissive and the authoritarian parenting types in adolescence.

The permissive type is on average less educated than the two other types, and the mothers are younger than those in the authoritative type. Despite being less

educated and having a lower income, the permissive type does not have fewer family resources than the other family types.

Authoritarian parenting on the other hand is more widespread in more highly educated families, but this parenting type show a lack of family resources in earlier childhood years, as they have more frequently experienced economic hardship, alcohol problems and child behavioural problems during the adolescents' childhood years and are more frequently found in lone-parent families.

The results hence confirm Elder et al. (1985), Lempers (1989), Engels et al. (2005) Schroeder & Kelley (2009) Willoughby & Hamza (2011) that parenting can be explained by economic as well as health, substance abuse and behavioural problems in childhood and the study finds that these factors all affect parenting in a more authoritarian way. The study however does not support McLoyd (1994) as it does not find a significant relationship between mother being treated for depression and her parenting. And in contrast to Chan & Koo (2011) and Astone & McLanahan (1991) this study does not find that permissive parenting is found more often in lone-parent families and step-families.

The relationship found between educational class position earlier in childhood and parenting in adolescence in Denmark supports the results of Dahlgren & Claezon (1997), who found Swedish working-class parents to be more inclined to practice permissive parenting, while authoritative parenting in their study was a middle-class phenomenon. In the American context, working-class and under-class parents are more frequently acting in an authoritarian manner towards their children (Kohn, 1977; Lareau, 2003). The present study thus reveals that authoritarian parenting is not a working-class phenomenon in Denmark – on the contrary.

But then why do less educated Scandinavian parents act more permissively and use less authority towards their adolescents than more highly educated parents? The study does not have empirical data to answer this question, but one guess could be that a long education creates more awareness of the relationship between present actions and future possibilities and risks. This could mean that more highly educated parents are more aware of the long-term consequences of their children's behaviour in adolescence and are therefore

more eager to govern their children around risks than less educated parents. All in all, this study demonstrates that family resources distributed unequally in the educational classes do not explain the relationship between parenting and education sufficiently. We also need a broader, more cultural explanation, which includes differences in the total life perspective in the educational classes.

Future studies, building on the results of this study and a planned sixth wave of DALSC survey in 2014, will enable us to explore how Baumrind's classical parenting practice, embedded in a Scandinavian cultural and institutional context, is related with, for example, the risk behaviour and personal well-being of adolescents and young adults.

Appendix

Appendix table I: Original questions on parenting. Per cent.

Parenting	Original question	Response categories	Distribution	Recoding
Closeness/ involvement	You know the friends your son/ daughter associate with	Always Most times Sometimes Almost never Never Don't know	34.03 60.01 5.40 0.35 0.12 0.09	34 60 6
	Your son/ daughter tells where he/ she is going	Always Most times Sometimes Almost never Never Don't know	65.05 32.43 2.10 0.19 0.05 0.19	65 33 2
	How close is the relationship between you and your son/ daughter?	Very close Close Not close Don't know	47.48 50.69 1.48 0.35	48 51 1
Proactive authority	Is your son/ daughter allowed to drink alcohol at home?	Yes, I can fully accept that Yes, I can accept that No, I can hardly accept that No, that is totally unacceptable Don't know	7.98 62.05 15.90 11.45 2.62	70 27 3
	Is your son/ daughter allowed to smoke cigarettes at home?	Yes, I can fully accept that Yes, I can accept that No, I can hardly accept that No, that is totally unacceptable Don't know	1.12 6.37 17.56 71.58 3.37	7 89 3
	Can he/ she have a boyfriend/ girlfriend staying overnight?	Yes, I can fully accept that Yes, I can accept that No, I can hardly accept that No, that is totally unacceptable Don't know	22.97 47.70 9.06 6.18 14.07	71 15 14
Reactive authority	How often within the last 6 months have you:			

	Forbidden your son/ daughter something (e.g. going out with friends)?	Weekly Monthly 2-5 times Not once Don't know	0.33 1.95 28.33 67.66 1.74	2 29 69
	Grounded your son/ daughter?	Weekly Monthly 2-5 times Not once Don't know	0.02 0.42 7.18 90.83 1.55	0 7 92
	Scolded your son/ daughter?	Weekly Monthly 2-5 times Not once Don't know	10.33 24.24 49.21 14.50 1.71	35 50 15

Source: DALSC, 2011, mothers' questionnaire

Appendix Table II: Original questions on family resources. Percent

Original question	Response categories	Distribution	Recoding
Economic problems in childhood – self-assessment			
All in all, how would you assess your/ your family's economic situation, is it:	Very good Good Somewhat good Bad Don't know No answer	96: 13,8 99: 13,9 03: 13,2 07: 17,4 96: 50,1 99: 48,4 03: 43,0 07: 44,1 96: 23,3 99: 22,7 03: 22,4 07: 15,5 96: 3,03 99: 3,1 03: 4,1 07: 2,9 96: -- 99: 0,1 03: 0,2 07: 0,1 96: 9,8 99: 11,9 03: 17,2 07: 20,0	Bad economy in at least one year: 9,9 Not bad in any year: 86,3 No answer in any year: 3,8
Parents' problems with alcohol			
Have you ever felt you should drink less?	Yes No Don't know No answer	07: 6,6 11: 8,7 07: 73,3 11: 57,5 07: 1,4 11: 1,1 07: 20,1 11: 32,8	High use of alcohol in 07 or 11 ¹ : 6,2 Not high use of alcohol in 07 or 11: 78,7 No answer in any year: 15,2
Have you experienced that others have criticized how much you drank?	Yes No Don't know No answer	07: 1,4 11: 2,1 07: 78,5 11: 62,9 07: 0,0 11: 2,2 07: 20,1 11: 32,8	
Have you ever felt bad about drinking too much?	Yes No Don't know No answer	07: 4,6 11: 6,1 07: 74,3 11: 60,2 07: 0,1 11: 0,9 07: 20,0 11: 32,8	
Have you ever needed a beer in the morning to deal with a hangover?	Yes No Don't know No answer	07: 0,9 11: 0,7 07: 79,1 11: 66,3 07: -- 11: 0,1 07: 20,1 11: 32,9	
Do you think your partner drinks too much alcohol?	Yes No Don't know No answer	07: 3,0 11: 3,4 07: 63,8 11: 52,1 07: 0,1 11: 1,2 07: 33,0 11: 42,8	
Does your partner have an alcohol problem?	Yes No Don't know No answer	07: 0,8 11: 1 07: 66,0 11: 55,0 07: 0,2 11: 1,3 07: 33,0 11: 42,9	
Child diagnosed with handicap or long-term illness			
Has a doctor or psychologist diagnosed your son/ daughter with a long-term illness, a handicap or a psychiatric disease??	Yes No Don't know No answer	11: 6,7 11: 64,4 11: 0,2 11: 28,8	Yes: 6,7 No: 64,4 No answer: 29,0
Child behavior measured by the strength and difficulties scale			
	Normal behavior Moderate behavioral difficulties Severe behavioral difficulties No answer	03: 74,8 07: 72,2 03: 3,8 07: 3,6 03: 4,3 07: 4,2 03: 17,2 07: 20,0	Normal ³ 80,4 Moderate 4,2 Severe 5,0 No answer 10,5

1: Yes to all questions regarding the respondent's own use of alcohol or yes to one of the questions regarding the partner

2: e.g. severe dyslexia, reduced vision or hearing, ADHD, depression or other

3: 2007 is primary year of measurement – if no answer this year, information is taken from 2003

Source: DALSC – surveys from 1996, 1999, 2003, 2007 and 2011, mothers' questionnaire

Appendix Table III. Statistical comparison of latent class models

		BIC(LL)	Number of parameters (Npar)	Degrees of freedom (df)	P-value	Classification error
Model 1	1-type	32348.2	12	716	1,2e-66	0.000
Model 2	2-types	31906.6	25	703	1,2e-14	0.184
Model 3	3-types	31720.0	38	690	0.12	0.257
Model 4	4-types	31645.1	51	677	1.00	0.266
Model 5	5-types	31651.0	64	664	1.00	0.287

Reference List

- Adalbjarnardottir, S. and Hafsteinsson, L. G. (2001) Adolescents Perceived Parenting Styles and Their Substance Use: Concurrent and Longitudinal Analyses. *Journal of Research on Adolescence*: 11-4.
- Andersen, D. (2012) Forløbsundersøgelsens data. In M.H. Ottosen (Ed.) *15-åriges hverdagsliv og udfordringer. Rapport fra femte dataindsamling af forløbsundersøgelsen af børn født i 1995* (pp. 33-52). Copenhagen: The Danish National Centre for Social Research.
- Astone, N. M. and McLanahan, S. S. (1991) Family Structure, Parental Practices and High School Completion. *American Sociological Review*: 56-3.
- Aunola, K. and Stattin, H. (2000) Parenting styles and adolescents' achievement strategies. *Journal of Adolescence*: 23-2.
- Baumrind, D. (1966) Effects of Authoritative Parental Control on Child Behavior. *Child Development*: 37-4.
- Baumrind, D. (1971) Current patterns of parental authority. *Developmental Psychology Monograph*: 4-1.
- Baumrind, D. (1991) The influence of parenting style on adolescent competence and substance use. *Journal of Early Adolescence*: 11-1.
- Berggren, H. and Trägårdh, L. (2006) *Är svensken människa? Gemenskap och oberoende i det moderna Sverige*. Stockholm: Nordstedts.
- Bjorklund, A. and Salvanes, K. G. (2011) Education and Family Background. Mechanism and Policies. In E.A.Hanushek, S. Machin and L. Woessman (Eds.), *Handbook of the Economics of Education* (pp. 201-247). Elsevier.
- Bogensneider, K. and Pallock, L. (2008) Responsiveness in Parent-Adolescent Relationships: Are Influences Conditional? Does the Reporter Matter? *Journal of Marriage & Family*: 70-4
- Carlo, G., McGinley, M., Hayes, R., Batenhorst, C. and Wilkinson, J. (2007) Parenting Styles or Practices? Parenting, Sympathy, and Prosocial Behaviors Among Adolescents. *Journal of Genetic Psychology*: 168-2.
- Chan, T. W. and Koo, A. (2011) Parenting Style and Youth Outcomes in the UK*. *European Sociological Review*: 27-3.

- Cheadle, J. E. and Amato, P. R. (2011) A Quantitative Assessment of Lareaus Qualitative Conclusions About Class, Race, and Parenting. *Journal of Family Issues*: 32-5.
- Chin, T. and Phillips, M. (2004) Social Reproduction and Child-rearing Practices: Social Class, Children's Agency and the Summer Activity Gap. *Sociology of Education*: 77-185.
- Dahlgren, A. and Claezon, I. (1997) *Nya föräldrar - om kompisföräldraskap, auktoritet och ambivalens*. Department of Sociology, Lund University.
- Demant, J. and Ravn, S. (2013) Communicating trust between parents and their children: a case study of adolescents' alcohol use in Denmark. *Journal of Adolescent Research*: 28-3.
- Dencik, L., Jørgensen, P. S. and Sommer, D. (2008) *Familie og Børn - i en opbrudstid*. Copenhagen: Hans Reitzels forlag.
- Elder, G. H., Nguyen, T. and Caspi, A. (1985) Linking family hardship to children's lives. *Child Development*: 56-2.
- Engels, R., Vermulst, A., Dubas, J. S., Bot, S. M. and Gerris, J. (2005) Long-Term Effects of Family Functioning and Child Characteristics on Problem Drinking in Young Adulthood. *European Addiction Research*: 11.
- Gaunt, D. (1983) *Familjeliv i Norden*. Södertälje: Gidlunds forlag.
- Gillies, V. (2005) Raising the 'Meritocracy': Parenting and the Individualization of Social Class. *Sociology*: 39-5.
- Gillies, V. (2008) Perspectives on Parenting Responsibility: Contextualizing Values and Practices. *Journal of Law & Society*: 35-1.
- Goodman, R. (1997) The strengths and difficulties questionnaire: A research note. *Journal of Child Psychology and Psychiatry and Allied Disciplines*: 38-5.
- Hestbæk, A. D. (1995) *Forældreskab i 90erne*. Copenhagen: Socialforskningsinstituttet.
- Järvinen, M. and Østergaard, J. (2009) Governing Adolescent Drinking. *Youth & Society*: 40-3.
- Kerr, M., Stattin, H. and Burk, W. J. (2010) A Reinterpretation of Parental Monitoring in Longitudinal Perspective. *Journal of Research on Adolescence*: 20-1.
- Kohn, M. L. (1977) *Class and conformity*. Chicago: The University of Chicago Press.

- Lamborn, S. D., Mounts, N. S., Steinberg, L. and Dornbusch, S. M. (1991) Patterns of Competence and Adjustment among Adolescents from Authoritative, Authoritarian, Indulgent, and Neglectful Families. *Child Development*: 62-5.
- Lareau, A. (2003) *Unequal childhoods: Class, race and family life*. Berkely: University of California Press.
- Lempers, J. D., Clark-Lempers, D. and Simons, R. L. (1989) Economic Hardship, Parenting, and Distress in Adolescence. *Child Development*: 60-1.
- Maccoby, E. and Martin, J. (1983) Socialization in the context of the family. In E.M.Hetherington (Ed.) *Handbook of Child Psychology* (4th ed., pp. 1-101). New York: John Wiley and Sons.
- McCutcheon, A. (2002) *Latent class analysis*. Newberry Park, CA: Sage.
- McLoyd, V. and Jayaratne, T. (1994) Unemployment and Work Interruption among African American Single Mothers: Effects on Parenting and Adolescent Socioemotional Functioning. *Child Development*: 65-2.
- Morgan, D. (1996) *Family Connections. An Introduction to Family Studies*. Polity Press.
- Ottosen, M. H. and Stage, S. (2011) *Dom til fælles forældremyndighed*. Copenhagen: The Danish National Centre for Social Research.
- Retsinformation (1996) Forslag til Lov om ændring af lov om forældremyndighed og samvær (Afskaffelse af revselsesretten).
- Schroeder, V. and Kelley, M. (2009) Associations Between Family Environment, Parenting Practices, and Executive Functioning of Children with and Without ADHD. *Journal of Child & Family Studies*: 18-2.
- Schultz-Jørgensen, P. and Christensen, R. S. (2011). Den fleksible familie. In Gundelach (Ed.), *Små og store forandringer* (pp. 30-56). Copenhagen: Hans Reitzels Forlag.
- Statistical Innovations (2013) *7.1 Tutorial #1: Using Latent Gold 4.0 to Estimate LC Cluster Models*. Available at: HYPERLINK <http://statisticalinnovations.com/products/LGtutorial1.pdf>.
- Statistics Denmark (2013) *Find statistics*. Available at: HYPERLINK <http://dst.dk/en/Statistik.aspx>.
- Steinberg, L. (2001) We know some things: Parent-adolescent relationships in retrospect and prospect. *Journal of Research on Adolescence*: 11-1.

- Steinberg, L., Elmen, J. D., & Mounts, N. S. (1989). Authoritative Parenting, Psychosocial Maturity, and Academic Success among Adolescents. *Child Development: 60-6.*
- Steinberg, L., Mounts, N. S., Lamborn, S. D., & Dornbusch, S. M. (1991). Authoritative Parenting and Adolescent Adjustment Across Varied Ecological Niches. *Journal of Research on Adolescence: 1-1.*
- Trinkner, R., Cohn, E. S., Rebellon, C. J., & Gundy, K. V. (2012). Don't trust anyone over 30: Parental legitimacy as a mediator between parenting style and changes in delinquent behavior over time. *Journal of Adolescence: 35-1.*
- Willoughby, T. & Hamza, C. A. (2011). A Longitudinal Examination of the Bidirectional Associations Among Perceived Parenting Behaviors, Adolescent Disclosure and Problem Behavior Across the High School Years. *Journal of Youth & Adolescence: 40-4.*

Artikel 2: Relationships between family socioeconomic resources, parenting types and adolescent risk behavior

Abstract

This paper studies combined relations between family socioeconomic resources in childhood, mothers' parenting types in adolescence and adolescent risk behavior (binge-drinking, trying marijuana, truancy, fighting and self-harm), using the Danish longitudinal dataset, DALSC (separate surveys with 4200 mothers and their adolescent children). Based on social-psychologist Diana Baumrind's original theory of parenting types, I use latent class analysis supplemented with cross-tabulation analysis to identify three typical patterns of parenting that differ by the way the mothers combine parental involvement with proactive (rules and norms) and reactive (sanctions) forms of parental authority. The empirical types are named authoritative (high involvement, high use of proactive authority), permissive (high involvement, low use of authority) and authoritarian (low involvement, medium use of proactive and high use of reactive authority). In logistic regression analysis, I find authoritative mothers to have the least risk-taking children, while authoritarian mothers have the most. Low parental education, relative poverty, long-term unemployment and family structure in childhood are also related to increased risk behavior. Finally, I find mothers' parenting type to be more strongly related with two of five adolescent risk behaviors in families with few socioeconomic resources in childhood compared with families with average and many resources.

Keywords: adolescents, parenting, risk behavior, socioeconomic resources

Introduction

A great number of studies in the last 30 years have shown that parents' everyday practices of authority and emotional involvement are crucial factors in children's and adolescents' emotional and cultural integration process and therefore contribute to the production and reproduction of societal structures (Steinberg, 2001; Crosnoe and Cavanagh, 2010). Studies hence show that this cultural and emotional transferring process affects children's and adolescents' propensity to engage in risky activities in the first place (Baumrind, 1966; Lamborn, Mounts, Steinberg, & Dornbusch, 1991; Steinberg, Mounts, Lamborn, & Dornbusch, 1991; Chan & Koo, 2011). These activities might again affect their health, their probability of being convicted for criminal activities and their chances of inclusion in the educational system and the labor market (Zimmerman & Schmeelk-Cone, 2003; Xue, Zimmerman, & Cunningham, 2009; Farrington & Welsh, 2009).

In 1966 social-psychologist Diana Baumrind developed a typology of parenting styles, in which she divided parents into an authoritative type (emotional involvement combined with parental authority), an authoritarian type (emotional distance combined with authority) and a permissive type (involvement without authority), based on their total pattern of normative and emotional parenting practices. These three types have been used in a number of empirical studies during the last forty years and have shown very high explanatory power when it comes to the risk behavior of young people (Steinberg, Elmen, & Mounts, 1989; Lamborn et al., 1991; Steinberg et al., 1991; Steinberg, 2001; Adalbjarnardottir & Hafsteinsson, 2001; Carlo, McGinley, Hayes, Batenhorst, & Wilkinson, 2007; Chan & Koo, 2011; Trinkner, Cohn, Rebellon, & Gundy, 2012). The types derive from more or less consciously chosen concrete practices, but form overall cultural categories, whose collective meaning and explanatory power, according to the theory, exceeds that of each single practice (Baumrind, 1966). Despite the psychological origin, these parenting types are hence very sociologically useful categories that can contribute with explanatory power in analysis of the stratification patterns in society.

Hitherto, with the exception of Chan & Koo (2011)'s British sociological study, this has not been done. Quantitative studies using Baumrind's model have been oriented towards the psychological research field, which means their focus lies primarily on the narrow relationship between parents' and adolescents' behavior (Steinberg et al., 1989; Lamborn et al., 1991; Steinberg et al., 1991; Steinberg, 2001; Adalbjarnardottir & Hafsteinsson, 2001; Carlo et al., 2007; Chan & Koo, 2011; Trinkner et al., 2012).

As a number of more structural oriented studies document that families' socioeconomic resources affect both parenting (Kohn, 1977; Lempers, Clark-Lempers, & Simons, 1989; Astone & McLanahan, 1991; Conger et al., 1992; Crawford & Novak, 2008; Chan & Koo, 2011; Dahl, 2012) and also directly or indirectly affect adolescent risk behavior through single parenting practices, (Farrington & Welsh, 2009), it is highly relevant to investigate further the interplay between family socioeconomic resources, overall parenting types and adolescent risk behavior.

The primary purpose of this study therefore is to analyze relationships between family socioeconomic resources (poverty, unemployment, education, family structure), overall parenting types in adolescence (patterns of practice of involvement and authority) and different forms of 15-year-old Danish adolescents' risk behavior (frequent binge-drinking, trying marijuana, truancy, fighting and self-harm).

During the last three decades Baumrind's original theory has been operationalized for empirical studies using not only different variables and different statistical tools but also rather different interpretations of the original theory (e.g. see Maccoby & Martin, 1983; Lamborn et al., 1991; Simons & Conger, 2007; Chan & Koo, 2011). This makes comparability between studies difficult and blurs the connection to the original theory. One study cannot rectify this, but a secondary purpose of the paper is to clarify the concept of parenting style, especially the concept of authority, by using the original theory of Baumrind to operationalize the concept for the empirical analysis. It is also important to point out that to Baumrind parenting styles were typical patterns of certain families (Baumrind, 1989; Baumrind, 1991). This means a person-centered statistical approach (see (Bergman & Magnusson, 1997; Aunola &

Stattin, 2000), here a latent class analysis, is preferred above a variable-oriented approach (e.g. a factor analysis) to investigate the overall patterns in parenting among Danish mothers of 15-year-old adolescents. This approach allows the actual empirical configurations to play together with theory and thereby provides us with analytical categories that are theoretically as well as empirically meaningful.

Most previous large-scale studies of Baumrind's parenting types use the adolescents as the reporters of their parents' practice (Steinberg et al., 1989; Lamborn et al., 1991; Steinberg et al., 1991; Chan & Koo, 2011). Parenting practice might, however, be experienced differently by the different generations and genders in the family (Bogensneider & Pallock, 2008), and an approach which uses the parent (here the mother) as the informant on her parenting and the adolescent as the informant on his/her risk behavior strengthens the reliability of the empirical analyses. The analysis hence draws on the rich Danish longitudinal dataset, DALSC, by combining two separate surveys with 4200 Danish mothers (to measure parenting types) and their adolescent children (to measure risk behavior) (both collected in 2011) with administrative register data from Statistics Denmark on socioeconomic resources (family income, parental educational level, parents' employment status and family structure) at five different times in the adolescents' childhood years (1996-2009).

The study contributes to the general research in social stratification, or more precisely the research in how socioeconomic resources and parenting types interact in shaping young people's risk behavior: 1) by operationalizing parenting types in accordance with Baumrind's original theory and at the same time in accordance with the most typical patterns of parenting in Danish society; 2) by using this theoretically and empirically consistent typology of parenting in logistic regression models that investigate the conditioned relationship between socioeconomic resources, parenting types and adolescent risk behavior; and 3) by combining two interrelated large-scale surveys with mothers and their adolescents with register data that characterizes their family socioeconomic resources during the entire childhood period.

Baumrind's parenting style model and the theoretical link to adolescents' risk behavior

Baumrind started her research in parenting in the 1960s when, compared with earlier times, parental authority had become associated with authoritarianism. Popular American parenting handbooks recommended parents to downplay discipline as much as possible and replace an adult-centered perspective with a child-centered one when parenting their children (Baumrind, 1966; Baumrind, 1978). Baumrind and researchers who have subsequently used her theoretical model, however, demonstrated that less authority in all forms is not related with positive child outcomes. Rather, researchers and parents should distinguish between two forms of authority: the authoritative and the authoritarian forms (Baumrind, 1966; Steinberg, 2001).

The authoritative parent combines an emotionally close parent-child relationship with firm norms and rules. She/he recognizes the child's perspective and is involved in her/his everyday life but still attempts to direct the child's activities in a rational, issue-oriented manner by following a set of rules and norms (ibid:891).

The authoritarian parent, on the other hand, is strict and demanding without showing a great deal of involvement in the child's perspective and everyday life. She favors "*punitive, forceful measures to curb self-will at points where the child's actions or beliefs conflict with what she thinks is the right conduct*" (Baumrind, 1966:890).

Parents who are emotionally close to their children without acting as authorities are labeled by Baumrind as 'permissive'. This type of parent recognizes the child's perspective and shows interest in his/her everyday life without trying to control or direct the child in any specific direction (ibid: 889).

Subsequent analyses using Baumrind's theory on parenting style also identify a fourth type, a neglecting parenting style. This type of parents are neither involved with their children nor using authority to govern their behavior (Baumrind, 1971; Maccoby & Martin, 1983; Lamborn et al., 1991).

Maccoby and Martin (1983) identified two underlying dimensions in Baumrind's parenting style typology, one for authority or strictness and one for involvement or closeness. These two dimensions have subsequently been used in operationalizations of parenting style in large-scale quantitative studies

(Lamborn et al., 1991; Aunola & Stattin, 2000; Adalbjarnardottir & Hafsteinsson, 2001; Chan & Koo, 2011). However, it is important to clarify, as Baumrind also did in her original theoretical description of the three ideal typical parenting styles (Baumrind, 1966), that the concept of authority in itself consists of two dimensions that interact rather differently with involvement. I hence distinguish theoretically and empirically between a *proactive* and a *reactive* form of authority. The proactive authority is rule- and norm-setting and preferred by authoritative parents while the reactive authority is punitive and controlling and mostly used by the authoritarian parent.

This distinction in the character of authority between the authoritative and the authoritarian type is lost in some operationalizations (Lamborn et al., 1991; Adalbjarnardottir and Hafsteinsson, 2001; Chan & Koo, 2011) and included in others (Aunola & Stattin, 2000; Simons & Conger, 2007; Trinkner et al., 2012). This difference in operationalization (of cause) affects the total results of the analyses.

Furthermore, the different studies using the theory vary when it comes to the operationalization of the permissive parenting style. In the original theory, these parents are caring, involved parents who know their children's friends and whereabouts but who do not try to (directly) govern their children's actions or decisions (Baumrind, 1966). However, the permissive parenting style is often confused with the neglecting parenting style and thus ends up being an expression of indifference (e.g. Chan & Koo, 2011; Trinkner, 2012). To increase common conceptual understanding in research and to be able to use research in policy recommendations to parents, a tightening of concepts and great care in the interpretation of the empirical types is necessary.

Baumrind found that authoritative parents provide their children with self-esteem and self-control at the same time because they, through their practice, show respectfulness towards their child's everyday life and at the same time establish a norm-structure, which the child can orient her/himself in. The authoritarian parent also establishes a norm-structure, but the distance between parents and children means that the children as a consequence will not internalize these norms and will end up either rebelling against their parents and other authorities or react with passivity and insecurity because they feel repressed by the parents. The permissive parent, avoiding direct acts of

authority, does not establish a clear norm-structure of their own but adapts to the perspective of the child. Baumrind found that children of permissive parents had high self-esteem but were also more likely to be impulsive, norm-less and egoistic (Baumrind, 1966). Finally, the neglectful parent will provide their children with neither self-respect nor self-control and the children will consequently be more insecure, unhappy, passive and/or norm-less (Lamborn et al., 1991).

Previous research in the relations between socioeconomic resources, parenting types and adolescent risk behavior

Quantitative studies using Baumrind's theory to explain adolescents' social adjustment or risk behavior (e.g. substance use or delinquency) find that adolescents whose parents belong to the authoritative type show the lowest level of risk behavior, while those of neglecting parents, have the highest level of risk behavior when this type is included in the analysis (Lamborn et al., 1991; Adalbjarnardottir & Hafsteinsson, 2001; Steinberg, 2001; Trinkner et al., 2012). In some studies adolescents with authoritarian parents are less risk-taking than their peers with permissive parents (Lamborn et al., 1991; Adalbjarnardottir and Hafsteinsson, 2001; Chan and Koo, 2011), while in other studies the opposite is the case (Simons, Yi-fu, Simons, Brody, & Cutrona, 2006; Trinkner et al., 2012). These variations in results may, however, stem more from the great variations in operationalization than from actual empirical variations between the analytical samples. In studies that interpret permissiveness as a lack of protection these adolescents come out worse, while studies that emphasize harshness, emotional distance and control in the authoritarian type show worse outcomes for adolescents from those families.

Longitudinal studies that explain adolescents' risk behavior (substance use, delinquency) with socioeconomic factors in their childhood family find that economic problems (Lempers et al., 1989; Conger & Ge, 1994; Parke et al., 2004), a low class position (Farrington & Welsh, 2009) and not living in a nuclear family (Hoffmann, 2006; Crawford & Novak, 2008) are all factors related with increasing that behavior. When studies include both socioeconomic factors and parenting factors, some suggest that the relationship between

socioeconomic resources and risk behavior is mediated partly or totally by parenting practices and is hence an indirect rather than a direct relationship (Lempers et al., 1989; Larzelere & Patterson, 1990; Conger & Ge, 1994; Fergusson, Swain-Campbell, & Horwood, 2004; Parke et al., 2004; Crawford & Novak, 2008). In contrast, Gerard and Buehler (1999) find parenting and family conflict to be additional explanatory factors in the analysis of adolescent risk behavior, not interacting with the impact of the socioeconomic resources.

In general in Denmark, as in the other Nordic countries, family relationships in adolescence are characterized by rather strong norms of equality, individual autonomy, anti-authority and democracy (Dahlgren & Claezon, 1997; Frønes, 1997; Adalbjarnardottir & Hafsteinsson, 2001; Berggren & Trägårdh, 2006; Järvinen & Østergaard, 2009; Halman, Sieben, & Zundert, 2012; Demant & Ravn, 2013). At the same time, the general attitudes of Danes towards young people's use of alcohol and sexual activity are relatively liberal, partly shown by the fact that Danish adolescents, in line with Britons, have the highest consumption of alcohol in Europe (Østergaard, 2007). These norms of family and youth-life will probably impact the profiles and size of Danish parenting types, materialized in a rather big group of permissive parents and possibly a general bias in the total population towards a more tolerant and permissive parenting style than would be the case in non-Scandinavian countries.

Overall, the results of previous research give rise to the formulation of some expectations of the empirical analysis:

- Families can be categorized in latent types based on the mothers' practices of involvement and authority towards their adolescent children. These types will show similarities with Baumrind's theoretical typology of authoritative, authoritarian and permissive parenting.
- Authoritative parents will have less risk-taking adolescent children than parents practicing other parenting types
- Authoritarian parents will have more risk-taking adolescent children than permissive parents (because reactive authority is included in the operationalization of parenting types)

- A lack of socioeconomic resources in childhood will be related to a high level of adolescent risk behavior
- Parenting type when the adolescent is 15 years will be either a mediating or an additional factor in the relationship between the families' socioeconomic resources in childhood and the adolescents' risk behavior in the 15-year age.
- Socioeconomic resources and parenting might interact in relation to adolescents' risk behavior. Parenting might hence be related differently with adolescent risk behavior in families with few socioeconomic resources compared with families with average or many socioeconomic resources.

In the empirical analysis family poverty and father unemployment at any time during the childhood years and parental educational level and family structure when the adolescent was eleven years measure the families' socioeconomic resources.

Data and methods

Data

The study uses data from the nationally representative Danish Longitudinal Survey of Children (DALSC), which started out with 6000 children born in Denmark in 1995 to mothers registered as Danish citizens at that time. Until 2013 five waves of DALSC have been gathered. The first wave was gathered in 1996, when the observed child was about six months old; the second in 1999, at about three years old; the third in 2003, at about seven years old; the fourth in 2007, at eleven years old; and finally the fifth wave in 2011, when the observed child was fifteen years old. The mothers have been the respondents in all five waves; the fathers in 1999 and 2003; and the children themselves in the fourth and fifth waves, when they were respectively 11 and 15 years old. Of the original sample of 6000 children and mothers, 5429 mothers participated in 1996, 5288 in 1999, 4971 in 2003; 4823 mothers and 4568 children participated in 2007; and in 2011, 4299 mothers and 4321 adolescents answered the questionnaires. The survey data is matched to the Danish Central Population Registers at Statistics Denmark, which provide this particular study with

information on demographics and the parents' socioeconomic resources. For the specific analysis of this study, I use data from the 2011-surveys to mothers and adolescents and combine these with register data from 1996-2009.

Of the 4299 responding mothers in 2011, I omit 68 mothers who did not answer one of the 7 parenting practice questions used in the latent class analysis. The final analytical sample in the latent class analysis consists of 4231 mothers. In the logistic regression analysis, the attrition increases with 274-322 families because of missing answers in single questions in the survey of the 15-year-olds.

An analysis of attrition in 2011, using data from Statistics Denmark and information from the previous waves, shows higher attrition among young parents, lone-parent families, families with few socio-economic resources (no education beyond primary school, parents with weak labor market attachment and low family mean incomes), and families with children with severe behavioral problems in 2007. Moreover, the survey does not contain information on adolescents of non-Danish origin. This of course limits the universality of the results to some extent, as non-Danish children and families differ from native Danish children in socioeconomic resources (Andersen, 2012) and possibly also in their family-values.

In the analytical sample of families, 12% of the parents had maximum a high school education, 41% had a maximum of a vocational education, 33% had a maximum of 3-4 years of further education, and in 15% of the families, one or both of the parents had at minimum a 5-year university degree. The mean income in the analytical sample is €32,924 compared to €31,450 in the total sample. In the analytical sample, 10 % of the fathers had experienced at least two periods of unemployment and 23% of the families had experienced relative poverty (60% of the Danish median income) at least once during childhood. In total, 35% of the families had experienced either relative poverty or long term unemployment or the parents did not have any education beyond secondary school. They were therefore characterized as 'families who have experienced marginalization in childhood' in this analysis. Seventy-one per cent of the adolescents live with two biological parents, 16% with a single parent and 12% with one biological/ legal parent and one step-parent. Fifty-two per cent are boys; 48% are girls.

Measures and methods

Mothers' parenting types in 2011

The operationalization of Baumrind's theory uses variables measuring three dimensions of parenting: parental involvement/ emotional closeness and parental use of respectively proactive and reactive authority.

Involvement is measured by: 1) Whether the mother knows where her adolescent child is going; 2) Whether the mother knows the friends of the adolescent; and 3) How the mother assesses her relationship with the adolescent. The mother's knowledge of her adolescent's whereabouts is often taken as an indicator of authority, rather than of emotional closeness (e.g. (Lamborn et al., 1991). However, (Kerr, Stattin, & Burk, 2010) reveal that high parental knowledge of whereabouts and friends are more likely to be indicators of trust in the parent-adolescent relationship than of parental control.

Proactive authority is measured by three questions measuring the mothers' acceptance of 1) The adolescent consuming alcohol; 2) The adolescent smoking; or 3) The adolescent having boyfriends/ girlfriends staying overnight in the home.

Reactive authority is measured by three questions showing how frequently the mother uses sanctions in her parenting of the adolescent: 1) The use of grounding during the last 6 months; 2) Bans on participation in any activity during the last 6 months; and 3) Scolding the adolescent during the last month.

All family practice questions were recoded in three categories. The original questions, the original frequencies and recoding are shown in table A.I in Appendix.

The variables measuring involvement and authority formed the input to the latent class analysis conducted in the statistical program *Latent Gold*. On the basis of the explorative latent class analysis, I construct a parenting type variable, using the modal assignment rule (Statistical Innovations, 2013).

A comparison of the p-values of latent class models with 1-5 parenting types shows that a typology with three types explains the covariate variation between the manifest variables without over-estimating the model. The p-value is 0.12 (should be above 0.05) and the number of parameters are lower than in the models with 4 and 5 types. When using the modal assignment rule to classify

the mothers with a three-type variable, a misclassification error is present, which means that the parenting types used in the further analysis differ in size and profile from the predicted values (Statistical Innovations, 2013). To get the actual size and practice pattern in the three categories I use in the further analyses, I cross-tabulate the parenting typology variable with the manifest family practice variables which formed input to the latent class analysis and obtain the patterns shown in Table 1 (For model comparison, see Appendix, Table A.II)

After identifying the latent class model, I append, by cross-tabulation, additional information on reactive authority.

Families' socioeconomic resources in the adolescents' childhood years

The parents' educational level: the longest registered education of one of the parents in 2007. The variable is coded in four categories: 1) Primary school or high school; 2) Vocational education; 3) 3-4 years of further education; and 4) University degree (5 years in Denmark). If the biological parents are divorced, the variable includes only the educational level of the parent answering the questionnaire. (Register data, Statistics Denmark).

Relative poverty: The family disposable income has been below 60% of the Danish median-income in at least one of the years 1996, 1999, 2003, 2007 or 2009. (Register data, Statistics Denmark).

Father unemployment: The father was registered as unemployed, receiver of social assistance, on early retirement or for other reasons outside the labor market for at least two of the five years 1996, 1999, 2003 or 2007 or 2009. (Register data, Statistics Denmark).

In the second part of the empirical analysis, I split the sample in two groups – one consisting of families with few resources and one consisting of families with average or many resources. A family with few resources is defined as one where none of the parents either had more than a high school education when the child was 11, where the family where living below 60% of the Danish median-income in one of the years 1996, 1999, 2003, 2007 or 2009 or where the father was not at the labor market in two of the years 1996, 1999, 2003, 2007 or 2009.

Family structure in three categories: 1) nuclear family: the adolescent lives with two biological or adoptive parents and eventual siblings, 2) lone-parent family: the adolescent lives with one biological/ adoptive parent and eventual siblings, 3) step-family: the adolescent lives with one biological/ adoptive parent, a step-parent and eventual siblings. (Register data, 2007, Statistics Denmark).

Adolescent risk behavior in 2011

The five types of risk behaviors used as the dependent variables in the study are:

Frequent binge drinking: The 15-year-old adolescent drank 5 or more units of alcohol four or more times during the past month.

Trying marijuana: The 15-year-old adolescent tried marijuana at least once.

Truancy: The 15-year-old adolescent truanted from school at least once in the past year.

Fighting and threatening others: The 15-year-old adolescent has been fighting or threatening others at least once.

Self-harm: the 15-year-old adolescent has been hurting herself/himself deliberately at least once.

In order to speak about risk behavior in general terms, the chosen behaviors cover a range of activities which are more or less socially acceptable. And they cover activities more typical among boys as well as activities typical among girls. Hence frequent binge-drinking is a mainstream activity especially in youth (Østergaard, 2007; Demant, 2008) while fighting and self-harm are risk activities related with social exclusion. All the dependent variables are dichotomized. See table A.I in Appendix for information about original questions, original frequencies and recoding.

The relation between the dependent variables measuring adolescent risk behavior and the independent variables measuring family socioeconomic resources and mothers' parenting types are examined using logistic regression analysis.

Results

Analysis of Danish mothers' parenting types

Table 1 shows the size and profiles of the three types found in the latent class analysis supplemented by cross tabulation analysis of the use of sanctions in the families.

Table 1: Profiles of parenting types. Percent.

		Authoritative Type	Permissive Type	Authoritarian Type	% in total sample
	% in parenting type	29	39	32	100
	N	1,237	1,637	1,357	4,231
Level of closeness	The adolescent always tells parents where he/she goes	86	90	16	65
	Mother always knows the adolescent's friends	57	44	1	34
	Mother has a very close relationship with the adolescent	60	59	23	48
Level of proactive authority (norms)	The mother accepts alcohol at home	38	100	64	70
	The mother accepts smoking at home	0	13	8	7
	The mother accepts boyfriends/girlfriends staying overnight	25	100	78	71
Level of reactive authority (sanctions)	Mother scolds at least monthly	34	28	44	35
	Mother has forbidden activities in last half year	27	25	42	31
	Has used grounding the last half year	5	6	12	8
		100	100	100	100

Source: DALSC 2011-survey data – Mother Questionnaire

Overall, the three types have clear similarities with Baumrind's theoretical types and are therefore named respectively *authoritative*, *permissive* and *authoritarian*.

The *authoritative* type (29%) mothers combine a relatively high level of involvement in their adolescent children's life with a relatively high level of

proactive authority. Eighty-six percent hence always know where their adolescents are, 57% always know who the adolescent is together with, and 60% assess the relationship to the adolescent as very close. Compared with the two other groups, a relatively low percentage of the mothers in this group accept their adolescents to use alcohol at home (38%), to smoke at home (0%), and to have an eventual boyfriend/ girlfriend sleeping over in the home (25%).

The *permissive* type (39 %) mothers have the same high level of involvement in their adolescent's life as the authoritative type but here combined with a low use of proactive authority. Ninety percent always know where their adolescents are, 44% always know who the child is together with and 59% assess the relationship to the adolescents as 'very close'. In this group all the mothers allow their adolescent to use alcohol and to have boyfriends/ girlfriends sleeping over, while as many as 13% accept the adolescent smoking in the home.

The *authoritarian* type (32%), in contrast to the other two types, report a more distant relationship between the mother and the adolescent, as only 16% of the mothers always know where their adolescents are going, only 1% always know their adolescent's friends and only 23% assess their relationship with the adolescent as very close. Regarding the level of proactive authority, these mothers place themselves in between the authoritative and permissive families, as 64% allow alcohol at home, 8% accept smoking and 78% girlfriends/boyfriends sleeping over. This does not necessarily make these families authoritarian, but when studying their use of sanctions, we see that this type use sanctions relatively more frequently to govern the behavior of the adolescent. Thus, 44% of parents in the authoritarian type, compared with 34% in the authoritative and 28% in the permissive type, scold their adolescent children at least monthly, 42% (25-27% in the two other types) have used bans as a sanction during the last half year, and 12% have used grounding (5% and 6% in the authoritative and permissive type). These numbers might not be high in a national comparative perspective, but relative to the two other Danish parenting types, their greater use of punishment justifies naming them authoritarian.

Analysis of adolescent risk behavior

Of all the adolescents, 18% have been drinking more than five units of alcohol at least four times during the last month. Twelve percent have tried marijuana at least once, 31% truanted from school during the past year, 10% have harmed themselves deliberately at least once and 12% have been fighting or threatening others. The logistic regression analyses in Table 2 confirm strong relationships between parenting types and all five sorts of risk behavior. The odds of taking risks are hence 2.2 (truancy) – 4.7 (marijuana) times higher ($\beta = 0.81-1.55$) if the mothers are authoritarian compared with adolescents with authoritative mothers and 1.5 (truancy and self-harm) – 2.3 (binge-drinking and marijuana) times higher ($\beta = 0.40-0.84$) if the mothers are permissive.

Table 2: Logistic regression analysis of the conditioned effect of parenting types and socioeconomic resources on risk behavior

	Frequent binge drinking		Tried Marijuana		Truancy		Self-harm		Fighting or threatening	
	β / SE		β / SE		β / SE		β / SE		β / SE	
	Model 1	Model 2	Model 1	Model 2	Model 1	Model 2	Model 1	Model 2	Model 1	Model 2
Parenting type^a										
Authoritarian	--	1.03/0.12***	--	1.55/0.16***	--	0.81/0.09***	--	0.82/0.15***	--	1.03/0.15***
Permissive	--	0.83/0.12***	--	0.84/0.17***	--	0.40/0.09***	--	0.42/0.15**	--	0.54/0.15***
Family structure^b										
Lone parent family	0.08/0.12	0.06/0.13	0.49/0.14***	0.36/0.15*	0.45/0.10***	0.40/0.10***	0.41/0.15**	0.32/0.15*	0.53/0.14***	0.44/0.14*
Step parent family	-0.08/0.14	-0.05/0.15	0.55/0.15***	0.52/0.16**	0.38/0.11**	0.36/0.12**	0.61/0.15***	0.56/0.16***	0.42/0.15**	0.43/0.16*
Parental education^c										
Vocational education	0.26/0.14	0.28/0.15	-0.26/0.16	-0.31/0.16	-0.35/0.11**	-0.41/0.12***	-0.25/0.16	-0.29/0.16	-0.18/0.15	-0.27/0.15
3-4 years tertiary ed.	0.07/0.15	0.08/0.16	-0.10/0.16	-0.15/0.17	-0.36/0.12**	-0.40/0.12***	-0.53/0.17**	-0.57/0.18**	-0.57/0.16***	-0.65/0.17***
University degree	-0.01/0.18	-0.00/0.18	0.19/0.19	0.10/0.19	-0.31/0.14*	-0.39/0.14**	-0.77/0.22***	-0.82/0.22***	-0.84/0.21***	-0.99/0.22***
Unemployment	0.23/0.15	0.20/0.16	0.66/0.15***	0.75/0.16***	0.38/0.13**	0.43/0.13**	0.20/0.18	0.26/0.18	0.45/0.17**	0.46/0.17**
Poverty in childhood	0.28/0.11**	0.26/0.11*	0.26/0.12*	0.25/0.13	0.27/0.09***	0.26/0.09***	0.23/0.13	0.18/0.14	0.03/0.13	0.01/0.14
Girls	-0.07/0.08	-0.07/0.09	-0.09/0.10	-0.06/0.10	0.06/0.07	0.07/0.07	1.39/0.12***	1.43/0.12**	-0.93/0.11***	-0.94/0.11***
Constant	-1.68/0.19***	-2.41/0.22***	-2.08/0.21***	-3.03/0.26***	-0.81/0.15***	-1.21/0.17***	-4.26/0.26***	-4.74/0.29***	-0.56/0.20**	-1.07/0.14***
N	4106	3957	4064	3916	4089	3940	4093	3946	4057	3909
R ²	0.006	0.028	0.025	0.069	0.020	0.037	0.081	0.093	0.054	0.073

a) Reference category is authoritative family

b) Reference category is nuclear family

c) Reference category is no parental education

d) P < 0.05; ** P < 0.01; *** P < 0.001 (two-tailed tests).

Source: DALSC 1996, 1999, 2003, 2007, 2009, 2011 – survey and register data. Mother and Adolescent Questionnaires

The analysis in table 2 also shows that risk-taking increases by 40 – 75% ($\beta=0.32-0.56$) if the family was not a nuclear family when the adolescent was 11 years old (does not apply to binge-drinking). Having at least some education beyond primary school (vocational school) is related with a 1.4 times ($\beta=-0.41$) lower level of truancy, while having parents with 3-4 years of tertiary or a university degree also decreases the adolescent's risk of self-harm and fighting by 1.8-2.5 times ($\beta= -0.57 - -0.99$). The father having been long-term unemployed during childhood increases the likelihood of trying marijuana (more than 2 times ($\beta=0.75$)), of truancy and fighting (50-60% ($\beta= 0.43-0.46$)). Poverty in childhood is related with binge-drinking, marijuana and truancy in the analyses in model 1 (without parenting) but only significantly with binge-drinking and truancy (both 30% ($\beta= 0.26$) when parenting is included in the analysis. Girls are more than four times as likely as boys to have harmed themselves but less than half as likely to have been fighting or threatening others.

As the relationships between family resources and adolescent risk-taking only differ to a minor degree in the models with and without parenting, these analyses show the impact of parenting to be of additive rather than mediating character.

To investigate the interactive relationships between socioeconomic resources, parenting types and risk behavior further, I investigate the relationship between parenting and risk behavior separately among families with few socioeconomic resources (SER) and families with average or a high number of resources (others). Table 3 shows the strength of the relationship between parenting and risk behavior separately for these two groups, controlled for family structure and adolescent gender.

Table 3: Logistic regression analysis of relationship between parenting and risk behavior. Separate for families with few SER¹ and others.

	Frequent binge drinking β/ SE		Tried Marijuana β/ SE		Tnancy β/ SE		Self-harm β/ SE		Fighting or threatening β/ SE	
	Few SER	Others	Few SER	Others	Few SER	Others	Few SER	Others	Few SER	Others
Parenting type²										
Authoritarian	1.62/0.26***	0.85/0.14***	1.78/0.26***	1.43/0.19***	0.94/0.16***	0.79/0.11***	1.17/0.25***	0.61/0.18***	0.97/0.23***	0.98/0.18***
Permissive	1.56/0.25***	0.56/0.14***	1.08/0.27***	0.64/0.20**	0.56/0.15***	0.30/0.11**	0.87/0.25***	0.26/0.18	0.67/0.23**	0.48/0.18**
Family structure³										
One parent family	0.15/0.17	0.06/0.18	0.33/0.18	0.39/0.22	0.41/0.14**	0.48/0.15**	0.49/0.20*	0.35/0.22	0.33/0.19	0.71/0.20***
Step parent family	-0.07/0.20	0.00/0.20	0.42/0.21*	0.48/0.22*	0.27/0.16	0.44/0.16**	0.63/0.22**	0.49/0.23*	0.45/0.21*	0.49/0.22*
Girls	0.05/0.15	-0.12/0.10	0.03/0.16	-0.14/0.13	0.14/0.12	-0.01/0.09	1.35/0.19***	1.43/0.16***	-0.84/0.17***	-0.99/0.14***
Constant	-2.87/0.33***	-1.98/0.19***	-3.04/0.35***	-2.95/0.26***	-1.36/0.23***	-1.47/0.16***	-5.05/0.41***	-5.08/0.32***	-1.35/0.31***	-1.50/0.32***
N	1230	2684	1215	2814	1216	2835	1224	2836	1209	2812
R ²	0.052	0.017	0.065	0.046	0.031	0.022	0.093	0.068	0.051	0.058
t-test of β-difference	**/****		-/-		-/-		***/*		-/-	

1. Socioeconomic resources

2. Reference category is authoritative family

3. Reference category is nuclear family

4. Authoritarian/permissive

* P < 0.05; ** P < 0.01; *** P < 0.001 (two-tailed tests).

Source: DALSC 1996, 1999, 2003, 2007, 2009, 2011 – survey and register data. Mother and Adolescent Questionnaires

We see that parenting type is significantly related with all five risk behaviors in both samples, but that the strength of the relationship differs significantly for two of the five forms of risk behavior. In families with few SER the mothers' parenting type has a much greater impact on the adolescents' binge-drinking and self-harm (and almost significantly on trying marijuana) than it has in other families. To take a few examples: in families with few SER the risk of self-harm is 2.4 times higher ($\beta=0.87$) for adolescents with permissive mothers compared with adolescents with authoritative mothers, while in other families the same difference is not significant. In families with few SER being permissive rather than authoritative implies a 4.4 ($\beta=1.56$) times higher risk of binge-drinking, while in other families, being permissive only increases the risk by 1.7 ($\beta=0.56$) times.

This means that adolescents from families with average or many resources whose mothers are permissive or authoritarian are partly protected from high levels of risk-taking by the structural conditions of families (e.g. related with higher economic, cultural and social capital), while the adolescents from families with few SER depend more on the mothers' active transfer of emotional capital and anti-risk-taking norms. The analysis on the other hand suggests that parents from families with few SER can overcome some of the negative effects of having few socioeconomic resources by acting in an authoritative manner.

Conclusion and discussion

The latent class analysis revealed three typical patterns of Danish mothers' parenting similar to Diana Baumrind's (1966) theoretical typology. The types are the authoritative (high involvement combined with high proactive authority and low reactive authority, 29%), the authoritarian (low involvement combined with medium high proactive and high reactive authority, 32%) and the permissive (high involvement without proactive or reactive authority, 39%).

The logistic regression analysis confirmed that authoritative parenting is related to the lowest levels of risk behavior, while authoritarian parenting in this analysis is related with the highest levels of risk behavior. This is the case in the total sample and also when the analysis is done separately for families with a low level of socioeconomic resources in childhood and for families with

average or high levels of socioeconomic resources. The high parental involvement and emotional capital in the permissive parenting type hence seems to be more important protection factors than the stricter norms and higher use of sanctions in the authoritarian parenting type.

The family's socioeconomic resources in childhood are also related with all five types of risk behavior, but these relationships are weaker than those between parenting type and risk behavior. A higher parental educational level is related with lower levels of truancy, self-harm and fighting. Long-term unemployment is related to a higher propensity of trying marijuana, higher levels of truancy and fighting. Relative poverty in the childhood family is related with higher levels of binge-drinking and truancy. And living in a single parent family or with a step-parent means higher levels of trying marijuana, truancy, self-harm and fighting. Parenting type is an additive rather than a mediating factor in the relationship between socioeconomic resources in childhood and risk behavior in adolescence.

The analysis shows that the impact of parenting on binge-drinking and self-harm (and almost significantly on trying marijuana), but not on truancy and fighting, is stronger in families with few socioeconomic resources (SER) compared with families with average or many socioeconomic resources. In particular, the most widespread parenting type, the permissive, which is supported by overall Danish family norms, seems to have a greater negative impact on adolescent risk behavior in families with few SER than in other families. Families with average or many SER can hence allow their adolescents greater latitude and fewer strict norms as these adolescents seem to be more protected by the families' structural conditions. On the other hand, the analyses also show that for two of the five types of risk behavior, mothers from families with few SER can actually eliminate the higher risk exposure of their adolescents by practicing the authoritative parenting type.

It is important to stress that the relationship between parenting and risk behavior is likely to be bi-directional rather than unidirectional. Adolescents are actors in their families and might impact the parent-adolescent relationship to the same extent as the parents (Hawkins, 2007; Kerr et al., 2010; Solomon, Warin, Lewis, & Langford, 2002; Stattin, Persson, Burk, & Kerr, 2011). Adolescents with problematic, high risk-taking, behavior might cause the parent-adolescent relationship to become less emotionally close and will

probably make the parents scold and sanction more. Also, I do not have any indicators of the psychological maturity of the adolescents, and I cannot know if the difference between parents and adolescents in the three parenting types stem from a delay in the adolescents' active participation in typical youth-activities, meaning adolescents of authoritative and the permissive mothers will catch up with the adolescents with authoritarian mothers later in adolescence.

When new waves of the DALSC dataset are collected (one will take place in 2014) and when new register information on criminal convictions, health-record and educational completion is included in the dataset, future analyses could reveal if parenting types in the 15-years age group affect youth behavior and life chances in the long run, and how adolescents' risk behavior develops in the three types of families.

Appendix

Table A.I: Original questions, frequencies and recoding

Parenting	Original question	Response categories	Distribution	Recoding
Closeness/ involvement	You know the friends your son/ daughter associate with	Always Most times Sometimes Almost never Never Don't know	34.03 60.01 5.40 0.35 0.12 0.09	34 60 6
	Your son/ daughter tells where he/ she is going	Always Most times Sometimes Almost never Never Don't know	65.05 32.43 2.10 0.19 0.05 0.19	65 33 2
	How close is the relationship between you and your son/ daughter?	Very close Close Not close Don't know	47.48 50.69 1.48 0.35	48 51 1
Proactive authority	Is your son/ daughter allowed to drink alcohol at home?	Yes, I can fully accept that Yes, I can accept that No, I can hardly accept that No, that is totally unacceptable Don't know	7.98 62.05 15.90 11.45 2.62	70 27 3
	Is your son/ daughter	Yes, I can fully accept that	1.12 6.37 17.56	7 89

	allowed to smoke cigarettes at home?	Yes, I can accept that No, I can hardly accept that No, that is totally unacceptable Don't know	71.58 3.37	3
	Can he/ she have a boyfriend/ girlfriend staying overnight?	Yes, I can fully accept that Yes, I can accept that No, I can hardly accept that No, that is totally unacceptable Don't know	22.97 47.70 9.06 6.18 14.07	71 15 14
Reactive authority	How often within the last 6 months have you:			
	Forbidden your son/ daughter something (e.g. going out with friends)?	Weekly Monthly 2-5 times Not once Don't know	0.33 1.95 28.33 67.66 1.74	2 29 69
	Grounded your son/ daughter?	Weekly Monthly 2-5 times Not once Don't know	0.02 0.42 7.18 90.83 1.55	0 7 92
	Scolded your son/ daughter?	Weekly Monthly 2-5 times Not once Don't know	10.33 24.24 49.21 14.50 1.71	35 50 15
Risk behavior				
Drinking	Have you tried drinking alcohol?	Yes No	93,84 6,16	Recoding of both questions: 0-3 times: 82,25 4-6 times: 17,05
	Think of the last 30 days – At how many occasions did you drink more than five units of alcohol in one day/ evening?	0 times 1 time 2 times 3 times 4-5 times 6 or more times don't know	27.18 21.84 16.15 12.32 9.42 9.01 4.08	
Marijuana	Have you ever tried smoking marijuana?	No, never Yes, within the last 30 days Yes, within the last 12 months	88.06 3.86 4.73 3.35	88,06 11,94

		Yes, but more than one year ago		
Truancy	Have you stayed away from school within the last year (truanted)?	No Yes, in a few classes Yes, a whole day Yes, several days in a row Don't know	69.16 18.52 8.32 3.83 0.16	69,27 30,73 --
Self-harm	In your whole life, have you ever tried to hurt yourself?	Yes No	10.55 89.45	10,55 89,45
Fighting	Have you ever, alone or together with others... Beaten or threatened others with beatings?	Yes, several times Yes, once No, never Don't know	3.68 7.96 87.60 0.77	11,72 88,28 --

Source: DALSC 1996, 1999, 2003, 2007, 2009, 2011 – survey and register data. Mother and Adolescent Questionnaires

Table A.II: Statistical comparison of latent class models

		BIC(LL)	Number of parameters (Npar)	Degrees of freedom (df)	P-value	Classification error
Model 1	1-type	32348.2	12	716	1,2e-66	0.000
Model 2	2-types	31906.6	25	703	1,2e-14	0.184
Model 3	3-types	31720.0	38	690	0.12	0.257
Model 4	4-types	31645.1	51	677	1.00	0.266
Model 5	5-types	31651.0	64	664	1.00	0.287

List of References

- Adalbjarnardottir, S. and Hafsteinsson, L. G. (2001). Adolescents Perceived Parenting Styles and Their Substance Use: Concurrent and Longitudinal Analyses. *Journal of Research on Adolescence*, 11, 401.
- Andersen, D. (2012). Forløbsundersøgelsens data. In M.H.Ottosen (Ed.) *15-åriges hverdagsliv og udfordringer. Rapport fra femte dataindsamling af forløbsundersøgelsen af børn født i 1995* (pp. 33-52). København: SFI - Det nationale forskningscenter for Velfærd.
- Astone, N. M. and McLanahan, S. S. (1991). Family Structure, Parental Practices and High School Completion. *American Sociological Review*, 56, 309-320.
- Aunola, K. and Stattin, H. (2000). Parenting styles and adolescents' achievement strategies. *Journal of Adolescence*, 23, 205.
- Baumrind, D. (1989). The Permanence of Change and the Impermanence of Stability. *Human Development*, 32, 187-195.
- Baumrind, D. (1966). Effects of Authoritative Parental Control on Child Behavior. *Child Development*, 37, 887.
- Baumrind, D. (1971). Current patterns of parental authority. *Developmental Psychology Monograph*, 4.
- Baumrind, D. (1978). Parental Disciplinary Patterns and Social Competence. *Youth & Society*, 9, 239.
- Baumrind, D. (1991). The influence of parenting style on adolescent competence and substance use. *Journal of Early Adolescence*, 11, 56-95.
- Berggren, H. and Trägårdh, L. (2006). *Är svensken människa? Gemenskap och oberoende i det moderna Sverige*. Stockholm: Nordstedts.
- Bergman, L. R. and Magnusson, D. (1997). A person-oriented approach in research on developmental psychopathology. *Development and Psychopathology*, 9, 291-319.
- Bogenschneider, K. and Pallock, L. (2008). Responsiveness in Parent-Adolescent Relationships: Are Influences Conditional? Does the Reporter Matter? *Journal of Marriage & Family*, 70, 1015-1029.
- Carlo, G.; McGinley, M.; Hayes, R.; Batenhorst, C. and Wilkinson, J. (2007). Parenting Styles or Practices? Parenting, Sympathy, and Prosocial

- Behaviors Among Adolescents. *Journal of Genetic Psychology*, 168, 147-176.
- Chan, T. W. and Koo, A. (2011). Parenting Style and Youth Outcomes in the UK*. *European Sociological Review*, 27, 385-399.
- Conger, R. D.; Conger, K.; Elder, G. H.; Lorenz, F.; Simons, R. and Whitbeck, L. (1992). A family process model of economic hardship and adjustment of early adolescent boys. *Child Development*, 63, 526-541.
- Conger, R. D. and Ge, X. (1994). Economic Stress, Coercive Family Process, and Developmental Problems of Adolescents. *Child Development*, 65, 541-561.
- Crawford, L. A. and Novak, K. B. (2008). Parent--Child Relations and Peer Associations as Mediators of the Family Structure--Substance Use Relationship. *Journal of Family Issues*, 29, 155-184.
- Crosnoe, R. and Cavanagh, S.E. (2010). Families with Children and Adolescents: A review, Critique, and Future Agenda. *Journal of Marriage and Family*, 72, 594-611.
- Dahl, K. M. (2012). Følelser og Autoritet - Familiepraksis i de 15-åriges familier. In M.H.Ottosen (Ed.), *15-åriges hverdagsliv og udfordringer. Rapport fra femte dataindsamling af forløbsundersøgelsen af børn født i 1995* (pp. 105-135). København: SFI - Det nationale forskningscenter for velfærd.
- Dahlgren, A. and Claezon, I. (1997). *Nya föräldrar - om kompisföräldraskap, auktoritet och ambivalens*. Department of Sociology, Lund University.
- Demant, J. (2008). *Liquid Socialities*. PhD Department of Sociology, University of Copenhagen.
- Demant, J. and Ravn, S. (2013). Communicating trust between parents and their children: a case study of adolescents' alcohol use in Denmark. *Journal of Adolescent Research*, 28, 325-47.
- Farrington, D. and Welsh, B. (2009). *Saving Children from a Life of Crime*. Oxford: Oxford University Press.
- Fergusson, D. M.; Swain-Cempbell, N. and Horwood, L. J. (2004). How does Childhood Economic Disadvantage Lead to Crime? *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 45, 956-966.
- Frønes, I. (1997). The Transformation of Childhood: Children and Families in Postwar Norway. *Acta Sociologica*, 40, 17-31.

- Gerard, J. M. and Buehler, C. (1999). Multiple Risk Factors in the Family Environment and Youth Problem Behaviors. *Journal of Marriage & Family*, 61, 343-361.
- Hawkins, D., Amato, P., & King, V. (2007). Nonresident father involvement and adolescent well-being: Father effects or child effects? *American Sociological Review*, 72, 990-1010
- Halman, L., Sieben, I. and Zundert, M. v. (2012). *Atlas of European Values*. Tilburg University.
- Hoffmann, J. P. (2006). Family Structure, Community Context, and Adolescent Problem Behaviors. *Journal of Youth & Adolescence*, 35, 867-880.
- Järvinen, M. and Østergaard, J. (2009). Governing Adolescent Drinking. *Youth & Society*, 40, 377-402.
- Kerr, M.; Stattin, H., and Burk, W. J. (2010). A Reinterpretation of Parental Monitoring in Longitudinal Perspective. *Journal of Research on Adolescence*, 20, 39-64.
- Kohn, M. L. (1977). *Class and conformity*. Chicago: The University of Chicago Press.
- Lamborn, S. D.; Mounts, N. S.; Steinberg, L. and Dornbusch, S. M. (1991). Patterns of Competence and Adjustment among Adolescents from Authoritative, Authoritarian, Indulgent, and Neglectful Families. *Child Development*, 62, 1049.
- Larzelere, R. E. and Patterson, G. R. (1990). Parental management: Mediator of the Effect of Socioeconomic Status on Early Delinquency. *Criminology*, 28, 301-324.
- Lempers, J. D., Clark-Lempers, D., & Simons, R. L. (1989). Economic Hardship, Parenting, and Distress in Adolescence. *Child Development*, 60, 25.
- Maccoby, M. & Martin, J. (1983). Socialization in the context of the family: Parent-child interaction. In E.M.Hetherington (Ed.), *Handbook of Child Psychology* (4th ed., pp. 1-101). New York: John Wiley & Sons.
- Østergaard, J. (2007). *Youth, Binge Drinking and the Parents' Paradox*. PhD Department of Sociology, University of Copenhagen & Centre for Alcohol and Drug Research, University of Aarhus.
- Parke, R. D.; Coltrane, S.; Duffy, S.; Buriel, R.; Dennis, J. and Powers, J. (2004). Economic Stress, Parenting, and Child Adjustment in Mexican

- American and European American Families. *Child Development*, 75, 1632-1656.
- Simons, L. G. and Conger, R. D. (2007). Linking Mother–Father Differences in Parenting to a Typology of Family Parenting Styles and Adolescent Outcomes. *Journal of Family Issues*, 28, 212-241.
- Simons, L. G.; Yi-fu, C.; Simons, R. L.; Brody, G. and Cutrona, C. (2006). Parenting Practices and Child Adjustment in Different Types of Households. *Journal of Family Issues*, 27, 803-825.
- Solomon, Y.; Warin, J.; Lewis, C. and Langford, W. (2002). Intimate Talk Between Parents and Their Teenage Children: Democratic Openness of Covert Control? *Sociology*, 36, 965-983.
- Statistical Innovations (2013). 7.1 Tutorial #1: Using Latent Gold 4.5 to Estimate LC Cluster Models.
<http://statisticalinnovations.com/products/LGtutorial1.pdf>
- Stattin, H., Persson, S.; Burk, W. J. and Kerr, M. (2011). Adolescents' Perceptions of the Democratic Functioning in their Families. *European Psychologist*, 16, 32-42.
- Steinberg, L. (2001). We know some things: Parent-adolescent relationships in retrospect and prospect. *Journal of Research on Adolescence*, 11, 1-19.
- Steinberg, L.; Elmen, J. D. and Mounts, N. S. (1989). Authoritative Parenting, Psychosocial Maturity, and Academic Success among Adolescents. *Child Development*, 60, 1424-1436.
- Steinberg, L.; Mounts, N. S.; Lamborn, S. D. and Dornbusch, S. M. (1991). Authoritative Parenting and Adolescent Adjustment Across Varied Ecological Niches. *Journal of Research on Adolescence*, 1, 19-36.
- Trinkner, R.; Cohn, E. S.; Rebellon, C. J. and Gundy, K. V. (2012). Don't trust anyone over 30: Parental legitimacy as a mediator between parenting style and changes in delinquent behavior over time. *Journal of Adolescence*, 35, 119-132.
- Xue, Y.; Zimmerman, M. A. and Cunningham, R. (2009). Relationship Between Alcohol Use and Violent Behavior Among Urban African American Youths From Adolescence to Emerging Adulthood: A Longitudinal Study. *American Journal of Public Health*, 99, 2041-2048.

Zimmerman, M. A. and Schmeelk-Cone, K. H. (2003). A Longitudinal Analysis of Adolescent Substance Use and School Motivation Among African American Youth. *Journal of Research on Adolescence*, 13, 185-210.

Artikel 3: Autonomy and Life satisfaction for young people in late modern families

Abstract

Drawing on Giddens' theories of 'democratic family relationships', this study first categorises Danish 15-19-year-old adolescents according to how they combine practices of independence, generational equality and emotional closeness in their family life. Second, the study examines relations between types of family practices and adolescents' experience of autonomy and life satisfaction.

Using latent class analysis on a nationally representative dataset (N=1470), the study finds that a four-fold typology adequately describes the variation in adolescents' family practices. The four practice types are named the 'democratic family-oriented', the 'democratic individual-oriented', the hierarchical family-oriented and the disintegrated individual-oriented.

The study finds clear class and age differences in family practice type. It also finds that living in a family-oriented type, whether democratic or hierarchical, is related with more adolescent autonomy and life satisfaction than living in one of the two individual-oriented family types.

Keywords

Adolescence, Anthony Giddens, autonomy, democratic family relationships, Denmark, independence, latent class analysis, life satisfaction

Introduction

Anthony Giddens' perception of democracy in family life (1992, 1998) reflects a strong ideal image of the family. This image guides parents' and adolescents' common everyday practice in many late modern families, as parents struggle to shield young people from external risks whilst simultaneously allowing them individual leeway (Solomon et al. 2002; Järvinen and Østergaard 2009).

Ideally, in a democratic family relationship family members succeed in balancing an emotional close family relationship with individual independence and equality amongst all family members. To reach this balance, the family members in the ideal democratic family relationship negotiate their common and individual lives together, free of the ties of tradition and structure (Giddens 1998, 93). The attainment of the democratic family ideal, according to Giddens, would increase individual autonomy and life satisfaction of the family members (Giddens 1992, 98-101). In practice, Giddens' own counterargument says that equilibrium between individual and common family needs can be a very difficult task. Attempts to put the democratic family into practice hence imply inherent uncertainties about the character of the family relationship, which might affect the family members negatively in the form of an increasing experience of ontological insecurity (ibid, 136-140).

In his book 'The transformation of Intimacy' (1992) Giddens focused primarily on the adult love relationship. Yet, he believed, yet, that the ideal of the democratic family would also be applicable to the relationship between parents and children (ibid, 101) and that the practice of the democratic family would also increase children's individual experience of autonomy. However, the internal consistency of the democratic family figure and Giddens' expectation of a relation between practicing the democratic family relationship and increasing individual autonomy and life satisfaction have not been tested quantitatively on a large sample of adolescents.

This article is the first quantitative study to examine these two aspects of Giddens' theory. It first explores typical configurations of the family practices of 1470 15-year-old and 19-year-old adolescents in a latent class analysis; second, it tests the relations between types of family relationships and individual autonomy and life satisfaction in a logistic regression analysis. To

describe the family practice types and to discuss the results in a structural context, the study includes information on the families' educational level, income and structure, and the adolescents' age and gender. Moreover, to examine eventual heterogeneous associations, the study also analyses the associations between family practice types and adolescents' autonomy and life satisfaction separately for each of the two adolescent age groups.

Studying the relations between adolescent autonomy and life satisfaction and democratic family practice is relevant for reasons beyond the theoretical. First, a high level of life satisfaction is a general marker of success for all age groups, including adolescence. Second, individual autonomy is particularly crucial in adolescence, when an increasing experience of being an individual with freedom of action and thought is often considered a prerequisite for adulthood – especially in western-oriented countries (Gillies 2000).

The context of this study is Denmark, a Scandinavian welfare state based on the principle of universal individual rights for support (Esping-Andersen 1990). Scandinavian parents and adolescents in general value independence and equality in the parent-adolescent relationship and see progression in adolescents' practical and economic independence from parents as a prerequisite for gaining individual autonomy and life satisfaction in adult life (Gaunt 1983; Holdsworth and Morgan 2005, 88-96; Berggren and Trägårdh 2006; Järvinen and Østergaard 2009; Roman and Peterson, 2011). Institutionally, the Danish state supports young people's independence and generational equality by offering free education at all levels, providing affordable housing for students, and offering grants during tertiary education, independent of parental income. Danish parents therefore have less economic responsibility for their children's future than parents living in less extensive welfare states. This fact might increase Danish children's independence of and equality with parents during their adolescence, thereby enabling the realization of the ideal democratic family relationship.

As Danish society offers a context in which the normative and institutional conditions for practicing the democratic family are favourable, it provides an important case for studying the internal coherence and consequences of democratic parent-adolescent relationships.

Theoretical background of the study

This section explains the three elements of Giddens' democratic family ideal-type – independence, equality and emotional closeness – and reviews previous studies, both those showing the internal coherence between the three elements and those examining the relation between the practice of democratic family relationships and families' social class position. This section also explains the concepts of autonomy and life satisfaction and draws on previous studies to discuss the relation between adolescents' experience of autonomy and life satisfaction and the level of independence, equality and emotional closeness in their family life.

The democratic family relationship in theory and practice and correlations with social class

In both Giddens' theory and this article, independence is a relational concept referring to the family members' degree of economic and emotional interdependence and how they in practice balance their individual lives against their common family life. The adult family members achieve individual independence by participating in the labour market, having the right to receive welfare state support in case of need, or individually interacting with institutions and individual actors outside the family (Giddens 1992, 191). As adolescents are normally not economically independent of their parents, a high degree of independence can manifest itself as less time spent with the family in everyday life and having fewer areas in common with parents (e.g. parents know less about who the adolescents' friends are or where they are spending their leisure time).

Giddens further understands equality in the parent-child relationship not necessarily as the absence of parents' authority but as the parents' obligation to consider the view of the child, to explain the reasons for parental decisions, and not to demand unchallenged obedience (Giddens 1992, 101- 111, 182). Generational equality in the family also manifests in the involvement of children in family negotiations of common and individual needs (Giddens 1992, 182).

Moreover, in the absence of economic and practical forces binding the family together, the democratic family's ability to form a sanctuary for

emotional closeness through honest, open conversations about emotions and identity is its *raison d'être*. Emotional closeness in the democratic family relationship builds on the family members' independence and equality, as the family members invest emotionally in the relationship for its own sake, not because external circumstances force them to (Giddens 1992, 98). Qualitative studies suggest that emotional closeness and trust reinforce their importance as a binder in the parent-child relationship in adolescence, both because the children mature and increasingly live their life independently of their parents and because they achieve more equality with parents through their physical and mental development (Brannen et al. 1994; Hofer, Youniss, and Noack 1999; Langford et al. 2001; Solomon et al. 2002; Demant and Ravn 2013).

Nevertheless, qualitative studies also suggest that in practice the integration of the three elements of the democratic family relationship is difficult. First, despite the adolescents' physical and mental development, adolescents and their parents still have access to unequal resources, hampering the adolescents' real independence. Second, parents invest emotionally and financially in their children and hesitate to hand over control to the young people themselves. Thus to keep some degree of indirect control of their adolescent children, when a more direct practice of parental authority becomes difficult, parents strive to access and affect the adolescents' activities and inner life through intimate conversations. For adolescents whose parents do not fully approve of their activities, this aspect of parental behaviour means that a high degree of independence of parents is possible only at the expense of emotional closeness (Brannen et al. 1994; Jamieson 1999; Solomon et al. 2002; Demant and Ravn 2013).

Conflicts about the nature of the parent-adolescent relationship are present both between parents and adolescents and within individuals themselves (Solomon et al. 2002). Parents and children can hold different aims for their relationship and refer to different sets of values when deciding what information to share and what to withhold. These differences in aims and values hamper the creation of a relationship based on honesty and trust. However, parents and adolescents themselves also hold contradictory aims and attitudes that might cause inconsistencies in their actions. Solomon et al. (2002) and Demant and Ravn (2013) show that whilst adolescents want their parents' trust, they also want to participate in risky activities from which they know their

parents want to protect them. The parents strive to support their adolescents' independence (and possibly want more individual freedom themselves) but also want to protect their children from risk and guide them towards a good position in adult life. Other studies, however, show that young people and their parents do not always strive for increasing independence as the young people grow older but instead want a practically and emotionally close interdependent relationship (Langford et al. 2001; Lahelma and Gordon 2008; Wyn, Lantz, and Harris 2012).

Many qualitative studies suggest structural differences between families that subscribe to the ideals of a democratic family relationship (more independence, more equality and more emotional closeness) and those that do not. On the one hand, middle-class parents in Northern Europe and the US appear to put into practice the ideals of independence and generational equality to a higher extent than working-class parents (e.g. in the way they prepare their children to interact individually and equally with institutions and adults other than parents) (Brannen et al. 1994; Lareau 2003; Vincent and Ball 2007; Stefansen and Farstad 2010). On the other hand, previous studies suggest that middle-class parents also use authority in their family practice by guiding their children actively towards present and future favourable positions and by setting rationally justified rules and norms for their children's everyday life. Working-class parents do not try to cultivate their children's present and future life to the same extent and are more concerned with surviving the challenges of everyday life (Lareau 2003; Stefansen and Farstad 2010). As to emotional closeness, studies from the Scandinavian countries versus the UK/ the US differ. Lareau (2003) from the US and Vincent and Ball (2007) from the UK find that middle-class parents have a closer emotional, more child-focused relationship with their children than working-class parents. In contrast, Stefansen and Farstad's (2010), Dahlgren and Claezon's (1997), and Dahl's (2012) Scandinavian studies suggest that working-class parents have a more protective, child-focused family practice and use parental authority less than the middle-class.

Autonomy, life satisfaction and relations with the democratic family relationship

Autonomy is the individual's ability to be self-reflexive and self-determining (Giddens 1992, 182), to be able to think and express his or her own thoughts and ideas, and to experience freedom in choice and action. In everyday language, autonomy and independence are almost synonymous. However, for analytical purposes, this study defines 'autonomy' as a psychological concept attached to the individual, as opposed to the relational concept of 'independence'.

Giddens believed that individuals' autonomy increased when family relationships changed in a more democratic direction; inversely, individual autonomy would be lower in families whose members are more practically and economically interdependent, have unequal access to power, and base their relationship on traditional rules and norms (Giddens 1992, 60-62, 78-80).

Giddens' view that traditional family life obstructs the development of individual autonomy is in line with the predominant perception of youth and family life in developmental psychology and sociology until the last 2-3 decades of the 20th century. According to this perception, the family of origin constitutes an obstacle to adolescent autonomy, forcing adolescents to separate gradually from parents in order to develop a healthy character in adulthood (Gillies 2000).

However, empirical studies of US adolescents and their families in the late 20th century show that adolescent independence of parents is either unrelated to the adolescent's autonomy (Beyers et al. 2003) or negatively related (Allen et al. 1994). Instead, the combination of emotionally supportive and authoritatively guiding parents (rather than authoritarian controlling parents) is associated with more autonomy amongst the adolescents (Grotevant and Cooper 1986; Peterson, Bush, and Supple 1999; Greenfield et al. 2003). We might hence find empirical support for Giddens' hypothetical link between a family with a low level of authority and high level of emotional closeness and adolescents' autonomy, but the empirical studies do not support Giddens' hypothesis that increased independence of the family also increase the adolescents' experience of autonomy.

Life satisfaction is a cognitive assessment of the overall quality of life (Gundelach and Kreiner 2004). Giddens believed that the practice of

democratic family relationships could possibly increase family members' satisfaction with their family relationships (Giddens 1992, 98) but not necessarily make them overall more satisfied with their lives. As Giddens points out, the transition to democratic family life entails a loss of ontological security, causing for example increasing anxiety and substance abuse (Giddens 1991, 28-29, 55; Giddens 1992, 136-140). Although ontological security and life satisfaction are not synonymous, life satisfaction likely functions as a rough proxy for ontological security, thereby allowing me to test Giddens' hypotheses of either a positive or a negative relation between practicing a democratic family relationship and being satisfied with life (i.e. ontological security).

As with adolescent autonomy, previous research show that adolescents' life satisfaction is positively related with a parenting practice that combines emotional support with authority (Peterson et al. 1999; Suldo and Huebner 2004; Chan and Koo 2011).

Overall expectations of the empirical analysis

In sum the findings of the previous studies lead me to expect the following five outcomes of the empirical analysis (the first four outcomes relate to the first part of the analysis; the fifth to the second):

1. Adolescents' family practices can be modeled and explained through Giddens' theory of democratic family relationship.
2. Integrating all elements of the democratic family relationship may be difficult in practice.
3. Scandinavian middle-class families may be inclined to practice all three elements of the democratic family relationship, whereas Scandinavian working-class families tend to practice independence less but equality and emotional closeness to the same extent as middle-class families.
4. The older the adolescents, the more their families will strive to practice the democratic family relationship.
5. Practicing all three elements of the democratic family ideal is related with mixed expectations of the adolescents' experience of autonomy and life satisfaction. Giddens' theoretical argument tells us to expect more autonomy and possibly less life satisfaction if the democratic

family relationship is practiced. Empirical studies, however, show that a higher level of independence lowers the individual experience autonomy and life satisfaction, whilst an emotionally close, non-controlling but authoritatively guiding relationship is related with increasing autonomy and life satisfaction in adolescence.

Data and Method

The Sample of Adolescents

The sample of 15- and 19-year-olds comes from the 2009 nationally representative survey 'Children and young people in Denmark'. The survey includes various measures of family and individual life of the child and adolescent population, and register data from Statistic Denmark supplement the survey on parent socio-economic status and family structure. The 15- and 19-year-olds answered the survey online or by phone. The response rates were 61% for the 15-year-olds (1,028) and 49% for the 19-year-olds (877). The study excludes respondents not living with at least one parent, respondents without two parents alive, and respondents with missing information on the family practice variables. These exclusions yield a final sample of 1470 respondents (855 age 15 and 615 age 19).

Data from Statistics Denmark show the missing respondents to be overrepresented amongst adolescents from families with few socio-economic resources (parents with only primary school education, with more incidents of unemployment or low income).

In the final sample, 50% are girls and 58% are 15 years old. In 6% of the families, the parents have no education beyond secondary school; in 42% of the families, the highest parental education is a vocational education; in 37% of the families parents have either three or four years tertiary education; and in 15% of the families, at least one parent has a 5-year university degree. The mean annual family income was € 72,920. Seventy-six percent live in nuclear families, 16% in lone-parent families, and 8% in stepfamilies.

Measures of independence, generational equality and emotional closeness

To measure the degree of ‘parent-adolescent independence’, I use the frequency of family dinners (“How often do you and your parents eat dinner together?” (Everyday – Never)) and the parents’ knowledge about their adolescent children’s friends and whereabouts (“How often do your parents know the friends you are seeing?” and “How often do you tell your parents where you are going?” (Always – Never)) (see (Larson and Moneta 1996; Kerr, Stattin, and Burk 2010) for similar operationalizations). This definition of independence captures the relational aspects of the concept and delineates it from autonomy, which in this study is defined as an individual experience.

I measure ‘generational equality’ in the family by whether the adolescent agrees with “often having to do as he/she is told” (Highly agree – highly disagree) and the frequency on which they are “involved in planning family activities” (Always – Never).

And reflexive emotional closeness I measure by how often adolescents “experience having a proper conversation with parents” (Everyday – Never) and how often they “feel acknowledged by their parents” (Always – Never).

All family practice variables are survey data. The joint distribution of responses to these seven variables is input to the latent class analysis. All variables were divided into three categories before performing the latent class analysis (see Table 1 for details).

Measures of family socio-economic status

Family class is measured by the parents’ highest educational level and the parents’ disposable income. The variable measuring the parents education is coded in five categories: primary school or high school, vocational education, 3 years of further education, 4 years of further education, and university degree (5 years in Denmark). The parents’ disposable income measures the total disposable income of the adolescent’s primary family (after tax reduction and interest deduction). The variable is continuous.

Family structure is coded in three categories: nuclear family – the adolescent lives with two biological or adoptive parents and eventual siblings, lone-parent family – the adolescent lives with one biological or adoptive parent and

eventual siblings and step family – the adolescent lives with one biological or adoptive parent, a step-parent and eventual siblings.

The variables on family class and structure comes from register data (Statistics Denmark).

Measures of Autonomy and Life Satisfaction

To measure the adolescents' experience of autonomy, the survey dataset includes six Likert-scale items from the 'Basic psychological needs scale' (Self Determination Theory, 2013). These are 1) 'I have enough choice about how I spend my time', 2) 'I feel pressured in my life', 3) 'I feel free to decide for myself how to live my life', 4) 'I generally feel free to express my ideas and opinions', 5) 'In my daily life, I often have to do what I am told', and 6) 'I feel that I can pretty much be myself in my everyday situations'. The internal coherence of the six items, measured by Cronbach's alpha, is 0.61, which is relatively low. Leaving out questions 2 and 5 increases the internal coherence to an acceptable 0.74. After forming the additive 20-point scale, I dichotomize it, contrasting the top 25% of the distribution with all other categories.

Adolescents' life satisfaction is measured by the simple widely used question: 'All things considered, how satisfied would you say you are with your life these days?' (scale from 1 to 10, where '1' means 'very dissatisfied' and '10' means 'very satisfied'). The scale is dichotomized with the answer categories '9-10', forming the 'high life satisfaction' group (27% of sample).

Method

The statistical analysis involves three steps. The first is an explorative analysis of configurations of democratic and non-democratic family relationships based on adolescents' family practice, resulting in a family practice typology. The second is a descriptive analysis of the differences in social class background, family structure and adolescent age and gender in the three family practice types. And the third is a logistic regression analysis of the relations between family practice type and adolescent autonomy and life satisfaction.

People's everyday practices are related – and make sense – only in interaction with other practices (Sameroff 2010). Whilst each practice thus might not carry much significance in itself, together with other practices it contributes to forming general patterns of practices. These patterns yield information about people's underlying approaches to family life. To capture both these underlying approaches, and the multidimensionality of Giddens' theoretical family model, I use latent class analysis (LCA) to explore patterns of family practice and to form a variable on the basis of explorative analysis. I then cross-tabulate the family practice type variable with adolescent and family background information to increase our descriptive knowledge of the individuals in each family practice type.

A latent class analysis categorizes individuals into groups, where individuals within a group are similar to one another and different from individuals in other groups (McCutcheon 2002). Compared with cluster analysis, which may entail various interpretational problems (see (Bergman and Magnusson 1997), for details), LCA has strengths in dealing with measurement error (Yamaguchi 2000) and in efficiently identifying clusters (Bergman and Magnusson, 1997). Hence, overall patterns of family practice estimated by the LCA create a set of mutually exclusive and exhaustive categories.

To compare the two age groups, I estimate configurations of family practice for the two age groups together, even though it is well known that family practice changes during adolescence (Larson and Moneta 1996). A separate LCA for each age group identifies similar types and shows approximately the same relative difference amongst the four types. After conducting the LCA and thus identifying types of family practice, I cross-tabulate the typology with family background information, taken from register data, to describe the differences in social class, family structure, adolescent age and gender of the family practice types.

Finally, to determine the relation between family practice and adolescents' autonomy and life satisfaction, I perform a logistic regression analysis, regressing autonomy and life satisfaction on family practice type.

Results

Four types of family practices

A comparison of latent class models with 1-4 types (see appendix) shows that a model with four family practice types gives the best fit with the data and best captures the theoretical dimensions. This four-type model fulfils the LCA criterion that the manifest variables must be unrelated inside each latent family practice type (p-value above 0.05). Furthermore, the theoretical dimensions of Giddens' theory are better captured in a model with four types than in a model with three types.

Table 1 gives the profiles of the four family practice types. Based on the different practice patterns, the four types are named 'democratic family-oriented', democratic individual-oriented, 'hierarchical family-oriented', and 'disintegrated individual-oriented'. This section describes each type in detail according to its family practice pattern and the socio-economic characteristics shown in Table 2.

Table 1. Profiles of four family practice types. Percent

		Democratic family orientated	Democratic individual orientated	Hierarchic al family orientated	Dis- integrated individual orientated	
		45	37	10	8	100
						% of all
Inde- pendence in the relationship between parents and children	Eating dinner					
	Every day	77	49	72	37	63
	2-5 times a week	21	45	28	36	31
	< twice a week	2	6	0	27	6
	Knowledge of friends					
	Always	79	19	95	19	54
	Often	21	63	2	38	35
	Sometimes/ rarely	0	18	3	43	11
	Knowledge of whereabouts					
	Always	85	29	90	17	59
Equality in the relationship between parents and children	Often	10	62	7	8	29
	Sometimes/ rarely	5	9	3	75	12
	Having to do as told					
	Agree	55	54	99	48	58
	Neither agree, nor disagree	27	34	1	32	28
	Disagree	18	12	0	20	14
	Included in planning					
Emotional closeness between parents and children	Always	48	4	0	10	24
	Often	43	50	18	1	39
	Sometimes/ rarely	9	46	82	89	37
	Parent- adolescent conversations					
	Every day	55	26	12	12	36
	2-5 times	38	52	31	14	41
	< twice	7	22	57	74	23
	Recognition					
	Always	58	17	47	3	37
	Often	35	61	46	19	45
	Sometimes/ rarely	7	22	7	78	18
	% in all	100	100	100	100	100
	N	658	542	148	122	1470

Source: Children and Young people in Denmark, 2009

Type 1: The Democratic Family-oriented type

The ‘democratic family-oriented’ type is the most widespread, covering 45% of the sample. Adolescents in this practice type report a low level of independence in everyday life, compared with the democratic individual-oriented type and the disintegrated individual-oriented type: 77% eat dinner with parents every day, and approximately 80% believe that their parents always know whom they are with and where they are. As to equality in the family, 55% of adolescents in the democratic family-oriented type agree that they often have to do as they are told, while 48% indicate always being included in planning family activities. Together, these two indicators show families with relatively equal relationships between parents and adolescents and high levels of involvement in family decisions. The adolescents in the democratic family-oriented type also show a high level of emotional closeness with their parents, as 55% of the adolescents indicate having conversations with their parents every day and 58% always feel recognized by their parents. These adolescents thus combine two elements of the democratic family relationship ideal type in their family practice – high equality and high emotional closeness – with a low level of independence.

Table 2 shows that adolescents in the democratic family-oriented type are more likely to be girls (53%), be 15-year-olds (49%), having parents with secondary education or less (55%) and parents with a mean annual family income of € 69,629 – a little higher than that for adolescents in the hierarchical family-oriented and the disintegrated individual-oriented types but well below the mean income in families in the democratic individual-oriented type.

Type 2: The Democratic Individual-oriented type

Adolescents in the ‘democratic individual-oriented’ practice type form the second largest type (37%) in the sample. They eat dinner with their parents less frequently than the democratic family-oriented and hierarchical family-oriented adolescents (49% report ‘every day’) and have parents who know less about their friends (19% report ‘always’) and their whereabouts (29% report ‘always’). Adolescents in the democratic individual-oriented type agree equally as adolescents in the democratic family-oriented type about having to do as they are told (54% report ‘always’) but are less frequently (however regularly) involved in planning family activities. They report a medium-high level of conversations with parents (50% report ‘often’) and often but not always

experience recognition from parents (61% report 'often'). Their family practice pattern is thus characterised by high independence and high equality but medium involvement and medium emotional closeness with parents. The democratic individual-oriented adolescents combine all three elements of Giddens' ideal type of democratic family relationship in their practice but with more weight on independence, individualism and equality than on involvement and emotional closeness with parents.

Table 2 shows that these adolescents are more likely to be boys, 19 years old and from higher middle-class families, as their parents have longer educations (50% of university-educated parents practice this type) and higher mean incomes (€ 79,579) than those in the other family types.

Type 3: The Hierarchical Family-oriented type

Adolescents in the hierarchical family-oriented type form 10% of the sample. Like adolescents in the democratic family-oriented type, they report a high level of daily contact (72% always eat dinner with parents), a high level of parental knowledge of their friends and whereabouts (95% and 90%) and a fairly high level of parental recognition (47% always feel acknowledged). They are, however, not nearly as equal with their parents (99% agree that they often have to do as told) and are much less often involved in planning activities (none report 'always' being included) or in conversations with parents (12% report 'everyday') than adolescents in the democratic family-oriented type. The hierarchical family-oriented type therefore practices a protective and close-knit everyday life that is more hierarchical and not as often based on intimate conversations and negotiations of common non-reflexive family life as are the democratic family-oriented or the democratic individual-oriented types. This family practice pattern therefore stands in opposition to all the criteria that Giddens established for a family meeting the ideal of the democratic family relationship.

Table 2 shows that adolescents in the hierarchical family-oriented type do not differ socio-economically from the total sample but are slightly more likely to be younger adolescents and boys.

Table 2. Descriptive analyses of family practice. Percent

	Democratic family- oriented	Democratic individual- oriented	Hierarchical family- oriented	Disintegrated individual- oriented	% in total/ mean in sample	N
All						
adolescents	45	37	10	8	100	1470
Boys	37	40	12	11	100	729
Girls	53	34	8	5	100	741
15 years	49	33	12	6	100	855
19 years	39	42	7	12	100	615
Highest parental educational level						
High school or less	55	25	11	8	100	87
Vocational 3 years of further education	45	34	10	10	100	616
4 years of further education	46	35	13	6	100	140
University degree (5 years or more)	44	37	11	8	100	393
Family income (mean, €, 2007)	40	50	6	5	100	222
	69,629	79,579	68,071	66,968	72,920	
Family structure						
Nuclear family	45	37	10	7	100	1116
Lone parent family	45	35	8	12	100	234
Step family	41	36	13	11	100	120
Total	658	542	148	122		1470

Note 1: Except for family structure all background factors are related significantly with family practice type, $p < 0.05$

Source: Children and Young people in Denmark, 2009

Type 4: The Disintegrated Individual-oriented type

Adolescents in the ‘disintegrated individual-oriented’ type represent the smallest of the four types (8%). Compared with the other three types, they report the highest level of independence in everyday life, as only 37% always eat dinner with parents and 19% and 17% respectively, report that their parents always know their friends and their whereabouts. They display equality with their parents to the same extent as adolescents in the democratic family-oriented and the democratic individual-oriented types when asked ‘if they have to do as they are told’ but are included in planning family activities only occasionally (89% report sometimes/rarely). Their emotional contact with their parents appears minimal, both in the frequency of conversations (74% report fewer than two conversations week) and their experience of receiving parental acknowledgement (only 3% report ‘always’). Although they fulfil two of Giddens’ criteria for the democratic family relationship, their family relationships cannot be characterized as a democratic relationship because of the low level of integration through emotional closeness.

Table 2 shows that adolescents in the disintegrated individual-oriented type are slightly more likely to be boys and older adolescents. Although they do not differ from the total sample by parents’ educational level, they have the lowest mean family income in the sample (€ 66,968), a finding possibly attributable to the slight over-representation of lone parents in the type.

The second part of the analysis now examines the relation between different types of family practice and the adolescents’ experience of autonomy and life satisfaction.

Who are autonomous and satisfied with life?

Table 3 gives the results of the second part of the analysis by odds-ratios (OR), which show the likelihood of experiencing a high level of autonomy and life satisfaction, respectively, given the adolescents’ family practice type and controlling for age and gender. An odds ratio above 1 indicates a higher likelihood of the dependent variable, compared with the reference category, while an odds ratio below 1 indicates a lower likelihood.

Table 3. Associations between Family Practice Types and adolescents' Autonomy and Life Satisfaction. Odds ratio

	All adolescents		15 year olds		19 year olds	
	High A ^a	High LS ^b	High A	High LS	High A	High LS
Democratic family-oriented	1	1	1	1	1	1
Democratic individual-oriented	0.37***	0.37***	0.40***	0.35***	0.33***	0.39***
Hierarchical family-oriented	1.29	0.83	1.53	0.95	0.74	0.58
Disintegrated individual-oriented	0.29***	0.33***	0.13**	0.33**	0.31***	0.32**
19- year-olds	2.45***	0.69**	--	--	--	--
Girls	0.83	0.57***	1.05	0.58***	0.65*	0.54**
N	1470	1329	855	765	615	564

a) A= Autonomy

b) LS= Life Satisfaction

The models have been controlled for family structure, parents' education and parents' income

Source: Children and Young people in Denmark, 2009

The analysis shows that increasing age is related with a higher propensity for experiencing the highest level of autonomy but a lower propensity of experiencing the highest level of life satisfaction. The 19-year-olds' likelihood of experiencing high autonomy is thus 2.4 times higher than the 15-year-olds'. In contrast, the 19-year-olds' likelihood of experiencing a high level of life satisfaction is 1.4 times lower than that of the 15-year-olds (OR 0.69). Reading these findings in conjunction with the age differences in family practice shown in Table 2, we might expect adolescents living in family types practicing more independence to also experience more autonomy (as Giddens expected), at the expense of a lower level of life satisfaction. However, the analysis reveals that higher autonomy and higher independence in everyday life are not positively related, as adolescents in the two family types reporting the highest level of independence – the democratic individual-oriented and the disintegrated individual-oriented – report approximately 3 times lower likelihoods of

experiencing high autonomy (OR = 0.37/ 0.29), than those in the other two family practice types.

An analysis of the two age groups separately shows that adolescents practicing the disintegrated individual-oriented practice type have a chance of experiencing the highest level of autonomy, a level 7.4 times lower (OR= 0.13) than for those practicing the democratic family-oriented type. Conversely, 15-year-olds in the hierarchical family-oriented type have a (nearly significant) 1.5 times higher likelihood of experiencing the highest level of autonomy than 15-year-olds in the democratic family-oriented type. Life satisfaction is lowest amongst those 15-year-olds living in the individual-oriented family types, whether democratic or disintegrated.

In the group of 19-year-olds, adolescents in the hierarchical-oriented type do not experience higher autonomy than adolescents in the democratic family-oriented type. Nonetheless, I still find that practicing the individual-oriented types, whether democratic or disintegrated, is related with a 3 times lower likelihood (OR=0.31-0.39) of experiencing the highest level of autonomy and life satisfaction.

Girls' chance of experiencing the highest level of life satisfaction is half that of boys in both age groups (OR approximately 0.5). Whilst the differences between girls and boys are smaller for autonomy, amongst 19-year-olds the analysis suggests that girls have a smaller chance of experiencing high autonomy than boys.

Discussion and conclusion

A comparison of the results with the expectations of the study, shows that the latent class and supplementary descriptive analysis did actually confirm that Giddens' theoretical ideal type of democratic family relationships is relevant for modelling and explaining variations in family practice in Denmark. Hence, I find four family practice types: the democratic family-oriented, the democratic individual-oriented, the hierarchical family-oriented and the disintegrated individual-oriented type, of which only the hierarchical family-oriented does not practice any of the three elements of Giddens' ideal type, independence, generational equality and emotional closeness.

Although the democratic individual-oriented type almost succeed in integrating all three elements of the theory in their practice, the high level of independence in this group appears to come at the expense of a high level of emotional closeness. Conversely, in the democratic family-oriented type, high levels of emotional closeness and involvement are followed by rather low levels of independence. The latent class analysis thus reveals the same internal contradictions in Giddens' ideal type as previous qualitative studies suggested.

Further, the results of the supplementary analysis in Table 2 also confirm that the quest for uniting independence with reflexive emotional closeness is more an upper-middle-class phenomenon, whilst the lower-educated families appear to prefer closer and more protective yet still democratic practices. Table 2 also shows a transition process in family life during late adolescence, as the adolescents move from the two family-oriented types towards the democratic individual-oriented and disintegrated individual-oriented practice type as they mature. This finding only partly confirms the expectation that family life becomes more democratic as the adolescents become older. This analysis shows that family life becomes more independent, but not necessarily more democratic, as the adolescents grow older.

The second part of the analysis investigates the associations between family practice types and adolescent autonomy and life satisfaction. The results show that despite cultural and institutional support for adolescent individualism and independence in Denmark, practicing a lower level of independence in the parent-adolescent relationship is related with more adolescent autonomy and life satisfaction. Living more independently in adolescence does not increase adolescents' autonomy, not even under culturally and institutionally favourable circumstances. Rather, a family practice characterised by a close, protective everyday life appears to underpin adolescents' autonomy and life satisfaction in middle and late adolescence. Moreover in the group of 15-year-olds, even the lack of equality, involvement and intimate conversations in the family – qualities that Giddens saw as central for increasing individual autonomy and life satisfaction – does not lower the autonomy or life satisfaction of adolescents.

These results are somewhat paradoxical, especially for the middle-class families that – according to the qualitative findings of Lareau (2002), Vincent

and Ball (2007), Stefansen and Farstad (2010) – specifically strive to support their children’s autonomy through their more individualised family practice. The results of this analysis thus suggest that the possibility of protection, security and integration in a community (the very definition of positive freedom) that a family may represent is more important for individual autonomy in adolescence than the emancipation from the structural bindings (the very definition of negative freedom) that a family may also represent.

The results of the second part of the analysis clearly do not support Giddens’ thesis that a higher level of independence, in combination with high equality and high emotional closeness in family life, increases the autonomy of adolescents. On the contrary, the results confirm empirical studies showing a negative relationship between high independence in family life in adolescence and adolescents’ level of autonomy. In addition, the results confirm that high emotional closeness is related with high autonomy and high life satisfaction. Thus generational equality is apparently more important for adolescents’ experience of autonomy as they grow older.

In Northern Europe and the US in particular, individual independence has long been valued as a condition worth striving for in adolescence. However, various studies of adolescents’ relationship with parents indicate that these norms might be changing in many western societies, possibly because of a prolonged transition to adulthood caused by the increasing time spend in the educational system. Quantitative studies reject the existence of a positive relation between independence in adolescence and autonomy and life satisfaction (Grotevant and Cooper 1986; Allen et al. 1994; Peterson et al. 1999; Beyers et al. 2003; Greenfield et al. 2003; Suldo and Huebner 2004; Chan and Koo 2011). Moreover, other empirical studies show that adolescents and young adults – also in countries valuing individual independence as a cultural norm – often strive for an interdependent relationship with their parents rather than for independence from their parents (Langford et al. 2001; Lahelma and Gordon 2008; Wyn et al. 2012).

Nonetheless, this study shows that independence between parents and adolescents is practiced to quite a high extent in almost half of Danish families with adolescents living at home, and that these practices are more widespread among highly educated families. This result might indicate that the quest for independence in family life comes not necessarily from the adolescents, as has

been the traditional view, but from their parents. As active labour market participation by both men and women is a highly valued norm in Danish society, the better educated people are, the more their identities are tied to their individual performance at work. Therefore, parents dedicated to their careers might not have a real interest in, or the possibility of, changing their family practice in a more family-oriented direction.

Future research could use the four-fold family practice model that this study developed to analyse other aspects of adolescent life inside and outside families. Young people's risk behavior, for example, is found in other studies to be related with their family life. An analysis that uses the four types identified in this study to explain risk-behavior might add an illuminating angle to this particular research field. Moreover, an analysis of the relationship between adolescents' social life outside the family and their belonging to a certain family practice type could provide research with valuable knowledge about how adolescents' social integration in different life spheres are related to each other.

Appendix.

Statistical Comparison of latent class models with 1-4 family practice types

	BIC(LL)	Npar	df	p-value	Classification error
One-type model	20,180	14	1460	0.00	0.00
Two-types model	19,639	29	1445	0.00	0.11
Three-types model	19,604	44	1430	0.02	0.16
Four-types model	19,648	59	1415	0.13	0.24

Source: Children and young people in Denmark, 2009

List of References

- Allen, J. P., Hauser, S. T., Bell, K. L., and O'Connor, T. 1994. "Longitudinal Assessment of Autonomy and Relatedness in Adolescent-Family Interactions as Predictors of Adolescent Ego Development and Self-Esteem." *Child Development* 65: 179-194.
- Berggren, H., and Trägårdh, L. 2006. *Är svensken människa? Gemenskap och oberoende i det moderna Sverige*. Stockholm: Nordstedts.
- Bergman, L. R., and Magnusson, D. 1997. "A person-oriented approach in research on developmental psychopathology." *Development and Psychopathology* 9 (2): 291-319.
- Beyers, W., Goossens, L., Vansant, I., and Moors, E. 2003. "A Structural Model of Autonomy in Middle and Late Adolescence: Connectedness; Separation, Detachment, and Agency." *Journal of Youth & Adolescence* 32 (5): 351-365.
- Brannen, J., Dodd, K., Oakley, A., and Storey, P. 1994. *Young People, Health and Family Life*. Buckingham: Open University Press.
- Chan, T. W., and Koo, A. 2011. "Parenting Style and Youth Outcomes in the UK*." *European Sociological Review* 27 (3): 385-399.
- Dahl, K. M. 2012. "Følelser og Autoritet - Familiepraksis i de 15-åriges familier." In M.H.Ottosen (Ed.), *15-åriges hverdagsliv og udfordringer. Rapport fra femte dataindsamling af forløbsundersøgelsen af børn født i*

- 1995 (pp. 105-135). København: SFI - Det nationale forskningscenter for velfærd.
- Dahlgren, A., and Claezon, I. 1997. *Nya föräldrar - om kompisföräldraskap, auktoritet och ambivalens*. Department of Sociology, Lund University.
- Demant, J., and Ravn, S. 2013. "Communicating trust between parents and their children: a case study of adolescents' alcohol use in Denmark." *Journal of Adolescent Research* 28 (3).
- Esping-Andersen, G. 1990. *The Three Worlds of Welfare Capitalism*. Cambridge: Polity Press.
- Gaunt, D. 1983. *Familjeliv i Norden*. Gidlunds forlag.
- Giddens, A. 1991. *Modernity and Self-Identity: Self and Society in the Late Modern Age*. Polity Press.
- Giddens, A. 1992. *The Transformation of Intimacy: Sexuality, Love & Eroticism in Modern Societies*. Cambridge: Polity.
- Giddens, A. 1998. *The third way: The Renewal of Social Democracy*. Cambridge: Polity.
- Gillies, V. 2000. "Young People and Family Life: Analysing and Comparing Disciplinary Discourses." *Journal of Youth Studies* 3 (2): 211-228.
- Greenfield, P. M., Keller, H., Fuligni, A., and Maynard, A. 2003. "Cultural pathways through universal development." *Annual review of Psychology* 54 : 461-490.
- Grotevant, H. D., and Cooper, C. R. 1986. "Individuation in family relationships: A perspective on individual differences in development of identity and role-taking skill in adolescence." *Human Development* 29 (2): 82-100.
- Gundelach, P., and Kreiner, S. 2004. "Happiness and life satisfaction in advanced European countries." *Cross-Cultural Research* 38 (4): 359-386.
- Hofer, M., Youniss, J., and Noack, P. 1999. "Verbal Interaction and Development in Families with Adolescents." *Advances in Applied Developmental Psychology* 15.
- Holdsworth, C., and Morgan, D. 2005. *Transitions in context. Leaving Home Independence and Adulthood*. Open University Press.
- Jamieson, L. 1999. "Intimacy Transformed? A Critical Look at the 'Pure Relationship'." *Sociology* 33 (3): 477-494.

- Järvinen, M., and Østergaard, J. 2009. "Governing Adolescent Drinking." *Youth & Society*: 40 (3): 377-402.
- Kerr, M., Stattin, H. and Burk, W. J. 2010. "A Reinterpretation of Parental Monitoring in Longitudinal Perspective." *Journal of Research on Adolescence* 20 (1): 39-64.
- Lahelma, E., and Gordon, T. 2008. "Resources and (in(ter))dependence: Young people's reflections on parents." *Young* 16 (2): 209.
- Langford, W., Lewis, C., Solomon, Y., and Warin, J. 2001. *Family Understandings*. London: Family Policy Studies Centre.
- Lareau, A. 2003. *Unequal childhoods: Class, race and family life*. Berkely, Ca.: University of California Press.
- Larson, R. W., and Moneta, G. 1996. "Changes in adolescents' daily interactions with their families from ages 10 to 18: Disengagement." *Developmental Psychology* 32 (4): 744.
- McCutcheon, A. 2002. *Latent class analysis*. Newberry Park, CA: Sage.
- Peterson, G. W., Bush, K. R., and Supple, A. 1999. "Predicting Adolescent Autonomy from Parents: Relationship Connectedness and Restrictiveness." *Sociological Inquiry*, 69, 431-457.
- Roman, C., and Peterson, H. 2011. *Familjer i tiden*. Umeå: Borea Bokförlag.
- Sameroff, A. 2010. "A Unified Theory of Development: A Dialectic Integration of Nature and Nurture." *Child Development*, 81 (1): 6-22.
- Self Determination Theory 2013. Basic psychological needs scale. <http://selfdeterminationtheory.org/edu/scales/category/8-basic-psychological-needs-scale>
- Solomon, Y., Warin, J., Lewis, C., and Langford, W. 2002. "Intimate Talk Between Parents and Their Teenage Children: Democratic Openness of Covert Control?" *Sociology* 36 (4): 965-983.
- Stefansen, K., and Farstad, G. 2010. "Classed parental practices in a modern welfare state: Caring for the under threes in Norway." *Critical Social Policy* 30 (1): 120-141.
- Suldo, S. M., and Huebner, E. S. 2004. "The Role of Life Satisfaction in the Relationship between Authoritative Parenting Dimensions and Adolescent Problem Behavior." *Social Indicators Research* 66 (1/2): 165-195.
- Vincent, C., and Ball, S. J. 2007. "Making Up' the Middle-Class Child: Families, Activities and Class Dispositions." *Sociology* 41 (6): 1061-1077.

- Wyn, J., Lantz, S., and Harris, A. 2012. "Beyond the 'transitions' metaphor: Family relations and young people in late modernity." *Journal of Sociology* 48 (1): 3-22.
- Yamaguchi, K. 2000. "Multinomial logit latent-class regression models: An analysis of gender-role attitudes among Japanese women." *American Journal of Sociology* 105 (6): 1702-1740.

Kapitel 6: Konklusion

Jeg har i denne afhandling studeret hverdagspraksisser (rutiner, relationer og regler) i danske familier, hvor mindst et af børnene er teenager. Afhandlingen har afdækket de mest typiske mønstre af familiepraksis set fra henholdsvis mødres og unges synspunkt og på den baggrund konstrueret to empiriske typologier over familiers hverdagspraksis. Disse typologier fungerede derefter som afhængige og uafhængige faktorer i statistiske analyser, der dels fandt forklaringer på familiepraksis i familiens socioøkonomiske position og ressourcer, dels brugte familiepraksistypologierne til at forklare unges risikoadfærd, livstilfredshed og autonomi.

Analyserne bygger teoretisk på Pierre Bourdieus og David Morgans sociologiske praksisteori samt på Diana Baumrinds teori om autoritære, tolerante og autoritative familietyper og Anthony Giddens' teori om udbredelsen af en individorienteret demokratisk familie i sidste halvdel af det 20. århundrede. Empirisk bygger analyserne på to store danske spørgeskemaundersøgelser af danske børn og unge samt deres familier med tilkoblede administrative registre. Det drejer sig om tværsnitsundersøgelsen Børn og Unge i Danmark (BUD) (N= 3.262), indhentet i 2009 og forløbsdatasættet Børneforløbsundersøgelsen (BFU) (N= 4.231), der blev påbegyndt i 1996, da børnene var ½ år.

Fra BUD-datasættet anvender jeg 11-19-årige børn og unges besvarelser på spørgsmål om deres familiers rutiner og relationer samt deres egen oplevelse af livstilfredshed og autonomi. Fra BFU-datasættet anvender jeg data hentet fra mødres besvarelser af spørgsmål om deres familiers praksis i 2011, da børnene var 15 år, mødres besvarelser af spørgsmål om ressourcer og problemer i familierne i de første fire spørgeskemarunder (1996, 1999, 2003 og 2007) samt unges besvarelser af spørgsmål om deres familiepraksis og deres risikoadfærd i 2011.

Resultater

Studiet fandt på baggrund af en latent klasseanalyse af mødres besvarelser af BFU-spørgsmål (2011) om deres involvering i deres børns hverdagsliv og deres

tolerancetærskel overfor den unges brug af druk, rygning og sex, at danske mødre, i overensstemmelse med Diana Baumrinds socialpsykologiske teori, kan opdeles i tre familiepraksistyper: en autoritativ, en tolerant og en autoritær type. Den autoritative mødretype er kendetegnet ved et tæt forhold mellem forældre og unge kombineret med forholdsvis strenge rammer omkring den unges alkohol, rygning og sexliv. Den tolerante mødretype er også kendetegnet ved et tæt forhold mellem forældre og unge, men her kombineret med forholdsvis tolerante rammer omkring alkohol, rygning og sex. Endelig er den autoritære type kendetegnet ved et relativt distanceret forhold mellem forældre og børn kombineret med mellemhøj tolerancetærskel overfor alkohol, rygning og sex og med en relativt stor brug af straffende sanktioner overfor den unge. Diskussionen af Baumrinds teoretiske idealtyper og udviklingen af de empiriske idealtyper fandt sted i kapitel 3 samt i artikel 1 og 2.

Da jeg i kapitel 4 og artikel 1 undersøgte det socioøkonomiske grundlag for den autoritative, tolerante og autoritære type, fandt jeg, at den autoritative type er mest udbredt blandt højtuddannede, i familier med handicappede børn, blandt ældre mødre, og i familier, hvor det aktuelle barn er en pige. Den er derimod mindre udbredt blandt enlige forældre og i familier, hvor forældrene har eller har haft et alkoholproblem. Den tolerante type er mest udbredt blandt lavtuddannede og blandt yngre mødre, men mindre udbredt i familier, hvor børnene har haft et adfærdsproblem og er, ligesom den autoritative type, mindre udbredt blandt enlige forældre. Den autoritære type er ligesom den autoritative type mest udbredt i højtuddannede familier, men er ellers kendetegnet ved i højere grad at have oplevet økonomiske problemer, alkoholproblemer og adfærdsproblemer hos barnet i løbet af den unges opvækst. Derudover er den autoritære type mest udbredt blandt enlige forældre og i familier med drenge.

Kombinationen af høj uddannelse og autoritær familiepraksis er interessant, idet resultatet afviger fra tidligere undersøgelser, hvor den autoritære praksis er mest udbredt blandt familier med lavt uddannelsesniveau og få socioøkonomiske ressourcer. Jeg tolkede dette resultat som udtryk for nogle højtuddannede familiers højere stressniveau forårsaget af vanskeligheder med at kombinere familie- og arbejdsliv.

Jeg sluttede ud fra det statistiske billede af familiepraksissernes socioøkonomiske grundlag, at der er brug for forskellige forklaringsmodeller

for at forstå baggrunden for de forskellige familietyper. Den tolerante type kan således ses som udtryk for klasse-kulturelle præferencer for en venskabelig, ligeværdig og nutidsrettet familiepraksis. Omvendt ser tilhørsforholdet til den autoritære type ud til at være en konsekvens af stress samt økonomiske, sociale og adfærdsmæssige problemer i opvæksten – en afmagtstilstand snarere end en kulturel præference.

I artikel 2 viste logistiske regressionsanalyser, at mødres tilhørsforhold til forskellige praksistyper er stærkt sammenhængende med unges risikoadfærd. Autoritative mødre har således børn med forholdsvis lav grad af risikoadfærd, mens børn af autoritære mødre omvendt har en høj risikoadfærd. Socioøkonomiske ressourcer i hjemmet under opvæksten påvirker også unges risikoadfærd, idet fattigdom, fædres arbejdsløshed og et lavt uddannelsesniveau generelt er med til at øge unges risikoadfærd. Denne sammenhæng påvirkes ikke, når familiens praksis tilføjes til analysen, og familiens praksis fungerer derfor i dette studie som en additiv frem for en medierende faktor i relationen mellem familieressourcer og unges risikoadfærd. En anden analyse viser, at familiens socioøkonomiske ressourcer og praksis interagerer, idet sammenhængen mellem praksis og udvalgte typer af risikoadfærd er signifikant stærkere i familier med få ressourcer sammenlignet med andre familier.

I den latente klasseanalyse af unges opfattelse af deres familiers praksisser i artikel 3 fandt jeg fire empiriske typer, som jeg navngav 'den demokratisk-familieorienterede', 'den demokratisk-individorienterede', 'den hierarkisk-familieorienterede' og 'den disintegreret-individorienterede' type. Disse typer er baseret på Giddens' teori om udbredelsen af en demokratisk familietype med et stærkt individfokus i løbet af det 20. århundrede og klassificerer derfor familierne ud fra deres individorientering, familiemedlemmernes deltagelse i familiens demokratiske processer og indbyrdes lighed samt den følelsesmæssige nærhed mellem familiemedlemmerne.

Den demokratisk-familieorienterede type er derfor kendetegnet ved stor lighed mellem familiemedlemmerne, stor demokratisk involvering af de unge, en høj grad af anerkendelse og mange samtaler mellem forældre og unge. De unge i denne type har samtidig tætte praktiske bånd til forældrene i hverdagen

og er derfor, med den definition jeg bruger i afhandlingen, (fortsat) i et afhængighedsforhold til forældrene.

I den demokratisk-individorienterede type er der også lighed mellem forældre og børn, men de praktiske bånd mellem forældre og børn i hverdagen er svagere end i den demokratisk-familieorienterede type. De unges oplevelse af forældreanerkendelse og antallet af samtaler i den demokratisk-individorienterede familietype er mindre end i den demokratisk-familieorienterede type, men større end i de to øvrige grupper.

I den hierarkisk-familieorienterede type er der stærke praktiske bånd mellem forældre og børn, men lille grad af lighed, demokratisk deltagelse og få samtaler mellem forældre og børn.

Og endelig er der i den disintegreret-individorienterede type svage bånd mellem forældre og børn i hverdagen, lighed, men kun lille demokratisk deltagelse og kun lille grad af anerkendelse og samtaler.

Analysen af den socioøkonomiske baggrund for Giddens-typologien i artikel 3 viste, at familier med højtuddannede forældre mere end andre familier tilhører den demokratisk-individorienterede type og dermed i højere grad forsøger at balancere deres familieliv mellem individuelle og fælles behov. Da den empiriske demokratisk-individorienterede type ikke, som den teoretiske idealtipe, til fulde formår at forene individhensyn med meget tætte følelsesmæssige relationer mellem forældre og unge, viser den empiriske analyse desuden, at denne balancegang er vanskelig at foretage i praksis.

Fra 15 til 19-årsalderen oplever unge, som vist i kapitel 5, stigende autonomi og faldende livstilfredshed. Samtidig placerer de 19-årige sig i højere grad end de 15-årige sig i de to individ-orienterede familietyper. Uden videre analyser kunne man derfor fristes til at tro, at den øgede oplevelse af autonomi skyldtes større uafhængighed af forældrene i hverdagen, men at denne autonomi har en pris i form af en mindre oplevet livstilfredshed.

Den logistiske regressionsanalyse af relationerne mellem familiepraksis og unges livstilfredshed og autonomi viste dog, at unge i familier med en stærk grad af individorientering i mindre grad end unge i familieorienterede typer oplever høj livstilfredshed og autonomi. Det gælder både for 15-årige og for 19-årige unge og gav i kapitel 5 og artikel 3 anledning til en diskussion af det frihedsbegreb, jeg bruger i analysen. På baggrund af denne diskussion sluttede

jeg, at en oplevelse af autonomi, der er positivt forbundet med social integration i en familie, kan ses som et udtryk for positiv snarere end negativ frihed, idet man kunne forvente at autonomien, i fald den var udtryk for negativ frihed, ville være større i familier med større individorientering end i de familieorienterede familier.

Udover disse fortrinsvis empiriske analyser gik jeg i kapitel 3 ind i en teoretisk diskussion af forskelle og ligheder mellem Baumrinds og Giddens' idealtypiske fremstillinger af familien og en teoretisk diskussion af de strukturelle og kulturelle påvirkningsfaktorer, der har været med til at påvirke udbredelsen af de fire typer i det 20. århundrede. Jeg konkluderede her, at den demokratisk-individorienterede og den tolerante familietype har forholdsvis gunstige betingelser i et senmoderne samfund med dobbeltarbejdende forældre og en forholdsvis skarp opdeling mellem den private familiesfære og arbejdsmarkedet, institutionerne og skolen i den offentlige sfære, mens den autoritative og autoritære omvendt har det vanskeligere.

For den autoritative types vedkommende skyldes disse vanskeligheder, at det kræver uddannelsesmæssige kompetencer og tid at tilrettelægge sin familiepraksis, så den er rationelt i overensstemmelse med den mest opdaterede viden og samtidig er tilpasset barnets individuelle perspektiv. Denne proces vanskeliggøres samtidig af hyppige samfundsmæssige forandringer, der komplicerer koblingen af nutidige handlinger til fremtidige konsekvenser for de unge. Den autoritære type har i stigende grad op gennem det 20. århundrede mistet sin legitimitet som følge af bl.a. begivenhederne i de fascistiske og nazistiske regimer før og under 2. verdenskrig. Lovgivning har begrænset forældres muligheder for at straffe børn korporligt, og muligheden for at udøve en autoritær familietype vanskeliggøres desuden af den stigende adskillelse af forældres og børns hverdagsliv, hvorved forældrene mister deres mulighed for at regere uantastet. Selvom den tolerante og den demokratisk-individorienterede type på mange måder trives under de samme strukturelle og kulturelle betingelser, identificerede jeg dog også nogle forskelle. Ved hjælp af livsformsanalytiske betragtninger, fandt jeg således, at den demokratisk-individorienterede type i højere grad er tilpasset en familie med karriereorienterede forældre, mens den tolerante mindre individualistiske familie i højere grad er tilpasset en familie med lønarbejderorienterede

forældre, hvor forældrene finder hovedparten af deres mening med tilværelsen i den private sfære.

Gennemgående i de tre artikler tegner der sig et forholdsvis overraskende mønster i danske familier med unge. Udover at være overrepræsenteret i den autoritative familie – et resultat i overensstemmelse med de teoretiske forventninger – er familier med højtuddannede forældre også overrepræsenterede i både den autoritære og den demokratisk-individorienterede familietype, der hænger sammen med henholdsvis øget risikoadfærd og med lavere livstilfredshed og oplevet autonomi. Et højt uddannelsesniveau er altså ikke nødvendigvis en ressource, der bliver omsat til højere trivsel og mindre risikoadfærd hos de større børn i familien. Derimod kunne det se ud til, at et højt uddannelsesniveau og måske dertil hørende krævende arbejdsopgaver kan være en stressfaktor, der kan påvirke familielivet negativt, og at det kan være vanskeligt for denne gruppe at balancere mellem familiemedlemmernes individuelle interesser/ forpligtelser og opretholdelse af familiens interne fællesskab.

Resultaterne af artikel 2 giver dog muligvis disse travle højtuddannede en vis grund til optimisme. Denne artikel viser, at sammenhængen mellem familiepraksis og udvalgte typer af unges risikoadfærd er svagere i familier, der ikke har oplevet langvarig arbejdsløshed, fattigdom eller hvor mindst en af forældrene har en erhvervsuddannelse eller en videregående uddannelse, sammenlignet med familier, der har manglet en af disse socioøkonomiske ressourcer. Et vist mål af socioøkonomiske ressourcer ser altså ud til at fungere som buffer for virkningen af en ikke-autoritativ familiepraksis for unges risikoadfærd.

Bidrag

Opsummerende bidrager afhandlingen til den hidtidige forskning i unges familieliv på følgende måder:

For det første tager den udgangspunkt i en skandinavisk velfærdsstatslig kontekst, hvor familiers praksis i familier med unge er forholdsvis underbelyst.

For det andet bidrager jeg med en ny fortolkning af Baumrinds teori fra 1966 og derfor også en anden operationalisering, end de der indgår i tidligere

empiriske studier. Denne nye operationalisering lægger især vægt på et flerdimensionelt autoritetsbegreb og anvender derudover variabelen for forældrenes kendskab til den unges færden som et udtryk for forældrenes involvering i den unges hverdagsliv fremfor som et udtryk for forældrenes (direkte) autoritetsudøvelse.

Afhandlingen bidrager for det tredje til den hidtidige forskning ved empirisk at undersøge baggrunden for Baumrinds familietyper og ved at analysere sammenhængene mellem Baumrinds familiepraksismodel og unges risikoadfærd i en socioøkonomisk kontekst. Det gør jeg, dels ved at undersøge sammenhængen mellem familiens position, ressourcer og demografiske sammensætning i barndomsårene og familiens praksis i 15-årsalderen, og dels ved at undersøge interaktioner mellem socioøkonomiske ressourcer og familiepraksis i analyserne af unges risikoadfærd.

For det fjerde bidrager jeg med en teoretisk diskussion af henholdsvis Baumrinds og Giddens' idealtypiske fremstillinger af familien og de strukturelle og kulturelle faktorer, der påvirker muligheden for at udøve forskellige typer af familie. Dette bringer socialpsykologisk og sociologisk teori, der normalt lever i hver sin videnskabelige sfære, sammen og muliggør dermed frugtbare tværvidenskabelige analyser.

Endelig er afhandlingen den første til at udvikle en kvantitativ model over familierelationer mellem forældre og børn baseret på Giddens' teori og dermed med til at muliggøre kvantitative analyser af baggrunden for en ifølge Giddens typisk senmoderne familie, der forsøger at balancere individhensyn med fællesskabshensyn. Den er således også den første, der tester konsekvenserne af denne familietype for unges livstilfredshed og autonomi.

Perspektiver

Med fremtidige nye indsamlinger af data på de to forløbsundersøgelser, der indgår i denne afhandling og med udgangspunkt i afhandlingens resultater, åbnes en række forskningsmuligheder.

Anden runde af 'Børn og Unge i Danmark', der inkluderer 5 årgange af børn er klart til at blive analyseret i efteråret 2013, mens sjette runde af Børneforløbsundersøgelsen ventes indhentet i begyndelsen af 2014. Det giver en mulighed for at udvide forløbsperspektivet i analyser af sammenhænge

mellem familiers socioøkonomiske ressourcer, deres hverdagspraksis og unges (eller forældres) trivsel og adfærd. Vi kan således opstille en række statistiske modeller, der undersøger sammenhænge mellem forskellige ressourcer i barndomshjemmet, familiens praksis i 15-årsalderen og unges trivsel og adfærd i 18-19-årsalderen. Med survey-spørgsmål til de 18- og 19-årige unge og med koblingen af surveyen til fx helbredsregistre, uddannelsesregistre, misbrugsregistre og kriminalitetsregistre fra Danmarks Statistik bliver det muligt at undersøge familiens rolle i forhold til fx psykisk sårbarhed, social integration, alkohol- og stofmisbrug, uddannelsesfrafald og kriminel adfærd.

Vi kan også bruge disse forløbsdatasæt og de teoretiske modeller over familiepraksis til at følge udviklingen i familiers praksis over tid og undersøge, hvad der påvirker et skift fra en praksistype til en anden.

Derudover kan familiepraksismodellerne inddrages i mere holistiske analytiske modeller, der også inkluderer fx social interaktion med venner, trivsel og støttemuligheder i uddannelsen, unges institutionelle rammer eller fritidsaktiviteter.

English summary

This dissertation studies practices of routines, relations and rules in Danish families with at least one adolescent living at home. It investigates the socioeconomic background for these family practices and the relationships between family socioeconomic resources and family practices on the one hand and adolescent risk behavior, life satisfaction and experience of autonomy on the other.

Using statistical latent class analysis drawing on sociological and social psychological theory, the dissertation develops two typologies of everyday practice in families with teenagers – one based on mothers' experience of family practice and one based on adolescents'. These typologies then function as dependent variables in logistic regression analyses of the socioeconomic background of family practice and as independent variables explaining adolescents' risk behavior, life satisfaction and experience of autonomy.

The study finds that Danish mothers, in accordance with Diana Baumrind's (1966) social psychological theory, can be classified in three types of family practice: an authoritative, a permissive and an authoritarian type. The authoritarian type of mother combines an emotionally close relationship with her son/ daughter with relatively strict norms regarding the adolescent's use of alcohol and cigarettes and having sex at home. The permissive mother also has a close relationship with her adolescent child but is much more lenient when it comes to norms on alcohol, smoking and sex. Finally, the relationship between the authoritarian type of mother and her child is more emotionally distant. Her strictness regarding alcohol, smoking and sex lies in between the two other groups but she uses sanctions more frequently.

When investigating the socioeconomic background for these three types, I find the authoritative type to be overrepresented among high-educated families, in families where the adolescent has a handicap or a long-term illness, among older mothers and in families where the adolescent is a girl. On the contrary it is underrepresented among single parents and in families where the parents have

or have had an alcohol problem. The permissive type is overrepresented among low-educated families and among younger mothers but underrepresented in families where the adolescent had behavioral problems earlier in childhood. Like the authoritative type, the permissive type is underrepresented among single parents. The authoritarian type is, like the authoritative type, overrepresented among single-educated families, but is otherwise overrepresented in families with economic and alcohol problems and in families where the adolescent had behavioral problems earlier in childhood. The authoritarian type is also more widespread among single parents. The combination of high education and authoritarian family practice is interesting as the result differs from that of earlier studies showing the authoritarian practice to be more widespread in families with a low educational level and few socioeconomic resources. I interpret this result as an expression of a high level of stress in some high-educated families caused by difficulties in combining family and work life.

This statistical picture suggests that different explanatory models are needed to explain the socioeconomic background of the three family practice types. The permissive type is thus explained as an expression of class-cultural preferences for a friendly, equal and present-oriented family practice. In contrast, the affiliation with the authoritarian type seems to be a consequence of stress and economic, social and behavioral problems in childhood.

Further analyses of the relationship between the three family practice types and adolescent risk behavior show that authoritative mothers have the least risk-taking adolescents while adolescents with authoritarian mothers show the highest level of risk-taking. Socioeconomic resources in the home impact the risk-behavior of the adolescents as poverty, unemployment and a low educational level in general is related to increasing adolescent risk behavior. This relationship is not affected when family practice is included in the model. This means family practice in this study is an additive rather than a mediating factor in the relationship between family socioeconomic resources and adolescent risk behavior. Another analysis however shows that family socioeconomic resources and family practice interact as I find that the relationship between practice and selected types of risk behavior to be stronger

in families with few resources in the adolescents' childhood than in other families.

The analysis of adolescents' experience of family practice reveals four empirical types. I name these 'the democratic family-oriented', 'the democratic individual-oriented', 'the hierarchical family-oriented' and the 'disintegrated individual-oriented' types. These types are based on Anthony Giddens' theory about the spread of a democratic family type with a strong focus on the individual during the 20th century. In accordance with his theory I classify the types by their individualism, their generational equality and their emotional closeness measured by the frequency the parents acknowledge the adolescents and the frequency of parent-adolescent conversations.

The democratic family-oriented type is dependent, equal, democratic and emotional close. The democratic individual-oriented is independent, equal, democratic and medium emotional close. The hierarchical family-oriented is dependent, unequal, undemocratic and shows a relatively high level of acknowledgement but only few parent-adolescent conversations. Finally, the disintegrated individual-oriented type is independent, equal but undemocratic and emotional distant.

This analysis shows that families with high-educated parents more than other families strive to balance individual and common needs but it also shows that the process is difficult. Testing the relationship between family practice and adolescent autonomy and life satisfaction, I finally find that adolescents in the individual-oriented families are less satisfied with life and experience less autonomy than adolescents in the family-oriented types.

The dissertation contributes new knowledge about the relationship between family socioeconomic resources, family practices and adolescent behavior and well-being and thereby sheds light on the relationship between structure and actor when it comes to the transmission of risk and well-being between generations.

The dissertation is furthermore the first to develop a quantitative model of parent-adolescent relationships based on Giddens' theory and therefore enable quantitative analysis of the socioeconomic background for a according to Giddens' typical late modern family that strives to balance individual and

common needs in the family. This means it is also the first to test the relationship between this type of family practice and adolescent life satisfaction and autonomy.

Dansk resumé

Denne afhandling studerer hverdagspraksisser (rutiner, relationer og regler) i danske familier, hvor mindst et af børnene er teenager. Den undersøger den socioøkonomiske baggrund for disse familiepraksisser og sammenhænge mellem familiens socioøkonomiske ressourcer og hverdagspraksisser på den ene side og unges risikoadfærd, livstilfredshed og oplevelse af personlig autonomi på den anden.

Ved hjælp af statistiske latente klasseanalyser samt sociologisk og socialpsykologisk teori udvikler afhandlingen to typologier over teenagefamiliers hverdagspraksisser. Disse typologier anvendes efterfølgende som afhængige faktorer i logistiske regressions- og tabelanalyser til at undersøge baggrunden for familiers tilhørsforhold til forskellige praksistyper. I yderligere logistiske regressionsanalyser fungerer typologierne desuden som uafhængige forklarende faktorer, der sammen med familiernes socioøkonomiske ressourcer bruges til at forklare unges risikoadfærd, livstilfredshed og oplevede autonomi.

Studiet finder, at danske mødre, i overensstemmelse med Diana Baumrinds (1966) socialpsykologiske teori, kan opdeles i tre familiepraksistyper: en autoritativ, en tolerant og en autoritær type. Den autoritative mødretype er kendetegnet ved et tæt forhold mellem forældre og unge kombineret med forholdsvis strenge rammer omkring den unges alkohol, rygning og sexliv. Den tolerante mødretype er ligeledes kendetegnet ved et tæt forhold mellem forældre og unge, men her kombineret med forholdsvis tolerante rammer omkring alkohol, rygning og sex. Endelig er den autoritære type kendetegnet ved et relativt distanceret forhold mellem forældre og børn kombineret med mellemhøj tolerancetærskel overfor alkohol, rygning og sex og med en relativt stor brug af straffende sanktioner overfor den unge.

Når jeg statistisk søger forklaringer på disse tre typer, finder jeg, at den autoritative type er mest udbredt blandt højtuddannede familier, i familier med handicappede børn, blandt ældre mødre, og i familier, hvor det aktuelle barn er en pige. Den er derimod mindre udbredt blandt enlige forældre og i familier, hvor forældrene har eller har haft et alkoholproblem. Den tolerante type er mest

udbredt blandt lavt-uddannede og blandt yngre mødre, men mindre udbredt i familier, hvor børnene har haft et adfærdsproblem og er, ligesom den autoritative type, mindre udbredt blandt enlige forældre. Den autoritære type er ligesom den autoritative type mest udbredt i højtuddannede familier, men er ellers kendetegnet ved i højere grad at have oplevet økonomiske problemer, alkoholproblemer og adfærdsproblemer hos barnet i løbet af den unges opvækst. Derudover er den autoritære type mest udbredt blandt enlige forældre. Kombinationen af høj uddannelse og autoritær familiepraksis er interessant, idet resultatet afviger fra tidligere undersøgelser, hvor den autoritære praksis er mest udbredt blandt familier med lavt uddannelsesniveau og få socioøkonomiske ressourcer. Jeg tolker dette resultat som udtryk for nogle højtuddannede familiers højere stressniveau forårsaget af vanskeligheder med at kombinere familie- og arbejdsliv.

Jeg slutter ud fra det statistiske billede af familiepraksissernes socioøkonomiske grundlag, at der er brug for forskellige forklaringsmodeller for at forstå baggrunden for de forskellige familietyper. Den tolerante type kan således ses som udtryk for klasse-kulturelle præferencer for en venskabelig, ligeværdig og nutidsrettet familiepraksis. Omvendt ser tilhørsforholdet til den autoritære type ud til at være en konsekvens af stress samt økonomiske, sociale og adfærdsmæssige problemer i opvæksten.

I videre analyser af praksistypernes konsekvenser for unge, finder afhandlingen, at mødrenes tilhørsforhold til forskellige praksistyper er stærkt sammenhængende med unges risikoadfærd. Autoritative mødre har således børn med forholdsvis lav grad af risikoadfærd, mens børn af autoritære mødre omvendt har en høj risikoadfærd. Socioøkonomiske ressourcer i hjemmet under opvæksten påvirker også unges risikoadfærd, idet fattigdom, fædres arbejdsløshed og et lavt uddannelsesniveau generelt er med til at øge unges risikoadfærd. Denne sammenhæng påvirkes ikke, når familiens praksis tilføjes til analysen, og familiens praksis fungerer derfor i dette studie som en additiv frem for en medierende faktor i relationen mellem familieressourcer og unges risikoadfærd. En anden analyse viser, at familiens socioøkonomiske ressourcer og praksis interagerer, idet sammenhængen mellem praksis og udvalgte typer af risikoadfærd er signifikant stærkere i familier med få ressourcer sammenlignet med andre familier.

I analysen af unges opfattelse af deres familiers praksisser finder jeg fire empiriske typer, som jeg navngiver 'den demokratisk-familieorienterede', 'den demokratisk-individorienterede', 'den hierarkisk-familieorienterede' og 'den disintegreret-individorienterede' type. Disse typer er baseret på Giddens' teori om udbredelsen af en demokratisk familietype med et stærkt individfokus i løbet af det 20. århundrede og klassificerer derfor familierne ud fra deres individorientering, lighed og følelsesmæssige nærhed målt ved antallet af samtaler mellem forældre og unge og hyppigheden af forældrenes anerkendelse af den unge.

Den demokratisk-familieorienterede type er karakteriseret ved tætte praktiske bånd mellem forældre og unge, stor lighed og følelsesmæssig nærhed. Den demokratisk-individorienterede type har mindre tætte praktiske bånd mellem forældre og unge, stor lighed og middelhøj grad af demokratisk deltagelse samt følelsesmæssig nærhed. Den hierarkisk-familieorienterede type er kendetegnet ved tætte praktiske bånd, lille vægt på lighed og demokratisk deltagelse og samtale, men til gengæld et forholdsvis højt niveau af anerkendelse. Den disintegreret-individorienterede type har svage praktiske bånd, lighed men ingen demokratisk deltagelse, få samtaler og lille grad af anerkendelse. Denne analyse viser, at familier med højtuddannede forældre mere end andre familier forsøger at balancere mellem individuelle og fælles behov, men at det kan være vanskeligt at forene disse to størrelser. Analysen viser også, at unge i familier med en stærk grad af individorientering i mindre grad end unge i familieorienterede typer oplever høj livstilfredshed og autonomi.

Afhandlingen bidrager med ny viden om forholdet mellem familiers socioøkonomiske ressourcer, familiers aktive praksis og unges adfærd og trivsel og øger således forståelsen for samspillet mellem struktur og aktør, når det gælder overførslen af risici og trivsel mellem generationer.

Afhandlingen er derudover det første til at udvikle en kvantitativ model over familierelationer mellem forældre og børn baseret på Giddens' teori og dermed med til at muliggøre kvantitative analyser af baggrunden for en ifølge Giddens typisk senmoderne familie, der forsøger at balancere individhensyn med fællesskabshensyn. Den er således også det første, der tester konsekvenserne af denne familietype for unges livstilfredshed og autonomi.

Appendix

Tabel A.1: Familiepraksisspørgsmål hentet fra BUD – brugt i kapitel 3. 11-19-årige. Procent

Oprindeligt spørgsmål	Svarkategorier	Oprindelig fordeling	Fordeling i endeligt sample efter omkodning
Hvor tit laver du husarbejde	Hver dag 2-5 gange om ugen En gang om ugen 1-3 gange om måneden Sjældnere Aldrig Ved ikke N	27,04 40,21 18,38 8,25 4,21 1,85 0,07 2922	67,25 32,75 2922
Forældre spiser aftensmad sammen med dig	Hver dag 2-5 gange om ugen En gang om ugen 1-3 gange om måneden Sjældnere Aldrig Ved ikke N	71,08 24,23 2,31 0,82 1,02 0,44 0,10 2939	71,08 38,92 2939
Du giver besked om, hvor du går hen	Altid Ofte Af og til Næsten aldrig Aldrig Ved ikke N	67,22 23,86 6,74 1,43 0,68 0,07 2938	67,22 32,72 2938
Forældre kender de venner, du omgås	Altid Ofte Af og til Næsten aldrig Aldrig Ved ikke N	65,79 26,72 5,96 1,26 0,27 -- 2938	65,79 34,21 2938
Du er med til at planlægge fælles aktiviteter i familien	Altid Ofte Af og til Næsten aldrig Aldrig Ved ikke N	25,05 38,97 23,62 8,00 6,07 0,32 2938	64,02 35,98 2938
Du må ofte gøre som du får besked på	Helt enig Enig Hverken enig eller uenig Uenig Helt uenig Ved ikke N	17,78 49,25 21,72 9,47 1,16 0,62 2924	67,03 21,72 10,63 -- 2924
Din mor bruger tid på bare at tale med dig	Hver dag 2-5 gange om ugen En gang om ugen 1-3 gange om måneden Sjældnere Aldrig	31,57 40,34 13,07 8,15 4,81 1,34	Samtale med mor og far kodet sammen: Hver dag 35,75 ¹

	Ved ikke N	0,72 2908	2-5 gange 40,23 ² Højst en 24,01 ³
Din far bruger tid på bare at tale med dig	Hver dag 2-5 gange om ugen En gang om ugen 1-3 gange om måneden Sjældnere Aldrig Ved ikke N	21,20 36,88 17,49 12,11 8,85 2,48 0,99 2825	
Dine forældre bemærker det, når en opgave udføres godt	Altid Ofte Af og til Næsten aldrig Aldrig Ved ikke N	36,84 44,88 14,88 2,38 0,27 0,48 2937	36,84 63,16 --
Du har konflikter med mor	Hver dag 2-5 gange om ugen En gang om ugen 1-3 gange om måneden Sjældnere Aldrig Ved ikke N	1,48 8,70 15,41 24,14 32,08 17,85 0,34 2908	Konflikt med mor og far kodet sammen: Højt konflikt ⁴ 12,70 Svagt konflikt ⁵ 42,81 Meget svagt konflikt ⁶ 44,49 N=2812
Du har konflikter med far	Hver dag 2-5 gange om ugen En gang om ugen 1-3 gange om måneden Sjældnere Aldrig Ved ikke N	0,96 5,84 12,43 22,59 35,20 22,34 0,64 2824	
Dit forhold til forældre er vigtigt for dig	Altid Ofte Af og til Næsten aldrig Aldrig Ved ikke N	81,80 13,80 3,41 0,61 0,17 0,20 2934	Kodet sammen til Forældres betydning Meget stor bety. ⁷ 72,9 Stor bety. ⁸ 21,63 Mindre bety. ⁹ 5,48
Dine forældre spiller en ret stor rolle i dit liv	Altid Ofte Af og til Næsten aldrig Aldrig Ved ikke N	78,43 16,22 4,12 0,72 0,24 0,27 2934	

- 1) Hver dag med mindst en af forældrene
- 2) 2-5 gange om ugen med mindst en af forældrene
- 3) Højst 1 gang om ugen med en eller begge forældre
- 4) Konflikt mindst 2-5 gange om ugen med mindst en forælder eller mindst 1 gang om ugen med begge forældre
- 5) Konflikt højst en gang om ugen med højst en forælder
- 6) Sjældent eller aldrig med begge
- 7) Svaret 'altid' til begge spørgsmål
- 8) 'Altid' til et eller 'ofte' til begge spørgsmål
- 9) "Af og til" eller sjældnere til begge spørgsmål

Kilde: Børn og unge i Danmark (BUD), 2009

Tabel A.2: Familiepraksisspørgsmål fra BUD – brugt i artikel 3. 15-19-årige.

Procent

Oprindeligt spørgsmål	Svarkategorier	Oprindelig fordeling	Fordeling i endeligt sample efter omkodning
Forældre spiser aftensmad sammen med dig	Hver dag 2-5 gange om ugen En gang om ugen 1-3 gange om måneden Sjældnere Aldrig Ved ikke	60,49 31,99 3,61 1,62 1,38 0,72 0,18	62,79 31,63 5,58 --
Du giver besked om, hvor du går hen	Altid Ofte Af og til Næsten aldrig Aldrig Ved ikke	58,93 28,80 9,14 1,98 1,02 0,12	59,25 28,78 11,97 --
Forældre kender de venner, du omgås	Altid Ofte Af og til Næsten aldrig Aldrig Ved ikke	52,59 35,68 8,97 2,29 0,48 --	53,74 35,51 10,75 --
Du er med til at planlægge fælles aktiviteter i familien	Altid Ofte Af og til Næsten aldrig Aldrig Ved ikke	23,51 38,54 23,57 9,26 4,93 0,18	23,67 39,59 36,73 --
Du må ofte gøre som du får besked på	Helt enig Enig Hverken enig eller uenig Uenig Helt uenig Ved ikke	12,07 44,31 27,55 13,09 2,23 0,74	58,37 27,69 13,95 --
Din mor bruger tid på bare at tale med dig	Hver dag 2-5 gange om ugen En gang om ugen 1-3 gange om måneden Sjældnere Aldrig Ved ikke	34,15 38,24 14,11 7,88 3,67 1,04 0,86	Samtale med mor og far kodet sammen: Hver dag 35,48 ¹ 2-5 gange 40,21 ² Højest en 24,32 ³
Din far bruger tid på bare at tale med dig	Hver dag 2-5 gange om ugen En gang om ugen 1-3 gange om måneden Sjældnere Aldrig Ved ikke	22,36 36,79 17,91 12,24 7,47 2,00 1,16	
Dine forældre bemærker det, når en opgave udføres godt	Altid Ofte	37,48 43,56	37,28 44,35

	Af og til	15,28	18,37
	Næsten aldrig	2,83	
	Aldrig	0,36	
	Ved ikke	0,48	--

Kilde: BUD, 2009

Tabel A.3: Familiepraksisspørgsmål fra BFU, mødreskema 2011 – brugt i artikel 1 og 2. Procent

Oprindeligt spørgsmål	Svarkategorier	Oprindelig fordeling	Fordeling efter omkodning
Indgik i den latente klasseanalyse:			
Du kender de venner din søn/ datter omgås	Altid	34.03	34
	Oft	60.01	60
	Af og til	5.40	6
	Næsten aldrig	0.35	
	Aldrig	0.12	
	Ved ikke	0.09	--
Din søn/ datter giver besked hjemme om, hvor han/ hun går hen	Altid	65.05	65
	Oft	32.43	33
	Af og til	2.10	2
	Næsten aldrig	0.19	
	Aldrig	0.05	
	Ved ikke	0.19	--
Hvor tæt er forholdet mellem dig og din søn/datter	Særdeles tæt	47.48	48
	Tæt	50.69	51
	Ikke særlig tæt	1.48	1
	Ved ikke	0.35	--
Må din søn/ datter drikke alkohol i hjemmet?	Ja, det kan jeg fuldt acceptere	7.98	70
	Ja, det kan jeg acceptere	62.05	
	Nej, det har jeg svært ved at acceptere	15.90	27
	Nej, det er helt uacceptabelt	11.45	
	Ved ikke	2.62	3
Må din søn/ datter ryge cigaretter i hjemmet?	Ja, det kan jeg fuldt acceptere	1.12	7
	Ja, det kan jeg acceptere	6.37	
	Nej, det har jeg svært ved at acceptere	17.56	89
	Nej, det er helt uacceptabelt	71.58	
	Ved ikke	3.37	3
Må din søn/ datter have eventuelle kærester til overnatning i hjemmet?	Ja, det kan jeg fuldt acceptere	22.97	71
	Ja, det kan jeg acceptere	47.70	
	Nej, det har jeg svært ved at acceptere	9.06	15
	Nej, det er helt uacceptabelt	6.18	
	Ved ikke	14.07	14
Blev tilføjet i en supplerende deskriptiv analyse:			
Hvor ofte har det inden for de sidste 6 måneder været nødvendigt for dig:			
At forbyde din søn/ datter at være sammen med venner (fx gå i byen), eller forbyde noget andet han/ hun gerne vil?	Ugentligt	0.33	2
	Månedligt	1.95	
	2-5gange	28.33	29
	Er ikke sket	67.66	69
	Ved ikke	1.74	--
At give stuearrest?	Ugentligt	0.02	0
	Månedligt	0.42	
	2-5gange	7.18	7
	Er ikke sket	90.83	92
	Ved ikke	1.55	--
At skælde ud?	Ugentligt	10.33	35
	Månedligt	24.24	
	2-5gange	49.21	50
	Er ikke sket	14.50	15
	Ved ikke	1.71	--

Kilde: Børneforløbsundersøgelsen (BFU) 2011, Mødreskema

Tabel A.4: Supplerende spørgsmål fra BFU 2011- ungeskema, brugt i kapitel 3.

Procent

Oprindeligt spørgsmål	Svarkategorier	Oprindelig fordeling	Fordeling efter omkodning
Du giver besked derhjemme om, hvor du går hen	Altid Ofte Af og til Næsten aldrig Aldrig Ved ikke	62,87 28,04 7,67 1,14 0,19 0,09	
Dine forældre kender de venner du omgås	Altid Ofte Af og til Næsten aldrig Aldrig Ved ikke	59,75 29,25 9,56 1,09 0,31 0,05	
Du kan regne med at din far lytter til dig	Altid Ofte Af og til Næsten aldrig Aldrig Har ikke personen Ved ikke	65,56 22,12 6,87 1,56 2,34 1,16 0,40	Slår forældre sammen variabelnavn: lydhør Begge altid 57,39 1 altid eller 2 ofte 26,46 Begge max af og til 16,16
Du kan regne med at din mor lytter til dig	Altid Ofte Af og til Næsten aldrig Aldrig Har ikke personen Ved ikke	77,12 17,26 4,57 0,59 0,37 0,05 0,05	
Din far spiller en ret stor rolle i dit liv	Altid Ofte Af og til Næsten aldrig Aldrig Har ikke personen Ved ikke	54,81 29,73 9,45 2,34 2,38 1,20 0,09	Slår begge forældre sammen Begge altid 36,43 1 altid eller 2 ofte 48,92 Begge max af og til 14,64
Din mor spiller en ret stor rolle i dit liv	Altid Ofte Af og til Næsten aldrig Aldrig Har ikke personen Ved ikke	48,04 38,37 12,11 0,98 0,35 0,07 0,07	
Synes du dine kammerater får lov til mere end, du selv gør?	Ja Nej Ved ikke	27,88 68,25 3,86	
Synes du dine forældre blander sig for meget i, hvad du laver?	Ja Nej Ved ikke	19,84 77,88 2,27	

Kilde: BFU2011, Ungeskema

Tabel A.5: Principalkomponentanalyse af familiepraksisvariable brugt til at operationalisere Baumrinds typologi. Efter ortogonal varimax rotation

	Komponent 1	Komponent 2	Komponent 3	Unikhed
Kendskab til venner		0,4262		0,7849
Besked om færden		0,4082		0,794
Tæthed i relation		0,3891		0,8325
Accept af alkohol i hjemmet			0,3934	0,8435
Accept af cigaretter i hjemmet			0,2921	0,9063
Accept af kæresteovernatning i hjemmet			0,3645	0,8577
Forbud mod at være sammen med venner (fx gå i byen) eller andre ting?	0,5338			0,6958
Stuearrest	0,4648			0,7786
Skæld ud	0,3799			0,8203

Kilde: BFU 2011, Mødreskema

Tabel A.6: Survey-spørgsmål om familiens ressourcer – brugt i artikel 1.

Procent

Oprindeligt spørgsmål	Svarkategorier	Fordeling i forskellige år	Fordeling efter omkodning
Økonomiske problemer i barndommen			
Hvordan vil du alt i alt bedømme din/ familiens økonomiske situation, er den:	Særdeles god God Nogenlunde Dårlig Ved ikke Ikke besvaret	96: 13,8 99: 13,9 03: 13,2 07: 17,4 96: 50,1 99: 48,4 03: 43,0 07: 44,1 96: 23,3 99: 22,7 03: 22,4 07: 15,5 96: 3,03 99: 3,1 03: 4,1 07: 2,9 96: -- 99: 0,1 03: 0,2 07: 0,1 96: 9,8 99: 11,9 03: 17,2 07: 20,0	Dårlig økonomi i mindst et år: 9,9 Ikke dårlig i noget år: 86,3 Ikke besv. noget år: 3,8
Forældres problemer med alkohol			
Har du nogensinde følt, du burde drikke mindre?	Ja Nej Ved ikke Ikke besvaret	07: 6,6 11: 8,7 07: 73,3 11: 57,5 07: 1,4 11: 1,1 07: 20,1 11: 32,8	Højt alkoholforbrug i 07 eller 11 ¹ : 6,2 Ikke højt alk.forbrug i 07 eller 11: 78,7 Ikke besv. noget år: 15,2
Har du nogensinde følt det ubehageligt, at andre har kritiseret hvor meget du har drukket?	Ja Nej Ved ikke Ikke besvaret	07: 1,4 11: 2,1 07: 78,5 11: 62,9 07: 0,0 11: 2,2 07: 20,1 11: 32,8	
Har du nogensinde haft dårligt samvittighed over at drikke for meget?	Ja Nej Ved ikke Ikke besvaret	07: 4,6 11: 6,1 07: 74,3 11: 60,2 07: 0,1 11: 0,9 07: 20,0 11: 32,8	
Har du nogensinde haft brug for en "reparationsbajer" om morgenen?	Ja Nej Ved ikke Ikke besvaret	07: 0,9 11: 0,7 07: 79,1 11: 66,3 07: -- 11: 0,1 07: 20,1 11: 32,9	
Mener du din ægtefælle/samlever drikker for meget alkohol?	Ja Nej Ved ikke Ikke besvaret	07: 3,0 11: 3,4 07: 63,8 11: 52,1 07: 0,1 11: 1,2 07: 33,0 11: 42,8	
Har din ægtefælle/samlever et alkoholproblem?	Ja Nej Ved ikke Ikke besvaret	07: 0,8 11: 1 07: 66,0 11: 55,0 07: 0,2 11: 1,3 07: 33,0 11: 42,9	
Diagnose for handicap eller langvarig sygdom			
Har en læge eller en psykolog konstateret at din søn/ datter har en langvarig sygdom, et handicap eller en psykisk lidelse? ²	Ja Nej Ved ikke Ikke besvaret	11: 6,7 11: 64,4 11: 0,2 11: 28,8	Ja: 6,7 Nej: 64,4 Ikke besv.: 29,0
Barns adfærd målt ved sdq			
	Normal adfærd Moderate adf.probl. Svære adf.probl. Ikke besvaret	03: 74,8 07: 72,2 03: 3,8 07: 3,6 03: 4,3 07: 4,2 03: 17,2 07: 20,0	Norm. ³ 80,4 Mod. 4,2 Svær. 5,0 Ik. besv. 10,5

1: Ja til alle spørgsmål til respondentens eget alkoholforbrug eller ja til et af spørgsmålene til samlevers alkoholforbrug

2: fx stærk ordblindhed, stærkt nedsat syn eller hørelse, DAMP/ ADHD, depressiv forstyrrelse, talehandicap eller andet

3: 2007 er primært år – hvis ubesvaret medtages 2003

Kilde: BFU – surveys fra 1996, 1999, 2003, 2007 og 2011, mødreskema

Tabel A.7: Spørgsmål om unges risikoadfærd – brugt i artikel 2. Procent

	Oprindeligt spørgsmål	Svarkategorier	Oprindelig fordeling	Fordeling efter omkodning
Risikoadfærd				
Druk	Tænk på de sidste 30 dage – Ved hvor mange lejligheder har du drukket mere end fem genstande på en dag/aften?	0 gange 1 gang 2 gange 3 gange 4-5 gange 6 eller flere gange Ved ikke	27,18 21,84 16,15 12,32 9,42 9,01 4,08	Sammenkodning af begge alkohol-spørgsmål: 0-3 gange: 82,25
	Har du prøvet at drikke alkohol?	Ja Nej	93,84 6,16	4-6 gange: 17,05
Hash	Har du nogensinde prøvet at ryge hash/ pot?	Nej, aldrig	88,06	88,06
		Ja, inden for de sidste 30 dage	3,86	11,94
		Ja, inden for de sidste 12 mdr	4,73	
		Ja, men det er 1 år eller længere siden	3,35	
Pjækkeri	Er du inden for det sidste år blevet væk fra undervisningen (pjækket)?	Nej	69,16	69,27
		Ja, i nogle få timer	18,52	30,73
		Ja, en hel dag	8,32	
		Ja, flere dage i træk	3,83	
		Ved ikke	0,16	--
Selvskade	I hele dit liv, har du nogensinde forsøgt at skade eller såre dig selv?	Ja	10,55	10,55
		Nej	89,45	89,45
Vold/ slåskamp	Har du nogensinde – alene eller sammen med andre – tævet eller truet andre med tæv?	Ja, flere gange	3,68	11,72
		Ja, en gang	7,96	
		Nej, aldrig	87,60	88,28
		Ved ikke	0,77	--

Kilde: BFU 2011, Ungeskema

Tabel A.8: Spørgsmål om unges livstilfredshed og autonomi – brugt i artikel 3.
15-19-årige. Procent

	Oprindeligt spørgsmål	Svarkategorier	Oprindelig fordeling	Fordeling efter omkodning
Livstilfredshed	Hvor tilfreds er du med dit liv? Angiv din tilfredshed på en skala fra 0 til 10, hvor 10 betyder "det bedst mulige liv" og 0 betyder "det værst tænkelige liv"	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10	0,37 0,44 1,03 2,42 4,04 6,98 19,69 37,99 16,16 10,87	Ikke høj livstilfredshed (0-8): 72,96 Høj livstilfredshed (9-10): 27,04
Autonomi	Du kan for det meste selv bestemme over din tid?	Helt enig Enig Hverken enig eller uenig Uenig Helt enig Ved ikke	51,40 42,02 4,85 1,33 0,40 --	Sammenkodet additivt til en 20-punktsskala. Derefter opdelt i Høj autonomi (helt enig i alle spørgsmål) 24,93 og Ikke høj autonomi (ikke helt enig i alle spørgsmål) 75,07
	Du føler dig fri til selv at bestemme over dit liv	Helt enig Enig Hverken enig eller uenig Uenig Helt enig Ved ikke	45,81 40,49 9,64 2,99 0,86 0,20	
	Du kan frit sige, hvad du tænker og mener	Helt enig Enig Hverken enig eller uenig Uenig Helt enig Ved ikke	52,26 38,70 6,45 2,13 0,33 0,13	
	Du føler, at du kan være den du er	Helt enig Enig Hverken enig eller uenig Uenig Helt enig Ved ikke	53,13 40,09 4,26 2,06 0,33 0,13	
	Du må ofte gøre, som du får besked på	Helt enig Enig Hverken enig eller uenig Uenig Helt enig Ved ikke	12,17 45,55 27,59 12,57 1,53 0,60	
	Du føler dig ofte presset	Helt enig Enig Hverken enig eller uenig Uenig Helt enig Ved ikke	3,26 14,63 22,54 43,48 15,63 0,47	

Kilde: BUD, 2009

Litteraturliste

- Abrahamson, P., Boje, T. P. & Greve, B. (2005). *Welfare and Families in Europe*. Aldershot: Ashgate.
- Adalbjarnardottir, S. & Hafsteinsson, L. G. (2001). Adolescents Perceived Parenting Styles and Their Substance Use: Concurrent and Longitudinal Analyses. *Journal of Research on Adolescence*, 11, 401.
- Agresti, A. og Finlay, B. (1999). *Statistical Methods for the Social Sciences*. New Jersey: Prentice Hall.
- Ahlberg, J., Roman, C., og Duncan, S. (2008). Actualizing the "Democratic family"? Swedish policy rhetoric versus family practices. *Social Politics Oxford Journals*, 15, 79-100.
- Allen, J. P., Hauser, S. T., Bell, K. L. & O'Connor, T. (1994). Longitudinal Assessment of Autonomy and Relatedness in Adolescent-Family Interactions as Predictors of Adolescent Ego Development and Self-Esteem. *Child Development*, 65.
- Andersen, D. (2012). Forløbsundersøgelsens data. I M.H.Ottosen (Ed.), *15-åriges hverdagsliv og udfordringer. Rapport fra femte dataindsamling af forløbsundersøgelsen af børn født i 1995* (pp. 33-52). København: SFI - Det nationale forskningscenter for Velfærd.
- Andersen, D. & Hestbæk, A.D. (1999). *Ansvar og værdier. En undersøgelse i børnefamilier*. København: Socialforskningsinstituttet.
- Atkinson, W. (2007). Beck, individualization and the death of class: a critique. *The British Journal of Sociology*, 58.
- August, B. (1983). Zappa. Danmark, Per Holst Filmproduktion.
- Aunola, K. & Stattin, H. (2000). Parenting styles and adolescents' achievement strategies. *Journal of Adolescence*, 23, 205.
- Balsa, A. I., Homer, J. F., French, M. T. & Norton, E. C. (2011). Alcohol Use and Popularity: Social Payoffs From Conforming to Peers' Behavior. *Journal of Research on Adolescence*, 21, 559-568.
- Barnow, S., Schuckit, M. A., Lucht, M., John, U. og Freyberger, H. J. (2002). The importance of a positive family history of alcoholism, parental rejection and emotional warmth, behavioral problems and peer substance use for

- alcohol problems in teenagers: A path analysis. *Journal of Studies on Alcohol*, 63, 305-315.
- Baumrind, D. (1989). The Permanence of Change and the Impermanence of Stability. *Human Development*, 32, 187-195.
- Baumrind, D. (1996). The discipline controversy revisited. *Family Relations*, 45, 405-414.
- Baumrind, D. (1966). Effects of Authoritative Parental Control on Child Behavior. *Child Development*, 37, 887.
- Baumrind, D. (1971). Current patterns of parental authority. *Developmental Psychology Monograph*, 4.
- Baumrind, D. (1978). Parental Disciplinary Patterns and Social Competence. *Youth & Society*, 9, 239.
- Baumrind, D. (1991). The influence of parenting style on adolescent competence and substance use. *Journal of Early Adolescence*, 11, 56-95.
- Beck, U. (1992). *Risk Society: Towards a New Modernity*. London: Sage.
- Beck, U. & Beck-Gernsheim, E. (1995). *The Normal Chaos of Love*. Cambridge: Polity Press.
- Beck, U. & Beck-Gernsheim, E. (2002). *Individualization*. London: Sage.
- Beck-Gernsheim, E. (1998). On the Way to a Post-Familial Family - From a community of Need to Elective Affinities. *Theory, Culture & Society*, 15.
- Berggren, H. & Trägårdh, L. (2006). *Är svensken människa? Gemenskap och oberoende i det moderna Sverige*. Stockholm: Nordstedts.
- Bergman, L.R. & Magnusson, D. (1997). A person-oriented approach in research on developmental psychopathology. *Development and Psychopathology*, 9, 291-319.
- Berlin, I. (1997). Two concepts of liberty. I H.Hardy & R. Hausheer (Eds.), *The proper study of mankind : an anthology of essays* (Chatto & Windus.
- Beyers, W., Goossens, L., Vansant, I., & Moors, E. (2003). A Structural Model of Autonomy in Middle and Late Adolescence: Connectedness; Separation, Detachment, and Agency. *Journal of Youth & Adolescence*, 32, 351.
- Bjorklund, A. & Salvanes, K. G. (2011). Education and Family Background. Mechanism and Policies. In E.A.Hanushek, S. Machin, & L. Woessman (Eds.), *Handbook of the Economics of Education* (s. 201-247). Elsevier.
- Bodovski, K. & Farkas, G. (2008). Concerted cultivation and unequal achievement in elementary school. *Social Science Research*, 37, 903-919.

- Bourdieu, P. (1990). *The Logic of Practice*. Cambridge: Polity Press.
- Bourdieu, P. (2005). *Udkast til en praksisteori*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Brannen, J. (1996). Discourses of Adolescence: Young People's Independence and Autonomy within Families. I J.Brannen & M. O'Brien (Eds.), *Children in Families* (s. 114-129). London: Falmer Press.
- Brembeck, H., Johansson, B. & Kampmann, J. (2004). Introduction. I H.Brembeck, B. Johansson, & J. Kampmann (Eds.), *Beyond the Competent Child - Exploring contemporary childhoods in the Nordic welfare societies* (pp. 7-13). Frederiksberg: Roskilde University Press.
- Budig, M. (2007). Feminism and the Family. I J.Scott, J. Treas, & M. Richards (Eds.), *The Blackwell Companion to the Sociology of Families* (s. 416-434). Malden: Blackwell Publishing.
- Buhl, R. (2008). *Forældresamarbejde i vejledningen - balladen om forældreinddragelse*. Danmarks pædagogiske Universitetsskole.
- Burgess, E. W. & Locke, H. J. (1945). *The Family: From institution to Companionship*. New York: American Books Company.
- Chan, T. W. & Koo, A. (2011). Parenting Style and Youth Outcomes in the UK*. *European Sociological Review*, 27, 385-399.
- Cheadle, J. E. & Amato, P. R. (2011). A Quantitative Assessment of Lareaus Qualitative Conclusions About Class, Race, and Parenting. *Journal of Family Issues*, 32, 679-706.
- Chin, T. & Phillips, M. (2004). Social Reproduction and Child-rearing Practices: Social Class, Children's Agency and the Summer Activity Gap. *Sociology of Education*, 77.
- Christiansen, C. E. (2006). Råzone. Danmark, Zentropa.
- Christoffersen, M. N. (2004). *Familiens Udvikling i det 20. århundrede. Demografiske strukturer og processer*.
- Clausen, S. E. (1996b). Parenting Styles and Adolescent Drug Use Behaviours. *Childhood*, 3, 403-414.
- Coleman, J. (1980). *The Nature of Adolescence*. Harmondsworth: Penguin.
- Conger, R. D., Conger, K., Elder, G. H., Lorenz, F., Simons, R. & Whitbeck, L. (1992). A family process model of economic hardship and adjustment of early adolescent boys. *Child Development*, 63, 526-541.

- Conger, R. D. & Ge, X. (1994). Economic Stress, Coercive Family Process, and Developmental Problems of Adolescents. *Child Development*, 65, 541-561.
- Crawford, L. A. & Novak, K. B. (2008). Parent--Child Relations and Peer Associations as Mediators of the Family Structure--Substance Use Relationship. *Journal of Family Issues*, 29, 155-184.
- Crosnoe, R. & Cavanagh, S. E. (2010). Families With Children and Adolescents: A Review, Critique, and Future Agenda. *Journal of Marriage & Family*, 72, 594-611.
- Cunningham, H. (1995). *Børn og Barndom i den vestlige verden efter 1500*. Klimt.
- Dahlgren, A. & Claezon, I. (1997). *Nya föräldrar - om kompisföräldraskap, auktoritet och ambivalens*. Department of Sociology, Lund University.
- Danmarks Statistik (2013a). AKU100: Arbejdsmarkedstilknytning efter beskæftigelsesstatus, alder og køn. <http://www.statistikbanken.dk/statbank5a/selectvarval/saveselections.asp>
- Danmarks Statistik (2013b). Børn Hovedtal. <http://dst.dk/da/Statistik/emner/husstande-familier-boern/boern.aspx>
- Danmarks Statistik (2013c). Nyt fra Danmarks statistik 8. august 2013. Nr. 422. <http://www.dst.dk/pukora/epub/Nyt/2013/NR422.pdf>
- Demant, J. (2008). *Liquid Socialities*. PhD Department of Sociology, University of Copenhagen.
- Demant, J. & Ravn, S. (2013). Communicating trust between parents and their children: a case study of adolescents' alcohol use in Denmark. *Journal of Adolescent Research*, 28, 325-347.
- Dencik, L. (2005). *Mennesket i Postmoderniseringen - om barndom, familie og identiteter i opbrud*. Billesø & Baltzer.
- Dencik, L., Jørgensen, P. S. & Sommer, D. (2008). *Familie og Børn - i en opbrudstid*. Hans Reitzels forlag.
- Elder, G. H., Eccles, J. S., Ardelt, M. & Lord, S. (1995). Inner-city parents under economic pressure: Perspectives on the strategies of parenting. *Journal of Marriage and the Family*, 57, 771-784.
- Elder, J. (1994). Time, Human Agency, and Social Change: Perspectives on the Life Course. *Social Psychology Quarterly*, 57, 4-15.
- Erikson, E. H. (1968). *Identity: Youth and Crisis*. New York: Norton.

- Farrington, D. & Welsh, B. (2009). *Saving Children from a Life of Crime*. Oxford: Oxford University Press.
- Fergusson, D. M., Swain-Campbell, N., & Horwood, L. J. (2004). How does Childhood Economic Disadvantage Lead to Crime? *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 45, 956-966.
- Fromm, E. (1941). *Escape from freedom*. New York: Farrar and Rinehart.
- Frønes, I. (1997). The Transformation of Childhood: Children and Families in Postwar Norway. *Acta Sociologica*, 40, 17-31.
- Frønes, I. (1999). Kammeraterne og moderniteten. In L.Dencik & P. S. Jørgensen (Eds.), *Børn og familie i det Postmoderne Samfund* (. Gaunt, D. (1983). *Familjeliv i Norden*. Gidlunds forlag.
- Gelles, R. (1995). Changing Family Organization in the United States. In R.Gelles (Ed.), *Contemporary Families - A Sociological view* (s. 103-127). Thousand Oakes: Sage.
- Gerard, J. M. & Buehler, C. (1999). Multiple Risk Factors in the Family Environment and Youth Problem Behaviors. *Journal of Marriage and Family*, 61, 343-361.
- Giddens, A. (1990). *The Consequences of Modernity*. Cambridge: Polity.
- Giddens, A. (1991). *Modernity and Self-Identity: Self and Society in the Late Modern Age*. Polity Press.
- Giddens, A. (1992). *The Transformation of Intimacy: Sexuality, Love & Eroticism in Modern Societies*. Cambridge: Polity.
- Giddens, A. (1994a). *Intimitetens forandring*. (4 ed.) København: Hans Reitzels Forlag.
- Giddens, A. (1994b). *Modernitetens konsekvenser*. København: Hans Reitzels forlag.
- Giddens, A. (1996). *Modernitet og selvidentitet*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Giddens, A. (1998). *The third way: The Renewal of Social Democracy*. Cambridge: Polity.
- Giddens, A. (1999). *Den tredje vej - Socialdemokratismens fornyelse*. København: Hans Reitzels forlag.
- Giddens, A. (2000). *Runaway World. How Globalisation is Reshaping Our Lives*. Routledge.

- Gillies, V. (2005). Raising the 'Meritocracy': Parenting and the Individualization of Social Class. *Sociology*, 39, 835-853.
- Gillies, V. (2008). Perspectives on Parenting Responsibility: Contextualizing Values and Practices. *Journal of Law & Society*, 35, 95-112.
- Green, E., Mitchell, W., & Bunton, R. (2000). Contextualizing Risk and Danger: An Analysis of Young People's Perceptions of Risk. *Journal of Youth Studies*, 3, 109-126.
- Greenfield, P. M., Keller, H., Fuligni, A. & Maynard, A. (2003). Cultural pathways through universal development. *Annual review of Psychology*, 54, 461-490.
- Grotevant, H. D. & Cooper, C. R. (1986). Individuation in family relationships: A perspective on individual differences in development of identity and role-taking skill in adolescence. *Human Development*, 29, 82-100.
- Halman, L., Sieben, I. & Zundert, M. v. (2012). *Atlas of European Values*. Tilburg University.
- Hawkins, D., Amato, P., & King, V. (2007). Nonresident father involvement and adolescent well-being: Father effects or child effects? *American Sociological Review*, 72, 990-1010.
- Hines, A. R. & Paulson, S. E. (2006). Parents' and teachers' perceptions of adolescent storm and stress: Relations with parenting and teaching styles. *Adolescence*, 41, 597-614.
- Hofer, M., Youniss, J. & Noack, P. (1999). Verbal Interaction and Development in Families with Adolescents. *Advances in Applied Developmental Psychology*, 15.
- Høffding, H. (1903). Vort hjem. In E.Gad (Ed.), *Vort hjem* (pp. 3-12). København: Det nordiske forlag.
- Hoffmann, J. P. (2006). Family Structure, Community Context, and Adolescent Problem Behaviors. *Journal of Youth & Adolescence*, 35, 867-880.
- Højrup, T. (1983). *Det glemte folk*. København: Institut for Europæisk Folkelivsforskning, Statens byggeforskningsinstitut.
- Holdsworth, C. & Morgan, D. (2005). *Transitions in context. Leaving Home Independence and Adulthood*. Open University Press.
- Holmbeck, G. N. (1996). A model of family relational transformations during the transition to adolescence: Parent-adolescent conflict and adaptation. I

- J.A.Grabber & A. C. Petersen (Eds.), *Transitions through adolescence: Interpersonal domains and contexts* (s. 167-199). Mahwah, NJ: Erlbaum.
- Iacovou, M. (2011). *Leaving home: Independence, Togetherness and income in Europe* United Nations Expert Group Meeting on Adolescents, Youth and Development.
- Jacobsen, J. S. (2009). Få meg på for faen. Norge, Miracle Film Distribution.
- Jæger, M. M. (2006). Skaleringsteknikker - at se det skjulte i data. In O.Bjerg & K. Villadsen (Eds.), *Sociologiske Metoder - fra teori til analyse i kvantitative og kvalitative studier* (s. 49-65). Frederiksberg: Forlaget Samfundslitteratur.
- James, A., Jenks, C., & Prout, A. (1998). *Theorizing Childhood*. Cambridge: Polity Press.
- Järvinen, M. & Østergaard, J. (2009). Governing Adolescent Drinking. *Youth & Society*, 40, 377-402.
- Jenks, C. (1996). The Postmodern Child. In J.Brannen & M. O'Brien (Eds.), *Children in Families: Research and Policy* (pp. 13-25). London: Falmer Press.
- Jenn-Yun, T., Roosa, M. W., & Michales, M. (1994). Agreement Between Parent and Child Reports on Parental Behaviors. *Journal of Marriage & Family*, 56, 341-355.
- Johansson, T. (2009). *Familjeliv*. Malmö: Liber.
- Kerr, M., Stattin, H. +., & Burk, W. J. (2010). A Reinterpretation of Parental Monitoring in Longitudinal Perspective. *Journal of Research on Adolescence*, 20, 39-64.
- Kerr, M., Stattin, H., & Ozdemir, M. (2012). Perceived Parenting Style and Adolescent Adjustment: Revisiting Directions of Effects and the Role of Parental Knowledge. *Developmental Psychology*, 48, 1540-1553.
- Kohl, P. L., Kagotho, J. N. & Dixon, D. (2011). Parenting Practices among Depressed Mothers in the Child Welfare System. *Social Work Research*, 35, 215-225.
- Kohn, M. L. (1977). *Class and conformity*. Chicago: The University of Chigago Press.
- Kowal, A. K., Krull, J. L. & Kramer, L. (2006). Shared Understanding of Parental Differential Treatment in Families. *Social Development*, 15, 276-295.

- Lahelma, E. & Gordon, T. (2008). Resources and (in(ter))dependence: Young people's reflections on parents. *Young*, 16, 209.
- Lamborn, S. D., Mounts, N. S., Steinberg, L. & Dornbusch, S. M. (1991). Patterns of Competence and Adjustment among Adolescents from Authoritative, Authoritarian, Indulgent, and Neglectful Families. *Child Development*, 62, 1049-1065.
- Lareau, A. (2003). *Unequal childhoods: Class, race and family life*. Berkely, Ca.: University of California Press.
- Larson, R. W. & Moneta, G. (1996). Changes in adolescents' daily interactions with their families from ages 10 to 18: Disengagement. *Developmental Psychology*, 32, 744.
- Larzelere, R. E. & Patterson, G. R. (1990). Parental management: Mediator of the Effect of socioeconomic Status on Early Delinquency. *Criminology*, 28, 301-324.
- Lempers, J. D., Clark-Lempers, D. & Simons, R. L. (1989). Economic Hardship, Parenting, and Distress in Adolescence. *Child Development*, 60, 25-39.
- Locke, J. (1989). Some Thoughts Concerning Education. I *The Clarendon Edition of the Works of John Locke* (Oxford.
- Maccoby, M. & Martin, J. (1983). Socialization in the context of the family: Parent-child interaction. I E.M.Hetherington (Ed.), *Handbook of Child Psychology* (4th ed., s. 1-101). New York: John Wiley & Sons.
- Malmros, N. (1981). *Kundskabens træ*. Danmark, Per Holst Filmproduktion.
- McCarthy, J. R. & Edwards, R. (2011). *Key Concepts in Family Studies*. London: Sage.
- McCutcheon, A. (1987). *Latent Class Analysis*. Newbury park: Sage publications.
- McCutcheon, A. (2002). Basic Concepts and Procedures in Single- and Multiple-Group Latent Class Analysis. I J.Hagenaars & A. McCutcheon (Eds.), *Applied Latent Class Analysis* (s. 56-85). Cambridge: Cambridge University Press.
- McNeal Jr, R. B. (1999). Parental Involvement as Social Capital. Differential Effectiveness on Science Achievement, Truancy, and Dropping Out. *Social Forces*, 78, 117-144.
- Moodyson, L. (1998). *Fucking Åmål*. Sverige/ Danmark, Memphis Film.

- Morgan, D. (1996). *Family Connections. An Introduction to Family Studies*. Polity Press.
- Morgan, D. (1999). Risk and Family Practices: Accounting for change and Fluidity in Family Life. I E.B.Silva & C. Smart (Eds.), *The new family?* (pp. 13-30). London: Sage Publications.
- Myrdal, A. (1941). *Nation and Family. The Swedish Experiment in Democratic and Population Policy*. New York: Harper.
- Myrdal, A. (1944). *Folk och Familj*. Stockholm: Kooperativa förbundets Bokförlag.
- Myrdal, A. & Myrdal, G. (1934). *Kris i befolkningsfrågan*. Stockholm: Bonniers. Kooperativa förbundets forlag.
- Ottosen, M. H., Andersen, D., Nielsen, L. P., Lausten, M., & Stage, M. (2010). *Børn og Unge i Danmark. Velfærd og Trivsel 2010* København: SFI - Det nationale forskningscenter for Velfærd.
- Ottosen, M. H. & Stage, S. (2011). *Dom til fælles forældremyndighed* København: SFI- Det nationale forskningscenter for velfærd
- Parke, R. D., Coltrane, S., Duffy, S., Buriel, R., Dennis, J. & Powers, J. (2004). Economic Stress, Parenting, and Child Adjustment in Mexican American and European American Families. *Child Development*, 75, 1632-1656.
- Pelegrina, S., García-Linares, M. C. & Casanova, P. F. (2003). Adolescents and their parents' perceptions about parenting characteristics. Who can better predict the adolescent's academic competence? *Journal of Adolescence*, 26, 651.
- Petersen, K. (2012). Fra Befolkningspolitik til familiepolitik. In *Dansk Velfærdshistorie - Velfærdsstaten i støbeskeen. Bind III. Perioden 1933-1956* (s. 559-663). Odense: Syddansk Universitetsforlag.
- Peterson, G. W., Bush, K. R. & Supple, A. (1999). Predicting Adolescent Autonomy from Parents: Relationship Connectedness and Restrictiveness. *Sociological Inquiry*, 69, 431-457.
- Retsinformation (1989). *FN's Konvention om Barnets Rettigheder*. Danmarks ratifikation af FNs Børnekonvention
- Retsinformation (1996). *Forslag til Lov om ændring af lov om forældremyndighed og samvær* (Afskaffelse af revselsesretten).
- Retsinformation. (2006). *Lov om ændring af lov om vejledning af uddannelse og erhverv*. 314 af 19. april 2006.

- Rifbjerg, K. (1958). *Den kroniske uskyld*. København: Gyldendahl.
- Roman, C. & Peterson, H. (2011). *Familjer i tiden*. Umeå: Borea Bokförlag.
- Rosendahl, C. (2006). *Supervoksen*. Danmark, Nordisk Film A/S.
- Rousseau, J. J. (1974). *Émile or On Education*. London: Dent & Sons Limited.
- Rutherford, M. (2009). Children's Autonomy and Responsibility: An Analysis of Childrearing Advice. *Qualitative Sociology*, 32, 337-353.
- Schultz-Jørgensen, P. & Christensen, R. S. (2011). Den fleksible familie. I P.Gundelach (Ed.), *Små og store forandringer* (s. 30-56). København: Hans Reitzels Forlag.
- Self Determination Theory (2013). Basic psychological needs scale. <http://selfdeterminationtheory.org/edu/scales/category/8-basic-psychological-needs-scale>
- Solomon, Y., Warin, J., Lewis, C. & Langford, W. (2002). Intimate Talk Between Parents and Their Teenage Children: Democratic Openness of Covert Control? *Sociology*, 36, 965-983.
- Statistical Innovations (2013a). 7.1 Tutorial #1: Using Latent Gold 4.5 to estimate LC Cluster Models. <http://statisticalinnovations.com/products/LGtutorial1.pdf>
- Statistical Innovations (2013b). 7.4 Tutorial #4 : Profiling LC Segments <http://statisticalinnovations.com/products/LGtutorial4.pdf>
- Stefansen, K. & Farstad, G. (2010). Classed parental practices in a modern welfare state: Caring for the under threes in Norway. *Critical Social Policy*, 30, 120-141.
- Steinberg, L. (2001). We know some things: Parent-adolescent relationships in retrospect and prospect. *Journal of Research on Adolescence*, 11, 1-19.
- Steinberg, L., Blatt-Eisengart, I. & Cauffman, E. (2006). Patterns of Competence and Adjustment Among Adolescents from Authoritative, Authoritarian, Indulgent, and Neglectful Homes: A Replication in a Sample of Serious Juvenile Offenders. *Journal of Research on Adolescence*, 16, 47-58.
- Steinberg, L., Elmen, J. D. & Mounts, N. S. (1989). Authoritative Parenting, Psychosocial Maturity, and Academic Success among Adolescents. *Child Development*, 60, 1424-1436.

- Steinberg, L., Mounts, N. S., Lamborn, S. D. & Dornbusch, S. M. (1991). Authoritative Parenting and Adolescent Adjustment Across Varied Ecological Niches. *Journal of Research on Adolescence*, 1, 19-36.
- Suldo, S. M. & Huebner, E. S. (2004). The Role of Life Satisfaction in the Relationship between Authoritative Parenting Dimensions and Adolescent Problem Behavior. *Social Indicators Research*, 66, 165-195.
- Therborn, G. (2004). *Between Sex and Power. Family in the World 1900-2000*. London: Routledge.
- Trifan, T., Stattin, H. & Tilton-Weaver, L. (2013). Have authoritarian parenting practices and roles changed in the last fifty years? Upubliceret
- Trinkner, R., Cohn, E. S., Rebellon, C. J. & Gundy, K. V. (2012). Don't trust anyone over 30: Parental legitimacy as a mediator between parenting style and changes in delinquent behavior over time. *Journal of Adolescence*, 35, 119-132.
- Turtiainen, P., Karvonen, S. & Rahkonen, O. (2007). All in the Family? The Structure and Meaning of Family Life among Young People. *Journal of Youth Studies*, 10, 477-493.
- Vincent, C., Braun, A. & Ball, S. J. (2008). Childcare, choice and social class: Caring for young children in the UK. *Critical Social Policy*, 28, 5-26.
- Weber, M. (2003). Det legitime herredømmes tre rene typer. In H. Andersen, H. H. Bruun & L.B. Kaspersen (Eds.), *Max Weber - Udvalgte tekster (bind 2)* (s. 173-188). København: Hans Reitzels Forlag.
- Weininger, E. B. & Lareau, A. (2009). Paradoxical Pathways: An Ethnographic Extension of Kohn's Findings on Class and Childrearing. *Journal of Marriage and Family*, 71, 680-695.
- Østergaard, J. (2007). *Youth, Binge Drinking and the Parents' Paradox*. Ph.d. Sociologisk Institut, Københavns Universitet & Center for Misbrugsforskning, Århus Universitet.

SOCIOLOGISK INSTITUT
KØBENHAVNS UNIVERSITET
Ph.d. afhandling 2014 · ISBN 978-87-7611-687-3

KAREN MARGRETHE DAHL

Frihed, lighed og fællesskab i teenagefamilien

– sociologiske kategoriseringer af familiepraksis i børnenes teenageår
samt analyser af årsager til og konsekvenser af familiers praksis